

35
 ad praeclara tantum, nec vilius ca-
 rem liberare, & cum eo transigere, vel
 obligationem novare, neque terminū
 solutionis prorogare, habet enim et ea
 administrationem litis, & instantia, &
 non causae, ut voluit Bart. in l. qui Ro. me-
 §. *Chalimacus*, num. 2. ff. de verborum, Ro-
 dericus Suarez in l. post rem indicatam,
 vers. *Quia supra*, p. 20. *Gonsterr.* toto supra
 citato, n. 1. s.

36
 A D V E R T E N D U M tamen est, quod
 etiam si procurator, cui libera (eò quòd
 vidit debitorem fallitum) parrem debi-
 ti illi remisit, eo tamē debitore ad pin-
 guiorem fortunam veniente, dominus
 poterit ab illo recuperare, quod virtute
 talis mandati, procurator cum libera il-
 li remisit conditione ob turpē causam.
 Quam sententiam firmavit Hippolyt,
 de Marfilis, singul. 432. *Jacobus de Arc-*
nis, & Roma. laf. & alij n. l. fin. ff. de con-
 dictione ob turpem causam, quorum sen-
 tentiam sequitur, & perpetuò memi-
 ten-

Deo similera cuius clau-
 sulam quavis potestas videtur debet
 procuratorem translata, ut voluit An-
 gel. in Authen. de collator. §. *Ad hoc pro-*
hibemus. quod maxime locum haberet,
 si in mandato diceretur, concedo tibi
 potestatem administrandi meum patri-
 monium, & ut in ipsa administratione
 facere possis, quae ego facio, ex text. in l.
 7. tit. 1. 4. part. 5. ibi. *Pero si en la carta de la*
personeria le fuesse otorgado libre y llenara po-
der en demandar y recaudar la deuda, e fazer 39
rodas las otras cosas que el señor podría fazer
si fuesse presente, entones bien podría recibir
la paga, o quitar el deudo tambien como el se-
ñor que le hizo su persona. Tenet que hãc
 sententiam Gutier. de iuram. consil. 1.
 part. cap. 90. num. 13. Vbi refert Monter-
 rosium in sua praxi dicentem, quod clau-
 sula haec, *Cum libera. & generali administra-*
tione, habet vim specialis mandati de per-
 se, & etiam clausula dicitur l. Partite supra
 proxime relata, & ibi admonit, ut in mā-
 datis ad exigendum praedictae clausulae

BIBLIOTECA DE
 CASA DE...

Est: *W*
 Tabla: *4*
20

iudi. & in l. si procurator. §. 1. ff. de iure
fisci. Decif. Genes. 202. num. 3.) dici nō
poterit, quin administrator in culpa lata
fuerit, non conueniēdo debitorem si-
sim quod potuit, maximē vbi aliqua
suspicio fugæ, vel fracturæ timeretur;
aliās autem & si expectasset per sparium
decem dierum, non diceretur malē ad-
ministrasse, si interim decoctus esset,
quia nō debuit venire debitor cum sac-
co paratus, ex glo. in verb. *Confestim*, in §.
Omnis, insti. de verborum.

§ 3. S E C ū s tamen dicendum cenleo in
procuratore, vel administratore, cui li-
bera à lege, vel ab homine concessa fuit,
virtute enim huius clausulæ, *Cum libera*,
& *generali administratione*, omnia illa §. 3
cere possēt, quæ dominus, si præsens
fuiſſet, verisimiliter ageret. Ita Bart. in l.
creditor. §. *Lucius*. ff. mandat, & in l. pro-
curator cui libera. ff. de procura. Grego.
§ 4. Lup. in l. 19. tit. 5. part. 3. glof. verb. *Quan-*
do tales palabras, & per consequens facere
posset, quæ dominus ipse, vel quilibet
diligens paterfamilias fecisset, vel face-

non apponantur, quia illis appositis, po-
terit procurator pacisci cum debitori-
bus, & facere quitationes, & fidem ha-
bere de debitis contra voluntatem dor-
mini: licet Gregor. in d. l. Partita, verb.
Quando tales palabras, dicat, quod prædi-
cta verba non præiudicant dominis,
quoad valde præiudicialia, propter ab-
sum Notariorum, qui passim absque cō-
traheantium voluntate, (eisque prorsus
ignorantibus iuxta proprium stylium)
dicta verba in instrumentis procurato-
rijs inserunt. Ego tamen hac in re à cō-
muni sensu verborum d. l. Partite disce-
dere non audeam, quia licet dura, ita
scripta est, ex iuribus vulgarissimis.

L I M I T A tamen prædictam l. Parti-
ta, vbi illa clausula, *Cum libera & generali*
administratione, apposita fuisse in procu-
ratorio ad lites dato. Nam & si dicatur
in eo, *Facto te procuratorem ad agendum, de-*
fendendum, & licen contestandum cum libe-
ra, &c. Vt quotidie in procuratoris ad-
lites per ineruditos tabeliones dici so-
let illa clausula, *Cum libera*, debet referri

nè rem gerunt, ipsi, vel decoquant, vel alias non solvendo efficiantur, & ideo videndum erit, an debitor decocto, vel non solvendo effectus, interim quod ex vrbaniare administrator aliquantulum executionem retardavit, tale damnum administratori sit adscribendum. In qua difficultate idicendum videtur, quod interim, quod administrator cum debitor vrbane rem gerit, non posse dici esse in negligentia culposa, & sic aliquid (ratione negligentie) ei onerari non debeat, pro debito interim amisso: est enim iure constitutum, quod antequam creditor debitorem pro debito in iudicio conveniat, prius extrajudicialiter eum interpellare debeat. l. quidam Iberos. ff. de servit. vrbani. & in l. debitores. C. de pignor. benignè namque, & salua congrua honestate sunt compellendi debitores ad solvendum, vt in administratoris fisci statuit Iustinianus in l. i. C. de cõmerc. mercator. & in l. 8. tit. 7. part. 5. ibi: *E por ende mandamos, que los que vieren de mandar e recaudar este derecho por*

recuperandum sit stricti iuris, vt in l. g. procurator. C. de procurat. fines mandati minime excedere debet. l. diligenter, si mandati, tenetur nam que administrator prauentire, quod accidere posset, argumentum texti. in l. iustitias. §. Securi. ff. de offic. Praes. l. 2. vers. *Servius autem Subpitius. ff. de origi. iur. l. i. Tunc esse Partitio est nobili viro causas exorantis, in quo versatur, ignorare: & in proposito Valerius Maximus lib. 7. cap. 2. exemplo 2. dixit. Tunc esse in re militari dicitur non partitiam.*

Quæ omnia loquendo in administratoribus refert Bobadilla in lib. 3. Politicæ c. 3. num. 42, in fine: quod maxime procedit, vbi præsumi possit, quod erat periculum in mora, hoc enim quilibet diligens paterfamilias fecisset, ne debitor fugeret, vel decoqueret. Secundo verò casu licet iur. est administratori vrbane rem gerere, vt in dist. l. quidam Iberus, & in dist. l. debitores; nec intelligas hoc esse præiuste necessarium, vbi adest instrumentum garantigium, vt prius cum debitor creditor, vel administrator credi-

ספר דקדוק שחבר החכם

המלם העילוסוף האלהי המפורסם ברבנים זה כמה שנים יוסב על כסא

ההוראות למופת ולאות כמ"הר אברהם דבלמס יז"ו אשר בולל כל

סנסני וענפיו וכופי מלאכת הדקדוק במעט הכמו' ורב האיכות

בסדר ובשלמות' אים על ידו לרגלויס' מכל אשר הז לפנת

במלאכה הזאת כי הראסונים אקפו בחפניהם הרבה'

ועלה ארבה מי' הוסף ומי גרע' תמדין שלא בסדרן

ומוסף שלא בהלכתן והחכם יז"ו העקיף בעיונו

ובסכלו הנמרץ וחבר זה הספ' הנותן אמרי

ספר ופתח בו' א סערי' אשר כמעט מבני

עמכו היו סגורים פיהמפתחות היו

אבורים ולהכנס בו אינם יכולים

ונסארת סוגרת ומסוגרת א

אמת נעורים. לכן בסרה

כעקה הכערה ואף

מוסיע לה ער טקס

מארי דחקלא

הוא הסרה

אשר

קנה אכרס בסכלו הדק

והרס' ולכן קרא סמו מקנה אכרס:

עבר אלהא חייא אברהם הקטן בן קדוש אל אדוני אבי ה' מאיר דב' למש בן הזקן תורה וגדולה במקום אחד כמה' אהר אברהם בן מי שמת ותלמודו בידו ויניח ונחכים ה' משה בן הזקן וינטב בישיבה הה' מאיר בכר' חזקיה משיף דב' למש:

אחר

אמר יבא דבר מלכות מלפני ה' להחריד לבי וככה הלו רעיוני ופרצו פרץ על פני פרץ רעותי ויבני' והסאירני ערום וסולל' ברמי העני מגולל' והיתה לי כפטי לסלל' בני יבא' וניסם וערבה כל שמחה' והאנחה היתה לי לארוחה' כי בטתי דיו הזמן אותי רחה' שמתי ממת פני לבנות בראש גולים' כדרך הגאונים האמללים' אם אמר אדם מבני ישראל או מן הערל' אשר יבנו לבו לרום ולתור בחכמה' אשר בו אכפה למפלת חסרוני תקומה' ודעתו לקחת מוסר הסכל דעת ומזומה' ובבאו פה וניכ' יא' עדת טרוס וק' ניסום' פקחתי עיני על בני עמינו ואבוינה בבניס' אשר כדקות השם מתניס' מסכמים ומעריבים לבית המדרס' ולא מזאתי ועל אשר בעגלתי לחרום יחרם' כי איך מבקש דבר חכמה אשר לא פורם' ואשר פי השם יקבנו' לבר כל אדם לבו יבנו להרבות הון לו ומלא כיסו הוא יקמנו' אז אמרתי אני בלבי' ובתוכי אפסו ארבי' לקחת תלמי וקסתי וחרבי' ואחטבה בקרבי' הנה אול הכסף מכלאנו' הבה נתחכמ' במועצות דעתינו' איך נמצא ממים כספנו באמת חותינו:

ואחר

ראוי ראיתי בני עליה' להרבות זהב למפקו פלוליה' אז אמרתי עת לעשות לחבק חק ככריה' לעבוד עבודה זרה' אכסה נא אף הפעם אולי אוכל כפרה קוסי ומי לשום חטכה לאורה' והנה יבא לקראתי דניאל בומב' רבי אים חמדות' אשר בסכר עבר דובר בוכבדות' ועתה עיני ראו על כל הנשמע עפר דיות' הוא אים נוכרי' ואת אלוהיו הוא ירא' ובסם ישראל לא יקרא' ומרוה גס הוא יורה' לרעות כמהים' הבאים לרום אלהים' ינטב ג' והים' לא עמדו רבי' אבותיו תחת הר סיני' אף אלו שמתו כל מעיט' כי הוא מן המזללים זהב מכים לעשות לה' ממונו הוציא לחוק תוכות' לכתוב ברפס מקרא ומסכה והלכות' על כל המחוקקים ידכות' אף הוא למד ספר ולשון יהודית' ועשה לו מהם עטרות' ומעטו כוזהר הרקיע מזהירות' לפקוח עינים עורות' ובראותו אותי מתאמץ לסכון מרמוי' פתח לי גבי ברומי' והזיל בסמוי וארובות סמוי' לאחוז בס' סיניו ולאכל פרי ערכי' והעמדיני על עיניו' ובקם ממני לחבר ספר' כותף אמרי ספר' ריחו נדף כאסכל הכופר' מאסף לכל מחכות לשון בני עבר' לסדר המלאכה לתת סבר' לכל מבקם לסבר סבר' בר לשון כתבי הקדש' ויחנך עצמו ונעזרו כנסר יחדש' בימים מועטי' עשור או חדש' ואני העב' כבזה כפוך מיראתי עלי ועל בני עמי פן כפוך' בראותי כי איך יודע משל ומליכה' בדרכי המלאכה והמועצה' כי אם בדרך עקם ופתלתול כפשו של אדם קצה' כיכל אשר קדמונו' מהומה רבה הממונו' כי הסיבוכו אחרנית סבונו גס ככבונו' דרך המדבר לבלי חק' עת לשחק' ועת לרחוק' ולסתום פיה המדברים' וען דבריהם מפזרים מהם הלכו עקלקלות לא קררים' ומהם מכעו הטוב מלשון העברי' מהם אשר בזכרם ב' בספריהם

בספריהם נטיות הפעלים בבניניהם וחלוקת השמות ומלות הטעם למיניהם
שמו דים כפיהם ולא הודיעו אותם בסמוטיהם ולא נתנו דרך לחבר המאמרים
ולסום סכל בטעמיהם עד סכמעט נסתכחה תורת דקרוק הלסוף בישראל
ואף אים אשר למלאת חסרונו ואל להיות ללסוף הקדמ גואל וכל גווי הארצות
אשר גליכו סם חוסבים עליכו אפס כי אף אים לעבר עבודת הקדש ולא תסם
לכן נערתו חכני אכי הגבר ראה עמי וכסאתי לאלהי עמי להי' אכי בעזרי
להיות עז ככמר וגבור כארי להפיק רכוף דניאל בעבודת יצרי ואחפס כל אשר
בזאת המלאכה דרם ואשר מאבותיו ירם ואשר בכח ידי לבי מתוך דבריהם
עירם ואלקט ביכו ופרחתי סיפורי ספירי פניכו וברולחתי ממגד תבואות
סמופוג וגרם דחוי וסכיות חמדותיו ולהוסף לדבר עוד מארותיו על כל דבר
גדול וקטן על פי מדותיו וסאלותיו ותסבותיו מאמר מקיים או סותר קוסות
והויות לתרץ והעתר עד לכל המלאכה תהי דים לעסות אותה והותר ולא יכטרך
כל הבא ללמוד לסויכו ללכת מבסם לבא אליכו פן יכרו ברינו ויאמרו דינו
רמה לתת לפתאים ערמה ובני ישראל לא ידעו מה כי בספרינו זה ידעו כל עמי
הארץ אכולי במר החזיר הסרץ כי כנו דבר סוכף בסמי ערץ ובלסויכו נגבור
כי היא גברת הלסנות ועת חכרותיה עמה כדונות היא אשה בבתוליה והן
מספרסות זונות המכאפות תחת בעליהן היא הקודמת במעלה ובזמן להן
והמה המאחרות המקוסרות בדי עוסיהן לסוף עבר היא הטובה בעיני ארוכותי
יכר סמים וארץ וארס לסבת עליה ונתן לו לרבר בה בפרטיה וכלליה היא
ספה אחת ודברים אחרים בה דברו מלאכי אלהים עולים ויורדים וכל זרע
ישראל היהודים בה אמר ארס לאסתו כי מאים לוקחה זאת בה סבר מתלעות
עול ועזות בה בא לה לבויח במחזות וכאשר רבה רעת הארס כל אים בער
ועלה חכנו נער לבנות עיר ומגדל בארץ סכער נבלה סם ספתס ויפץ ה' אתם
וכפלנה הארץ למספחותם ללסנותם וכסאר הלסוף הזה לסוף קדומים לבנו
עבר כל הימים ולאברהסדור סטי לו ראס המאמינים והתמימים וכי ביצחק
קרא לו זרע בק הבנים הוא אבינו לא יקערב בין סונים הולכי מדברות לא
סערוס ראסונים וואהב את ישראל ואת עסו סנא לכן ארס בלסוף בני סעיר
עונה ובני ישראל באו בתוך מחנה אלהים זה ומכא בפיו כל חזיה וכל
מזה בן מזה מדבר לסוף עברי לסוף למודים ולוכל לסונות הגוים סורעים
ומסתחויס ומודים כי בו עבר רוח ה' ועטה עט דדים כי אף קוץ וקוץ סבה ולא
אות בקרבה יתרה וחסרה אשר יקרא הארס במסבה סכלס מתאימות לראס
אומות סלמות ורמות בה נכתבו לוחות בהר חרב בה כרת ברית את חרב
בה דבר אל אבותינו בקול ערב כימס וסמן סבלוחות בכס היו עומדות באלה
דבריה סברית והערות אשר נתנו באס יוקדות ולכן מקנה אברם הספר
הזה קראתיו ובזה הטס כמיתיו סמכתיו אף תמכתיו כי רועי באל היו אבותינו
בארץ מגוריהם היא מלאכת מחסבת קיח כספיהם לכל בני סם ועבר בסבתס
באלהים לדרוס בחכמה רעת ותבונה במרעה באל היו דיהס אמונה לכן

קראו לזאת מקנה על הנכונה * כי היא היתה לאברהם למקנה * להחיות נפשות
 ביתו בכל עונה * והנחילה לבניו והחזיק בה בכל אשר פנה ובאשר יסב וחסה לכן
 אחרי אשר ומי לערב נשתנה * וכשתימך הערנה אל הזקנה * והתי ככפור מודת
 מן הקנה * ועיני ולבי יום ליום פונים * לקנות זהב ורוב פנינים * וכלים מכלים טובים *
 והזמן חטף ממני פניכי * וגזי ברומי * ותשיטיו ויהלומיו * וברולחיו ולשמיו רחמי
 וסמי * לבד ראה זה היה חלקי מכל עמלי ומארי * מילי דחמתיא אימך הז הדרי
 והדרי * אשר הופתי על אשר היו לפני בעורי * זאת נחמתי מכל גזי הזמן וחדרי
 מסכותי * כי לא נסאר זולת זה דבר לא הריק באוורותי * בפעו בי לבד אשר לא
 וכל בס הזמן ותולדותי * ולכן על אפני ועל חמתי * יען כי הפיל עלי חרדתי * לבס
 בדקה כשריץ ובחרב אבא לקראתו * וכי אני מלאה כסף ואהי זהב חיבוי * ועזבתי
 את ביתי שלא כרצוני * כי קדמוני מי עמי * ולרח ממני מחמד עיני * אשר אהבתי
 פרי בטני * ועל מות לכן הרבה יגוני * ונתכני שומם כמתי עולם * אשר ברשת זו
 כלכרה רבלס * מעיר מתים יבאקו בלי כשמע קולם * והנה אנכי הולך עירי ולא
 ואיר עוד כרי * כי אין לי מנחם מאיר המאירי וכשארתי מפני בני כבלי חובל אני *
 הם מחמל כפסי מאירת עיני החשתי מטוב היות אב המוני * על כן לא קראתי שמי
 אברהם כי אם אברם * אחרי עוני * גרם * לקחת בני אשר הוקר ואשר הורם * אולי
 יחנך אל אלהי הרוחות * לשמוע קולות ואכחות * ולהמציא ישועות והרוחות * לי עני
 כי אעטף ולפניו אשפוך טיחות לכחמני להחייני ולהקימני * ומעפר רלותי יקיימני *
 ובזבחי חלבי יסוב ינחמני * וזאת תהיה מסכורתי * מאת כל איש עתי * אשר יהנה
 בספרי זה אשר כתבתי * עיתפלל בערו אל ה' ולהתחנך לו * לקרא בסם ה' ברב
 גדלו * להשאיר לי עור ברכה בקהלו * אולי יכמרו רחמי בעוד בחיים חייתי *
 בטום אמות בסוף קץ סיבתי * להקים לי זרע לבנות ביתי * ויקרא שמי אברהם
 כבדראסונה * ואחרי בלותי תהיה לי ערנה * בזרע יעברו ברעת והתבונה * אשר
 נתן לבני אל לבדם * תחת אשר עבדתי אבי רם * בכנאי טורח משא מקנה אברם *
 וחלקנו **השער** הספר הזה לשמנה טעמים

השער לשון הקדש וחלוקתו אל חלקיו הראשונים

השער הסי' במספר האותיות ושמותיהן וזורתן במכת' מוצאן במבטא *
 וחלוקתן ביחס אל עצמן ואל התיבות המורכבות מהן *

השער השלישי נפרס בו מספר התיבות ושמותיהן וזורתן במכת' מוצאן
 במבטא וחלוקתן ביחס אל עצמן ואל המורכבים מהן *

השער הרביעי בחלוקת הלסון העברית אל חלקיה הראשונים וערך
 קצתם לקצת וברירת חלקה הראשון שהוא הפס וזייר המנו' לכל

מיניהם וחלוקתו העצמיות והמקריית **השער** החמשי בו נבאר הפעל
 בכל תנאיו וחלקיו ומציגו כפימה

השער השישית הוא ספר מלות הטעם **השער** שישפטו דקדוק הלסון
 עבר ההרכבה והשמוס *

השער השמיני הוא ספר חן ערך המבטא והטעמים * סבא למנכח
 על השמיות *

השער

השער דקדוק

הראשון בנדר וקדוק לשון הקדש וחלוקתו
אל חלקיו הראשונים דרך כלל

לשון הקדש הוא יריעת המכתב והמבטא
לפי מה שיאזר להורות על הענינים כפי

הסכמת מניח לשון הקדש ואמרי יריעת המכתב והמבטא הוא
מקום הסוג כי דקדוק כל לשון הוא יריעת המכתב והמבטא לא
דקדוק לשון הקדש לבד ואמרי לפי מה שיאזר להורות על הענינים
הוא מקום החבדל הראשון הכולל לשון הקדש ומקצת דקדוקי שאר
הלשונות כי יש לה בפשוטי לשון הקדש רצוני לומר באותיות
ובגורים והתכרות המורכבות מהן נאות לטבע מה שהורה המיכה
המורכבת מהן כמו שבארו חכמי הקבלה אף כי אפלטון העיר כזה
על מקצת הלשון היוני בספר קראטילוס שחבר על הנחת השמות
הישרה ואולם מה שאמרנו כפי הסכמת מניח לשון הקדש הוא החבדל
המיחד הלשון העברי משאר הלשונות כי בהיות מניח הלשון העברי
הבורא יתברך שמו הסכמת הנחתו היא נאותה לטבעי הדברים כלם
כי לפי טבעם הסכים לכתובם ולקראתם כמו שכתוב בבראשית סימן
ב לפי הרומיים ויצר יי אלחים מן הארמה כל תית השדה ואת כל עוף
השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו האדם וכל אשר יקרא
לו האדם הוא שמו ומה לך הסכמת יוצר כל עם האדם בהנחת הלשון
העברי ואם יאמר אומר מנין לנו שזהו הלשון העברי נשיב ונאמר
כמו שלמדנו רבותינו שפיון שמצינו שהאדם הניח שם לאשה
בנדר מאיש כמו שכתוב שם סימן ב גם כן לזאת יקרא אשה כי מאיש
לוקחה זאת ולא נמצא לשון אשר בו יתכן זה זולת הלשון העברי
לכן נאמין כי זהו הלשון שבו הסכים הבורא עם האדם ולכן נקרא
לשון הקדש רוצה לומר הקדש תודע שהוא היוצר הנבדל ומקודש
על כל קדושים ולכן לו לבדו יאות יותר יחס הקדש סתם מכל קדושו
והנה מחלק מלאכת הדקדוק לפי זה והגרר ראשונה לשני
חלקים אל הפשוטים במכתב ובמבטא ואל המורכבים
והפשוטים הראשונים הם האותיות והנקודות המרכיבות את גורי

מוצא האותיות

החברות אשר מהם תורכבנה התיבות והמאמרים המורכבים מהן ו
ראשונה נזכר מספר האותיות ושמותיהן וצורתן במכתב
ומוצאן במבטא ותלוקתן ביחס אל התיבות המורכבות מהן
ושנית נזכר מספר הנקודות ושמותיהן וצורתן במכתב ומוצאן
במבטא ותלוקתן ביחס אל התיבות המורכבות מהן ו

ואחרי כן נדבר על המורכבים שהן התיבות והמאמרים המורכבים
מהן כי נדבר על שלשת מיני התיבות על חשם והפועל
ומלת הטעם ונדבר אחרי כן בעזרת האל על התרכבה
והטעם והטעמים שהם משיגי המאמרים לברים ו

השער

השני במספר האותיות ושמותיהן וצורתן במכתב
ומוצאן במבטא ותלוקתן בערך אל עצמן והאל
התיבות המורכבות מהן ו אותיות הלשון
העברי הן שבע ועשרים עשרים ושתיים מהן פשוטות

בלתי מקבילות ביניהן במכתב ולא במבטא וחמש מהן כפולות ס
מקבילות עם חמש מהשתיים ועשרים במבטא אף כי אינן מקבילות
במכתב ושמותיהן הם אלה אלה בית גימל דלת הא
ואו זין חית טית יוד כף כפופה כף פשוטה

למר מס פתוחה מס סתומה נון כפופה נון פשוטה סמך עין
פא כפופה פא פשוטה צדי כפופה צדי פשוטה קוף ריש שין תו ו
תכפולות מהן שאמרנו הן כף מס נון פא צדי שנכפלו במבטא
כמו שנראה ממה שאמרנו ואולם צורת האותיות היא זאת

אשר נכתוב כי יש לדעת שמכתב האותיות אצל
העברים הוא על פנים שונים לפי תלוף המדינות אך אמנם המשותף
לכל הוא צורת האותיות שקוראים אשורית שהיא מיושרת ב
באותיותיה ויצאה עמנו מאשור ולכן נדבר בה בפרט וראשונה
ונאמר כי בזאת הפתיכה שהיא הפתיכה שבה נכתבה התורה והיא

פתיכת הקדש באמת ו צורת האלף היא זאת
שחנקורה העליונה כמין יוד ופגית
באמצע הגג כלפי מעלה וגגה עקום למטה כלפי מעלה ורגלה ר
רחוקה

מספר האותיות וצורתן

רחוקה מן הגג כעובי קולמוס ותדבק הרגל במצח הגג וכן הווד
שהיא למעלה: **ב** בית צריך שיהיה לה תג למעלה לצד שמאל
בפניה ועקב למטה כדי שלא תראה ככף והעוקץ מראה

את האלף שהיא ראשונה: **ג** גימל יש לעשות ראשה עב
ולמטה דק מאד וארוך יותר למטה מן הרגל השמאלית
והרגל נוטה למטה כדי שיוכל לכתוב אות אחרת אצלה שלא תגע

ברגלי: **ד** דלת יש לכתוב ראש הדלת ארוכה שלא תדמה
לזין והרגל עבה לצד הגוף ולא יעשה ארוכה שלא

תדמה לכף פשוטה ויעשה לה עוקץ מאחריה: **ה** הא יכתוב
הגוף כמו דלת ממש ובראשה השמאלית הג
עוקץ והרגל השמאלית שלה לא תגע בגנה שלא תראה פחית:

ו וו יעשה לה כמין יוד מלמעלה ופני חטרה שווים למעלה ולמטה
ולא קצר שלא תדמה ליוד וארוך ודק שלא תדמה לזין:
זין ראשה עב משני צדדים והגוף יורד באמצע קצר ולא ארוך

שלא תדמה לזון פשוטה ויש לה שני תגין משני ראשיה:
ח חית יעשה חטוטרם לגנה של חית לפי רבינו תם אבל לפי
רבי שלמה יעשה גנה ושרה ועל גנה תג זקוף לצד שמאל

כזה: **ט** ודעת רבינו תם הוא העקר כי כן כתוב באלפא ביתא
של רבי עקיבא אבל הוא זל לצאת דיו שניהם אמר שיש לעשות
שני זיגין עם חטוטרת וגם מקל זקוף לצד שמאל כזה: **י**

יא ית יעשה ראשה עב וחוטרא כפוף למטה ויעמיק
ראשה כלפי מטה בפנים אבל לא יגע הראש למטה בקרקע

הטית כלל ויעשה לצד שמאל כמין זין ויתבר אותה לצד מטה כדרך
שיעשה למטה עגולה ולא יעמיק הראש יותר מראי שלא תראה כמד
פא וזין מחוברות: **יב** יוד יש לה תג למעלה וקוץ למטה וראשה

כפוף ורגיה קצרה ועקומה לצד שמאל שלא תדמה לו:
כ כף כפופה וכתוב אותה מאחריה עגולה מאד שלא תדמה ל
לבית ויתכנין שיעשה שעור גנה העליון והתחתון ועקומה של
צד ימין שזין עד שאם תחפשט היה אורכה כפל גנה והטעם ביקף

צורת האותיות

כפופה וכף פשוטה וכר אחד הן אלא שנתחלפו צורותיהן בכפופתן
ופשיטותן לברו כף פשוטה עגולה בנגה כמו ריש ואריך
רגלה כשיעור **ד** כפל נגה **ז** ער שאלו יכפוף אותה תהיה

כף כפופה כי שתייהן אחת הן : **ה** למר יכתוב הצואר בפשיטות
והראש עכ כמין וו ארוכה
בראשה וגופה כמין ריש עקומה ברגלה למטה לצד פנים כי אין לה
זוית וגופה בינוני בין ריש וכף כפופה וכלל אומר לך כי אותיות
בהם חם פף ה יש להם זוית ואותיות טו כך לסקר אין להם זוית :

מ מס פתוחה יעשה אותה פתוחה למטה והיור אצלה ירכיב
היטב לראש ונג ראשה יהיה קצר ונג מושבה ארוך והיא
כמין כף כפופה שנגה העליון קצר ונו מחוברת אליה אלא שחמם

בעלת זוית והכף אין לה זוית כמו שאמרנו : **ס** מס סתומה
היא גם כן כמו כף ונו מחוברת אלא שיש

זויות והנו מרובקת בנגה העליון והתחתון : **נ** נון כפופה
יהיה ראשה עכ כמין יור וצוארה גם כן עכ

פעמים גם שלש מראשה וכנה עגול שלא תראה גימל : **ז** זון
פשוטה וכתוב ראשה עכ וצוארה עכ וירכה ארוך שלא תדמה
לזין וצריך להאריך כל כך שאם תקפול אותה תהיה נון כפופה :

ס סמך יכתוב אותה למעלה ארוכה ולמטה קצרה ועגולה מאד
בעקמימות שלא תראה בה זוית להפריש בינה ובין מס

סתומה : **ע** עין וכתוב ראש העין הימני כראש ואו והרגל נוטת
בעמידה בכדי שיוכל לכתוב אות אחרת אצלה שלא תגע
בה ויעשה הזין שהוא בראשה השמאלי כמו זין מסמ ורא תגע ראש
הזין אל ראשה הימני אבל תגע זנב הזין בקרקע העין למטה :

פ פא כפופה לפי רוב הדעות היא כמין כף כפופה וואו מהופקת
שראש הו בחוף הפה ואינה נוגעת אלא במצח הפא למעלה
לצד שמאל ורא למעלה בנג ורא למטה בקרקע : אמנם הרוקח פתח
בשם החסוד שצריך להיות הפא מרובעת כמו הבית ולא עגולה כמו

הכף כזה **פ** : **ף** פא פשוטה יש לכתבה עגולה כמו
ריש

צורת האותיות

ריש וראשה הפנימי פונה לצד פנים ולא לחוץ : ולפי קבלת החסיה היא מרובעת כמו רלת כזה :

פ

וצריך שתהיה רגלה ארוכה עד שאם תכפלה תהיה פא כפופת : וצדי כפופה ועשה חיוור שבה לצד ימין שבצד פניה נמטה כלפי מעלה

ומושב הצדי ארוכה כמו הנזק וזנב חיוור יקטון בצוארה ומושב ח הצדי יקטון למטה לחוץ לצד ימין וכן ידביק חיוור לצוארה ולא לקרקעיתו כדי שלא תדמת לעיני כזה

ע

פשוטה דינה כדון הכפופה אלא שהיא וצריך שידביק חיוור בצוארה היטב שלא תדמה לחיוור מחוברת לנזק פשוטה ויאריך רגל הצדי עד שאם תכפלה תהיה ראויה לצדי כפופה קוף יכתוב גגה ארוך והזנב לצד פנים מעוקם והרגל השמאלית תהיה ארוכה שלא תדמה לתא ותג בגנה לצד שמאל ויעקם מעט ונבו לצד ימין :

ר

ריש וכתבנה עגולה שלא תדמה לרלת וראשה ארוך שלא תדמה לזיון וירכה קצרה שלא תדמה לכף פשוטה :

ט

שיון לפי דעת רבי אברהם בעל תפילין ראשה האמצעי צריך לחיוור כמו זין ולא כמו יוד ורבינו שמחה ובעל ספר המצות הגדול והרוקח כתבו שצריך להיות כמו יוד : ותא

ש ש ת

לך צורת שתיהן ודרך הימין קצרה שלא תדמה לכף פשוטה והרגל השמאלית מרובקת היטב למעלה ועקמימורת הרגל לצד חוץ ולא לצד פנים שלא תדמה לפא פשוטה :

ת

התו כמו שמי רלחות זו בתוך זו כזה : ורבי שמעון בן וחי פתח שצריך לחיוור כמין ריש ובתוכה נזק כפופה שתיה רמו נר אלהים וזה בספר שבעים פנים לתורה שחבר על מלת בראשית :

עד כאן

כתבנו צורת האותיות בגופן אך אמנם יש לדעת כי מלבד גוף האותיות וקוציהן ותניהן כמו שכתבנו למעלה יש עוד דברים מיוחדים למקצת האותיות שהם כמו תגין גדולים מהנזכרים ובהם דעות מתחלפות ויש אומרים שהזונית

מספר האותיות וצורתן

אינן אלא באותיות פרשת שמע הכתובה באלה הדברים סימן ו
 ואורים אומרים שזה הוא בכל המקומות אף כי באלה מצוה מסעות
 וי ובשאר המקומות רשות וזהו יותר נכון ואלה הן על אותיות
 שעטנז גץ שלש זיגין על כל אות ואות ושלש על מס סתומה ועל אות
 הא מלכר השני תגין שכתבנו למעלה חמש זיגין ובאות קוף במקצת
 המקומות שתים ובמקצת המקומות שלש זיגין מלכר התג שכתבנו
 ועל טיתין של טטפרא יש אומרים שלא די בהן שלש אבל צריכות
 ארבע זיגין וזה הוא משלום כל האותיות לעשותן תמימות למיניהן ו

עד כאן

כתבנו צורת האותיות בכתב אשורי לפי האמת
 אך אמנם אחריו זאת המצאה שהסופרים ליפראת
 כתבם הרליפו צורותיהן לאומותם ללשונותם חלוף אין ראו לחוש
 עליו אבל אחרי כן בשאר כתובות ההמון נפל חלוף רב באותיות ולא
 נשמרה הכתיבה האשורית כי אם במקרא ואלא הכת הקצור לא אכתוב
 פה פרטיהן אבל אכתוב אחת מהן שהיא יותר מורגלת להמון ואמת
 תבין פרטיהן ממה שכתבנו למעלה באשורית והנה לך דמיונה ו

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

זהו כתב עבר הנחר כפי מה שמצאתי בספר ישן נושן ו

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל
 א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל

מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
 מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

נשים קנצו למליך בעזרת האותיות שנגרנו לפרט
 ובזה בשער הזה ישתבח העוזר אמן ו

מוצאם במבטא הנה יתחלק לפי כלי המבטא
 שהוא הלשון בהברתה במקומות שויבטא ה
 האדם בהם מן הפה כשיבטא בהן והנה כפי בעל

ואולם

מצא האותיות

ספר יצירה אשר אתריו נמשכו כל המדקדקים הם חמשת הגרונ והחין
והלשון עצמה והשנים והשפתים והרין עמם כי בכל אלה יבטא
האדם בלשנו בעת הדבור לא שיתנועעו אלה האברים פולם בעת
הדבור שזה נמנע לחיד ולא גם כן שלא יוכל האדם לבטא באלה
האותיות כשיעדר האבר המיוחד לבטא בו שהרי ראיתי אני אדם
שנפלו כל שניו והיה מבטא בכל אותיות השנים כי היה מתקן לשונו
לבטא בחנכים כמו שהיה מבטא בשנים בעת היותם :

ולכן טעו בעל האפור והתכם רבי משה בן חבב בספרו בדקדוק
שקראו פרח שושן שנגרר אתר האפרי באמרו שאין אותיות
לחיד ועו לא יתנועע הלחי העליון ושהריש מאותיות הלשון ועו שמי
שאינו לו לשון לא יבטא בה ומי שאינו לו שנים יוכל לבטא בה :

והטעם כי בכל האותיות הלשון תבטא גם בחבט חלקית
או האויר אשר תדחה בתנועתה באברים הנזכרים

או כמה שנמצא במקומם ולכן מפני שהלשון תחבט בחיד כמוצא
אותיות החיד נקראו אותיות החיד וכן מפני שהתדחה האויר אל השנים
במוצא אותיותיהם נקראו אותיות השנים ואם מי שאינו לו שנים יבטא
בם הוא מפני שהחנכים ישמשו במקום השנים ולכן נמצא התנוקות
אשר אין שנים להם כשורצו להוציא ריש רגושה ספיהם יוצאו למד
ועו לא ידעו לתקן לשונם כל כך לבטא בה בחנכים ולכן לא נחוש
לדברי אלו החודשים מקרוב באו ונאמר עם קדמונינו כי כל האותיות
למוצאתם יתקו לחמשה בלים הנזכרים : כי אהע אותיות
הגרונ ואותיות גיבן אותיות החיד ואותיות

הלשון אשר יתחבט האויר בהוצאתם בלשון עצמה הן
דטלנת : ואותיות השנים זסררץ : ואותיות השפתים
ברמף :

הם אלה כי כשהאדם יפתח פיו ולא יגיע גוף הלשון אלא
סוף שרשה סמוך לחלל הגוף אז יוציא א שהוא מוצא האלף ואם
יגיע שרש הלשון באחת מטבעות הגרגרה למטה מן השפוי כובע
וקסוך לו אז יוציא ה שהוא מוצא תהא ואם יגיע הלשון בשפוי

מוצא האותיות

לבע עצמו או יוציא ח שהוא מוצא התי' : ואם יניע שרש הלשון
 בבית הבליעה או יוציא ע שהיא תנועת העין : חרי בכל אלר
 האותיות יבטא האדם בשרש לשונו כשיניענה בחלקי הגרון לדחות
 בה האויר המתנועע במבטא . ולכן נקראו אותיות הגרון ומצד זה
 יראה טעור החביב שחשב שמוצא הה' יותר קל ממוצא האלף
 והדבר בהפך : **ודרך מוצא** אותיות החיך הוא זה . כי
 בשתנועע הלשון בסוף החיך לצד פנים או יוציא ג
 שהוא מוצא הגימל : ואם תתנועע יותר לחוץ קרוב לאמצע החיך
 או יוציא ו שהוא מוצא הויד : ואם תתנועע באמצע החיך או יוציא
 כ שהוא מוצא הכף : ואם תתנועע מאמצע החיך ו לחוץ או יוציא ק
 שהוא מוצא הקוף : ומפני שכל הארבע אותיות האלה תקבלנה
 הרפיון והרגיש כשהתנועה חלושה ומעט לפנים מן המקום הראוי
 היא רפה וכשתיא חזקה ובמקומה או יבטא בה האדם בדגש כאשר
 יזכיה הנסיון : **ואמנם** באותיות הלשון צריך להכפול הלשון
 בחיך סמוך לחנכים כדי שהאזר יתחבט תוך הכפול
 והוא ועל זה כשיגע בהכפל ראש הלשון בחיך סמוך לחנכים או
 יוציא ל שהוא מוצא הלמר : וכשיגע באבר ההוא בעצמו לחוץ
 מעט ויותר בחזקה או יוציא נ שהוא מוצא הנון : ואם בראש
 החנכים סמוך לחיך או יוציא ד שהוא מוצא הדלת : ואם באמצע
 החנכים או יוציא ט שהוא מוצא הטית : ואם יגע בסוף החנכים
 סמוך לשרש השנים או יוציא ת שהוא מוצא התו :
ואם בעת נגיעת ראש הלשון בחיך או בתנועתה יתנועע האויר
 וידחה לבין השנים או יבטא האדם באותיות השנים שהן
 זסשרץ על זה הדרך : שאם בהכפל הלשון יגער ראש הלשון בסוף
 החיך סמוך לחנכים וידחה האויר בין השנים לחוץ או יוציא ר שהוא
 מוצא הריש : ואם יגע בחנכים או יוציא בראשם סמוך לחיך ש שהוא
 מוצא השין : ואם יוציא האויר בחנכים או הוא ס שהוא מוצא
 הסמך . ואם יוציא בסוף החנכים או יוציא ז שהוא מוצא הזין :
 ואם בסוף החנכים עם העזר ראש השנים או יוציא צ שהוא מוצא

מצא האותיות

ויצאו וכן גם פן באותיות השפתים תתנועענה השפתים
 להתחבט בם ולרחות האויר לחבטו בלשון על זה הדרך
 בחלק הפנימי מהשפתים ויצא פ ובקרוב אליו ב ובאמצעי ס
 ובחצון ו נמצא סדר אותיות השפתים למוציאיהן מכמו ולכן כיון
 ששתי השפתים מתחבטות ברחות האויר נקראו אותיות השפתים
 לא אותיות השפה כמשבת האפוד והחביב ובה תבתיך
 מוצא כל האותיות אשר יבטא בם האדם בלשונו בה בעצמה
 או באברים הסמוכים אליה כמו שאמרנו מה שלא הרגיש בו אחד
 מן המדקדקים דרך פרש ולזה נשתמשו מקצתם בהבנת מאמר
 ספר יצירה באברי האותיות וזה יספיק לעת עתה במוצא
 האותיות שנדרנו לפרש וכל מה שאמרנו הוא
 לאותיות מצד עצמן מלבד מה שיקרה להן בהרכבה ביחס מקצתן
 אל קצתן וביחס אל ההרכבה מהן כמו שנדרנו לדבר בסוף השער
 הזה וביחס שמושן בהרכבה וזה בשער השביעי
 והנה עתה נדבר על חלוקת האותיות בערך קצתן לקצת ו
 ובערפן אל ההרכבה כי האותיות מקצתן שרשיות
 לבד ומקצתן פעמים שרשיות ופעמים משרתות גם האותיות
 המשרתות לפעמים נוספות על שרש התיבה ולפעמים חסרות
 ולפעמים נחות ויש מהן שהן נעות ואינן נחות לעולם ויש מהאותיות
 מומרות האחת בתברתה ויש מתחברות ויש שאינן מתחברות
 ומעמה נפרש כל חלק וחלק מהחלוקה הזאת ואחר נבאר
 החלוקה האחת בערך אל מוצאיהן כי מהן שלא תמיר
 מוצאה ומהן שתמיר מוצאה ומהממירות מוצאן מהן שתמירנה
 אותו ברגשות ורפיון לבד ומהן שתמירנה אותו במוצא אות אחרת
 או קרוב אליו השרשיות לבד הן גש חסד קצר זעף
 והמשרתות הן כשתיל אב המון והוא הסימן
 שמסר הראבע וטוב בעיני פי שמי בקרבו או יהיה ובלמשי את כנה
 אשר חדשתי אני כי שם ביתי והנה חרע בנקלה אי אלו
 הן שרשיות ואי אלו הן משרתות בסדר האלפא ביתא

ממצא האותיות

מהארבעה זוגות הראשונים הראשון שמוש והשני שרש השלש
 שמוש והרביעי שרש כי אב שמוש גר שרש הו שמוש זח שרש ו
 הווג החמשי חציו שרש וחציו שמוש כי ט שרש ווי שמוש ו
 ואחריהן שני זוגות שמוש כל מן ושני זוגות שרש
 סעפץ והשני זוגות האחרונים ת
 הראשון שרש והאחרון שמוש כי קר שרש ושר שמוש ויש
 מהמשררות שהן משררות בראש התיבנה לבר וסימנם אל בש ויש
 משררות בראש ובסוף וסימנם תכן היום ומשששים לכל הכנויים כמו
 שיתבאר אחר זה והמשררות הנוספות הן שבע וסימנם והאמנתי
 או מתן יהוא ושמים מהן נוספות לפעמים בראש ובסוף יחד כי
 ההן נוספת בראש ובסוף כמו הנחה וחמו גם כן נוספת בראש
 ובסוף יחד כמו תוספת תפארת מלבושה והנשארות נוספות
 לפעמים בראש ולפעמים בסוף ולפעמים באמצע ולא תמצאנה
 נוספות בראש ובסוף יחד דמיון האלף בראש אורוע אשכר ובסוף
 לא תמצא נוספת אבל באמצע תמצא כמו האוניחו ומס נוספת
 בראש מקטר משמר מספר ובסוף שלשם פתאם והגון בראש נפתוח
 ובסוף זכרון פתרון והיור בראש יצוה ובסוף ערירי ונכרי וישיבי שכני
 ואולם הנו יש אומרים שהיא נוספת בראש בפעלים לבר ולפי דעתו
 אינה נוספת בראש לא בפעלים ולא בשמות כי לא תבא בראש אלא
 לצורך אחת מחזראותיה הפתובות בשער הפעלים הבא לפנינו בהן
 אבל בסוף השמות יש לומר שהיא נוספת כמו בנו בעזר מעינו מים
 שהוא כמו כן בעזר מעין מים וכיוצא בהם ואולם הארבע אותיות
 המשררות הנשארות לא נמצאם נוספות לעולם וסימנם בשכל
 והרמו כי אין ענין נוסף ללא דבר בשכל בחסרון לא תוכל להמנות
 השית לבר אבל כל הנשארות ישנם החסרון כי לאותיות אהיו וישנם
 החסרון אף בפשוטות שאין כפל להם והביר בשמוש והאחרות
 תחסרנה בהיותן להן כפל מה משל האלף יתן את שלחך דשמואל
 שהיה ראוי שאלתך ומשל תבית ששרת ימים כמו בששרת ימים ביר
 צדיק חסן כמו בבית ומשל ההא יואש שדינו יהואש ובינותי בספרים

מוצא האותיות

שְׁדִינוּ הַבִּינוֹתַי וּמִשָּׁל תוֹרָא וְרֵאשִׁיבֵן שְׁמֵעוֹן שְׁדִינוּ רֵאשִׁיבֵן וְשְׁמֵעוֹן בּוֹו ח
הַעֲטָף וּמִשָּׁל תוֹרָא עֲבָרִים יְהוּדִים שְׁדִינִים עֲבָרִים יְהוּדִים וְ
וְהִנֵּה מִשָּׁל הַנְּשִׂאוֹת הַחֲסָרוֹת בְּכֹפֶלֶם רְמִיּוֹן הַגִּמְלָה תַּג שְׁדִינוּ
תַּג תַּגִּי יְהוּדָה חֲנִיךְ שְׁדִינִים תַּגִּי תַּגִּיךְ וּמִשָּׁל הַדְּלָת אֲשֵׁא
לְבָדִי כְּמוֹ לְבָדִי אֲשֶׁר לֹא יִפֹּד שְׁדִינוּ יִמְרֹד וְהַזֶּן כְּמוֹ שְׁאֵרִיר עֵמִי
יְכֹזֵם כְּמוֹ יְכֹזֵם וְנִכְזָה בָּהֶם כְּמוֹ וְנִכְזָה וּמִשָּׁל תְּחִית כְּמוֹ שְׁחוֹ
גְבַעוֹת עוֹלָם כְּמוֹ שְׁחָחִי וְהַכֹּף וְיִשְׁכּוּ הַמַּיִם כְּמוֹ וְיִשְׁכּוּ וְאִם סָךְ
מִכָּךְ גּוֹר אֲרִיָּה כְּגוֹר בְּאֲרִיָּה וְהַלְמֵר דְּלוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ דְּלוֹתִי מִסָּל
הַשְּׂמִימִים כְּמוֹ מִמָּלֵל וּמִשָּׁל הַמַּס חֲמוֹתִי רֵאִיתִי אֹר כְּמוֹ חֲמֹסוֹתִי
אֵף יָחַם כְּמוֹ אֵף יָחַם וּמִשָּׁל הַנּוֹן חֲנִנִי אֱלֹהִים כְּמוֹ חֲנִנִי יַחֲנֵךְ
בְּנִי כְּמוֹ יַחֲנֵךְ וּמִשָּׁל הַסָּךְ בְּמִכְסַת נִפְשׁוֹת חֲלָפוֹ כְּמוֹ בְּמִכְסַת
תְּכַסּוֹ וּבַעֲזָן יֵשׁ מִחֻלּוֹקֶת כִּי יֵשׁ אֹמְרִים שְׁפָתֶיבַת תַּקַּע נִקְעָה
חֲסָרָה עֵז שְׁדִינִים תַּקַּע נִקְעָה וְיֵשׁ אֹמְרִים שְׁחָחֵרָה הִיא יוֹד
שְׁדִינִים תִּיקַע נִיקְעָה וּמִשָּׁל הַפֶּאֱ עַל כָּל כְּבוֹד חֲפָרָה כְּמוֹ חֲפָרָה
לְחַף אֲנִיּוֹרָה כְּמוֹ לְחַפֵּף וְרֵמִיּוֹן הַצְרִי חֲצִים כְּמוֹ חֲצִים חֵץ כְּמוֹ חֲצֵץ
וּמִשָּׁל חֲקוֹף חֲקָה כְּמוֹ חֲקָה חֲקָה וּמִשָּׁל חֵרִישׁ בְּרִיכָה כְּמוֹ בְרִי
וּמִשָּׁל הַשִּׁיז קִשׁוֹ כְּמוֹ קִשְׁשׁוֹ קִשׁוֹ כְּמוֹ קִשְׁשׁוֹ וּמִשָּׁל חֲתוּ פְתִים כְּמוֹ
פְתִתִים פֶּת כְּמוֹ פֶתִי וְאוֹלָם תַּנְחוּת הֵן אוֹתוֹת יְהוּא
הַנוֹרְעוֹת בְּבִנֵי נַח מִשָּׁל חֵדוֹר בְּנֵי יְחִי שְׁדִיּוֹד הַאֲחֵרוֹנָה
לֹא תוֹרָנֵשׁ בְּמִכְסָא וְכֵן הֵא קִנָּה וְאוֹ כְּנֵן שְׁמוֹ וְאוֹלָף וְרֵא שְׁדִיּוֹלָף
אֵינָה גְבַרְת בְּקִרְיָאָה וְהַנְּשִׂאוֹת כָּלֵן תֵּן נְעוֹת לְעוֹלָם וְלִכֵּן אֱלֹהֵי
לְבַדְנָה נִקְרָאוֹ אוֹתוֹת הַנַּח אֲצֵל הַפְּרָקִים וְ
אֲמָנִים בְּחִיּוֹת כָּל אוֹת נִמְצְאוֹת לְפַעֲמִים בְּמָקוֹם אוֹת אַחֲרֵת
רֵאוּ לְזִכּוֹר כָּל אוֹת עִם אֵי זוֹ מִשְׁאֵר הַאוֹתוֹת תּוֹסֵף
וְלִשְׁמֹר הַסֵּדֵר נִכְתָּב אֵתָן עַל סֵדֵר הַאֲלֶפֶא בֵּיתָה וְנֹאמֵר תַּחֲלֵה כִּי
הַאֲלֶפֶת תְּבֵא תְּמוֹרֶת הֵא כְּמוֹ אֲשֶׁחֻזְלוֹ שְׁדִינוּ הַשְּׁתוֹלְלוֹ כֵּן יֵתֵן לְדִידוֹ
שִׁינָא שְׁדִינוּ שִׁינָה וְלְפַעֲמִים תְּבֵא תְּמוֹרֶת וְזֶה בְּמִכְתָּב אוֹ בְּקִרְיָאָה
לְכֹד מִשָּׁל הַמִּכְתָּב נֹאחַ הַשְּׁלוֹם כְּמוֹ נוֹחַ וְרֵאסָה כְּמוֹ וְרֵאסָה
וּבְקִרְיָאָה לְכֹד כָּל וְזֶה שְׁתֵּבֵא עַל אוֹתוֹת כְּסָף קִרְיָאָה כְּמוֹ אֲלֶף כְּמוֹ

חלוקת האותיות

ובאו שקריאתה אובאו * ומראו שקריאתה אומלאו ופרו שקריאתה
אופרו * וכן פל וו שתקדם אל שוא נח כמו ולקחתם וזכרתם ותבא
תמורת זין כמו בזאו שדינו בזו ותבא תמורת יוד כגון אשרו כמו
ישרו ותבא תמורת ססך כמו ימאפו שדינו ימססו ולפי דעת רבי יונת
אבן גנח תבא תמורת למד כמו בלא יוסו תפלא באיוב ססון יו *
שהוא כמו תפלל ותבא תמורת עין כמו מתאב אנכי שדינו מתעב *
עם אלה שבע אותיות לברנה תמצא האלף מוקרת וסימנם זיוה סלעו
הבית נמצאת תמורת הפא לבר כמו ביזר עפים שדינו פיזר
ובמשנה חבקר כמו הפקר * הגימל תבא תמורת
בף כמו מזג שדינו מסך וכאן שתי תמורות חזון והגימל
וכן בדברי חכמים מוזגין לו את הכוס כמו מוסכין *
הדלת יש אומרים שאינה מאותיות התמורה ואחרים אומרים
שלפעמים באה תמורת ריש כמו ראה דאה רעואל רעואל
ולפעמים תמורת תו כמו הזרמנתון תזמנתון * והראשונים טוענים
כי ראה ודאה וכן רעואל רעואל אינם שמות אחרים אבל הם נרדפים
והזרמנתון היא מלה ארמית * וההא תבא תמורת אלף כמו
וביד דוד עברי הושיע את עמי כמו אושיע ובאה
תמורת נון כמו נדה שדינו נדן * ובאה תמורת וו כמו קל העם בריעה
כמו בריעו ובאה תמורת ווד כמו ורא ישמע עוד קל מלאכה שדינו
מלא כיכי ובאה על דעת אבן גנח תמורת תו מאין הפוגות שדינות
תפוגות * והאפוד אומר שאין כאן תמורה שהיחיד הפוגה על משקל
המולה * הרי תבא תמורת ארבע אותיות אשית כמו שפיארנו *
והווי תבא תמורת הא כמו שלו שדינו שלח ולד שדינו ילד תובח
שדינו תאבה וסימן תמורתיו אהיו * זין באה תמורת
ססך כמו תעלזנה שהוא כמו תעלוסנה ותמורת הריש כמו בזק
ברק * ואפשר שהם שמות נרדפים * גביעל תאפוד חשב שבמלת
הזכו באה תמורת דלת שהיא במקום תו התפעל והוא כמו הזכפו
שפירושו התוכו והחביב תפש עליו כזה והדין עמו כי אחרי שאף א
אתרי החלוף נשארה הזין נראה שתתו היתה בכח תדגש ולא באה
תמורת

תמורת האותיות

תמורת חזין הנשארת: והחית באה תמורת עין לבר כמו אכתח
 תרכ שדינו אבעת אף כי אחרים אמרו שדינו טבת
 ובאה בחלוף אלף אל טית: והטית באה תמורת תו לבר וזה
 בשתהיה תו התפעל סמוכה לפא צרי כמו נצטרק שדינו
 נתצדק כמו שיתבאר בשער הפעל בעזרת האלו והיוד באה
 תמורת הא כמו ירויון שדינו ירוהון שהוא לשון רוח גם
 תבא תמורת תו כמו משכיות שדינו משכיות מן משכיות וכן בלשון
 משנה מעניות מן מעניות שדינו מעניות: כף תבא תמורת
 בגק המשל כאשר ולכן אפשר עליהם רשתי שדינו כאשר
 ודמיון וגימל כנה שדינו גנה ומשל הקוף במשנה אינו מעכב שדינו
 מעקב כי כבר מצאנו ולא יעקבם באיזכ סימן לו: והלמד באה
 תמורת בית ומם כי וישבו אתו לארץ דינו בארץ ונסו
 לקלם דינו מקלם: והמם תבא תמורת נוז לבר כמו התנים הגזול
 שדינו התנין: והנון תמורת המם ותמורת הלמד ותמורת
 ההא ותמורת חזין כי לקץ תימין דינו הימים ויעש נשכרה
 דינו לשכרה אתנן כמו אתנה מעזניה כמו מעזניה ששרשו עזו
 והסמך באה תמורת חזין והצרי כמו נתעלסה באהבים ומעלזנה
 כליותי ואעלצה כך שאין הפרש ביניהן כי אם באלה ה
 האותיות וטנין חזראת כלן אחרת ובספרינו בשרשים כה נבאר זה
 בארוכה ואפשר שגלך בדרך אחרת לתת הפרש ביניהן ולפעמים
 באה תמורת שין כמו נסה עלינו אור פניך שהוא כמו נשא בחלוף
 סמך אל שין שמאל והא אל אלף: והעין תבא תמורת חית לבר
 כמו עושו ובאו שדינו חושו: והפא תמורת בית
 כמו נשף בהם דינו נשב: והצדי תמורת זין וסמך כמו
 צעקה וזעקה וחומץ דינו וחומס: והקוף תמורת גימל
 לבר ויציקו את ארון האלהים שדינו ויצונו וכן תרגם
 יובתן ואקיסו: והריש תמורת נוז כמו רחום נחום ובמקום ורת
 כמו ראה ראה לפי מקצת הדעות כמו שפתכנו לסעלה
 באות ורת: והתו באה תמורת יוד כמו ותבאת לקראתי שדינו

תמורת האותיות

ותבאי ולפעמים לפי מקצת המדקדקים באה במקום אלף במלת
 תלפיות שלפי דעתם דינו אלפיות מלשון ואאלפך כינה שמורה
 הדרך ורבותינו דרשו אתו כמשמעו שהוא שם מרוב מתל ופיות
 ופרשו אתו תל שהכל פונים בו הרי כל האותיות באות תמורת
 אותיות אחרות וזאת השין ימין שלא תבא במקום אות אחרת ויבנה
 נשלם ביאור האותיות המופרות והבלתי מופרות באותיות אחרות
 במקתבו ומעתה נבאר תמורת האותיות כמוצאן בקריאה כי
 מן האותיות אשר תמיד מוצאן במכתב בניגון הכרת
 אות אחרת או קרובה אליה כי השין כשתהיה נקודה על ראשה
 תימני אז קריאתה קריאת השין באמת וכשהנקודה בשמאל אז
 תהיה קריאתה קריאת הסמך ולפי דעתי שאף כשהנקודה בשמאל
 אין קריאתה קריאת הסמך ממש אבל קרובה אליה ומתחת הקרבה
 נראית קריאתו אחת אף כי על האמת יש הפרש ביניהן כי קריאתה
 אמצעית בין השין שמאל ובין הסמך שאם לא כן לא נראה איך נפל
 טעות גדול כל כך בפליטי אפרים בימי יפתח שנקמר בס ויאמרו לו
 אמר נא שבלת ויאמר סבלת וגדולה מזאת כי נעים זמירות ישראל
 באלפא ביתא באות השין שם מעורבות אחת שין שמאל ושין
 ימין כי שם בה שרים רדפוני שש אנכי שמאל שקר שנאתי שבע פיוס
 הללתיך ימין שלום רב ימין שברתי לישועתך שמאל שמרה נפשי
 שמרתי פקודיך ימין שזה יוכיח היורה שין שמאל בינוניות בין השין
 והסמך וההסמך מטיס אותה אל הסמך והחכמים אל השין כי שם
 שרשהו

וכן

יש דומות במקתב נפרדות כמוצאן בניגון הרפות
 והדגושות וזה לדעת פי יש אותיות שאינן
 מקבלות דגש לעולם והן החע ושתיים על הרוב
 הן רפות ועל הפעט בדיש והן האלף והריש כי האלף נמצאת
 דגושה בארבעה מקומות שמה תביאו בספר ואלה הדברים סימן יב
 ובאיוב סימן לג ושפו עצמותיו לא ראו ובעזרא סימן ה וביאור לנו
 וביאור לו את המנחה ודריש נמצאת בדיש בהרבה
 מקומות

דמיון והפרש האותיות

מקומות כגון ביהוקאל סימן יז לא כרת שך כל השתי ריש ברגש
 זכשמואל סימן א בעבור הרעמה שראשי נמלא טל בשיר השירים
 סימן ה ובמשלי סימן ג רפאות החי לשך ריש לשך ברגש וכן
 אחרות זולת אלה אבל עם זה כל אלה החמש אותיות נקראו א
 אותיות הרפיון מפני שעל הרוב באו רפות במקרא ויש לרעת שגם
 יש שש אותיות אחרות שהן רפות כשהן סמוכות לאותיות יהוה
 והן בגר כפת בר מפיק ומפסיק ורחיק ואתי מרחיק והנה המפיק
 שלשה מינים מפיק נקוד מפיק יוד ומפיק וו ומפיק יוד שני מינים
 בתנועת אי ובתנועת אוי מפיק נקוד הוא בנקודה תוך אות ה
 המורה כנוי הנקבה הנקדמת כמו בצדה תשים ומפיק וו הוא כמו
 אליו פי קראתי ויצאו מזה הכלל קו תחו שליו בת ומפיק יוד בתנועת
 אי כגון שרי גברתי ויצא מזה הכלל יי במ ומפיק יוד בתנועת אוי
 כגון חוי כל צמא ומפסיק הוא כשהיהויה בתיבה שסופה
 אחת מאותיות יהוה הקדמת בגר כפת טעם
 מפסיק כגון רביע זקף קטון והדומים כמו שיתבאר בשער הטעמים
 כגון זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם כי על תשמרו רביע ו
 ובית ביני היא ברגש אף על פי שסמוכה לווי ורחיק הוא
 כשתיבה שסופה יהוה מלה זעירא סמוכה אל בגר
 כפת כי אז תהינה ברגש אותיות בגר כפת כגון מה פרצת מה ברי על
 מנת שהנקודה הקדמת לאות יהוה תהא פתח או קמץ או סגול
 אבל כשהנקודה הקדמת יהוה צרי או תלם או חרק או שורק בין
 שתהיה התיבה שסופה אות יהוה זעירא או גדולה לעולם אור בגר
 כפת הסמוכה אחריה רפרה כגון או בן יצח או בת ועמי אהבו כן
 ויצאו מזה הכלל ארבעה מי כמוכה נאדר בקדש ידמו כאבן עם
 זו נאלת כי גאה גאה שאף שמי וזו וכי הן זעירות והנקודה הקדמת
 אות יהוה היא חרק ושורק אות בגר כפת הסמוכה להן ברגש וכן
 כלשון צרמי רבות כאלה אף בשאר הנקודות כמו גבריא ותבריא
 שבכא פסתהרין והחכמה כתכמת אלהין והדומות ולא יכנו בעיני
 דברי המדקדקים שפירשו רחיק שתהיה סוף התיבה הקדמת אות

דמיון והפרש האותיות

בגד כפת חא ותקדם לה סגול ושעם התיבה שבה בגד כפת בנקודות
 הראשונה המולכת שון יחיה בסגול ודלת דעת בדגשוכי זה הוא אחד
 מרדכי האתי מרחיק שכתב רבי משה קמחי כמו משנה כסף והתימה
 על החביב שדחה פירוש אותם המדקדקים ולא זכר זה הענין בדרכי
 האתי מרחיק ואתי מרחיק הוא כשטעם התיבה הקודמת
 בגד כפת אינו במלך האחרון ובסופה היא שרשית
 בפעל או בלח ובה שלשה תנאים הראשון שהנקודה הקודמת היא
 היא סגול והשני שהוא תהיה מלעיל והשלישי שהיה טעם התיבה
 שתחלתה אות בגד כפת במלך הראשון כמו יחיה דעת שהיו בסגול
 והטעם בדת ואם בסופה היא בלתי שרשית צריכים השני תנאים
 האחרונים מהשלשה הנזכרים ונוסף עליהם שכשהיא היא בלתי ש
 שרשית תקדם לה קמץ פגז ועשיר פסח וענתה בי שהיא בלתי
 בסוף ועשית ובפעל בסוף וענתה ומזה הכלל יצאו שתיים מלאה נת
 מצאת בית שיש בהן השלשה תנאים הנזכרים ואות בגד כפת הסמוכה
 רפה ולא אות בגד כפת בלכר אלא כל שאר האותיות הסמוכות
 בשוהיו התנאים הנזכרים באתי מרחיק הן בדגש לעולם פגז הלמד
 וליה לילה ועשית שם ונשקה לו ואף מזה יוצאות שתיים וילדה לו
 בנים וזרועו משרה לו ולא כשכל השלשה התנאים אלא אף כשחסר
 האחרון הלמד והנזון הסמוכה להא בדגש פגז שמה הרגיעה לילית
 רק שפתייה נעות אבל בכל שאר המקומות אם הטעם במלך השני
 מן התיבה הסמוכה להיא אין בה דת אתי מרחיק ולא תבא בדגש
 פגז מברכיך ברוך ויצאו מזה הכלל ששה פסוקים גאלת בזרוע
 עמך עבית כשירה ועשית קערותיו ועשיר סירותיו מי כמוכה באלים
 הניסה דבר שהם בדגש ומלרע וכן בהפך כשהיא הקודמת שרשית
 ואינה בסגול עם כל התנאים שזכרנו אין לה דין אתי מרחיק ואות
 בגד כפת הסמוכה לה לא תבא בדגש אבל היא רפה מתמת ההיא
 אלו הם דיני רפיון ודגש אותיות בגד כפת הסמוכות לאותיות יהוה
 אם תסמך אותם מהן לכד אבל אם סמוכות להן שתיים זו אחר זו דמיון
 שונות כי אם הן ממצא אחר והן אחרות ותראשונה בשונה אז היא

דגושה

דמיון והפרש האותיות

דגושת כגון חלא ככר כמיש וכני דדן וכן גם כן אם הן מתחלפות
כמו לא ורדנו כפרך אבל אם הן ממוצאים מתחלפים והראשונה ב
בשוא או שתייהן רפות כגון משליך קרחו כפיתים ולכן נפל מתחלקת
בין כן אשר וכן נפתלי בשתי אלה חלא נגעה בה אזור נא כגבר פי
לפי זה הכלל נון וגימל נגעה ו גם כן וגימל כגבר ראויור להיות
רפורת והעולם נוהג להביא אותן בדיגש בכז אשר הפך זה הכלל
מה שאמרנו בזה די לפי דעתי למתחילים בדיערת
חלשון העברי במוצאי אותיותיו ונקודותיו בקריאת

והנה

וצורותיהן במכתב ו

ומזה

נודע שלמות זה חלשון על כל הלשונות פי ברוב
שאר הלשונות חסר מוצא מה וזה אינו חסר כלום
והטעם פי בו נשתמש בכל חלקי כל כלי המבטא
כמו שבארנו כי אין הגא לפנים ממוצא האלף ולא חוץ ממוצא הון
וכל מה שבין שני ממוצאים כבר נתחלק למוצאי האותיות העבריות
חלק אחד חלק ואם האמר הרי יש לערב ולרומי מוצא הג
ולוונים מוצא הכי אשיבך פי גם אלה לא חסר חלשון העברי וזה
פי לפי קריאת האיטלקי והפרובינצלי היווד בדיגש מוצאה מוצא ה
הגימל בלשון ערב ולפי קריאת הספרדים הגימל עם נקודה למעלה
היא מקום הגימל אצל הערב אך לכל אחת מהשתי פתות האלה
טעם בקריאתם כי הפת הראשונה טוענת שהיוד הבאה בדיגש ל
לתשלום מוצא קול חסר באותיות בלעדית כח הדיגש והספרדים
טוענים שתי טענות האחרת כי לא מצינו בין כל שאר האותיות אורת
שמוצאה מתחלף בהיותה בדיגש ממקום מוצאה כשתיא רפוייה ואם
כך מה נשתנתה היוד משאר האותיות בדיגש והרפה והשנית כי מוצא
הגי יותר קרוב למוצא הגימל ממוצא היוד ולכן השלימו המוצא הזה
באות גימל ולאות וסימן שמו נקודה עלית ומורי הרב רבי משה
שר שלום היה מניח הנקודה תחתיה כי כך דרך הערב בגימל שלהם
ונראין דברי הפת השנית מדברי הפת הראשונה כי לא נמצא דיגש כי
אם לא רבעה טעמים או לחסרון אות או להכתין בנין או לחזק הענין

שלמות הלשון וטעם הדגש

שתזכרה התיבות שבה הדגש או לתפארת הקריאה והראשון הוא ל
 לתסרוז נזו או תו או אות הנפול או לתסרוז נח משל הראשון והקבץ
 חפרד שמשפטם הנקבץ הנפרד ובאדגש הקוף והפלא להורות על
 תסרוז הנזו ומשל השני נוסרו הופכס ונכפר כי באדגש פא השרש
 להורות על תסרוז התיו כי משפטם נוסרו הותככס ונתכפר ומשל
 השלישי סבו רנו כי באדגש הבית והנזו להורות על תסרוז הנפול כי
 דינס סבבו דגנו ומשל הרביעי אצרך כי באדגש הצדי להורות על נח
 הפא יוד כי דינו אצרך ומשל הטעם השני שהוא להבחין הבנין כמו
 דגש בית דבר ובכלל כל דגש עיון הפעל שבבנין הדגוש ומשל השלישי
 כמו מקרשו שדגש הקוף בא להורות על חזק הקרושה ולכן אמרו
 מקצת המדקדקים שדגש הבנינים המקבילים דגש להבחין בם מורה
 על חזק הפעל והתפעלות ולכן בלם מזרים על חזק וציאת הפעולה
 או על רושם בפועל ובנפעל ובמתפעל כמו שנבאר עוד בעה בשער
 החמשי ורמו בזה הרב רבי שלמה ירחוי בספר לשון למודים שלו וכן
 גם כן חשב שמה שהוא לתפארת המלה הוא על זה הדרך אף כי אני
 לא כן אחשוב כי מה חזק יורה דגש פא הפעל מהבנין הקל אף כי הוא
 דגש רפה וכן דגש אותיות בגרכפת הסמוכות ליהוא כשיש מבטלים
 בגזן בעטרה מקומות שמנו מקצת התכמים :

הראשון כל זעיר הסמוך הנקוד בקמץ ופרתח וסגול כמו מרה
 ברי ו השני כשויחיה ביניהם פסק כמו עשו בלה :
 השלישי הסמוכה לאי כי גי כמו סיני בקרש חוץ מאחת
 שהיא רפה אדני בם : הרביעי הסמוכה לאיו כמו אליו פי קראתי חוץ
 שתיים רפויזת קו תזוז שלו בה : החמשי כשסמוכה למפויק הא
 כמו ועתדה בטרה : הששי הסמוכה לאוי בוי גוי כמו הוי בוגזו :
 השביעי כל כב כב כפ כפ בר כר בת כת אף שהאות הראשונה
 באחד מהשבעה מלכים תבא בדגש כמו אשה בכתוליה והמתלוקת
 על אחת כי בגבוה שיש קוראים כף כגבוה בדגש ויש קוראים אותה
 רפה ו השמיני כי דאתי מרחיק שכתבנו למעלה והשיעי כשהאות
 המונעת

שלמות הלשון וטעם הדגש

והמונעת אשר קודם אהיו בסגול וקודם לה טעם או געיה או מתנת
 וטעם התיבה שבה בגד כפת באות הבאה בסמוך אחריה או בגד כפת
 דגושה : העשירי כל כף הבאה אחרי ויחי היא בדגש חוץ מתי מספר
 שגזברו במסרה לדעת הסורה ועקב בן נפתלי הסופר אף כי לדעת
 משה בן אשר אשר בו החזיק מנהג הקוראים והמקורקים על לשונם
 בזמנינו זה אין למקום הזה העשירי טעם ולא רית דגש כי כל אלה ה
 הפסין רפות : והנה אף כי כל אלו העשרה מקומות או רבם נכללים
 במפיק ומפסיק ורחיק ואתי מרחיק שכתבנו למעלה מכל מקום ל
 לפרוט הענין יותר להיות הרברים שגורים בפיק המקראים ראיתו וזכור
 פה את העשרה האלה והנה אתה רואה בפירוש כי אין טעם באחד
 מהדגשין האלה לומר שבא לחזק ענין ולא צר מצדי צדדים וכן לא
 תחוש לדבריו הירחי בזה כי לא באו אלה אלא לתפארת הקריאה
 לבד : והנה לא מצאנו סברה אחרת להיות האות בדגש זולת אלה
 הארבע אשר זכרנו ואיך אם בן נוסף אנו סתרת טעם המשי להודש
 מוצא שלא יאות לאחת מאותיות הלשון : ועוד ראיה שנית על זה כי
 אם היה כפי קריאת האיטליקים היו מוצאי האותיות נבוכים במוצא
 היוד הרפה הוא חזתר פנימי שבמוצאי אותיות החיך ולפי סברתם
 היה מוצא היוד דגושה חוץ ממוצא הגימל דגושה שהוא החצון מכלם
 ולאסת זה הדעת יש גם בן שני אותות האחד כי בעל ספר יצירה לא
 כתב באותיות הכפולות שהכפולם הוא בדגש והרפה כי אם שבע
 אלה רצוני בגד כפרת ואלי היה מוצא היוד הדגושה מוצא הגימל היתה
 ראויה להמנות עם הכפולות יותר בכלן כי אין היתה הפרש הדגש והרפה
 בה יותר מכל הפרשי הכפולות הנזכרות והאות השני כי מה שאנחנו
 פותחים גינוסר שהוא שם מקום בארץ ישראל שאר הלשונות כותבים
 גינוסר בגי לא בגימל ולכן נראה שקריאת הספרדים בזה והיא
 קריאתנו באפוליא ויון וצרפת ואשכנז יותר הגונה ונאותה מקריאת
 הרומיים והפרובינציאלי אך באות לשים הנקודה על ראש הגימל פרי
 להורות על מוצאה זה כי מוצא הגימל יותר קרוב למוצא הגי יותר
 ממוצא כל שאר האותיות ולא נבית הנקודה למטה שלא תתחלף עם

שלמות הלשון ושעם הדגש

הירק כי החירק תחת האות המונעת בו וְלֹא בן החלם כי מקומו בין
האות אשר תתנועע בו ובין הסמוכה לאחריה על שמתן עע וכן גזי
הרופים באות אחת אומרים גא וגו וקוראים אחת גי וכן נראה כי
לא חסר בלשון העברי זה המוצא באותיותיו לפי כל הרעות גם
מוצא הכי יוני לפי דעתי הוא מוצא הכף רפה באמת ואף על פי שאנו
משנים תנועת הכף לפנים ממקומה והיונים בזמנינו מוציאים את
מוצא הכי חוץ ממקומו אך מוצא שתי האותיות האלה בשני הלשונות
הוא קרוב למוצא הכי יוני לפי מנהג מוצא אנשי יון אשר בדורנו
זה וראיה לדבר מה שאמרו רבותינו בגמרא והביאו רבינו שלמה
בפירושו על התורה בפסוק ויקרא לפניו אכרך אכרך אב למך
שכן בלשון רומי קוראים למך רך והנה מזה המאמר נראה
אמת מה שאמרנו עם שבוש קריאת האות הזאת בדורנו זה אצל
כל השלש הלשונות הנזכרות כי הרומיים קוראים אותה בכף סמך
והיונים מוציאים אותה ממקומה ואנחנו בהפך מכניסים אותה לפנים
כי אין לרומיים האות הזאת אלא בהשאלה מהיונים כמו תקוף והיון
גם בן שתי יונים קוראים אותן קאפא זיטא וכן הכי שהרומיים ש
שלנו תועים בשמה וקוראים אותה קסי שהיא אות אחרת אצל היונים
כמו שירוע ליודעי לשונם ודכן רואה אני שהרומים היום תועים
בקריאתה והיונים הם היוחר קרובים אל הנכונה וכן ראו לנו לקרוא
הכף רפה ולא כמו שרגילין ההמון שקוראים אותה כמוצא האדם
הרק בחזקה כי אין לא יהיה מקום מוצא הכף הרפה הוא מקום מוצא
בדגש מה שאינו נאה ולא מתקבל וכן נראה כי לא יחסר כל ב
בלשוננו בשנבטא בו בדיוק באות וכוה נשלים ביאור קריאת אותיות
הלשון העברי לכל מוצאיו ומבאיו

אחרי

זאת נחלק האותיות לפי ערךן בחבור כפי מנהג
הלשון העברי ונאמר כי יש צרופים שדברו חכמי
האמרת בעניני קבלתם ואין לנו עסק בהם בזה
המקום כי שם סודות הטבע והאלהות כמו בתמורותיהן גם בן אכל
נדבר לבר על צרופיהם שנמצאו בכתוב כמו שראינו לעשות ב
בתמורתן

חלוקה אחרת לאותיות כפי הצרוף

בתמורתן גם כן וזה כי אף על פי שהאמת הוא מה שאמרו המקובלים
 שחבור וצרוף האותיות מורה על עניני הדברים שחורגה ה
 התיבות הסחופרות מהן כי הפך ענג נגע ופשוטי אותיותיהן אחרות
 מכל מקום אחרי שמניח הלשון ידע טבעי הענינים כלם ועניני האותיות
 וצירופיהן המסבמים לטבעי הדברים שחורגה עליהם התיבות
 ואנחנו אחרי אשר לא ידענו בכל אלה אין לנו מעתה לחפש צירוף
 לא שיערוחו הראשונים אלא לשמור צרופיהם בחבור התיבות ש
 שבחם הזרו על הדברים ובמקומות שהם החליפו לפעמים צרוף מ
 מקצתן ולא שינו הוראת הענין כמו כבש כשכב במ לבדם רשאים אנו
 לשנות אותו הצרוף לבד כי לא נדע מתי בחלוף הצרוף יתחלף הענין
 ומתי לא יתחלף ולכן פתבנו פה האותיות אשר צרפו הראשונים על
 פי הנבואה בכתבי הקדש להיות למשמרת אל הקורה בספרינו זה
 ונתחיל לפרוט אותם על סדר האלפא ביתא :

ונאמר

כי האלף בהיותה שרשית תצטרף עם כל האותיות
 זולת העין ובהיותה משרתת תצטרף עם כלן זולת
 הווי היות היא שרשית ותצטרף בכל האותיות
 מלבד הפא וכשהיא משרתת מצטרפת עם כלן זולת הווי והגימל
 היא שרשית לעולם ומצטרפת עם כל האותיות זולת טס כקץ
 חולת היא גם כן לעולם שרשית ומצטרפת עם כל האותיות זולת
 טס זץ : ההא כשהיא שרשית תצטרף עם כלן מלבד טח שקע
 ומשרתת עם כלן זולת הווי : הווי תשרת עם כל האותיות ולא נמצאת
 שרשית אלא בתמשה שמות ווי העמודים והב ופסי ושתי ושני :
 תוין לא תצטרף עם זטס צשרת ולפי הממאנים את הפעלים השניים
 גם לא תמצא עם הדלת כי שרש זרו לפי דעתם זור ואינה משרתת
 לעולם כמו שכתבנו למעלה : היות תצטרף עם כל האותיות
 זולת החע : היות לא תצטרף עם גו זכסצק ולפי מקצת
 המרדקקים גם עם האלף אך לפי דעת אחרים תצטרף עם אלף ב
 בתיבת וטאטאית ששרשה לפי דעתם טאטא : היות תמצא שרשית
 ומשרתת עם כל האותיות : הכף תצטרף עם כל האותיות זולת

בצרוף האותיות

גט כצק כשהוא שרשית אבל כשהוא משרתת היא עם פד האותיות :
הלמד גם כן השרת עם כל האותיות ולא תמצא שרשית עם
הלמד : המס תצטרף עם כלן זולתי כמ"ך בשרש ובשמוש תמצא
עם כלן : הנון תצטרף עם כל האותיות זולתה בשרש ותשרת
כלן ואף את עצמה : והסמך תבא עם כלן זולתי וזש"ש : העין
לא נמצאת עם אות גרונית סמוכה לה בשרש : הפא לא תצטרף
עם כמ"ך : הצירי תצטרף עם כלן זולתי נ"ז טכ"ס צשת : הקוף
לא תצטרף עם גז חקת : הריש לא תצטרף עם ל"ו : השין
תצטרף בשרש עם כלן ותשרת כלן זולתי הוו : התו גם כן
תצטרף בשרש עם כלן זולתי ג"ר ט"ס צת ותשרת כלן זולתי הוו :

ודע

שכל זה שאמרנו הוא בתחילת השרש שרצוני בכלתי
מצטרפות שלא תהיה אות ראשונה בשרש ותסמך
אתריה האות שכתבנו שלא תצטרף עמה אבל בזולת זה הדלך אפשר
הצרוף וזה די בדיעת צרוף האותיות במצבם בתבור אך אמנם
לדעת אך לפעמים יוסר מצב צרופם ולא תוסר ההוראה הוא על
זה הדמיון כי האלף פעם תקדם ופעם תאחר בתיבא אחת בעצמה
וחורה בשני הצרופים ענין אחד בעצמו כמו אנקרה נאקה וכן הבית
כבש כשב וכן הגימל גזער רוגע וכן גומא אגם וכן מלתעות סתלעות
וכן קרבס בתיסו קברס וכן ופצרו ופרץ וכן עולה עלנה וכן סרני
נחשת מסככיז בנסרים וכן חרת חמר וכן ויחגרו ויחרגו נגרותי ג
נגרותי וכן אלמוגים אלגומים וכן וילפת עם נפתולי אלהים נפתלתי
וכן קתלת יעקב להקת נביאים וכן ויחלש ויחושע הנחשלים כך וכן
בלעגי שפה עם לשון עלגים וכן מלת אהי איה וכן תמנת סרח תמנת
תרס שמלה שלמה וכן לפי דעת מקצת הסדקדקים פטר ובר כי לא
פזרשולי נראה שפטר ובר הוא מלשון מים פזורים וכן חסוף בגדים
למען המחץ גלך בדם ואף זה אפשר שהוא בחלוף ענין עם חלוף
מצב צרוף האותיות וכן רבים כאלה בפתובים אשר בהם לברס ר
רשות לנו להמיר המצב כמו שמצנו שהמירו אתו הקדמונים וכו' ו
גשלים מהשכוננו בשער הזה שהוא שער האותיות :

השלישי שער הנקודות בו נפרש מספר הנקודות
 ושמותיהן וצורתן כמכתב ומוציאיהן כמכתב ו
 וחלוקתן ביחס אל עצמן ואל המורכבים מהן ו
 האותיות הן הנעות והנחות כמכתב כמו שאמרנו
 בשער הזה הקודם נצטרך לפי הטבע לשים ה
 התנועות והמנוחות הראויות להן לפי הנחת
 הלשון העברי מסכימות לטבע הענינים ומפני כן לכל תנועה יש
 מנוחה הפכית לה וגם גבול התחלתה ותכליתה ודבקותה הן גם בעל
 הלשון העברי הניח נקודות מוריינה על התנועות והמנוחות גם על
 התחלות התנועות ודבקותן ותכליתן וכמו שהתנועות שלש כן
 הנקודות המורות עליהן ראשונה שלש אחת שבה התעגל הפה ב
 כמוצאה שהיא אה ושמה פתח כי כשיופתח האדם את פיו תשאיר ע
 עגולח ושנית שבה תגבה השפה העליונה למעלה כמוצאה שהיא
 או ושמה חולם שפירושו בריא שלם וכן הוא שכל השלמים מתכוננים
 למעלה להם והתנועה השלישית היא למטה שבה יניח האדם
 שפתו העליונה למטה כמוצאה שהיא אי ושמה חירק מלשון ויחרקו
 שן שהוא לשון שכירה וכזיון וכן דרך התחמונים ולכן מקצת
 הקדמונים שמו השלש נקודות ה לו עקר כאלו הן הפשוטות ו
 והנקודות הנשארות שמו מורכבות מהן והן תולדותיהן ותולדות
 תולדותיהן ואף כי תנועות שאר הנקודות מורכבות מאלה
 הסכים כל המדקדקים או רובם שהתנועות תתחלקנה אל שבעה
 מלכים וחמשה עברים ושמו במלכים השלש נקודות הנזכרות ו
 ונוספות עליהן הקמץ והצרי והסגול והשורק המורכבות מאלה כמו
 שבבאר לפנינו בעזרת האל וכן יש מעוטי המדקדקים שתלכו
 התנועות אל חמשה מלכים אשר קראו אותן תנועות גדולות וחמשה
 עברים אשר קראו אותן תנועות קטנות ושמו הגדולות קמץ גדול
 וקמץ קטן שהוא הצרי והלם ושורק וחירק כשתבא אחריו יוד בתיב
 והקטנות שמו פתח גדול פתח קטן וחטף קמץ וקבוץ שפתים וחירק
 שאין אחריו יוד בכתב וטעם הפתח הזאת השנית כפי מה שכתב הרב

בהיות

רבי משה

בנקודות

רבי משה קמחי הוא כי אחרי התנועה הגדולה נח נסתר ולכן הגדול
התנועה הקודמת אל הנח כי צריך להעמיד בה כתי להורות על הנח
שאינו נראה בדרך אחרת ולכן אמרו כי הקמץ קטון מורה על יור
נחה וכן החירק כשתבא אחרית יור היא תנועה גדולה מפני שתנועת
היור נסתרת בתנועת החירק הסתומה ואלו לא תהיה אחרית יור
מיד תראה תנועת האות הפאה אחרית ולא תצטרך החירק לאותה
המתיחה אך אמנם לא נראה לי לחלק התנועות על פי הכת הזאת
כי לא ידעתי טעם משיכת ההי אל הקמץ ולא אל הפתח ואם כן מי
הגדיל הקמץ יותר מן הפתח והנה הפתח גרוב יותר ולכן נראין
דברי הכת הראשונה אשר ראשית הרב רבי יהודה חיג שהוא ראש
המדרקקים והראב"ע שטמו המלכים השבעה הנזכרים למעלה אך
אמרו שהעברים חמשה ולא הזכירו שמונתם ולפי דעתי הוזה זה להם
כי נסתפקו בשוא לבדו בחמשה הנזכרים ולכן אמרו כי השוא משרת
לעולם והנה כפי זה יהיו החמשה עברים חמשה מיני דרכי מוצא השוא
ומכתבו המתחלה כי השוא נמצא בחטף פתח ובחטף קמץ ובחטף
סגול והשוא נע והשוא געיה ונקראו משרתים ועברים כי לא תהיה
מתיחת טעם מגביה באות הנקודה באחת מדרכי השוא אשר זכרנו
ולכן החמשה האלה נקראו עברים כי לא יתקמו בתנועה והשבעה
הראשונים נקראו מלכים כי יקבלו נגינת טעם הנחאסן לפי מקצת
המדרקקים מספר הנקודות עשר חמשה מלכים וחמשה עברים ולפי
אחרים שמים עשרה שבעה מלכים וחמשה משרתים ולכן אחרי ראי
חלופי דעותיהם וטעמיהם לבי נקפי לחלק התנועות חלוקה ויצאת
מבין שני הדעות הנזכרים ונאמר כי התנועות מהן פשוטות ומהן
מורכבות הפשוטות הן שלש פתח חלם וחירק כסו שכתבנו לעיל
והמורכבות הן מורכבות מתנועות רבות או מתנועה והתחלת
תנועה המורכבות מתנועות רבות הן שש תנועות הקמץ הגדול
הקמץ הקטון והפתח הקטון הנקרא סגול והשורק והקבוץ שפתים
שהוא לפי מקצת המדרקקים נקרא שורק קטן ותנועת הקמץ מלא
פום וואולם המורכבות מתנועה והתחלת תנועה הן החמש שזכרנו
רצוני לומר

בנקודות

דל השוא געוא והשוא עצמו והשלושה חטפים או נביא תמורת הגעוא
 השוא רגוש רגש חזק והשוא עצמו יהיה השוא נע בקלות וכן יעלה
 סך כל הנקודות ארבע עשרה פתח הלם חירק קמץ גדול קמץ קטן
 פתח קטון שורק קבוץ שפתים קמץ מלא פום שאחרים קראוהו קמץ
 חטוף שוא נע ברגש חזק שוא נע בקלות חטף פתח חטף קמץ חטף
 סגול וזו מספר כל הנקודות ושמותיהן אף כי יותר מבאר אם נאמר
 שהתנועות הן שלש עקריות ושש מורכבות הרי ישעיה מלכים ואחת
 לבדה היא המשרתת שהיא השוא רבו ואין עבר וזלזה זה כי עבר
 אחד לכל המלכים כדעת רבי שלמה ירחיי בספר לשון למורים שחבר
 אף כי גם הוא מנה שם חמש גדולות כמו משה קסחי ותמש קטנות
 סנה פתח גדול פתח קטון הלם שאין וו אתריו וחירק שאין יוד א
 אתריו וקבוץ שפתים הנה ביארנו מספר הנקודות ושמותיהן לפי
 כל הדעות שהגיעו אלינו אבל מפני שבארנו טעם קריאת שמות
 הפתח והחלם והחירק לכן נבאר גם שמות הנשארות כי הקמץ הגדול
 נקרא כן כי במבטא יקמץ פיהו המבטא בו לא כמו הפתח שפותח בו
 חפה על כל גדולתו ופתח קטן והוא הסגול נקרא כי גם בו יפתח
 פנות פיהו המבטא בו ונקרא סגול כי נעשה כמין סגולה בשלש
 אבנים ובקמץ קטון יקמץ זויות פיהו כמו צאו ולכן נקרא גם כן צרי
 כי הוא צורר את פיהו ובוקע בין השנים כמו הדלת מסוב על צרית
 ושורק כי בו המבטא שורק בשפתיו כמו על שריקורת עדרים ולכן
 ישמי שקראו מלא פום כי כמו צאו המבטא קובץ על שפתיו כאיש
 מלא פיהו וקבוץ שפתים גם כן נקרא כי כשיבטא בו האדם יקבץ את
 שפתיו ונקרא שורק קטן כי הוא בשריקתו למטה מן השורק כמו
 שצאח למי שישתפל במה שעתידים אנו לומר כמו צאם במבטא
 ונקרא גם כן שלש נקודות כי זאת צורתו כמו שיראה אתריו ונתקמץ
 מלא פום נקרא כן כי מוצאו רומה לחלם במלואו ונקרא קמץ חטוף
 שבקריאתו נראה המבטא כחוטף הקמיצה והשוא נקרא לשון שנה
 כי הוא משתנה לתנועות רבות כמו שנאמר עוד במבטא המיוחד ל
 לנקודות והטעם כי השוא היא נקודה מורה על התחלת תנועה

ובכלל

בנקודות

ובכלל על גבולי התנועה לא על התנועה המוגבלת כמו שיראה אחר
זה. זה טעם שהנקודות האחרות המורכבות משוא ונקודה אחרת
נקראו חטפים כי השוא חוטף תנועת הנקודה ואינו מעמידה ל
להתקיים ועל זאת לא תמצא טעם באות שנקודתה שוא או חטף הנה
התכאר לך מזה טעם שמות הנקודות כפי הוראתן על התנועות אף
יש מלבד אלה תנועה אחרת שמקצת המרקקים קראוה תנועת
גנוכה ואנחנו גם כן נכנה אתה בזה השם ולא מטעמם כמו שנביא
במקומה והיא פתח שאין נראה אות עליה שנקראה בו ולכן נקראת
גנוכה כי קולה חוזר לאחור כאלו נגנב מוצאה שאין לה על מה
שתסמוך. זה הוא פירוש כלל הנקודות אשר נבטא בהם בלשון

תעבריו

אך

אמנם צורתן היא זאת כי הפתח הוא קו ישר תחת
האות אשר יגיע אותה ותטעם כי הוא אמורה שהאדם
מעגל פיהו בפתיחתו אותה כאלו קו עובר באמצע העגולה בין פאות
שפתותיו והושמה תחת האות כי לא יכלה להתישב באמצע האות
ולא הניחיה על האות כדי לתכדיל בינה ובין הרפה ;
והחלם הוא נקודה הושמה למעלה מסור האות שנקודה
בה ולא הונחה עליה ממש כי אם בקצה השמאלי
בינה ובין האות הכאה אהרית ותטעם כדי להפריש בינה ובין טעם
דביע שהיא נקודה באמצע האות ובין נקודת שין הימנית ובין נ
נקודתה השמאלית כדי שלא ישתבש בה השכל בקריאה כשיקרה
שתהיינה על אות אחת שתים מאלה ולכן הנה החלם בין שתי אותיות
והיתה למעלה להורות על תנועת מעלה כמו שכתבנו לעיל ;
והחירק הוא גם כן נקודה אחת אלא שהוא למטה מן האות
הנקראת בו והוא באמצע האות להורות על תכן
הנחתה ולא תונח בראשה הימני שלא תתערב עם סימן הגימל לדעת
חמניחים נקודת סימן הגימל למטה בדרך הערבים ולא רצו אלה
לשים הנקודה עליה כי בהיותה רפה לא יהיה אז מקום להניח הרפה
כי אין מקום אחר מתחיק שתי נקודות ואולם אנחנו לא תששנו ברפה

בצורת הנקודות

כמו שחששנו בנקודת החירק אבל היה אומר מזרי הרב רבי משה
שר שלום כי אין לחוש על החירק כי סימן הגימל יונח בקצה הימני
והחירק באמצע האות אלה הן אמהות הנקודות ומתן תפודנה
ותורפכנה הנשאות :

וזה כי הקמץ הגדול מורכב מהפתח והחלם ולכן בתנועתו
בראשונה פותח הפה במקצת כמו הפתח וקומץ אותה
במלואה כמו החלם וכן הוא מקמץ הפתח והחלם לכן צורתו קו
ישר ותחתיו נקודה ולא הושמה הנקודה על הקו להורות כי
התנועה היותר קרובה אליה היא תנועת הפתח הגוברת ותנועת
החלם היא בתנאי תנועתה הראשונה הגוברת בה :

וחקמץ הקטן שהוא הצרי צורתו שתי נקודות זו בצד זו כי
הוא נקמץ משתי נקודות החלם והחירק כמו שתקמץ
גדול הוא מחובר מן החלם והפתח ומפני שהחירק ראשון בהרכבת
הקמץ הקטן לכן יורה במוצאו במקטא על הווד הנחה כמו החירק
וזתו טעם למה הונחו השתי נקודות תחת האות כמו החירק ולא
הונחו למעלה כמו החלם עם היותם נקודה קומצת שניהם כאחד :

והפתח קטן מקובץ מפתח גדול וקמץ קטן ולפיכך עליו שתי
נקודות כמו הקמץ הקטן כי הוא העקר במוצאו ו
ותחתיו היא נקודה שהיא ראש הקו ומעצמו הוא מתחיל ולנפשו
משלים כדרך העגולה שכחה כח הפתח הגדול ולכן הנתתו כמו
משולש מפני שבמו שהעגולה ראשונה לכל התמונות כן המשולש
ראשון לכל התמונות בעלות זוויות רצוני בזה המשולש בעל קוים
ישרים לכל התמונות בעלות קוים ישרים והמשולש אשר בכור לכל
הבעלות קוים עקומים וכן גם כן כמו שהפתח מצטרף לכל הנקודות
המורות על פתיחת הפה לאדם כן הפתח קטן גבול הפתוחים ו

והקמוצים כי אין פתיחת פה אחריו והוא התחלת הקמיצת
והשורק מפני שבו מלא פום אלא שאינו כמו החלם לכן הונח
נקודה אחת כמו החלם ולא הושם למעלה כמוהו
כי אינו מגביה השפה במוצאו כמו החלם אבל מטא אתו למטה מעט
ולכן

בצורת הנקודות

ולכן הונח במצב אמצעי בין החלים והחירק והונח בתוך חוץ שהיא
האות המיוחדת למוצא החלים כי הוא ראשון בהרכבת השורק ו

והקבוץ שפתים שהוא שורק קטן גם הוא מקובץ מחלים וחירק
ולכן צורתו שלש נקודות וכלן תחת האורת להודיע כי

הוא יותר נוטה לשפלות החירק ממה שיש להגובה החלים ולכן
הנקודה העליונה היא תולדת החלים והתחתונה תולדת החירק

ואחת באמצע להכריע ביניהן להורות כי תנועתו אמצעית ולכן
אין השלש נקודות זו תחת זו ביושר אלא בתורה שהנקודה ה

העליונה בקצה האות השמאלית והשתיים הנשארות הולכות ומימינות
עד שתנקודה השפלה מכוונת כנגד אמצע האות שהוא מקום החירק

להודיע את אמהותיה כי כאמה בתה ו
והקמץ חסוף אין הפרש בין צורתו וצורת הקמץ הגדול אך

הרכבתו מתחלפת וזה כי כמו שתנועת הפתח ה
תתרכב עם תנועת החלים בשני דרכים או שיגבר כהתפתח או ש

שיגבר כח החלים כן גם כן הונחה צורה זו שהיא סורה מרכבת הפתח
עם החלים צורה אחת בנפשה אלא שיריעתה והכרתה תלויה במה

שסמוך לה כמו שיתבאר לפנינו בעזרת האל כי בקמץ הגדול יגבר
כח הפתח ובקמץ המלא פום שהוא החסוף יגבר כח החלים ו

והשוא הוא שתי נקודות זו למעלה מזו להורות כי על דרך
אחת סורה על התחלת תנועת הנקודות המלכות

ודבקותן וקצן כי הוא גבול להן ושורה הוא לכל התנועות כמו ש
שהנקודה שזה בכל חלקי המתנועעים והעתה שנה לכל חלקי הזמן

וזה כי הרגיש יורה על התחלה חזקה בתנועת הנקודה הראויה לה
כפאת האות הבאה אחריה כמו שיתבאר עוד וזה בלח או בפעל

או מפאת הנקודה הבאה אחריה בפעל כי אז היא חוטפת מקצת
התנועה והיא והנע בקלות יורה על התחלה קלה בתנועת ה

הנקודה והיא כי לקלותו לא נכר בו כמעט רושם התנועה ההוגנת
לנטות אליה ומפני זה כשהשוא והנקודה באות באחת באות אחת אז

נקרא הנקוד והוא חסוף כי השוא חסוף בפירושו התנועה והיא אף
כי לא

בצורת הנקודות

כי לא יעמיד האדם סופא פיו באותה התנועה אך יחטוף אותה
 כאלו נגולה ממנו ויעטפנה באות הנקודה הבאה אחריה וכשאיך
 בשוא רגש כלל לא כבד ולא קל והוא תחת אות שבאמצע התיבה או
 הוא בכת אות שבסוף התיבות המוקפות אז יורה על דבקות התנועה
 הקודמת בתנועה הבאה אחרי השוא ואם השוא בין שתי אותיות
 מתנגות בטעם או בנעימה או במתינה או שיבא בסוף תיבה שאינה
 מוקפת אז יורה על סוף תנועת האות הקודמת הנערה באחד ה
 המלכים ואולם האות הנחה בין שיובן בה שוא בכת כפי דעת
 מרקדקים רבים שבקשו להכין בכל הנחות שוא בין שלא יובן בה
 הנה דין האות תהיה במנוחתה כדיון העתה הבלתי מורגש בזמן
 ולכן הטיבו הסופרים אשר לא נקרו האותיות ההן ולא להקל מעליהם
 הנקוד אלא כי אין נקוד במקום שלא תורגש בו תנועה ולא כבול
 תנועה ולכן לא דברו נכונה רבי המרקדקים שכתבו שכל מה שנתכתב
 ולא נקרא ראוי לינקד בשוא נח ולא נכתב השוא הזה כי אם בכף ו
 ובקצת האותיות הבאות ברגש בסוף התיבות אך במקום שבא השוא
 בסוף התיבה צריך שיהיה על דרך המורה דבקות או קץ וסוף תנועה
 מורגשת בהגא ודע זה כי הוא אמת ודאי ואם לא דקדקו בו כפירושו
 המרקדקים הראשונים אך אמנם רבות נסתפקתי בזה למה לא נמצאו
 כי אם שלשה חספים אחד לתנועת פתח שהיא עקר התנועות
 הפשוטות ושנים למורכבים ממנה רצוני לומר לקמץ ולסגול כי
 נמצא חטף קמץ וחטף סגול ולא כן לשאר התנועות ויגעתי למצוא
 דכרי חפץ על זאת בספרי המרקדקים הקדמונים אשר היו לפני ולא
 מצאתי להם קטנה ולא גרורה ועל זאת עמיתי משתומם במה ובמה
 פעמים ואחרי ההסתכלות השגחתי בהם כי הפתח גרם כל זאת לה
 ולכא כחה ראשונה והטעם כי אין מסתרים יותר מראי הדרבים
 שיש להם קצרה ותכלית בפועל אבל למרה שאין לו תכלית וקצבה
 בפועל יכול למחר יחיש תנועתו ולכן בהיות שאין לעגולה ראש
 וסוף בפועל לכן הפתח הדומה לה וכל הנלוים אליו ראשונה הם
 חספים ולא כן הנשארים ולפיכך בהיות הקמץ והסגול מולדות

במוצא הנקודות

הפתח גדול ולא כן הנקודות הנשארות אשר זכרנו לא נחטפו זולת
אלה בלבד ואם תאמר כי מקצת חכמי האמת הקדמונים אמרו
שהשורק גם כן תולדת הפתח והחלם וכי הו' דמות הפתח והנקודה
אשר באמצע דמות החלם ועם כל זה לא מצינו חטף שורק יש
לומר שבהיות כח החלם גובר בשורק אף לפי דעתם לכן לא נחטף
בדת הפתח אבל יעמד בהגבהת מוצאו בדרך החלם ולכן אי אפשר
שירוש ויחטף בעמדו וכזה נש'לם ביאור צורת הנקודות כי אף
שגמצאת נקודה אחרת שתנועתה נקראת גבוהה אין הפרש בין
צורתה ובין מה שכתבנו בצורת הנקוד אלא במוצאה במבטא ולכן
אין להביא בלתי ופרטיה אלא במוצא המבטא לא בצורת המכתב ו

והנה

בשפתח האדם פיו ברמב ובטא בו נאמרנו א והקמץ
הוא כשהאדם יבטא באתו המוצא עצמו ולא ירחיב פיהו

בפתחו אבל יקמץ אתו מעט ויאמר א והפתח קטון הוא
כשהאדם ירחיב קצות שפתותיו ויאמר אי

והקמץ קטון הוא כשיוקמץ קצות שפתותיו ויאמר אי והחלם
הוא כשהאדם יגבית שפתותיו למעלה ויאמר או

והחירק הוא כשיושפיל האדם שפתותיו ויאמר אי והשורק
הוא בינוני בין החלם והחירק כי האדם

כשויבטא בו לא יגבה ולא ישפיל שפתותיו אבל יקמץ
וימשיכם מנגד ויאמר או והקבוץ שפתים כשויבטא בו האדם

לא יגבה ולא ישפיל שפתותיו אבל יקמץ אך לא ימשיכם
מנגד כמו בשורק אבל יקבצם וימשיכם על שניו והקמץ

מלא פום הנקרא קמץ חטוף כשויבטא בו האדם
תהיה הנחתו אמצעית בין הקמץ והחלם ער שגביר השפוזים כמו

בחלם בקמיותם כמו בקמץ וזה הוא ההפרש בין קריאת הקמץ
מלא פום ובין החלם ויעמיד הקול בתנועת המלא פום וכזה וברל

מן החטף קמץ שוא דגוש הוא כשויבטא בו המוצאו בחזק
וכבדות והנע קל

הוא כשהאדם לא יסתדרנו ולא יבטא
בו

במוצא הנקודות

בו ככבד פי אם בנחת משל הרגיש דבריו הבית בשוא רגיש בכבר מ
 משל הקל בכו חטף פתח תנועתו מורכבת כמו צורתו מן השוא
 והפתח כי יבטא בו תארם בתנועת הפתח כחוטפה בריהטא ;
 והחטף סגול בתנועת הסגול חטופה אך החטף קמץ מוצאו
 אינו דומה לתנועת הקמץ גדול כי אם לתנועת המלא פום שזכרנו
 אך הוא חטוף בתנועתו ואל תאמן לדברי האומרים שגם
 המלא פום דינו להיות לו שוא קודם כי יש הפרש גדול בין עמידת
 המבטא בקמץ מלא פום ובין מרוצתו בחטף קמץ והוא טעם למח
 לא המצא טעם באות החטופה בחטף קמץ כי דינה בזה כדיו הנקודה
 בשוא ונמצא במלא פום כמו מלת כל כשהיא סמוכה וטעמה מקף כי
 היא בקמץ מלא פום ואם אין לה נגינת מתיחה אין לה גם כן מרוצת
 החטף אף כי יש שמים תיבות כל מוקפות וקריאתן קריאת הקמץ
 גדול אשר המסורה וכבר אתן כל עצמותי תאמרנה כל אחי רש
 שנאוהו זה הוא הראשון מריני השוא ומחבריו אך אמנם יש
 עוד לדעת כי קריאת השוא מתחלפת לפנים שונים לפי חלוקה ה
 האותיות והנקודות הקרובות אליו לכן לא נפרט דרכי מוצאו עוד
 כתבנו דרכי חלוקת הנקודות בערך אל הגורים הנולדים מן האותיות
 ומהן כי האותיות פאבות המולידים והנקודות פאמרות היוולדות
 אתם אחרי הוסם ושם נדבר גם כן על תנועת הגנוכה אשר
 זכרנו בתחילת דברינו אלה ובכן נשוב לראש דברי
 הנקודות ונבאר כלליהם בערך קצתו לקצת בחבור הגורים אחרי
 שהשלמנו הדבור בהן מצד עצמן ואחר כך באחרונה נפרט

חלופיהן ותמורתן ;

והנה

בתחיל עור מהפתח גדול ונאמר כי כללי חלוקות
 הפתח גדול בערך אל הנקודות והאותיות ה
 הסמוכות להן הם חמשה : הכלל הראשון הוא שכל אות
 שאחריה שוא קים היא פתוחה וקורא אני
 שוא קים בשלא יוזו ממקומו אפילו בהפסק כמו דברנו שמרנו א
 אכלנו אבל כשהשוא הוא משתנה אין זה דינו כי בתיבות אמרו

במשיגי הנקודות בהרכבה

האלף בקמץ והטעם כי שוא המס אינו קים כי בהפסק ישתנה אל
קמץ ואפשר לרשום השוא קים בדרך כוולל מזה ולומר כי השוא
קים הוא הראוי לאות הנקודה בו מפאת נפשה לא מפאת אות אחרת
הסמוכה לה ולכן שוא מס אמרו אינו קים כי אינו ראוי למס מפאת
נפשה אלא בשביל חבור הרבוי אשר תורה הווי כמו שיראה בשער
הפעלים ובשער ההרכבה בעזרת האל ולכן האלף אשר קודם
שוא המס אינה בפתח כי אם בקמץ אבל שוא ריש אמרנו הוא קים פי
אינו לריש נקודה אחרת וזולת השוא כי אף כשאינה סמוכה לשום
כנוי כלל כמו בתיבת אמר או אין לה נקודה כלל כפי סברתינו לעיל
או נקודתה השוא שהפילו ממנה הסופרים להקל מעליהם משא
בתיבתו כדרכם בסופי שאר התיבות על דעת רבי המדקדקים
ולכן בסיבת השוא הזוה מס אמרנו בפתח גדול על פי הכלל הזה
הכלל השני כל אי בני עד סוף האלפא ביתא בראש התיבת
הם פתוחים לעולם כמו הידעתם ובסוף התיבה גם כן
פתוחים כשלא יבאו בהפסק כמו ולבשו שוטני כלמה
הכלל השלישי כל אות רגושה האות שלפניה היא פתוחה
לעולם כמו דבר וינקס ויולך וזולתם וכן הא ההודעה
כשלא תבא אחריה אחת מאותיות הרפיון בין שתהיה רגושה כמו
השמים בין שתהיה רפה כמו הברכה
הכלל הרביעי הוא שכל תיבה שסופה ים מורה על הרבוי
האות הקודמת ליוז אם היא בהכרת הפתיחה רצונו
לומר אה היא בפתח לעולם כמו ידים אפים שדים שנים וזולתם
הכלל החמישי כל אות שתהיה בצירוי או בתולם או שורק או
חירק ואחריו הא או חית או עין בסוף התיבה לעולם
יכתב פתח בין האות אשר תחמיה אחת הנקודות אשר זכרנו ואות
התע תבא אחרית וקריאת הפתח כאלו ביניהן אות אחרת אף
אמנם איזו היא האות שראוי לבטא בה בפתח ראיתי דעות שונות
כי רוב המדקדקים אשר ראיתי סומכים על קראי טבריא מבטאים בה
כאלו היתה שם אלף כמו מזבח קוראים כאלו בתוכ מזבחה אבל

במשוני הנקודות בהרכבה

מזרו והר משה טר שלום היה אומר שקריאת הפתח הזאת נוסדה
 למוצא הנח שתורה עליו הנקודה הקודמת אליה כי אם היא צרי או
 חירק תתנועע הפתח כמוצא היור כמו מובח קריאתו לפי זה הדעת
 כמו מובח אך היור רפה מאד בקריאה עד שתראה כמעט נחה ואם
 הנקודה חלם או שורק שירו על הו או תנועת הפתח נוסח למוצא
 הו כמו גבוה אלורה וגראין דבריו לשתי סבורת האמת כי לא מצינו
 במסורת זכר אלה התיבות בין הקרואים ולא נכתבים והשנית פי
 קדמוני המדקדקים קראו התנועה הזאת תנועה גנובה ואם אין
 הטעם כמו שכתבו מקצת המדקדקים ובפרט רבי אבשלום מרחמי
 בספרו בשור שקרא אמרי שפר שאמר שהטעם הוה מפני שנגנבה
 השוא שראוי להכתב באור החלע שבסוף התיבה כי מה שאמר לא
 יגרום קריאת אות אשר לא נכתבה אך הטעם הוה לפי דעתי מפני
 שתנועת הפתח כמוצא הנח היא כל כך רפה שגראת גנובה והיה
 אפשר לפי דעת קדמוני המדקדקים שכתבו שהיכר השוא מהאזרת
 שבסוף התיבה שאר נכתבה היתה הפתח נקראת במקצת כפתח
 חסוף אלא שבפתח חסוף האות הנעה בו מן הנעות ובפתח תנועת
 גנובה האזרת היא מן הנחות וקריאתה בחשאי עד שהשומעים לא
 יבחינו האות שמבטא בה המדבר ולכן היתה נקודת השוא קודמת
 לפתח החסופה ומתאחרת לגנובה כדי להבדיל בין הנעות והנחות
 ובוה גשלו כללי הפתח כפי יחסו אל הנקודות ותאותיות הסמוכות
 אליה לפי מצבה ואמנם שאר עניניה מקצתם ראויים בשער השמות
 ומקצתם בשער הפעלים ומקצתם בשער השמוש ושם נביאם ב
 בעזרת האלו החולם לו שני כללים האחד כי בתנועתו ימשוך
 שלש אותיות על הרב ימשוך וו וורה בכח או בפעל
 ושניהם בפסוק אחד וגם את הגוי אשר יעבדו כי הגימל בחולם מושך
 וו בפעל והבית בחולם מושך וו בכח לבר והחפרש כמוצאם כי בחולם
 גוי הפה כמוצא במקצת והוא מלא פום ביותר ובחולם יעבדו לא רת
 תקסץ הפה כל כך ולפעמים ימשך אלף ואז תפתח הפה כמוצאו
 בארז בא מפניו החוז' ולפעמים תבא אחריו הא כמו פרעה

במשיגי הנקודות בהרכבה

ואו צריך לצמצם מצאו ממקום הגרגרת שלשם מוצא החא והפעמים
ומשוך ונאוף יחד כמו הווא בלכתך וואו מוצא מורכב ממוצא שתיתן
הכלל השני שלא תבא אחריו אות דגושה אלא אם כן היחת
התיבה מלעיל כמו כתו אתכם

החירק

שני מינים כמו שאמרנו מושך ובלתי מושך
והנה המושך לפעמים ימשוך יוד וזהו על
חרב כמו בנות מלכים ביקרוהו חירק בית ביקרוהו מושך יוד
ולפעמים ימשוך אוף כמו ראשו לציון חירק הריש מושך אוף
והבלתי מושך הוא שאין אחריו משך יוד והוא אות אחרת טפולה לו
כמו זכרו תורת משה עבדי שאין בין תזין והכף אות וכל אחד משניהם
לפעמים יבא חטוף ולפעמים גבוה וקורא אני חטוף אשר לא יעמד
המבטא במוצאו והגבוה פשיעמד בו והנה החירק מושך לפעמים
יבא חטוף כמו מירי אביר ועקב כי חירק מס מירי חטוף והגבוה הוא
על הרוב אף בבא אחריו שוא כמו פינתם סיסרא וכן הבלתי מושך
כשואב אחריו שוא נח על חרוב הוא חטוף כמו זכרו ולפעמים נמצא
גבוה כמו שתדו בעדי באיוב סימן ו בשקמות חמים שתשינין בחירק
בלתי מושך ותנעתן בגובה ועליו וכלל גדול עוד זכרו

המדקדקים בחירק המושך כי בשתנמד
במלכו בראש תיבה שראשיתה יוד נקודה בשוא תניה תנועת היוד
בין שהחירק גבוה בין שיהיה חטוף משל הגבוה ליהודה ושמתים
סיגונם כי למד ליהודה ומס מיגונם בחירק מושך ונתה היוד וכן משל
החטוף כמו מירי אביר ועקב סימן הגולה ויצאו שנים מן הכלל הנה
שתדוד כס נעה האחד ברכי חיים סימן כ מירושלך אשר הורשתנו
והשני בדניאל סימן וב נרבים משיגי אדמת עפר יקיצו וגדולה
מזאת שכשתדוד נחה בחירק המושך לפעמים יבא דגש אחרי היוד כ
כמו בסזמור סה ביקרוהו ונלתו

הקמץ

הגדול לו גם כן שני כלים האחד כל אות קנודמת
אל יו המורה על פניו הרבים היא בקמץ כמו
השני כל פתח בסוף תיבה כשואב באתנה או

במשגי הנקודות בהרכבה

סוף פסוק ישוב קמץ גדול כמו ווי פקד את שררה באשר יאמר חסם
בקמץ ושאר דרכי תקמץ ותבארו במקומות הפורטים אותם לפנים
בעזרת האל

הפתח

קטון יש לו שנים כללים הכלל הראשון כל אות
שבא אחרית שוא נח היא פתוחה פתח קטון כמו
הכלל השני כל שין המשמשת במקום אשר היא
עוד אבנהו פתוחה פתח קטון ואחרית דגש כמו אשרי העם שככה לו שין שככה
בסגול והכף הראשונה בדגש ויצאו מזה הכלל שתיים שהן בפתח
בשופטים סימן ה שקסמו דבורה ובשיר השירים שלמה אהיה
ושתיים שהן בשוא שחם בחמה חמה להם סימן ג ובקהלת גם
שהוא עמל סימן ג ובשופטים דגדעון יש אחת בקמץ שאתה מדבר
עמי סימן ו

השורק

גדול יש לו שני כללים הכלל הראשון כל וו
בראש המיכה קודמת אל שוא נע תנקד
בשורק כמו ושכבתם ואין מתריד וקראי טבריא קוראים אותה
כמבטא האלף בשורק ולא ידעתי טעם לדבריהם הכלל השני כי
אחרי השורק גדול לא יבא דגש לעולם

השורק

קטן שנקרא קבוץ שפתים יש לו שני כללים
הכלל הראשון השורק שהוא שלש נקודות
לעולם לא ימשוך אחריו וולפעמים לא ימשוך שום אות כלל כמו
גנב גנבתי ולפעמים ימשוך אלף כגון מסעף פארה ופעם מושך הא
כגון שפכה אשוריו

הקמץ

מלא פום יש לו בקר יאתו שלשה כללים הראשון
כשיבא הקמץ סמוך להיבדה זעירא כגון ומגער
בד או להיבטה שהיא סלעיל שדיונה פדיו הזעירא כגון ישמר צאהך
אז מוצא הקמץ מלא פום הכלל השני כשיבא דגש אחר
הקמץ אז הקמץ מלא פום כגון רני עקרה ויצאו מזה הכלל כשהאות
הקמוצה אחת מחמש אותיות אלה לב איש הינו למה בתים אנא ומת
שפה שאותיות לב איש נקראות בקמץ רחב ודגש אחריותו

במשני הנקודות בהרכבה

הכלל

השלישי כשיבא שוא נח אחר הקמץ אין בזה דרך
מלאכותי כי לפעמים תיבה אחת תהיה נקודה באות
נקודות בעיני בשיני מקומות ובאחד יהיה מוצא הקמץ מלא פ
פום ובאחר קמץ רחב כגון שמרני אל כי חסיתי כך השין בקמץ רחב
ובפסוק שמרני באישון בת עין השין בקמץ מלא פום ובשיני המקומות
היא תיבה אחת באותיותיה ונקודותיה והוראתה :

השוא

יש בקריאתה שמנה פללים : הכלל הראשון
כל שוא נע שאחריו אות גרונית תנועתו נוטה
לתנועת האות הגרונית והיא כגון קחו תנועת הקוף נוטה
אל השורק וכן בנשארים : הכלל השני כל שוא שאחריו יוד
תנועתו נוטה לתנועת החירק כמו כיום תנועת הכף נוטה לחירק ו
הכלל השלישי כל שני שואין בראש התיבה ובאמצעיתה הראשון
נח וחשני נע ובסוף התיבה שניהם נחים וזולת כשתבא בדיש האות
האחרונה כמו יפת אלהים ליפת ולכן בראין טענות הרבע כנגד
המניעים את האחרונה אפילו אינה דגושה כאילו היא באמצע התיבה
ויקראו כמו ויפת בסתר לבי יפת אלהים כי אם כן לא היה נמנע
התחברות שלשה שואין סמוכים ועוד כי אלו היה דינם כאלו הם
באמצע התיבה לא היו באים בהתנח וסוף פסוק כי היו צריכים ל
לסמיכות מלך כמו באמצע והנה מצאנו הענין בהפך כי ויפל על
צוארי בנימן אחיו ויבך אתנח תחת ויבך וישא עשו את קלו ויבך סוף
פסוק תחר ויבך ושיגידם נחים מתמת דגש האחרון ואף על פי ש
שלא תמצא מנקודות בשוא בסוף התיבה שחר האותיות וזולתי ותו
והפך וזה להיותן לנבח לנקבה כמו שיתבאר בעזרת האל בשער
הפעלים וכנויהם :

הכלל

הרביעי כל שוא נע שלא תבא אחריו יוד ולא אות גרונית
תנועתו נוטה לתנועת הפתח הגדול כגון לרשתך את ארץ מגוריך
תנועת הלמך ותמו של לרשתך נוטה לתנועת הפתח הגדול :
הכלל החמישי כל געיא שאחריה מלך וזולתי החלם תטה תנועתה
לתנועה הראויה אליה לפי הפללים הקודמים אלא
שמעמידים

בגושינו הנקודות בהרכבה

שמעמידים מעט בתנועה פאדם גועה ולכן קראוהו המדקדקים געיא
וסימנה קו ארוך כמו מקל קודם השוא ולכן טעו פליליה מי שכתבו
שלעולם הגעיא בראש תיבה תרתיב הקריאה כמו פתח וסבת
טעותם חיה כי על הרב נוטרה תנועת השוא לתנועת הפתח כמו
שאמרנו אין הפרש בין ראשית התיבה או סוף התיבה :

הכלל הששי כל שוא קודם לאות בגד כפת תרפה אותה האות
בגון בכפו וזולת זה :

הכלל השביעי לעולם לא תהיה ברגש האות הבאה אחר שוא נח
אלא בתיבת את לזכר והנקבה כמו את עושה לי את ברוב
ואת כי ששית וזולתם ויצאו מזה הכלל שתי תיבות ויתר יתרו אל יתד
בימי שנה :

הכלל השמיני כל שוא בראש תיבה או באמצעיתה אם אחת
מאותיות בגד כפת סמוכה לה אחרית תרפינה וזולת
תיבת שמים לפי המדקדקים שקראוהו כבן אשר באלף גנובה אשמים
ולפי בן נפתלי אין כפאן אלף ורהשין נעה וחתיו ברגש קל לא כבר
בסבת הכלל הזה :

השוא כבד והשוא קל לא יתחלפו אלא כשהשוא נע בקלות
יכא בראש התיבה על הרוב במקום שאלו היה
באמצע התיבה היה נח כמו ידבר שהיוד נעה ובאמצע נחה כמו וידבר
וכמחו שוא שין שמים לפי בן נפתלי :

החטף פתח יש לו שני כללים האחד הוא כשאות גרונית
באמצע התיבה ולפניה אות פתוחה והיא היתה
ראויה להנקד בשוא תתרחב ותנקד בחטף פתח שהוא שוא פתח
כמו אעלה פא הלים ומעטים יצאו מזר הכלל כמו החמור ופופץ
וזולתם : הכלל השני כשהאות הבאה אחר הפתח נקודה בשוא
אף כי אין שוא קודם הפתח הוא נקרא בחטף כמו אברהם גבריאל
ולפי דעתי טעם זה הוא שבהיות השוא מזרה על גבול תנועה לבר
ולא על תנועה לכל אחרי אשר תנועת הפתח בתנועת עגולה פשוטה
כמו שכתבנו למעלה לכן לא תוכל להעמיד הקול ולכן תחטף להסמך
על

במשיגי הנקודות בהרכבה

על הסלך הפא אחריו ולכן אפשר לומר כי השוא מחטוף לפנייה

ולאחריו את הפתח

קמץ שהוא שוא קמץ לעולם לא יבא שוא אחריו

החטף

והטעם כי דין האורת החטופה להיות בשוא

ונרתיבה בבח הקמץ לכן לא יבא שוא אחריו כי לא נמצאו שני שואין

נעים סמוכים זה לזה כמו שכתבנו למעלה

סגול לו שני פלאים הכלל הראשון כל שם

החטף

שמתחתו אלי האלף תנקד בחטף סגול כגון א

אליעזר אליפלט אלימלך הכלל השני כשתהיה אות גרונית

באמצע המילה שרינה להיות בשוא ולפניה אות פתוחה בפתח קטן

אז האות הגרונית על הרב תתרחב ותנקד בחטף סגול

נשלמו כל הנקודות ולא נשאר עלינו לכאר במוצאי

וכזה

הדבור כי אם דבר אחד אשר לא עמדו עליו

הראשונים והרומיים חושבים שיהסר לנו והוא מוצא הקו בלשונם

שהם פותכים אותו בשתי אותיות בעלות קול אשר אנו משתמשים

המורתן בנקודות וזה על האמת לא בא לחסרון מכתבנו ולשונינו

כי אם ליתרון מכתבם בלי צורך וזה לא יקרה בלשונינו לכתבו א

אלא אם נרצה לכתוב שם משמרת שאר הלשונות בכתבינו כמו

טרפינוס שהוא שם מלך סמלכי הרומים אנתנו ננקדהו על זה הדרך

שנגקד הטיח בקמץ והריש בשוא והכף בחטף קמץ ובדגש ורייוד

בחירק ומתיחה מתחיה שהוא כמין מקל לאות כי שם העמדת המוצא

והנון וו בשורק עם סמך נחה באחרונה והנה אז מוצא הכף

ממוצע בין מוצא ההולם והשורק והוא חטוף ויסמך על תנועת היוד

הבאה אחריו אף כולש לכתוב מוצא קרוב לזה בדרך אחרת

שנכתוב טרקיניוס בקוף וו יוד ותהיה נקודת הקוף בשוא והו כ

בשורק והיוד בחירק ומקל תחת היוד להיות שם מתג הקריאה ולא

יעמוד הקורא בשורק אבל ירדה הסבטא עד היוד וכמו שהמשלנו

בחירק מוכל לעשות בכל מלכי התנועות ומכל זה נראה שלא חסר

לנו זה המוצא אבל אינו מוצא פשוט כי אם מורכב ולכן הטיב מנית

כתבינו

בשלמות מוצא הנקודות

כתבינו שלא הניח לזה אותיות יתרות כי בהרכבת צורים מהאותיות
 המונהגות יוציא קול הברה זאת ואלי הורה לרומיים מוצא השוא
 בכתיבתם גם הם לא רהיו צריכים לזאר כי באזרת צי שקוראים הם
 בשוא היו מוצאים את ההברה הזאת ולא היה צורך להרבות להם
 האותיות בלתי בעלות קול כמו הקו וכשתם כותבים הענין כמשפט
 טועים בקריאה כמו שקרא להם בשפותבים אוקינוס שניקודו התגון
 להיות חולם מושך באלף ושוא בקוף וחטף קמץ ביור ויורק מושך
 בנזן והסמך נחה כמשפטם והנה הם כותבים מקום החטף קמץ אי
 קלה וזה רחבה ומתרכב מהן הברה אמצעית בין האי בקול חלושה
 והאה בקול חזקה והצי שפותבים במקום הקוף אין להחנועה אחרי
 שמשפטה בשוא ומפני כי לא נסו ללכת באלה הם קוראים תצי
 בשיוש האי בעלת קול חזק וקוראים או צי אנוס והאה ברחב גדול
 וזה לחסרוז ידעמם בקריאה ולכן יראה מזה כי גם באותיות גם
 בנקודות לשונינו הוא הלשון השלם וכתיבתנו היא כתיבה חסרה
 מפל כתבי הלשונות כי לא יחסר כל בה ואין בה דבר ריק כחך ה
 השלמים התמימים ו

ומעתה

נבאר חלופי הנקודות ותמורתן קצתן בקצת
 וזה כי הפתח גדול בא מקום פתח קטון כמו עז
 שקמתי רבזרח שלמה אהיה בעוטיה שראוי היתה השין לבא בפתח
 קטן שקמתי שלמה ובא תמורת קמץ גדול כמו בון ואמזתתהו
 שתיה ראוי להיות בקמץ גדול בהיותה הפוכית קודמת לאלף כמו
 שוראה בשמושים ובא תמורת הצרי כגון השב אל מערה חתה
 בפתח והיה משפטה בצרי השב ובאה תמורת הירק כגון תלן עיני
 שתיה דינו תלן אך לא תבא פתח תמורת חלם ולא שורק לעולם ו
 החלם בא תמורת הקמץ מלא פום לבדו כמו וכמוצאכם אותו
 שתיה דינו בקמץ המס על משקל בשמרכם ו
 החירק בא תמורת הפתח כגון והתנדלתי והתקדשרתי שתיה
 תדלת ראיות לבא בפתח ובאוי בחירק ובא תמורת
 הפתח ריקטן כגון בסמך ומאספכם אלהי ישראל שראוי לחסר
 ומאספכם

בתמורת הנקודות

ומאספכם ובא תמורת השרק כמו וישם בארון שמשפטו וישם
ובא תמורת קמץ קטון וחין ערכו שמשפטו בצירי וחין :

והקמץ הגדול בא תמורת הפתח הגדול כמו משקל הכסף מנת
המלך שהיה ראוי להיות פתח בסמיכות ובה קמץ

ולפעמים בא תמורת הפתח קטון כמו וישערה בחקך המיד וכן כי
חיוס יי נראה שראוי להיות האלף בסגול :

והקמץ מלא פום בא מקום חירק משכו אתה שרינו משכו וגם בא תמורת שורק כמו כליל
תקטר שראוי תוקטר :

הפתח קטון בא תמורת הגדול כמו פן
אכלך שהיה ראוי אכלך בפתח הכף כפופה ובה במקום קמץ גדול

כמו אל מבטחם שראוי קמץ תחת הטיח : והקמץ קטון בא מקום
קמץ גדול כמו המעלם מים שהיה ריו הלמד בקמץ גדול ומקום חירק
כמו הנצו הרמונים שמשפט הנון היה בחירק ובה בצירי :

והשורק בא תמורת החלם וגם לא תעבורי ששורק הבית
מקום חלם : והקבוץ שפתים בא לפעמים

לדעת רבי יונה והאפור תמורת פתח גדול בפסוק כי גנב שדינו לפי
דעתם גנב בפתח רהגימל ובה מקום קמץ מלא פום כמו ברוב גדול

שמשפט הגימל להיות בקמץ מלא פום : והחטף סגול
בא תמורת חירק כגון אשתך כגפן שראויה האלף להיות בחירק וב

ובאה בחטף סגול והשוא בא תמורת הפתח קטון כמו שהם
בהמה שראויה השין להיות בסגול ובה תמורת חירק כמו וידרכו

אל לשונם :

הנה בארנו האותיות והנקודות במה שראוי
להן מפאת עצמן ומפאת מה שתרפיבנה

התיבות ככלל ומעמדה יש לביאר בשערים הבאים מה שראוי להן
ביחוד במה שתבאנה בשמות ובפעלים ובמלות הטעם ובתרכבת

המאמרים בשערים המיוחדים כי כל מה שכתבנו עד עתה הוא כמין
הצעה וביאור הענינים הכוללים למה שנאמר בעזרת האל בביאור

כל תלמי הלשון העברי הראשונים והנה בשער הקרוב נתקל הלשון
ונפרש חלקה הראשון שהוא השם כמו שיראה לפנינו בעזר אשר

בחלוקת הלשון בכלל

כל יכלו

השער

הרביעי בחלוקת הלשון העברית אל חלקיה
הראשונים וערך קצתם לקצת וברירת חלקה
הראשון שהוא השם וביאורו וצירו לכל חלקיו ומינו וצורתיו ל
לחלוקותיו העצמיות והמקרויות :

הלשון העברית מחלק ראשונה לשלושה חלקים פי מאלה יורכב
כל מאמר כמו שיראה בשער ההרכבה והשמוש בה והם
השם והפעל והמלה ודרך כלל אומר פה כי טעם החלוקה הזאת
הוא פי בהיות הלשון הזאת הולכת אחרי עקבות הטבע וכל הדברים
אשר הם יבטא האדם לפי טבעם הם דברים נמצאים בעצמם במה
שהם או במה שהם נפעלים מן הדברים הנמצאים בעצמם או פ
פעולותיהם לכן היה הכרח על מניח הלשון כפי להזדור בדבור על
אלה השלושה ענינים להניח מיבות מורות על הנמצאים במה שהם
בעצמם ובמה שהם פועלים ובמה שהם נפעלים וכל קרא שמות
גם הוצרך להניח מיבות מורות על הפעולות המוגבלות בעת צאתן
מהפועלים ועור שלישי היה מחוייב להניח מיבות מיוחדות כפי
להודיע ולהכריז בין הפועל והפעול וחתנאים אשר מחוץ הנמשכים
לפעולות אשר יפעל בהם הפועל ויופעל הפעול ואז היה מורות
הטעם ולכן בהיות הדברים במה שהם נמצאים בעצמם או פועלים
או פעולים קודמים בטבע אל הפעולות והנמצאים במה שהם פועלים
או פעולים לכן הניח החילת בעל הלשון השמות אשר יזרו על
הנמצאים במה שהם בעצמם בין שיהיו פועלים או פעולים ואחרי כן
הפעלים המורים על הפעולות לפי עת העשותן והפועלים והפעולים
במה שלהם ערך אל הפעלים וסוף דבר על חתנאים אשר מחוץ
שהן מלות הטעם ועל ידי כן ראוי לנו לדבר ראשונה על השמות כפי
מה שנמשך המנהג אצל הלשון העברית וזה לרשום את השם ולהלכו
אל חלקיו ואחר כך לתת דרך לבנות השמות ולצייר אותם כ

באותיותיהם ובניקודם :

גרשום

נרשום

אם בן השם בכלל תחלה במה שהוא חלק מאמר
 אצל מרקרקי הלשון ונאמר שהשם הוא תיבה
 מורה על עצם הדבר ואיכותו כפי מה שתורה עליו התיבה והיה
 בין שיהיה הדבר שהוא יחיד ומיוחד בין שיהיה פתובה בנטיית אתה
 התיבה והנה הנחנו תחלה שהרושם הזה יאות לשם במה שהוא
 חלק מאמר אצל מרקרקי הלשון כי תיבות רבות הן שמות אצל בעלי
 התגיון ואינם שמות אצל מרקרקי הלשון העברית כמו אגני ואמה
 שהן מלות הטעם אצל המרקרק כמו שיתבאר כי לא יטו בסמיכות
 ולא ברבוי ולא בבכנוי והמרקרק יעיין בשם ראשונה במה שאפשר
 שיהיה ישר או נוטה ואמנם רשמנו אתו בשהוא תיבה מורה על עצם
 הדבר ואיכותו כפי מה שתורה עליו התיבה ההיא כי המרקרק יעיין
 בשם במה שהוא אות מורה על הענין המכוון ואיכותו במה שיוצרת
 עליו השם לא במה שהוא בעצמותו כי הרבה מן השמות מורים על
 ענינים אשר רבו מיניהם והשמות ההם לא יתרבו כי אין טעם
 החרבות השם מציאות ענינים רבים אשר יורה עליהם השם מורה
 דאברהם אלא השתנות התיבות במה שהן שמות אתם הענינים כפי
 דרכי שנוי הרכיב אצל בעלי הלשון ולכן נמצא הרבה שמות שיוצרו
 על ענין אחר אצל לשונות שונות והאחר מיוחד ללשון אחת ותרבה
 והאחר לא יתרבה וכן גם בן אצל לשון אחת בעצמה ימצאו שגני
 שמות מורים על ענין אחר והאחר יתרבה והאחר לא יתרבה וכן
 תכונתם בסמיכות ובכנוי כמו שיראה לפנינו פעמים רבות בת
 ואמרנו בין שיהיה הדבר שהוא יחיד מיוחד או מתרבה בנטיית אתה
 התיבה כי מסגולות השמות אצל המרקרקים שיהיו נוטים או ישרים
 בהוראתם כמו שיתבאר לפנינו ויקרה זה להם להיורחם יחידים
 ומיוחדים אשר לא יטו וישר נתיבתם או מתרבים או בלתי מיוחדים
 המטים ודפיהם עקלקלות

ולכן

לפי הוראת זה הרושם נתחלק ראשונה השמות אל יחיד
 ואל מתרבה והיחיד אל מיוחד ואל בלתי מיוחד והנה
 השם היחיד הוא המורה דבר אחר לבד כמו ארץ שמים תיים אברהם
 השם

בחלוקת השמות

השם היחיד בלתי מיוחד הוא המורה על דבר אחד אבל אינו פרטי
כמו רוח שהוא מורה על זה הרוח אבל אינו פרטי ביוכל להורות גם
כן על רוח צפון ודרום וזה נקרא שם הכללי וזה השם לפעמים
מתרבה ולפעמים בלתי מתרבה כי אם הוא מיוחד מפאת הדבר
שיוורה עליו ומפאת האותיות שוהו יחיד תהוראה באסת או לא יתרבה
כלל וזה הוא שם העצם לעולם כמו שנאמר עוד בזה השער כגון
אברהם זה שמי לעולם ולא יתרבה מפאת עצמי שאני הדבר אשר
יורה זה השם וגם מפאת האותיות כי צרוף האותיות האלה בניקודן
אינו ראוי להתרבות כמו שנאמר עוד ואולם המיוחד מפאת הדבר
לבד הוא השם אשר הדבר שיוורה עליו הוא יחיד מפאת עצמו אבל
אינו יחיד ומיוחד מפאת הצירוף כי משקלו לשון רבים ולכן נאמר כי
אף על פי שיוורה על דבר יחיד ומיוחד אין הוראתו לשון יחיד יען
משקל צרוף אותיותיו לשון רבים כמו חיים שיוורה על החיות וסופו
יוד מס בהירק שיוורה על הרבוי וזה שני מינים כי יש שם יחיד
ומיוחד מפאת הדבר לבד והוא שוה ליחיד ולרבים וזה השם הוא שם
הכללי אשר על זה התאר מחתיו מינים מרחלפים כמו שמים כי כן
נמצא זה השם שמים יורה יחיד כגון ויקרא אלהים לרקיעי שמים
ונמצא בו לשון רבוי כמו השמים ושמי השמים לא יכלולך ולפעמים
אין רבוי לו כמו חיים כי עם כל זה שנמצא חיים רבים אין היות החיים
תואר מתחלף במין ביחודי החיים וזה שני מינים כי ממנו שם דבר כמו
במשל שאמרנו חיים וממנו שם העצם כמו צופי עמשי שהם שמורת
בני אדם פרטים בדברי הימים וצירוף אותיותיהם נגדר בלשון כנוי
הרבים כי יזקים לשון רבים וצופי עמשי לשון כנוי הרבים ואולם שם
יחיד ומיוחד מפאת האותיות לבד לא נמצא בלשון עברית כי לא נמצא
שם רבוי נגדר בלשון יחיד והטעם לפי דעתי כי בהיות הלשון הזאת
כפי הטבע צרוף אותיותיה כשהוא לשון רבים יורה על רבים או על
יחיד שבו ענינים רבים שבשבילים הונח עליו השם ההוא ולכן נמצא
יחיד מפאת הדבר לבד אבל כשם שלא נמצא דבר פשוט הפשוט גמור
שיתירו בו ענינים רבים כן לא נמצא שם יחיד ומיוחד מפאת צרוף

האותיות

בחלוקת השמות

ואותיות לברור זה:

ואמנם היחיד בלתי מיוחד הוא השם אשר יורה על יחיד אשר

אינו רמוז אבל הוא כולל כגון ארץ שיוורה יחיד הארץ

הכולל ארצות רבות המשתתפות בענין היות כל אחת מהן ארץ

וכן שם איש יורה על אישים רבים המשתתפים בענין היותם אישים

וזה השם מתחלק לששה מינים אל שם דבר ושם תיחס ושם המקרה

ושם התאר ושם הפעל ושם המספר ומעמת נרשום אלה הששה

אחד לאחד

השם דבר הוא השם המורה דבר מה בלתי מיוחד שהוא עצמו

בתנאים הפורטים אותו כמו ארץ ושמים וכל כיוצא בזה

ויתחלק אל שם כלל ושם רבוי

השם דבר שהוא שם כלל הוא המורה על רבים בצד חקוי אחד

כמו ארץ שמורה על כל הארצות בצד אחד בעצמו מצד

חקויי הדברים אשר יתחזקו בנפש כי לכל הארצות חקוי אחד

ואמנם שם הרבוי הוא השם דבר המורה על רבים בצד חקויים רבים

כמו ארצות

אך אמנם יש הפרש ברעות הקדמונים על השמות שאינם מורים

כלל אחד אלא קבוץ אחדים רבים אשר אין ביניהם צד חקוי

ענין משותף לכלם כמו שם עם שהוא יחיד ומורה על קבוץ בני אדם

ואם כן איך יתרבה ולפי דעתי אין אל חקויי אלה הזאת פנים כי שם

הכלל אצל המדקדק אשר אנו בדרך אינו המורה על הכלל ההגיוני

אשר לו ענין אחד כולל לכל פרטי הכלל ההוא אשר יורה עליו אתו

השם אבל שם הכלל אצל המדקדק הוא מורה על קבוץ אחדים

רבים אשר אף על פי שאין להם ענין כללי משותף להם במה שיוורה

עליהם השם ההוא עם כל זה יש להם ענין מרובה משותף להם

בצד הוראת השם ההוא על מה שיוורה עליו כי גוי ועם אף על פי ש

שלא יורו על ענין אחד כללי לכל פרטי האדם אשר קבוצם גוי אחד

ועם אחד הנה יורו על רבוי האנשים המשתתפים בסדר אחד לפי

תנאי הדברים אשר מחוץ כגון הסדר והמצב וכל הנשארם

בחלוקת השמות

שם ה' הוא שם מורה על גוי מגוי הארץ ומשפחה
 ממשפחות הארמת או מושב דירת ודירת בגון
 עברי וישראלי פנעני ארמי וזה שני מינים כי זה יוחס אל אנשים
 קדמוני המשפחה והיא שהיא יחס אל האבות כמו עברי ודוני כי
 יחסם אל עבר ואל יהודה וזה בא בתוספת אורת דהאר לעולם כמו
 עברי יהודי בתוספת חיור בסופם או יוחס אל מקום מושב דירת
 בגון אברהם הירושלמי שנתשב בירושלים או אל מקום לידת בגון
 אברהם הארמי כי מארם בא ובארם נהרנים נולד ובכלל שם היחס
 הוא שם מורה על רבים ביחס אל התחלת הראשונה כי האבות
 והמקומות התחלת ראשונה מיוחדת אל הבנים ואולם רבי משה
 קמחי בספר שכל טוב שלו כתב שבחיות האדם דור שלישי לראשון
 אינו מתיחס אליו כי לא יאמר ראובן הישראלי בהיותו ראובן בן
 ישראל אך מדור רביעי והלאה ורצו לכנות את עצמם בשם אביהם
 הראשון כמו אחרן הלוי כי הוא רביעי אל לוי והאמת הוא כי בן
 מצאנו בכתובים אבל עד עתה לא ראינו מי שנתן טעם זאת הסברה
 ואמר אני לפי דעתי כי הטעם הוא מחמת כי שם היחס הוא שם כולל
 בני משפחה אחת או בני עיר אחת ואין משפחה או עיר בלא בתים
 רבים ושכונות רבות אשר לא ושיבום וצאוי חלצו איש אחר עד
 רבעים על הרב ובני דור רביעי או יכנו עצמם בשם אביהם הראשון
 או המקום אשר ישב בו או יורד

שם המקרה הוא השם אשר יורח על משיגי העצם אשר בו
 בעד הוראת שם העצם על העצמים בגון תבנית תבונת
 גבורה הזלזות וסכלות שיבה זקנה שחרות וילדות חולתם ממשיגי
 האדם ויורו על ארז המשיגים בערי הוראת שמות הדברים על עצמם
 הדברים בתויד ורבוני זכר ונקבה ושאר תכונות השמות ב
 בהוראותיהם

שם המספר הוא שם מורה על משיגי הדברים והמקרים אשר
 בנפש המעיין כס מצד התחברם עם אחרים נפרדים מהם
 כמו ארז שנים וכו' כי לא יאמר זה אחר אלא בשיעורף אל אחר

בהלוקת השמות

אשר בהתתברם יחיו שנים וכן בנשאים :
 שם התאר הוא שם שבו יתואר המתואר כמקרה ממקרו או
 כמספר מה נמצא בו או חוץ ממנו כמו ראובן הרועה
 ראשון לאביו ראש לשבים היה יורד למצרים הנה תארנו ראובן
 במלאכת הרועים שהיא מקרה לו והיותו ראשון לאביו שהוא מספר
 מונה אותו בהצטרף אל אחיו ראש לשבים שהתשובה פנימית לו
 ברושם בנפש היה יורד למצרים כי הירידה למצרים דבר חוץ
 לראובן

והנה מה שהוץ המתואר שלשה מינים כי הוא מקניני המתואר
 באמרינו ראובן עשיר כי העושר קנין מקניניו או הוא
 יחס האבות והמשפחה כמו הישראלי הלוי הקחתי העמרמי או יחס
 המקום כמו הגלילי הירושלמי הרומי ויש אמרים כי עברו הוא מזה
 המין בענין שנאמר ביהושע סימן כ"ב בעבר הנהר וישבו אבותיכם
 מעולם הרה אבי אברהם ואבי נחור

והנה

יש לתק עור שמות התארים הלוקה אחרת כי
 אחרי שכלם נגזרים מהנחה ראשונה יש מהם
 נגזרים משמות ויש נגזרים מפעלים והנגזרים משמות יש שתואר
 הנקבה נגזר מתאר הזכר כמו גרולה מן גרול וחכמה מן חכם ויש
 שאין האחר נגזר מן האחר כגון ארון שהוא לא נגזר מתאר נקבה
 וגם ממנו לא נגזר תואר אחר לנקבה ומימה איך אמר החכיב בזה
 כגון ארון וגבירה ותרי עם כל זה שאין שם גבירה נגזר משם ארון
 הוא נגזר משם גביר שהוא תאר לזכר אלה הם התארים הנגזרים

משמות

ואולם התארים הנגזרים מן הפעלים רצוני שהפעלים יקראו
 למציאות הענין שיוצרו עליו שמות התארים הם תארו
 הפועל והפעול אשר המרקקים התרשים הכניסו אתם בתוך בניני
 הפעלים וכנו אתם ההורה והפעול והאמרת יורה דרשו שהם אינם
 פעלים כי אם שמות כמו שנבאר בשער הפעלים בין שהיו שמות
 הפעלים כמו שזמר הולך בין שהיו שמות הפעולים והנפעלים כמו

שמור

במיני שמות התארים

שמו נשמר בין שיהיו שמות המפעילים כמו מצמיח מתכים בין שהיה
 שמות נושא פעולות שאר הבנינים והם השמות אשר יורו על מינה
 נושא פעולת הפעל או ההופעל ויש מן השמות האלה שיבאו עם
 תוספת כמו שכני שמשפטו שוכן ונא בתוספת יור בסופו להורות
 על תכונת ענין נמצא בשוכן וקיים קבוע בו וקדמון בא בתוספת
 נון וזוהי הקודם בהשאר בו תכונת הקדימה בקבע וזה הוא ההפרש
 בין סולח וסולחו כי סולח מורה על מינה נושא פעל הסליחה וסולחו
 יורה על הנושא שנשארה בו בקבע תכונת פעולת הסליחה ו

ויש שתאר כח ההשארות נמצא בלי תוספת ומגדע כלל כמו גנב
 תכם וכל ביצא בהם והטעם כי אלה לא נגזרו מן הפעל אלא
 מן המקרה או הענין אשר בו יכלה לפעול אהו ולעשותו בענין
 הוראת הפעלים הנאותים להם ומאלה השמות יש שהשארות
 התכונה ההיא חזק במתואר עד שפעמים רבות יונח שם הטעם
 לדבר והוא כגון שם האדם שנגזר מן ארמה ונתחזק בקבע באדם
 הראשון עד שהונח שמו אדם מן הארמה אשר לוקח משם ולפעמים
 נעשה שם הבר כמו זכוכית כי זכה היא ואבני אקדה כי קודחות הנת
 כמו אש בוערת וזהו כי הנתת השמות תהיה על שני פנים או ללא
 דבר ואז אין טעם באותם השמות ולפעמים תהיה בטוב טעם ואז
 יורה השם שהוא על תכונת הנקרא בו אז על ענין קרה אז כמו
 רוחמה כירחם יהוה את עמו ו

שם

הטעם הוא השם היחיד מיוחד בלתי מתרבו המורה
 על עצם הרכה הפרטי בתנאי פרטיו ביחוד כמו
 אברהם שזורה על הנקרא אברהם בתנאי פרטיו ביחוד שלא ישתתף
 בהם אלו נמצא אחר וזהו היו לשם הטעם חמשה הברלים כפי
 הסדר קמים שבהם ויברל שם הטעם משאר מיני השמות אשר זכרנו
 החברל הראשון כי לא יבנה ממנו פעל כמו שיבנה משמות ה
 המקרים ושמות המספר והתארים ושמות הפעלים
 אשר מהם יבנו פעלים כמו משם מקרה התכנה ושם פעל התכנה
 ושם הפעלה אם ימצאו לה כל אלה השמות משם האר התכנה כי

בשם העצם

יבנה מכל אלה פעל חכם חכמת חכמתי וכן ממקצת שמות
המספרים כגון מן שנים שנה שניות שניתי ומן שלש שלש
שלשתי ומן חמש חמש חמשות חמשי ומן שש שש ששה
גמצא ממנו פעל זולת זה ומשם העצם לא יבנה פעל כלל והטעם
כי הפעל יורה על עשיית הענין הבא מן הפועל כמונח המקבל ארו
בזמן מוגבל ושם העצם לא יורה על עשיית דבר שיקובל בדבר
אחר ולא על דבר כזה אבל הוא מורה על ענין עומד בעצמו ולכן
הנחוח שמו המורה עליו שם העצם :

ההכרל

השני הוא כי שם העצם לא יתרבה ושאר השמות
יתרבו כגון שם התואר חכם חכמים ושם הדבר
ארץ ארצות ושם היחסי ישראליו ושם המקרה חכמה חכמות
ושם המספר ארבעתים שבעתים ואולם שם הפעל ושמותיו בזה
שם העצם כי שניהם מורים על עצם דבר אחד בכל מקום שהוא ולכן
אינו מתרבה וכן גם כן שם הפעל כי כמו שפרטי העצם לא ישתנו כל
עוד היותם כן קבלת ענין הפעל ופעולתו כמונח לא תשתנה בקרה
שהיא בלתי מוגבלת ורב שיהיו המקבלים :

השלישי

הוא כי שם העצם לא יסמך ולא יבן שמות הדברים כמו
ארץ כנען שהוא סמוך וכן שם המקרה כמו חכמת אדם
ושם המספר גם כן עם שמות המספר כמו שנים עשר ועם שמות סוג
אחר כמו שני בני אהרן וכן שמות התארים כמו אשה חכמת לב ושם
הפעל כמו שלח אצבע אך בזה ההכרל השלישי ישתתפו שם העצם
ושם היחס והטעם הוא כי כמו ששם העצם יורה על עניני העצם
הפרטי כן גם שם היחס אלה ששם היחס יורה על עניני יחסו הכלליים
ושם העצם יורה על הפרטים את עצמו :

הרביעי

הוא כי שמות העצם לא יבאו עם הכנוי וכל שאר השמות
אפשר שיכוננו אף כי קצת המרקקקים לא הורו זה בשמות
המספר ובקשו ארחות עקלקלות לברוח מה שכתוב במלכים סימן
א ספר ר אתך ואת חמשיך ומתרגמינן חמשיך דעמך :

ההכרל

בחלוקת השמות למשיגיהן

התבדל האחרון הוא שעל שאר השמות תפול הא הודיעה ולא
 בן שמות העצם ותמעם כיושרהם ברירה מצד עצמם
 ובה נודעו מיני השמות העצמיים אך אמנם יש להם מינים אחרים
 מקריים אשר יבאו מפאת חלוקתם לפי משיגיהם והנה בהיות השם
 אצל המרקק מה שנגעין בו מצד הוראתו לא מצד חקר התיבה ולא
 מצד הענינים שיורו השמות עליהם לכן ראוי שנתחלק השם מצד
 משיגיו אשר יקרו לשמות בהוראתם ולפי שזמשיגים היאלה שני
 סוגים כוללים הראשון מפאת ההוראה בעצמה והשני מצד דרכי
 ההוראה והנה מיני הסוג הראשון הם שמנה התבדל ותחרדפה
 והשתוף והספוק ותחסכמה ותחשאלה ותחעמקה ותחלל ויחוד
 ומעמח נבאר כל אחד מאלה השמנה מינים ואחרי כן נבאר מיני
 הסוג השני שאמרנו

ונאמר

כי השמות הנבדלים הם המורים ענינים
 נבדלים בתיבות נבדלות כמו ארץ שמים
השמות הנדרפים הם המורים ענין אחד בתיבות נבדלות כמו
 כסיל שוטח משוגע סכל מחולל לבאי ליש ארית שתל
 שחץ אף כי תבדדשו בקש לתת הפרש מעט בין השמות הנדרפים
 בלשוננו בספרו שקרא חתם תכניה וגם אנו בעזרת האל בחלק
 השני שנחבר בשרשו הלשון נבאר השמות הנדרפים אשר נמצא
 ביניהם תבדל בהוראה אף שיהיה מעט כי זה המעט ואם מזער הוא
 רי למנוע היותם נדרפים כי מעט החלוף מספיק שלא ואמר האחד
 על חברו בחיוב באמת לגמרי שעל זה לא היו נדרפים מרה שהוכחו
 נדרפים ולא כמו שסבר החביב שהמעט בטל במיעוטו וזה כי אין
 הפרש אצל המאמתיים במאמריהם לגור אמר היות כזב המאמר בין
 שיהיה רב הכזב בין שיהיה מעט הכזב
המשותפים הם המורים על ענינים נבדלים שאין ביניהם שתוף
 כלל בהוראת השם בתיבה אחת כמו שם עין שיוצרת
 על בלראות החי ומראה הנראים כמו עין הבדולח עין מרשיש ועל
 מבנע חמים

בחלוקת השמות למשיגיהם

השמות

המסופקים הם אשר יורו בתיבה אחת ענינים רבים

נבדלים מתיחסים אל החתלה אחת או אל פועל

אחד או תכלית אחד או אל נושא אחד כי נאמר כל הנבראים מעשה

בראשית כי החתלת כלם אחת ונאמר כי הארץ והמלאך אלוהים כי

אל אחד ולכלם אשר פעל ועשה אתם ונאמר בתמה שהורה לכל

הבהמות אשר תכליתם להיות אל האדם למאכל בטורה ונאמר

כי לכל המקרים שם נמצא מקרי אחד להם כי לכלם מונה נושא אחד

והוא העצם הנמצא ראשונה וכן נאמר על הענבים אשר הם

מרובה ועל האנשים שתויין שם ויניים כי הם רבי תיין אף כי זה

ויוחס להם בצדדים מתחלפים כי הענבים שיינם הנסחט מהם רב

והשכורים כי הרבה שתויין וכל שלשת אלה רצוני הנרדפים

והמשתופים והמסופקים הם כמעט נאמרים בהקבלה אל הנבדלים

והמוסכמים הם המורים ענין אחד בעצמו נמצא משותף

בדברים השותפים בענין והוא אף בייחולפו

בענין אחד וזה בתיבה אחת בעצמה בשם החי אשר יצדק על האדם

והשור והאריה מצד מדה ששם החי יורה על החיות המשותף להם

אף בייחולפו עור בענינים אחרים כי האדם מדבר והשור גועה והארי

שואג

והשמות

המושאלים הם המונחים ראשונה על ענינים יודעים

ואתרי כן הושאלו על ענינים דומים לראשונים בענין

מה אף כי לא ידמו בו במדרגה אחת כמו שם האריות אשר הונח

ראשונה על החיה הידועה ואתרי כן הושאל על יהודה בן יעקב

להיות שניהם גבורים אף כי אין מדרגת הנבירה בשניהם אחת וזה

הדמיון הוא בדומה בענין או בהפך או בנמשך

תמועתקים

הם המונחים ראשונה על ענינים יודעים ואתרי כן

הועתקו על ענינים אחרים דומים לראשונים בענין

מה במדרגה אחת כמו שם המועתק שהוראתו המפורסמת היא על

הנעתק ממקום למקום ויאנחנו משתמשים בו לקרא השם אשר

לקחנו הוראתו מענין ידוע מפורסם וקראנו בו ענין אחר במלאכת

הדקדוק

בחלוקת השמות למשיגיהם

התקדוק וגם עושים זה תמיד בעלי רוב המלאכות וזה יהיה מפאת
הדמיון או המרת תיחס כמו שנעתיק שם הרעה אל הזקנה כי בן
הבחרות אל הזקנה כטובה אל הרעה ולכן נקרא ימי הזקנה

ימי הרעה

ואולם השמות הנאמרים בכלל ויחוד אף שהם מין ממיני

המועתיקים כמו שביאר אריסטו טיולים בספר השויר

אבל אבחנו נרשום אתם בפני עצמם כי בן פשט חסנתה אצל מרקדקי

זמינינו ונאמר שהם אשר הונחו ראשונה על עצם אחד מהם ואחרי

כן הועתיקו ונקבעו על האחר בין שהונח השם ראשונה על הכלל

ואחר הועתיק אל הפרט כמו שם האדם שנאמר ראשונה על האדם

בכלל נעשה אדם וכן זכר ונקבה ברא אתם ויקרא שםם אדם ואחר

בן הועתיק על אדם הראשון לבדו אדם שם אנוש בין בהפך כשם

וישראל שהונח ראשונה על יעקב אבינו ואחר בן הועתיק על כל יוצאי

ירכו בצאת ישראל ממצרים ובזה השלמנו ביאר מיני השמות

המתחלפים מצד משיגי הוראתם

מיני השמות המתחלפים מצד משיגי דרפי

הוראתם הם שני סוגים ראשונים רצוני

אמנם

היושר והנטיה והנה השם הישר הוא המונח להורות על הענין במה

שהוא נמצא במחלת לפי הנחת צרופי אותיותיו ונקודותיו הנאות

לפטע הדבר שיוצא עליו במה שהוא כמו עין שהינח ראשונה

להורות על עצם כלי הראות במה שהוא נמצא במחלת בצרופו

הנאות שהוא פפתח העין וחירק היוד

ואולם השם הנוטה הוא המונח להורות על הענין שנשתנה שנוי

נאות להורות הענין הנאות לא במה שהוא נמצא במחלת

אלא ביתח מסה אותו בצרופי האותיות והנקודות כיוזה יהיה

בסמיכות או בפניו רצוני בסמיכות ההתלרות בשם אחר סמוך לו

בצרופי מצרופי הקנין כמו עין וישראל ואז העין בצרפי והיוד נחה

שזה יאות להורות על כלי הראות במה שהוא לבטליו כי יורה עליו

זה השם במה שהוא של וישראל כי אין הפרש אצלנו בין אמר עין

בחלוקת השמות למשיגי דרכי הוראתם

ישראל ובין אֶרֶךְ עַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֵׁיחַבָּאָר עוֹר בְּשַׁעַר הַהֶרְפֵּכָה
וְהַשְּׂמוֹשׁ בְּעֶזְרַת הָאֵל אֲבָל בְּאֶמְרֵינוּ עַיִן יִשְׂרָאֵל לֹא בֹא בְּפִירוֹשׁ אֹת
הַכְּנוּי וְלֹא תִיבַח מִזְרַת עַל זֶדֶי וּבְאֶמֶר עַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֹּא הַכְּנוּי
בְּפִירוֹשׁ כְּמַלְת שֶׁל כִּי הַכְּנוּי הוּא הַמִּזְרָה עַל קִנְיָן הַעֲנֵן לְמִי הוּא בֵּין
שֶׁהוּא שֶׁל עֲצָמוּ בֵּין לְשֵׁנֵי שֶׁהוּא תִּנְמָצָא אוֹ לְכִסְתָר שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי
זֶה בֵּין לְזָכָר בֵּין לְנִקְבָה אוֹ לְיַחִיד אוֹ לְרַבִּים כְּמוֹ עַיִן עֵינִי עֵינֶיךָ עֵינֵינוּ
עֵינֶיךָ עֵינֵינוּ עֵינֶיכֶם עֵינֵינוּ עֵינֶיכֶם עֵינֵינוּ עֵינֵיךָ עֵינֵינוּ עֵינֵיךָ עֵינֵינוּ
עֵינֵינוּ עֵינֵיכֶם עֵינֵינוּ עֵינֵיכֶם עֵינֵינוּ עֵינֵיכֶם עֵינֵינוּ עֵינֵיכֶם עֵינֵינוּ עֵינֵיכֶם
הַסְּמוּכִים וְהַבְּלִיתִי סְמוּכִים הַנְּקָרָאִים מוּבְרָתִים וְאֲשֶׁר וְיִסְמְכוּ וְאֲשֶׁר
לֹא יִסְמְכוּ וְאֲשֶׁר יִכְוֹנוּ וְאֲשֶׁר לֹא יִכְוֹנוּ וְהַשְּׁנוּי שִׁיקָרָה לָהֶם בְּסְמִיכוֹת
וּבְכְנוּי וְאֲשֶׁר וְשִׁתְנוּ וְאֲשֶׁר לֹא יִשְׁתְּנוּ וְתִבְאָר כְּזֶה הַשַּׁעַר בְּעֶזְרַת הָאֵל
בְּצִוּוֹר הַשְּׂמוֹת וְשָׂאָר מִגִּי דְרָכֵי הַנְּשִׂיָה וְתִבְאָרוּ בְּשַׁעַר הַהֶרְפֵּכָה
וְהַשְּׂמוֹשׁ בְּעֶזְרַת הָאֵל אֲךְ אִמְנֵם פְּרָטֵי מִינֵי דְרָכֵי הַסְּמִיכוֹת יֵשׁ לְפְרוֹט
אוֹתָם פֹּה כִּי הֵם אֶחָד עֶשֶׂר בְּמִסְפָּד :

הַדָּרְךְ הַרְאֵשׁוֹן שִׁיִּסְמַךְ הַמְתוֹאָר אֶל הַתֹּאָר כְּמוֹ בְּנֵי שְׁלֹשִׁים
מִי הַכְּרִים וְהַדָּרְךְ הַשְּׁנִי שִׁיִּסְמַךְ הַקִּנְיָן אֶל הַקּוֹנֵה כְּמוֹ
אֶשֶׁת אִישׁ חֲכַמַת אָדָם וְהַדָּרְךְ הַשְּׁלִישִׁי שִׁיִּסְמַךְ הַמְתוֹאָר בְּתֹאָר
יִרְעֵ אֶל עַנְיָן נְאוּרָה לְתוֹאָר הַמְתוֹאָר כְּמוֹ מְשֻׁבְּמֵי קוֹם שְׁנִסְמַךְ
מְשֻׁבְּמֵי שֶׁהוּא מְתוֹאָר בְּתֹאָר הַהֶשְׁכַּמָּה אֲשֶׁר תֹּאֹת לָהּ הַקִּימָה אֶל
הַקִּימָה עַד שִׁיְהִיָּה מוּכָן אֶמְרֵינוּ מְשֻׁבְּמֵי קוֹם הַיְּאֲנָשִׁים הַמְשֻׁבְּמֵים
בְּקִימָה וְהַרְבִּיעִי הוּא שׁוֹבְאֵי הַשְּׂמוֹת בְּדְמוּת סְמוּכִים וְהֵם מוּבְרָתִים
וְהֵם הַסְּמוּכִים בְּמִבְטָא לְבַד וְזֶה וְהַיְּרֵה עַל פְּנֵים שׁוֹנִים אוֹ סְמִיכוֹת
הַרְבּוּי אוֹ סְמִיכוֹת הַיַּחִיד וְהַיְּרֵה וְהַיְּרֵה וְהַיְּרֵה וְהַיְּרֵה וְהַיְּרֵה וְהַיְּרֵה
מְשֻׁרְתָת שֶׁתִּבְאָר אַחֵר הַסְּמוּךְ אוֹ שֶׁלֹּא תִבְאָר בְּתִיבַח אֲשֶׁר נִסְמַךְ אֵלָיָה
מִשָּׁל הַרְאֵשׁוֹן קִנְיָן לְמִלִּית מִשָּׁל הַשְּׁנִי חִלּוּנֵי שְׁקוּפִים וְאוּלָם
סְמִיכוֹת הַיַּחִיד וְהִיָּה מִפְּאֵת הַנְּקוּדוֹת כִּי פִּעַם תִּבְאָר מִן הַסְּמִיכוֹת אַחֲרֵי
הַפְּתַח וּפְעָמִים אַחֵר הַקִּמָּץ מִשָּׁל הַרְאֵשׁוֹן שְׁנִרְתָּ לְעֵינֵי מִשָּׁל הַשְּׁנִי
זְמֵרוֹת יֵה אֶף כִּי יֵשׁ סְמוּכִים בְּאֵמַת שֶׁהֵם קְמוּצִים קוֹדֵם הַתּוֹ כְּמוֹ מִנְת
שׁוּעֵלִים מִנְת הַסֶּלֶךְ וְלִמְקַצַּת הַיָּמִים וְכָל מִנְת בְּקִמָּץ וְהַחֲמִשִּׁי הוּא

בחלוקת השמות למשיגי דרכי הוראתם

חפך הרבועי שיבאו הסמוכים ברמות המוכרתים ואלו הם סמוכים
 בחוראת לבר כמו ענה צדק שלילה נבר : הששי הוא שתבא תיבה
 אחת בעינה בלי השתגור בצירוף אותיותיה ורא נקודותיה פעם
 סמוכה ופעם מוכרתת כמו מלת אולת באמרך אולת כסילים אולת
 שהראשון סמוך והשני מוכרת : השביעי הוא כי פעם יסמך
 הסמוך אל הנסמך אליו ופעם בהפך כמו שני תולעת תולעת שני :
 השמיני שישתנת סדר הסמיכות ויסמך התאר אל המתואר כמו
 בירקרק חרוץ כי החרוץ מתואר בירקרק וזהו סמיכות תאר לבר
 לא סמיכות ענין ולא סמיכות אותיות : התשעי הוא שיהיה
 סמיכות שמות בלתי מוכרתים לעולם כמו אישון בת עין אישון לילה
 מחלפות ראשי מורשי לבי וזולתם : העשירי שיבא סמוך על
 סמוך עה חמשה סמוכים כמו גבורי תול מלאכת עבודת בית האלהים :
 העשתי עשר נקרא סמיכות הגזמות והוא כשיסמך שם על ענין אלהי
 ידוע כמו גדולות ובצורות בשמים שלהכת יההרריאל נפתולי אלהים
 אלה הם אחד עשר דרכי הסמיכות שזכרנו במיני נטיח השמות :
 ועוד נמצאו משיגים אל השמות משותפים לישירים ולנטיסים והם
 עשרה במספר היחוד והרבויו הזכרות והנקבות שתוף ה
 השקל וחלופו הנחה ראשונה ונגזרת פרטיות והתערבות והנה השנים
 הראשונים שהם היחוד והרבויו פירושם שהיחוד והרבים יסכימו אל
 יבדלו בסוג כי יש שמות שכשתיחיד לשון זכר או לשון נקבה כן יבא
 גם הרבויו מהם כמו חכם נביא חכמים נביאים או חכמה עם גבורה
 חכמות עם גבורות : הדרך השני שהיחוד בלשון זכר והרבויו בלשון
 נקבה או בהפך כמו אב לוח אבות לוחותא או אשה פלגש פלגשים נשים
 אף כי מצאנו אשות ותומות : השלישי שהיחוד לשון זכר לבר או
 לשון נקבה לבר והרבויו יבא פעם בזה ופעם בזה כמו שנה שנים
 שגור יום ימים ימות וזולתם ואמנם הזכרות והנקבות פירושם כי
 לפעמים יבא השם בלשון זכר והפעל בלשון נקבה ולפעמים בהפך
 כמו ותכל דור והיה הנערה אף כי בבריייתא של רבי אליעזר בנו של
 רבי יוסי הגלילי פתוב שזה הוא לשון קצרה ותקונו ותכל נפש דוד

בחלוקת השמות למשיגי הוראתם

גם אפשר לומר בלא מדרש כי כשהפעל בלתי מסכים עם השם אז ה
הפעל עומד בעצמו כמו שנבאר בהופעל כשער ההרפכה והשמוש
בעזרת האל ולפעמים יבא שם אחד בעצמו בלשון זכר ובלשון נקבה
במאמר אחד כמו אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה
הנשאר לפלטה כי הנה שם מחנה האתרוג בלשון זכר והראשון
נאמר זכר ונקבה כי אחת לשון נקבה והכהו לשון זכר וטעם זה כי
הזכר והנקבה באמת הוא באשר רוח הים באפו ואשר אין בו רוח
חיים אף כי יש בפנימיות טבעו סודכמים של זכרות ונקבות אנו אין
לנו מזה כי אם מה שהתבאר משמוש לפי מנהג מניח הלשון שהוא
ידע סודו ויסודו ועל זה דבר נכונת הרב רבי אברהם בן עזרא באמר
אשר אין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו רוצה בזה במה שבא משותף
בכחוב כמו מחנה במשל שזכרנו אף כי בן עזרא לא כיון אל הסוד
האלהי אשר זכרנו אנתנו כי אין זה דרכו :

שמותיהם
השקל וחלופו הוא כשמבטא התיבות שוה או מתחלף
משל השוה גונב אוכל משל המתחלף גנוב קרוא כי אף
ששניהם פעולים בית גנוב נראית ואלף קרוא נחה ולפעמים יהיו שני
שמות מתחלפי המשקלים והוראתם אחת כגון בוטח ובטוח שבוטח
משקל פועל ובטוח משקל פעול והוראת שניהם הוראת הפועל
לכד או לובש לבוש שהוראת שניהם הוראת פעול אלא שאפשר
לומר שמה שרם על משקל פעולים והוראתם הוראת הפועלים הם
שמות התארים כמו שנבאר עוד בנוספי היור או הנזן בסופם בזה
השער בעזרת האל :

והתנהגות
הראשונה והנגזרת הם משיגי השמות פי מניח
הלשון הניח השם דבר או שם המקרה או שם
הפעל ואחריו הוא או הבאים אחריו נהגו לנזור מן המונח ראשונה
שם אחר מורה על הנושא המתואר במונח הראשון ו
וכן יהיה נזר המונח ראשונה כשהוא המונח ראשונה להורות על
ענין נמצא בעצמו בלתי מוגבל בזמן יגדרהו כמו ישראל ארץ
ירושלם חכמת אכל כי עם כל זה שאכל מורה פעל האכילה בזמן לא
יורה

בחלוקת השמות למשיגי דרכי הוראתם

יורה אורח בזמן ידוע וגבילהו בנושא המהואר בו כמו פעל אכל
שמורה אותו בזמן העבר בנושא המתואר לפעל האכילה ו
והמונח הנחה נגזרת הוא הנקרא שם נגזר המורה על המתואר
בענין שיוורה עליו המונח הראשון אשר לא יתחלף
ממנו כי אם בנטייה לבד כמו ישראלי ארציו וירושלמי חכם אוכל או
אכלן כי ישראלי יורה על אשר יחסו למשפחת ישראל וארציו יורה
על מי שהארץ גוברת עליו וירושלמי הסתיוחם אל ירושלים וחכם על
הנושא אשר בו התכמה ואוכל יורה על אשר פועל פעל האכילה
והיא נמצאת בו כי אכל מורה הפעל ואוכל מורה על פועל הפועל
החוא ואכלן מורה על אשר בו הכוונה אשר בהמתמיד הפעל החוא
ומוכן לפעל הפעל החוא לכשירצה :

ואולם הפרטיות והרבות הם כי הפרטיות יהיה כשיבא שם
רבות מתואר בתאר או בכנוי או בפעל לשון יחיד
כמו ארונים קשה האיש ארני הארץ ובכנוי בעליו ארניו עושיו
ובפעל וקבל היהודים וצריקים ככפיר ובטוח והמשלים הראשונים
באו לשון כבוד והאחרונים יורו התאחרות והשתנות בענין הפעל
וההתרבות הוא כשיבא שם היחיד מתואר בתאר או פעל הרבות
כמו מכרו מצרים וזה יקרה כשהיה השם היחיד
מורה על קבוץ הרבים שיהיה שם כלל או רבות כמו מצרים שיוורה כל
יושביה ובזה תתלה לאל גשלים ביאור רושם השם בכלל ופרט לכל
תלוקותיו העצמיות והמקרות :

ומעתה

נצייר חלוקה השמות במשקליהם בסמוך ומוכרת
בנפרד וכנוי ביחיד ורבים ובזכר ונקבה לפי רבי
הכדליות ונאמר כי ציור השמות יחלק ראשונה אל
שש ועשרים מסילות וכל מסילה ומסילה נחלקה עוד אל משעולים
אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל מצוירים ומספר המשעולים וכל
מסילותיהם נביא בראש כל מסילה עד כי סך שומרת כל משעולי
המסילות יעלו שלש מאות ואחד עשר משעולים וסימנם יהיו
מלבד משעולי מסילות שמות המספרים :

הנה

במסילה הראשונה והיא מסילת השמות השלמים
 אשר אין בהם הוספת ולא מנרעת אות יש ששה
 ושלישים משעולים אשר אין דרך לנטות מהם וכלם חלוקי הצורות
 וקודם שגביא פרטי הצורות יש לך להניח כי המדקדקים שקלו
 צורות כל השמות והפעלים בשלש אותיות אלה פעל והטעם כי שרש
 באמת הוא בערך האל הפעלים כמו שיראה בשער הפעלים כי
 השמות אין להם שרש נפרד מעצמם כי כל אותיותיהם שרשיות להם
 כי אם תגרע אחת מאותיותיהם תשתנה הוראתם עד שלא תורגם
 אותן האותיות הנשארות תענין חסכוני בשם החוא וכן היטבו
 המדקדקים להניח אותיות פעל רמו לאותיות השרשיות ועוד יש
 לומר טעם אחר כי בחיות המבטא והמכתב צריכים ללמוד הברה
 המדברת והעין הרואה את הפתוח לכן שמו הפא והעין והלמד רמו
 אל כל אשר יבטא ויכתוב האדם והקרימו הפא אל העין כי עקר
 הלשונות הוא במה שויבטא האדם בשפתי פיהו כי אין הכתב אלא
 להורות על מה שבלב הכותב לבטא בשפתיו כאשר לא יתכן להשמע
 בדברי פיהו וכן מובן הצירוף פא ועין למר כי זה אינו אלא ללמוד
 בפה ובעין ועוד יש שנות להציע כי בהיות מניח הלשון מצרף
 האותיות להורות על הרכבת הטבע כי התיבורת תורגמה על חקוי
 הנפש חסורים על הענינים לפירב עניניהם במה שרים מה שהיו
 בצביונם לכן בשם שאין חקוי בנפש שירה דבר אלא בהוראת
 השלמות ובעל השלמות רצוני בזה הדבר הנשלם בצביונו ומה שבו
 בשלם בן הניח בעל הלשון בכל הוראותיו לפחות שתי אותיות האות
 שבה יפתח פיו והאות שבה יגביל דברו והניח רב השרשים
 השלמים בעלי שלש אותיות כי טבעי הענינים המשתלשים אלהובים
 למעלה ונחמדים למטה כי בכל רבוי יש חלוף וכלל מרחלפים ענין
 שלישי מברע בנייהם לחבר הנפרדים להיות אחד והחורים שבהם
 הם בעלי שש אותיות כגון אלגביש אף כי נמצא שקטרורות בעל
 שמנה אותיות ויש לומר כי מספר הששה הוא שלם בסדר האתרים
 כמו שביארו חכמי המספר והעולה על צביהם הוא מספר שמנה

שהוא חוץ הבנין כי למספר ששה שהוא זוג צריך מספר יע לחבר ויתנו
שבעה כמו הפסוק וכן למספר שמנה מציינו אחר פנים ש
שאותיות השעה שהוא המכריע האחרון אף כי אין ביהויה לשון
העברי שם יתר על שבע אותיות כמו אליו עני הוויהו ויאשר יעלו
הם לרבים זה גם כן רמז לשלמות הלשון העברי :

ומעתה נצייר שמות המסירה הזאת הראשונה שזכרנו והנה
צורת המסעור הראשון אשר במסילת השלמים היא :

פעל

כמו אבק גמל בקר חכם מחר וזולתם שכלם בקמץ
גדול בלשון יחיד וסוף הפלל נמצאו שמות שנתנו
להפשיט מהם מונת ראשון בתוספת וו נון בהלם בין האות ה
האחרונה השרשית והוו כמו רעבון ומחן רבות שלא נהגו
בעלי הלשון להפשיטן בזאת ואין לעשות זה זולת במה שפשיט
מנתנם אף כי נראה לפי ההקש לעשות זה בכל הדומים ויש מאלו
שנמצא הרבוי בהם ויש שאין בהם אלא היחיד ויש שבהם הכנוי והרבו
ויש שבהם הכנוי ולא הרבוי ויש שבהם הרבוי ולא הכנוי ויש שיבא בהם
הסמיכות שהוא מין ממיני הכנוי ולא יבא בהם הכנוי ויש שיבא בהם
הסמיכות והכנוי יחד ויש שיוסמכו ולא יתרכו ומן המתרבים יש שלא
השתנה ברבנים צורת אותיות היחיד וניקודן כמו תכם תכמים ויש
שלא נמצא בהם שני זולת שקמץ האות הראשונה נחטף בשוא כמו
חדשים לבקרים מן חדש ויש מהם שקמץ פה השרש נהפך לשונה
לבר כמו מן הבר דברים ויש שנתנו עם זה בדגשורח הלימד פגון
מן גמל גמלים שפן שפנים ויש שאין בהם אלא היחיד פגון מחר שאין
בונים ממנו מחרים ואשר יבא בהם הכנוי בשנוי דומה לשנוי הרבוי
כמו מדבר דברו מן זכר זכרנו ואשר יבא בהם הכנוי והרבו פגון מן
דבר דברים ודברנו ואשר בהם הכנוי ולא הרבוי הוא כמו מן זקן
שנמצא הכנוי ויאתו בזקנו ולא נמצא קבוץ הרבוי ואשר יבא בהם
הרבוי ולא הכנוי כמו מן ענו כי נמצא לו הרבוי עננים ולא נמצא בו
הכנוי וכמו זה נמצא שיבא בסמיכות ולא יכונה כי נמצא ענוי ארץ
והשמות אשר יסמכו ויכנונו יחד בסמיכות ישתנה פה הפעל מקמץ

אל

א

חמסלה הראשונה

אל חירק כמו מדבר דברים דברי ואשר יבא בם סמיכור וכונו ולא
יתרבו פגזו זקנו זקנו זקן אחרון ולא נמצאו לה רבוי

צורת

המשעול השני פעל הפא בשוא והעין בקמץ גדול
בגזן פתב יקר וזולתם וכשיוסמכו אז ישתנה הקמץ
אל פתח זולת יקר הפארת ובכתב בית ישראל בכתב דוד סלך וישאל
זכנו שם קהת דדן וכל שאר שבמקרא עם גבר החמים שיתרבו
פלי שני פלר אבל פלם קמוצי העין בין בסמוך בין במוכרת בין ביהוד
בין ברבוי פגזן כחכים יקרים קהתים ודגים גברים וכיוצא בם ויש
על זה המשקל משתנים ברבוי כמו שליו שלוים בפתח הפא ושוא
העין עד שאמר קצת המדקדקים פי שלוים לא בא מזה השקל ואשר
לא יתרבו ולא יסמכו כמו שרד סחיו

פעל

הפא בשוא והעין בפתח כמו רבש מעט ומאלו מתרבה
וברבוי תבא דגש באורת האחרונה כמו מעט מעטים
והיחידים יכנונו כמו רבשי בחירק הפא בגזן כשיר השירים
סימן ה יערי עם רבשו ויצאו מזה הפלל ששרה מעט שרהם קמוצים
בזקף בספר ואלה הדברים סימן ה ונשארם במתי מעט ובשמואל
שני של מלכים סימן יב ואם מעט ואוסיפה לך ובהושע סימן ה וחלו
מעט ובחגי סימן א זרעתם תרבה והבא מעט ועוד שם פנה אל
הרבה ותנה למעט ובזכריה סימן א אני קצפתי מעט והמה עזרו
זכנו פל גבל קמץ חכית זולת מעט שזכרתם המסרה בגזן ביהזקאל
סימן כז זקני גבל ותכמיה ואחרים שהם בפתח וכן על פי המסורת
כל אנג הסמוך למם הגימל בפתח והשאר בקמץ וכן קנו חשש חמת
שרב עין הפעל שלהם בפתח אפילו בזקף והרס בפתח אפילו באתנה
ויש מאלו שיעין השרש דגושה ברבוי עד הרוב כמו הודס הדסים אגם
אגמים וכשיוסמכו יהיו לפעמים רפויים כמו אגמי מים וכן רהבנוים
בגזן בספר ואלה שמות סימן ז ועל אגמיהם הלמד הפעל שהיה מס

רפה

פעל

הפא בשוא והעין בצרי כאב זאב שאר פאר ושם התאח
זער שם ולא ישתנה אחר מאלו בסמיכור זולת פאר

שבסמוך

המסילת הראשונה

שְׂבַסְמוּךְ וְיָשׁוּב הַשּׁוֹאֵה פֶתַח וְהַצְרִי חֲטָף פֶתַח כְּמוֹ בְּסֵפֶר וְאֵלֶּיךָ שֵׁ
שְׂמֹתֶיךָ סִימָן לְטוֹת פְּאָרֵי הַמִּגְבְּעוֹת וְכָל אֵלֶּיךָ יִתְרַבּוּ בְּתוֹסְפֵת יוֹד מִס
מִן זֶאֶב זֶאֱבִים וְזוֹלָתִי בְּאֵר שִׁישְׁתָּנָה בְּתוֹסְפֵת וְזוֹתוֹ כְּמוֹ בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית
סִימָן יוֹד בְּאֵרוֹת בְּאֵרוֹת וְעַם הַכְּנֻיִם לֹא יִשְׁתַּנֶּה אֲחֵר מֵהֶם וְזוֹלָתִי שְׂבַסְ
שִׁישְׁתָּנָה בּוֹ הַשּׁוֹאֵה לְחֹרֶק וְהַצְרִי לְשׁוֹאֵה כְּמוֹ בְּבִרְאשִׁית סִימָן מֶט וַיִּט
שְׂבַסְמוֹ לְסִבּוֹל וְאֶפְשֵׁר שֶׁהוּא נִפְרָד אֲחֵר כְּמוֹ בְּמִזְמוֹר כֹּאֲפִי תִשְׁיַמּוּ
שְׂבַסְמוֹ בְּסִגּוֹל הַשִּׁיחַ וְהַכֶּף:

פעל

הָפֵא בְּצִירֵי וְהַעֲנֵן בְּקִמְצַת חֶמֶר לְכַבּ חֲזוֹלָתָם וּבְמִקְצָתָם
בְּסֵמּוֹךְ יָשׁוּב הַצְרִי פֶתַח כְּמוֹ בְּשׁוֹפְטִים סִימָן יוֹד וְחָל
שֶׁעַר רֵאשׁוֹ לְצִמָּה וְלִפִּי דַעַת מִי שֶׁשָׂם בּוֹה אֲחֵר אֵלֶּיךָ שֶׁחֲחִית
נִתְרַחֲבָה בְּפֶתַח לְהִיחֵד גְּרוּזִיחַת תִּשְׁתַּנֶּה גַם הָפֵא אֵל פֶתַח כְּגוֹן
בְּבִרְאשִׁית סִימָן כּוֹ אֲחֵר הָעַם וּבְכֻנּוּי וְשִׁתְנוּ עַל שְׁלֹשָׁה פְּנִים רֵאשׁוֹנָה
הַצְרִי אֵל חֹרֶק וְחִקְצַת לְשׁוֹאֵה בְּדִגְשׁ כְּגוֹן אֵלֶּיךָ הַדְּבָרִים סִימָן לֶב
עֲנִיבִימוֹ עֲנִיבִירוֹשׁ בְּחֵלּוֹף הַשּׁוֹאֵה לְחֲטָף קִמְצַת וְהַקִּמְצַת לְשׁוֹאֵה כְּמוֹ
בְּעוֹבְדֵי הַיָּם וּנְכָרִים בְּאוֹ שְׁעָרָיו וּבְחֵלּוֹף הַשּׁוֹאֵה אֵל פֶתַח וְהַקִּמְצַת לְשׁוֹאֵה
כְּמוֹ בְּבִרְאשִׁית סִימָן בִּי אֲחַת מִצְלָעוֹתָיו וּמֵאֵלֶּיךָ קִצְתָם יִתְרַבּוּ
בְּתוֹסְפֵת יוֹד מִס כְּמוֹ עֲנִיבִים וּמִקְצָתָם בְּתוֹסְפֵת וּוּ חֵן כְּגוֹן צְלָעוֹת
וּבְמִיבֵר שְׁעָרוֹת נִחְלָקוּ חֲסֵדִיקִים כִּי יִשׁ אֲוִמְרִים שֶׁהוּא מִן שֶׁעַר
וְיִשׁ אֲוִמְרִים שֶׁהוּא מִן שְׁעָרָה וְנִמְצָא זֶה בְּשׁוֹפְטִים סִימָן כִּי קוֹלֵעַ אֵל
הַשְׁעָרָה וְלֹא יִחְטִיא וְנִרְאִין דְּבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים כִּי בֵּן מִרְזָמִינִן דְּשֶׁרֶן
אֲכָנָא בְּקִלְעָא וּמִרְמִן בְּבִינַת שְׁעָרָא וְלֹא מִשְׁנָן שְׁיִוְרָה חוּטֵי שְׁעָרָא אֲבָל
שְׁעָר יוֹרֵת רַבּוּי שְׁעָרוֹת כּוֹכְתִיב וְחָל שֶׁעַר רֵאשׁוֹ לְצִמָּה וּמִרְזָמִינִן
וְשִׁירֵי שְׁעָר רִישִׁיחַ לְצִמָּה וְלִכֵּן נִרְאֵה הַמְּנַהֵג לְרַבּוֹת שְׁעָרוֹת מִן
שְׁעָרָה כִּי תְרַבּוּי הוּא קְבוּץ חוּטֵי שְׁעָרָא אֲבָל מִן שְׁעָרָה שֶׁהוּא מוֹרָה עַל
דְּבּוּי שְׁעָרוֹת לֹא נִמְצָא תְרַבּוּי אֲבָל שְׁעָרוֹת הוּא רַבּוּי שֵׁם שְׁעָרָה כִּי
חֹרֲאָתָם לְשׁוֹן אֲחֵר כְּמוֹ שְׁפָרְזֵב בְּמִזְמוֹר סֵ עֲצָמוֹ מִשְׁעָרוֹת רֵאשִׁי
וּמִרְזָמִינִן תִּקְפוּ מִן בִּינְתֵי רִישֵׁי הַרִי שֶׁהִיחֵד שְׁעָרָה שְׁיִוְרָה חוּט
שֶׁל שְׁעָר וְתְרַבּוּי שְׁעָרוֹת שְׁיִוְרָה חוּטֵי שְׁעָרָה וְסֵת שְׂכֵתוֹב בְּאִיּוֹב סִימָן
וְ שְׁעָרָה בְּשִׁירֵי אֵינוֹ מִזֶּה הַעֲבִין שְׁהִרֵי אֵין תְּרַגּוּמוֹ דוֹמֵה שְׁתַּרְגֵּם
עַלְעוֹלָא

המסילה הראשונה

על עולא בסרי ולכן יעלה מזה כי שער אין לו רבוי ושערת אינו יחיד
של שערות אבל היחיד שלו הוא שערה שחוראתם ענין אחד ויש
שבמסקפת יתרבו בתוספת וו תו ובסקמיכות יתרבו ביוד כאלו הרבוי
במוכרת היה ביוד מס אף כי לא נמצא זה כמו מן היכול היכולת
ובסקוד והיא בהכלי מלך במשלי סימן ל' ולא נמצא המוכרת ביוד
מס בכל המקרא ו

פעל

ולא ישמנו לעולם כמו הלל בן שחר מכלו
הפא בחירק והעין בצרי ורגש כמו עור עלג עקש
דבר ויש אומרים כי הרש מזה ובעבור חסרון רגש
הריש נחלף חירק תחית בסגול ואל נכוננו דבריהם כי גם הריש
בסגול ולכן יראה בעיניו כי שרשו על משקל פעל בשש נקודות כמו
צרק וכשיסמכו לא ישמנו אלא כשיתרבו כמו עור עורים נרחלף
הצרי בשוא רפה ובשאר יתחלף הצרי ולא יחסר הרגש כמו עלגים
ואל תשגיח לדברי האומרים כי שקמים הווא על משקל עורים כי
הנפרד שקמה מנוספי החא בסוף כמו שנבאר במקומו

פעל

הפא בחירק והעין בקמץ כבר יסר בציון אף שבקצת
הספרים חסמך בפתח וברבוי העין בקמץ גם כן אבל
כשיסמכו ישמנו ביחוד ישמנה הקמץ אל פתח וברבוי אל שוא כמו
כפרי בסף שכרהוב בסלכים סימן ה' ולא ישרו בעיני דברי החביב
שפתח בזה כי גחלים אפשר שנקרדו גחל בזה השקל וראיתו
שבסקמיכות הרבוי דומה לפלס פמרי בסף אלא שגפתח להתרחבות
חמית ומה צורך לכל זה הדוחק ותגה מצאנו גתלת יחיד ועוד כי
הרבוי בא בסגול הפא וחסף פתח העין ואין כזאת בכל שמורת זה
המשעול לכן דבריו רבוי קמתי יותר נראים שיהיו גחלים גחל בפלס
פחם או נאמר שאין יחיד לרבוי גחלים כמו שאין במקרא רבוי ליחיד
גתלת אף כי בדברני רבוינו נמצא גתלות עוממות

פעל

הפא בקמץ והעין בצרי שמן זקן ובארת גרונות בסוף
שבע שמח ומקצתם ישמנו בסמיכות בשוא הפא ופתח
העין באלה החברים סימן ו'ג שבע רצון ובכראשית סימן כ' זקן

פעל

המסילה הראשונה

ביתו ומקצתם ישתנו הקמץ בחטף פתח ויצרי בפתח כמו באסתר
 סימן ה' בחצר בית המלך ובקצתם תומר הקמץ בסגול בו יקרא סימן
 א' ורך המזבח ופעם שמין ושתנה בניקורו ובהוספת אות כמו בישעיהו
 סימן יז ומשמין בשרו יורה שנוספה המס ונשתנה הקמץ בשווא
 ויצרי בפתח ורבים מאור לא ושתנו בסמיכות כגון ויש חמץ
 וזולתם וכן בכנייתם גם כן ותחלפו על פנים שונים הדרך האחר
 שקמץ פא הפעל יומר לשווא שכנו ורכו השני שהפא בחטף פתח
 יצרו הדרך השלישי יומר בסגול תכלו הפצותם הדרך הרביעי
 בחטף קמץ שבצע החמשי בחירק שמתתי והו דעת החכוכי בספרו
 ורבים קרמונים עמו ודני לפי דעתי סובר שאין פנים אלא השנים
 הראשונים כי הפצותם אינו כנוי חפץ אבל הוא כנוי חפץ ושבצע הוא
 כנוי שבצע ושמתתי כנוי שמתח אבל כנוי חפץ הוא חפציד וכנוי שבצע
 שבצע ושמח שמתח ומאלו תמצא שהם שמות מארים ויתרבו
 בלשון זכר לבד כמו שמנים זקנים ומקצתם שמות זכרים ואולי יתרבו
 פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה כמו יצרים יצרות ו
 בחולם והעין יצרו יזבל חזבל וזולתם ואולי לא ושתנו
 בסמיכות אבל יתחלפו בכנויים ורבותיהן עד שברובם
 תנקד העין בשווא עולל עולליהם אויב אויביהם אויבי ויש מקצת
 אלה שלא ושתנו לא ליחיד ולא לרבים לא בזכרים ולא בנקבות כגון
 שומם שוממין שוממות שבלם בצרי המס ו
 בשש נקודות סגול תחת הפה והעין כגון מלך צדק
 פשר וזולתם וקצת אלו ושתנו בהפסק וקצתם לא
 ושתנו המשתנים ימירו הפתח קטן שתחת הפה לקמץ גדול כמו
 עבר שבחפסק יאמר עבר כגון בבראשית סימן פד אשר ימצא אתו
 והיה לו עבר בוקף קטון ויש שלא ושתנו אפילו בהפסק כגון בשמואל
 ראשון של מלכים סימן ה' זה והיה משפט המלך וקף על מלך ולא
 נשתנה ויש מאור שפעם ושתנה ופעם לא ושתנה כמו ארץ בוידיה
 סימן כב נשתנה בסה את עין הארץ ומשלי סימן ל' לא נשתנה תחת
 של שרונה ארץ בוקף ויש שישתנה לעולם אלא על ורך חורות כמו בסוף

פועל

פעל

המטילה הראשונה

שלא נשתנה במקום אחד לבר בתהלים מוסר סח כנפי יונה נחפה
 בקסף והוא באתנה ואני חושב שזה התורף לא בא בפתובים אלא
 שיש משקל לרגליהם כמו שיש בשירי היונים והרומיים ומפני
 שבעונותינו שכחנו לשיר את דברי השירה באדמת נכר לא ידענו
 טעם החשתנות אלא שנתלה עצמינו במנהג הפתובים ולכן חושב
 אני שלא נשתנו מי שנשתנו בניקודיהם בהפסק אלא להכרח זה
 המשקל אשר לקולות הרגל הוא וכן רשע לא נשתנה לעולם כי אם
 בקהלת סימן ג מקום המשפט שמר הרשע בוקף אף על פישאנו
 מזה השקל כיהשין בפתח צדול ובכנוי יש קצתם שישתנה כסהפאוי ש
 שישתנה העין והמשתנים בפא כמו ילד ילדיהן שנשתנו הפא בפתח
 והעין בשוא ויש שהפא ישתנה לחיד קפמו צדק צדקי ומהם שישתנה
 העין לבר כמו חדר חדרו חפץ חפצו וברכוי זה המשקל ארבעה
 דרכים יש מתרבים בלשון זכר בין שיהיו לשון זכר או לשון נקבה כמו
 עשב עשבים אבן אבנים וקצתם יתרבו לשון נקבה כמו ארץ ארצות
 ויש מדרקמים שאומרים שגם צדק צדקות הוא מזה המין ולי נראה
 יותר נכון שצדקות יהיה רבוי צדקה ששניהם לשון נקבה וצדק אין
 לו רבים והרמז כי קו הצדק אחד מיוחד אין דרך לנטות בו ולכן לא
 יתרבה ויש מאלו שפעם יתרבו בלשון זכר ופעם יתרבו בלשון
 נקבה כגון קבר שנמצא בואלה שמות סימן יד המבלי און קברים
 ובנידבר סימן יא כתוב קברות המאיה ויש שאינם מתרבים כלל כמו

שאמרנו צדק וכן פטר רסן וזולתם :

פעל

בצרי הפא שכל ויש מאלו שרובם בצרי ומיעוטם
 בסגול וקצתם בהפך כי הנה שכל רבם בצרי ומ
 ומיעוטם בסגול כגון ושום שכל ואחרים שכתובים במסורת ואפשר
 שנשתנה באלו הנקוד והחזרה יחד כי יש לפרש ושום שכל חתוב
 בעזרה שני סימן ח שאינו אלא דבר הראוי לחטא כמו שפירשו
 רבותינו ויקראו אשר רב אדא בר אבהו אמר רב חננאל ויקראו
 זו מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויכינו במקרא
 אלו פסוקי טעמים ואמרו לה אלו המסורת וכמו נתן חסכל במרומים

רבים

המסילה הראשונה

רבים שפרושו תאר למי ששטותו רב וכן תרגמו בקהלת בסמן ג
יהב יהורה ית ארום רשיעה ושטייה למהוי בריא במזליה ומשמש
באצלחותא מן שמי מרומא ותילוחוהי גיותנין וסגיאין וכן אפשר
לפרש הנשואים שפתיכים במסורת דפי מקומם או נאמר שאפשר
שיקרה זה בסבת המשקל השירי וכן נסך נדר שברו

פעל

ישע פא הפעל בצרי והעין בפתח ויזאו מזה הכלל
מעטים שנוכרו במסורת שהפא בסגול כמו בישעיה
סימן סא כי הרבישני בגרי ישע וזולתו

פעל

מלעיל בסגול העין והפא בחולם קדש טרש גרין חדש
ואין חולם מושך נו ואין בהם שישתנה בסמיכות ולא
בהפסק וכשמתרבים קצתם משתנים החולם בהטף קמץ כמו חדש
חדשים וכן גם בכנויהם כמו טרש טרשו גרין גרנו ופעמים יוסר ב
בקבוץ שפתים כמו קמץ קמצו גרל גרלו ולפעמים יוסר החולם בקמץ
גרל והסגול בקמץ מלא פום כמו אתל אלה ולפעמים ישתנה העין
הפעל לבר בהטף פתח כמו אהל אהליך אהלים וכשיתרבו מקצתם
יתרבו בלשון זכר וקצתם יתרבו בלשון נקבה ומתמזגים בלשון
זכר במקצתם תשתנה הפא ואשר יתרבו ולשון זכר והפא משתנה הם
כמו חדש חדשים טרש טרשים שחית חדשים בהטף קמץ והדולר
בקמץ וטרשים הפא ורעין בקמץ ויש מתרבים בלשון נקבה גרין
גרנות ויש שלא יתרבו כלל לפי מששם צהר מזה המשקל ולי נראת
משקל בפני עצמו וכן אבן קשט וזולתם שהניתו פה שלא כהוגן
מקצת המדקדקים:

פעל

הפא קמוצה והעין פתוחה פתח קטון וקריאתו מלעיל
כמו מות עול ואשר ושתנו בסמיכות וברבוי ובכנויים
בנח הוו שהיא עין הפעל המשל בסמיכות בוודבר סימן כג מורת
ישרים און אזני ובכל אלו נשתנית הקמץ אל חולם ולפעמים נשתנית
בסמיכות בשש נקודות הפא ורעין כמו ביהוקהאל סימן כח בעול
רכולתך וכן נשתנית בכנוי שחוא בפתח עורו ואין לאלו רבוי

המסילה הראשונה

פעל

הפא בפתח והעין בצרי דגש והקריאה מלרע כגון
סקל שבת וברבוי יסר הצרי בשוא וימאר מקלות
וכן בכנוי יאמר מקלי ובסמיכות יסר עם פתח כמו בכראשית סימן
לא מקל לכה ויש אומרים שמקל שרשו נקל נבא הדגש להסרוז הננין
ויש אומרים שגם מהר מאן מזה השקל !

פעל

הפא בפתח והעין קמוצה בדגש מלרע סבל סלח
גנב קנא ובסמיכות יש שישתנו מקמץ לפתח כמו
בויקרא סימן כח שבת הארץ וכשהעין הפעל לא תקבל דגש או לא
תשתנה כמו בישעיה סימן מד תרש ברזל תרש עצים זהו לפי החביב
אבל לפי דעתי תרש אינו מזה השקל אלא משקל המשעול הראשון
ספנו שכלו בקמץ כמו שמצאתי בחומשים הסרוקים ספר וארה
שמות סימן לה תרש וחשב שכלו בקמץ ואין להביח הצלה מזה אלא
אם יאמר בשבילו שואו דעתו להכניס תרש בורה דהמשעול אלה
להודיע שרפיון העין הפעל הראויה להיזר בדגש סברה מספקת
שלא לשנות אותה מן הקמץ אל הפתחות ואין תפרש אצלו בזה בין
שתהיה הפא בפתח או בקמץ ויש שלא ישתנו ולא יסמכו כלל כמו
דכא קנא סלח ווולתם ויש מזה השקל שיקובצו בלשון זכר כמו גנב
גנבים דיון דיונים ויש מתרבים בלשון נקבה כמו שבת שבתות קשת
קשתות ויש אומרים כי שבתות הוא רבוי שבתות על משקל פחתות
ולתקל על הלשון הפירו אחרת מרשמי תוין הסמוכות ולא חששו
בפחתות על הקלות הזה בהיות מציאיותו מעט ולכן באת התו הנשאר
בכנוים בדגש שבתו שבתכם להסרוז כפל התו ולי נראה שהם שני
משקלים ושתי מלות ושבת אין לו רבוי ושבתו ושבתכם אין לו יחיד
נפרד על מנהג הלשון העברי ואם לפי החקש היה שבתת ובכנוי
וחמתרבים יש שישתנו כמו קשתות בשוא הפא ופתח העין וקשתותם
בפתח הפא ושוא העין ויש שלא ישתנו כמו דיון דיוני

פעל

ברו בפתח אכור פנג פרז והעין ברגש ולא נמצא מזה
תרבוי ולא ישתנו בסמיכות !

פעול

ה

המסילה הראשונה

פעול

הפא בשוא ורהעין בחלם מושך כמו שאר תהום
שחוח ואלו לא ישתנו בסמיכות ויש מאלו מתרכים
בלשון נקבה כמו תהום תחומות ויש מהם לפי רעת חבונים מזה חסור
שיתרבו בלשון זכר כמו חסור חסורים ויש מאלו שלא יתרבו כלל
כמו יקוד שחוח וזולתם :

פעול

בשוא הפא ושורק העין כמו זכור גבול וזולתם ואלו
לא ישתנו בסמיכות ולא בכנויים וכלם יתרבו בלשון
זכר מלבד גבול שיתרבה בלשון זכר גבולים ובלשון נקבה גבולות :
בחירק הפא ושורק העין כמו כסוי וזולתו וזה גם כן
לא ישתנה בסמיכות ולא בכנוי ולא ברבוי :

פעול

הפא בקמץ והעין בחלם כמו גדול רחוק שלום וזולתם
וכלם ישתנו בסמיכות ובכנוי וברבוי בשוא פא הפעל כמו
גדולים רחוקים ויש שהפא בחטף פתח כמו אדונים עונות ברבוי
ובכנוי כבוד פכודי ובסמיכות בדברי הימים סימן יו כבוד שמו ולפעמים
ישווב בסמיכות החלם חטף קמץ כמו במשלי סימן יט גדל חמה והגימל
בשוא געוא ובסימן כב אהב טהר לב בחטף קמץ ההא והטית בשוא
ויש מאלו שהם מתרבים בלשון זכר כמו ארון אדונים ויש מתרבים
בלשון נקבה כמו עין עונות ובשמות התארים נמצא זכר ונקבה לפי
המתוארים מים טהורים אמרות טהורות גם מן השמות נמצא שהם
מתרבים פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה כמו עבות שנמצא
בלשון זכר ביוזקאל סימן לא ובין עבותים ואל עבותים ונמצא גם
בלשון נקבה בואלה שמות סימן לח שרשרות העבותותו

פעול

הפא בפתח והעין בחלם ורגש רתוק עמון קנוא ולא
ישתנו לא בסמיכות ולא בכנוי ולא ברבוי אלא רתוק
שיומר החלם לשורק ויתרבה לשון נקבה ויאמר רתוקות ולפעמים
ישאר הרגש בעין הפעל ופעם לא ישאר :

פעול

הפא בקמץ והעין בשורק חרול שרוע ברוד עצום
שאף על פי שהם על משקל פעול יש לומר שהם
תארי הפועלים וכן במשנה היה רכוב וישתנו בסמיכות שיומר הקמץ

המסילה הראשונה

בשוא וכן עם הפנוים אבל ברבוי מקצתם לא ישתנו אלא ברגש למד
הפעל כמו חרור חרולים ויש מהם שיחרבו בלשון זכר ובלשון נקבה

כמו שבווע שבוועים שבוועות ומקצתם לא ישתנו ברבוי כלל ולא
יתרבו אלא בלשון זכר ו

פעול

כמו טבור תנור תפוח וכל אלו וכל כיוצא כס לא ישתנו
לא בסמיכות ולא בפנוי ולא ברבוי כלל ו

פיעול

והעין בתלם רפה קיסור שילוח גיהוז כל ישתנו
בסמיכות ולא בפנוי ולא ברבוי אך יש מקצת מרהם שלא
יתרבו כמו גיהוז שילוח ו

צורת

פיעול

הפא בחירק והעין בתלם ורגש צפור גבור וזולתם ומכל אלו לא ישתנה כיוצא צפור שברבוי
הפא עין הפעל תגקד בקמץ חטף צפרים ומקצתם יתרבו בלשון זכר
כמו צפרים גבורים ומקצתם בלשון נקבה כיוצא צנורותו

פיעול

העין בשורק ורגש כיוון שיקוץ חבוק נואף שיקוי
ניחום זרוע ומכל אלו לא ישתנה אחר בסמיכות
ולא בכנוי ולא ברבוי מלבד ורנע שישתנה ברבוי ויאמר ורעונים ו

פועיל

פועל

בתלם הפא וחירק העין אופיר בורית ואלה לא
ישתנו ולא יתרבו ו

וקמץ העין כמו אוצר הולע עולל וזולתם וכלם יומרו
הקמץ בפתח כשיססכו ובכנוי לא ישתנו כלל וברבוי במקצתם יבא
רגש בלמד השרש כמו אופנים שושנים ומקצתם יתרבו בלשון זכר
כמו כוכבים ומקצתם בלשון נקבה כמו שופרות ו

פועל

בשורק הפא וקמץ העין כמו כומץ עוגב סועד ויש מזה
בפתח העין היתל סוגר שכתוב ביהזקאל סימן יט

ויתגחו בסוגר בחחים וכן נפתלי קורה בסוגר מלעיל בשני פשטין
זהו לפי מקצת המוקדקים אמנם אני מצארי בספרי בסוגר גם כן
בקמץ ואולם הוא בקמץ לעולם והאחרים לא ישתנו לא בסמיכות
ולא בכנוי ולא ברבוי ויתרבו כלם בלשון זכר עונבים וקשים ויש מהם
שלא יתרבה בהיותו שם העצם והוא יוכל שהוא שם הנהר ו

המשעול

פועל

המשעול השלשים צורתו : פועל
דגושה גומץ ויוד אבל סולם
בשורק הפא וקמץ והעין
ורבם הפא בקבוץ שפתים
אלא ויוד וגומץ שנשתנו ולכן לא שמנו להם שקל נפרד ונמצא מזח
גם כן אחד בחטף קמץ אמז כל אלה לא ישתנו ולא יתרכו אלא
בלשון זכר וזולת סולם שיתרבה בלשון משנה בלשון נקבה ויאמר

פעל

סלמות : פעל
נמצא מזח
כמו גנב וישתנה בכנוי
החלם בחטף קמץ סבדו ואם לא נמצא מאלי
ותנפרד ויש מכניסים בזה המשעול גרוו קמצו ואין זה דעתי כי אותם
הם שמות דברים ואלו שמות פעלים כמו שיתבאר במסילת הפעלים
שהוא שער בפני עצמו :

פעיל

פעיל
הפא בקמץ והעין בחירק קציר
גרוש פתיל רבם ושתנו
בסמיכות ובכנוי וברבוי בתמורת
הקמץ לשון וקצתם לא נשתנו כגון שלישי שרבויו שלישים וכנויו
שלישי וברבים שלישי ובסמיכות שלישי ורבי דוד קסחי סבר שזה
היחוד קרה לשם שלישי להבדיל בין תולדותיו ותולדות תארי שלישי
שאומרים משלישי שלישי ויש מאלו שתהיה עין הפעל בדגש כמו
לפיר ספיר וזולתם ואלה לא ישתנו כלל לעולם ויש מקצת זה ה

פעול

המשעול שברבוי תבא למד השרש בדגש כמו סעיף סעיפים וזולתו
ויתרבו כל אלו בלשון זכר אם לא יהיו תארי נקבות ויש מכניסים בזה
המשעול מה שהפא הפעל שלהם בשוא כמו רצין ידיו כסיל גביר
ואלו לא ישתנו לעולם :

כמו אפוד ערום ואלו לא ישתנו לעולם ולא יתרכו
מהם זולת ערום ערומים : השלשים וארבעה :

פעול

הפא בצרי והעין בשורק כמו אטון אבוס אמון וקצתם
יתרבו כמו אמון אמונים וגם אלה לא ישתנו כלל :

פעול

הפא והעין בחלם ועל זה השקל אין כי אם אתר לבד חורון
ולא ישתנה ויתרבה חורונים : פועל
היא
הצורה האחרונה במסילה הזאת והיא בצרי
שורק הפא כמו שוגם ויבנה מזח שם היחס בתמורת הצרי לפתח

המסילה השנית

גדול ויאמר שונמית וזה גבול המסילה הראשונה שהיא מסילה
השלמים השונים :

המסילה

השנית היא מסילת השלמים הנוספי היא בסופם
ובה חמשה עשר משעולים :

פעולה

בחירק הפא ושוא העין וקמץ הלמד כמו שבין שמה
שפחה ולפעמים החסר עין השמש והבא דגש

בלמד כמו חטה הראוי להיות חנטה ולפעמים החתך פא השמש
ותבא בפתח תמורת חירק כמו בשתהיה העין אות גרזנית כגון

אהבה אחות או בשתהיה הפא גרזנית כגון עלוה עגוה ולפעמים
יקרה זה על המעט אף בלא אות גרזנית כמו בויקרא סימן יד ובכשת

אחת בת שנתה וכל אלו ישתנו בסככות וברבוי ובכנוי בהמיר ההא
אל תו כמו בכראשית סימן יו שפחת שרי שהומרה ההא אל תיו

והקמץ אל פתח ולפעמים באלה השתנה ההא אל תיו והחירק אל
חטף פתח והקמץ גם כן אל פתח כמו בירמיה סימן כ אהבת כ

פלולותיו וברבוי כמו ככשות האלה כראשית סימן כא בחלוף החירק
אל שוא והשוא אל קמץ והקמץ אל חלם והתא אל וו ובתוספת התו

וכרבו ובסמיכות יחד באותו סימן עצמו ככשות הצאן בתמורת
הקמץ אל חלם ובאותיות הגרזניות השתנה ההא אל וו בתוספת

התיו והפתח יומר אל שוא כגון באסתר סימן כ גערות והחטף פתח
גם כן הומר אל קמץ ובסמיכות השתנה ההא והקמץ אל

חלם כמו באסתר סימן ד גערות אסתר ובכנוי אין שנוי רק
ההא אל תיו כמו שפחה שפחתך אהבת אהבתך ובכנוי הרבים

רוכם יתרבו בלשון נקבה וקצתם יתרבו בלשון זכר כמו פשתה
פשתים חטה חטים **פעולה** הפא בסגול והעין בשוא ודלמד

בקמץ כמו ערוה וחולחו ובאלו גם כן בהתחפך ההא
אל תו יומר הקמץ אל פתח כמו ערוה ושאר עניני זה המשעול

דומים למשעול הקודם : **פעולה** הפא בחטף קמץ והעין
בשוא והלמד בקמץ כמו חכמה וחולת זה ואלו לא ישתנו

לא בסמיכות ולא בכנוי ובכנוי ישתנה הקמץ אל חלם כמו חכמת
והשוב

המסילה השנית

והשוב בסמיכות ההא אל תיו והקמץ פתח כמו בואלה שמות סימן לזה
חקמת לבו **פעלה** הפא בשוא והעין והלמד בקמץ כמו גערה
צדקה ברכה ולפעמים תבא חטף פתח המוררת השוא

בשהפא אות גרזנית כמו חרדה וכשיסמכו נהחלפו השוא אל חירק
וקמץ עין הפעל אל שוא וקמץ למד השרש אל פתח כמו במשלי סימן
י ברכת יהוה וגשתנית ההא אל תו וכשהפא בחטף פתח תשתנה גם
העין אל שוא כמו חרדה וכשהעין אות הגרון תשתנה גם פא הפעל
אל פתח והעין אל חטף פתח כמו בספר וידבר סימן ו קערת כסף
ולפעמים לא תשתנה בסמיכות כמו מערה מערת שלא נשתנה רק
קמץ הריש אל פתח בספת השתנות ההא וכן גם כן יחלף ההשתנות
בכנויים כי בקצתם ימר השוא אל חירק וקמץ העין אל שוא כמו
ברכתו ולפעמים העין הפעל אות גרזנית תביא הפא בפתח והיא

תבא בחטף פתח כמו גערתו **פעלה** פא הפעל בסגול
והעין והלמד בקמץ כגון נחמה ברהלה ומן כ

פתח שראוי לומר כהיה אלא שבא בחסרון היוד למד השרש וכן
בהות בהיות וגאיות ושני אלו פא הפעל בצרי המוררת הסגול ואלו לא
ישתנו לא בסמיכות ולא בכנוי ולא ברבוי ויתרבו כלם בלשון נקבת

הפא בשוא והעין בצרי והלמד בקמץ כמו גזלה **פעלה**
בהמה ברכה ומקצתם לא ישתנו ברבוי ולא בסמיכות

כמו שאלה שאלת שאלות ולפעמים ישתנה השוא בסגול וצרי העין
בחטף סגול כמו גזלה גזלת בהמה בהמה ומקצתם לא ישתנו אף
בכנוי כמו שאלה שאלתי ומקצתם לפעמים ישתנו ולפעמים לא

ישתנו כמו נבלח כי בישיעה סימן כו נבלתי יקומו לא נשתנה וכאלה
הדברים סימן כא לא תלין נבלתי נשתנה השוא בחירק והצרי בשוא
וברבוי לא ישתנו לעולם ויש מהם שמתרבים בלשון זכר כמו לבנה

לבנים תאנה תאנים אף כי בכנוי נשתנה גם הרבוי כמו לבניכם וכן
מקצתם ישתנו בסמיכות לבנה לבנת ויש מהם שיתרבו בלשון נקבה

כגון ברכה ברכות גזלה גזלות שאלה שאלות **פעלה** הפא
בקבוץ שפתים או שורק והעין בשוא והלמד בקמץ

המסילה השנית

כמו טומאה חפשה וכשהעין אות הגרון נחה אז תנוח העין ותחירק
הפא בקמץ כמו באשה ואלו כלם לא ישתנו כלל ו

פעולה

הפא בחירק והעין בשוא והלמד בסגול כמו לבנה
ואלו לא ישתנו ולא יתרבו לעולם ואמנם הנפולים

אשר בזה השקל ישתנו בסמיכות מסגול לצרי כמו צחה אשה שראוים
להיות צחה אששה ו פעולה הפא בפתח והעין בקמץ ורגש

והלמד בקמץ כמו יבשה בקשה וכשהעין מאותיות
הרפיון אז יפול הרגש כמו תרבה פרשה ובסמיכות משוב ההא תיו

ועין השרש תהיה פתוחה וכלם יתרבו בלשון נקברה כמו בקשורת
כפרות ובאחד ישתנה ברבוי קמץ העין להלם ותנוח הלמד כשלמד

השרש אף כמו חטאה חטאת פעולה הפא בפתח והעין בשורק
ורגש והלמד בקמץ כמו חבורה בכורה ואלו לא ישתנו

ברבוי ולא בסמיכות ולא בכנוי ולפעמים ימצאו אלה עם פא השרש
בחרק כמו בכורה שנמצא גם כן בכורה גדופה ו

פעולה

הפא בחלם והעין בצרי והלמד בקמץ כמו שורקה סותרת
ולפעמים נמצא עין השרש בשוא בוגדה סוללה ובסמיכות

הרבוי לא ישתנו אבל בסמיכות היחיד ישתנו מקצתם כמו תועבה
תועבת שהומר הצרי אל חטף פתח וכל אלו מתרבים בלשון נקבהו

פעולה

הפא בשוא והעין בחירק והלמד בקמץ כמו גבירה
ספינה שתיה וכשתהיה פא השרש אות גרונית תבא

בפתח כמו עניה אכילה וכל אלו לא ישתנו לא בקבוץ הרבוי ולא
בסמיכות ולא בכנוי אבל בקצתם למד השרש ברגש כמו שביח

ובקצתם רפה כמו מדינה ו

פעולה

בשוא הפא והלם העין וקמץ הלמד כמו בשורה זמורה
שחורה שלשה וכשהפא אות הגרון ישוב השוא חטף

פתח כמו חגורה אגורה ולא ישתנו כל אלה כלל ולא יתרבו אלה
בלשון נקבה זולת שמות המספר שיתרבו בלשון זכר שלשה

שלשים שמנה שמנים ו

פעולה

המסילה השנית

פעולה הפא בחירק ורעין בחירק ורגש והלמד בקמץ כמו צפיה עליו ואלו לא ישתנו לעולם ויתרבו כלם בלשון נקבה ו

פעולה הפא בקבוץ שפתים והעין בשוא והלמד בקמץ ולא נמצא בזה המשעול נפרד יחיד אבל נמצא אחד בסמיכות ורבו במלכים ספר שלישי סימן ד ארות סוסיים ו

פעולה הפא בשוא והעין בשורק והלמד בקמץ כמו מלוכה סגולה וכשהפא אות הגרון תשוב פתח כמו עזובה הסודה ושני אלו דמינים לפעמים יבאו ברגש הלמד כמו סגולה הסודה ולפעמים רפה כמו מלוכה עזובה ולא ישתנו אלה לעולם ויתרבו כלם בלשון נקבה אלה הם ששה עשר משעולי המסילה השנית ו

המסילה

השלישית והיא מסילת השלמים נוספי תיו בה השעה עשר משעולים ו צורת המשעול הפא בשוא והעין והלמד בסגול כמו גברת העין בצרי כמו תכלת שחלת וכשהפא אות הגרון תהיה בחטף פתח כמו עצרת עשרת וכסמיכות לא ישתנו אבל בכנוי ישתנו על פנים שונים כיל פעמים תבא למד השרש בשוא כמו חברתך בהמתך ופעם העין בחירק והלמד בשוא כמו גברתי ולפעמים נמצא והיחיד נפרד ועם הכנוי על משעול אחר וכנוי הרבים על דרך המשעול תזה כגון אמר שכנוי תיחיד אמרתו וכנוי הרבים אמחותיו אמחותיך וכן הרבים אף יבוא בכנוי אמחות על משקל עטרות שהיא במשעול הזה ו

פעולת הפא בפתח והעין והלמד בסגול ובעין רגש כמו אודת צמרת וכשהעין אודת הגרון הוסר ההגש כמו שחפת גחלת וכשהלמד אודת הגרון אז הפא והעין והלמד כלם בפתח כמו גבות צפחת וחולתם ויצא מזה הכלל קרחת שחקוף קמוצה לקרבתה אל הריש שהיא אות הרפיון וכן נשפא בהפסק כמו עצבת שקשתיא סמוכה הצרי תבא בקמץ כמו במשלי סימן יתז עצבת

המסילה השלישית

עצבת שפא באתנח וכל אלו לא ושתנו בסמיכות תיחיד אלה אחיד
 לבר במשלי סימן טו ובעצבת לב ששב סגול העין שוא ודלמד
 פתח גם בכנוי לא יבא שנוי כלל לבר שהעין תשוב בפתח כמו צמרתו
 והלמד בשוא ובסמיכות הרבים פנים שונים כי בקצתם נשהעין אות
 הגרון תבא בחטף פתח כמו להבת לחכות אש ובקצתם פא השרש
 בסגול והעין בקמץ כמו בהרת בתרות וזה המין השני הוא ברבים
 בין סמוך בין מוכרת :

פעלת

הפא בחירק והעין והלמד בסגול ורגש בלמד כמו
 אגרת כנרת ויש מארו שלא יתרבו כמו כנרת ויש
 שיתרבו כמו אגרת ואז תשתנה עין השרש לשוא ויאמר אגרות
 ובתארי הנקבה חנרת בלשון משנה ובלשון מקרא בא בפתח הפא
 אות הגרון עורת :

פעלת

הפא בחירק והעין בחלם ורגש והלמד בסגול כמו בקרת
 שבולת ולא ושתנו בסמיכות תיחיד וקצתם ושתנו בסמיכות
 הרבים ותשוב עין השרש בקמץ חטף כמו שבולת שבלי והלמד היא
 ביצרי ומקצתם לעולם יתרבו בלשון נקבר אבל מקצתם לפעמים
 לשון זכר כמו שבולים ולפעמים בלשון נקבה כמו שבולת :

פעלת

הפא בקבוץ שפתים והעין בחלם ורגש והלמד בסגול כמו
 בתנת וכשוסמך תיחיד תשתנה הפא בשוא כדנרת ובכנוי
 תשתנה העין אל פתח כמו בתנתו ובכנוי הרבים העין תשתנה לשוא
 כמו בתנתם :

פעלת

הפא בפתח והעין בחלם ורגש והלמד בסגול והוא מלעיל
 כמו כפרת בצרת וכשתהיה עין השרש מאותיות הרפיון
 יסור ורגש ורחב פא השרש בקמץ כמו פרקת ואלו לא ושתנו
 לעולם :

פעלת

הפא בחלם והעין והלמד בסגול כמו חותמת יתרת
 כותרת ולא ושתנו ברביי ולא בכנוי ולא בסמיכות :
 הפא בחלם והעין בקמץ והלמד בפתח כמו תולעת
 ובסמוך נשתנה בקמץ אל פתח ובכנוי וברביי לא

פועלת

ושתנו

המסילה השלישית

ישתנו ויתרבו בלשון זכר כמו הולעים :

פעלת

הפא בשוא והעין בחלם והלמד בסגול כמו קטורת נחשת יבשת ועם הכניס תשתנה העין בשורק כמו קטרתה או בחטף קמץ כמו נחשתי קטרתה לכן אשר ולכן נפתח קטרתה הטית בפתח והדגש המו בכניס כלם :

פעלת

הפא בקבוץ שפתים והעין והלמד בסגול והעין בדגש כמו כסמת ויש אומרים שגם קבעת מזה רמזשעול ובעבור אות הגרון באו העין והלמד בפרחה ואלו לא ישתנו ולא יתרבו אלא בלשון משנה כוסמין :

פעלות

פא הפעל בפרחה והעין בשוא והלמד בשורק כמו ילדות שחרות גברות אלמנות חיות וחמר קרקים הכניסו פה מה שגשתנה בו השורק לחלם כמו אשפות גם מה שגשתנה בו הפתח אל קבוץ שפתים כמו זולת וכל אלו יתרבו בלשון נקבה ובקצתם נוספת יוד ברבוי אחר האותיות השרשיות כמו מלכיות ואלו לא ישתנו לעולם זולת אלמנות אלא אם יהיה זה שנוספה בה הנני ולכן באה המם בקמץ ובסמיכות תשתנה אל שוא לפי דעת רבי דוד קמחי : פעלות בחירק הפא ושוא העין ושורק הלמד כמו שפלות רפאות ונא לפעמים בדגש העין כמו עקשות ואלו לא ישתנו לעולם ותנאייהם כרנאי הראשונים : פעלות הפא בשוא והעין בפתח והלמד בשורק ודגש כמו פתיות ויש שהיא רפה הלמד ודגושה העין כמו אילות וגם אלה לא ישתנו ולא יתרבו והם פשני המשעולים תקודמים :

פעילות

הפא בשוא והעין בחירק והלמד בחלם כמו ירירות ובא בשורק הלמד ירירות שרירות כרירות ולפעמים בא עין השרש בצרי כמו כבירות וכשיתרבו יבאו כלם בלשון נקבה זולת פריות שבא בלשון זכר כמו פריותיכם פריותיה וכל אלו לא ישתנו לעולם : פעילות הפא בקמץ והעין בשוא והלמד הראשונה בחירק ותאחרונה

המסילה השלישית

והאחרונה בשורק ולא נמצא כי אם שם אחד תכליתו

פעולות הפא בחטף קמץ והעין בשוא והלמד בחירק כמו גפרית
תכנית ויש אומרים שמזה ברית וגזית שראויים לדיעות
ברית גזיות ולא נדגשו אף על פי שהם חסרים שלא תכבד הקראת
ויש גם כן מזה שפא השרש שלהם בפתח כמו אחרית תחתית וכלם
לא וישתנו כלל ויקובצו ברבוי בלשון נקבה כמו תחתיות

פעולות הפא בשוא והעין בצרי ורלמד בחירק כמו שארית
ומזה המשעול גם כן ראשית אלה שבשכיל שנתה
האלף באה הריש בצרי אף שתיה משפטו ראשית ואלו לא וישתנו
ולא יתרכבו א כל ימצאו עם הכנויים בלי שנוי כלל כמו ראשיתך

פעולות הפא בפתח והעין והלמד בחירק עם דגש
העין כמו צפוחית ולפעמים בלא דגש כמו חמסית
ואלו לא וישתנו לעולם ויתרכבו בלשון נקבה כמו צפוחיות חמסיות

פעלת פא ולמד השרש בקמץ ועין השרש בחטף קמץ כמו
מתרת ולא וישתנה כי אם בסמיכות שתבא הלמד
בפתח כמו מתרת החרש ולא יתרכבו אכל נמצאו עם הכנויי מתרתו
ובזה נשלמו יט משעולי המסילה הזאת השלוש

המסילה הרביעית היא מסילת השלמים בתוספת סם או
נון בסופם וקצתם בתוספת יוד ונון וקצתם
בתוספת תו ונון ובה חמשה עשר משעולים וצורת המשעול

פעלום הפא בחירק והעין בשוא
והלמד בחרם כמו שלשום פתאם ובאה האלף תמורת
הא כי שרשו פתח ואפשר שתחסר למד השרש כמו מתום שמשפטו
מתום ואלו לא וישתנו ולא יתרכבו כלל הפעלום הפא בפתח
והעין בשוא והלמד בקמץ כמו סלעם ולפעמים תבא הפא בחטף
קמץ כמו באיוב סימן טאמנם ודעתי כי כן וכן על הרוב אך על המעט
בא בקבוץ שפתחים כמו במזמור נו האמנם אלם צדק תדברנו ואלו

פעלון הפא בחירק והעין בשוא
והלמד בחרם כמו זכרון שמעון ומזה ראשון בנת

האלף

האחרונה

המסילה הרביעית

האלף ומזה גם בן סלון רמון ברגש למד השרש להזרות על חסרון
הכפל שהיו ראויים סלון רמון ולפעמים בהיות פא השרש אז עין
השרש אות גרזנית בא בפתח הפא כמו ארסון אחרון פעמון האלף
שכשעין השרש אות גרזנית גם היא תשוב חטף פתח וכשאינה בן
תשוב הפא בסגול כמו חביון עליון חברון עפרון השבון ואלו לא
ישתנו לא בסמיכות ולא בכנוי ולא ברכוי והמתרבים מקצתם יתרכו
בלשון זכר כמו אביונים עליונים ומקצתם בלשון נקבה כמו זכרונות
וכיוצא בו :

פֶּעֶלָן הפא בחירק והעין בשווא והלמד בקמץ כמו פשתן
ענין מגרז ובסמיכות ושתנה הקמץ אל פתח כמו
אמרנו בפתח היוד קנין כסף ויתרבו מקצתם בלשון נקבה כמו
מגרנות רבונות ומקצתם בלשון זכר כמו ענינים קנינים :

פֶּעֶלָן הפא בפתח והעין בשווא או בחטף פתח והלמד בקמץ
כמו רענן אלמן חרצן ויש מאלו שכשיתרבו הנון רפה
ומהם שהנון ברגש הרפה כמו אלמן אלמנות והרגש כמו רענן
רעננים חרצן חרצנים וכן יש שיתרבו בלשון זכר כמו רעננים ויש
בלשון נקבה כמו אלמנות ובשאר הענינים אלו רומים לשמות
המשעול הקורם :

פֶּעֶלָן הפא בחטף קמץ והעין בשווא והלמד בקמץ כמו קרבן
ולפעמים בא בקבוץ שפרטים כמו בעזרה סימן קרבן
העצים שהרומים קוראים אותם ספר נחמיה ומזה יראה שבסמיכות
ישתנה קמץ הלמד אל פתח וכן שלחן גם בן בחטף קמץ הפא וכל א
אלו יתרכו בלשון נקבה קרבנות שלתנות :

פֶּעֶלָן הפא בשווא והעין בקמץ והלמד בחלם כמו רעבון
פרוזן וקצתם ישתנו בסמיכות כי תשוב הפא בפתח
והעין בחטף פתח כמו בבראשית סימן מב רעבון במיכס וקצתם
ישתנו בכנוי ותשוב הפא בחירק והעין בשווא כמו בשפטים סימן ה
פרוזנו ויש מאלו שלא יסמכו ולא יתחברו בכנוי וישתנו המתרבים
ברכוי ותכא העין בצרי כמו בסמור קנב לטאיונים שהחיד גאון

המסילה הרביעית

זוה השקל ויש מארו שלא ושתנו לעולם ולא יתרבו ולא יכוננו כמו לבנון :

פעלון הפא בחירק והעין בקמץ ודגש והלמד בהלם כמו זכרון בצרון קנמון שגעון עורון וכשעין השירש מאותיות

חרפיון אז פא הפעל בצרי כמו דראון ירקון הריון ובסמיכות תשוב העין בשוא ולפעמים יסור גם הדיגש כמו זכרון ולפעמים לא יסור כמו קנמון בשם וברבוי הקמץ גם ושתנה אל שוא ורובם יתרבו בלשון נקבה כמו זכרונות ועל המעט בלשון זכר כמו גליון גליונים :

פעלון הפא בפתח ורהעין בקמץ ודגש ודלמד בהלם כמו שבתון אילון צוארון ורבים לא יתרבו ולא יכוננו ולא ושתנו בסמיכות ועל המעט יתרבו ויכוננו כמו בשיר השירים סימן ד מצורבנדך ונשתנה הקמץ אל שוא :

פעלון הפא בחירק והעין בשוא והלמד בהלם כמו גבעון קמשון ואלו לא ושתנו לעולם והמתרבים יתרבו בלשון זכר כמו

קמטונים : **פעלון** הפא בשוא והעין בחירק והלמד בהלם ולפעמים תבא הלמד רפה כמו שפיפון ולפעמים בדיגש מגודון ואלו לא ושתנו כלל : **פעלון** הפא והעין בפתח והלמד בהלם ודגש כמו אברון וגם אלה לא ישרונו

לעולם : **פעלון** הפא בקמץ והעין בשוא והלמד בצרי כמו גרון וגם אלה לא ושתנו כלל : **פעלון** הפא בחטף פתח והעין והלמד בפתח ודגש בלמד ותמו הנוספת בהלם כמו עקלתון והוא זה לברז בזה המשעול :

פעלון הפא בחירק והעין נחה והלמד בקמץ והיוד הנוספת בהלם כמו קיקיון שהשם הוא קיק לפי החביב ואני ס

סובר לפי דעתי שאין זה ולא אורתו כי קיקיון אינו אלא סלשון קקיון דיונה ומשקלו פעלון כמו גליון וקיק הוא שם בפני עצמו מנה העין יוד בלי תוספת ואין לטעות בשביל דעת האומרים פרק במה מדליקין ששמן קיק פירושו קקיון שיש לומר שהם שמורת נרדפים דומים בשירש ובהו נשלמו משעולי המסילה הזאת :

המסילה החמשית

המסילה

החמשית היא מסילת תפולים ונוספים קצתם בסופם
הא לבר או יוד תא או יוד תו ובה עשרים משעולים ;

צורת

הראשון פעלל הפא בחירק והעין בשוא והלמד בפתח כמו
פּרחה ואלו לא ישתנו ולא יתרכו ולא יסמכו וחו לפי דעת
חמדיקדים חקדמונים אשר הגיעו חבוריתם אצלנו אך אמנם אין
דעתם נכון אצלי כי לפי דעתי יותר ראוי לקרא אותו מלה מקרא
אותו שם וזה כי אין פירוש פּרחה מלשון פּרחי כהונתו כמו שתשבו
רבי המפרשים אך איוב שהרי מצינו תרגומו על ענין אחר שכתוב
בסימן כו על ימין פּרחה וקומו ותרגומו על ימינא בתוצפא בניחון
קיימן אלא אם נשבש התרגום לקיים דברי המפרשים ונאמר שראוי
לומר בתוצפא בניחון קיימן ;

פעלל

הפא בפתח והעין בחטף פתח והלמד בקמץ כמו שאנן
רענן ונמצא אחר זר שהנון בפתח בדיניאל סימן ד'
ורענן בחילי ואפשר שגם זה אינו אלא שחזא לשון בשדיו ;

פעלול

הפא בפתח והעין בשוא והלמד בשורק כמו שבלול
ויש מאלו שנמצא היחיד ולא יתרכו ויש שומצא
הרבו ולא יתפרד ויש שובא בדיש העין ויש שחעין דפה דמיון מה
שנמצא היחיד ולא יתרכו והעין ברגש כמו שבלול ודמיון מה שומצא
הרבו ולא יתפרד והוא דפה גבנונים באפופית שהיה ראוי היחיד
להיות גבנון באפוף וכל המתרכים יתרכו בלשון זכר ולא ישתנו
לעולם ;

פעליל

הפא בפתח והעין בשוא והלמד בחירק כמו סגריר
שפריר ולפעמים נמצא בשמות היחסים עם תוספת
יוד היחס כמו חלילי ואלו לא יתרכו ולא ישתנו לעולם ;

פעלוליה

פא הפעל בפתח והעין בחטף פתח והלמד הראשונה
בשורק והאחרונה בחירק והיוד נוספת בקמץ ולפעמים
הוסרה היוד ובאה הלמד האחרונה בקמץ ולפעמים באה תו המורה
החא הנוספת ובאה הלמד האחרונה בחירק כראוי לה ולכל אלו
השלישה דמיון שם אחר שערוריה שערורה שערורית ואלו לא יתרכו

המטילה החמישית

ולא יכוננו ולא ישתנו לעולם

פעפול הפא בפתח והעין בשוא והפא הנפלת בשורק כמו בקבוק ושרש בקקלמי דברי החכוב ואפשר שנקרא בן להיותו ריקן וראוי למלאו ולפי דברי רבי יוד קסחי שרשו בקבוק עצמו ואפשר שנקרא בן כי בהריקו קול יוצא ממנו קורא בקבוק כמו בדברי משנה קנקן שבהריקו קולו קורא קנקן ואין לו הכרח לאחת מהשתי סברות הללו ואלו לא יתרכבו ולא יכוננו ולא ישתנו לעולם

פעופל הפא הראשונה בשוא והעין בתלם והפא השנייה בצירי כמו קלוקל וגם זה לא יתרכב ולא יכונה ולא ישתנה

פעפל כל שני הפא בפתח והעין בשוא ודרר קעקע ויש מאלו שיתבודרו ולא יתרכבו ויש בחפך ומיזן ה

המתבודדים קעקע ומיזן המתרכבים אראלים ובא בודש עין השרש ואלו לא ישתנו לעולם

פעפעה

הפא שנייה בפתח והעין הראשונה בשוא והשניה בקמץ כמו צפצפה וגם אלו לא ישתנו

פעפוע

הפא הראשונה בחטף קמץ והשניה בתלם הראשונה בשוא והעין השנייה נחר כמו קרקוד ולא יתרכב ולא ישתנה בכניויו כמו קדקוד

פעפיל הפא בפתח והעין בשוא ופא הכפל בחירק כמו זרזוף

פעפעת פא השרש בחירק ועין השרש בשוא ופא הכפל ועין הכפל בסגול כמו צנצנת

פעפעת פא השרש בפתח ושאר האותיות בצורת המשעול הקודם כמו קשקשת וכל אלו לא ישתנו לעולם

פעועלה הפא בחטף פתח ועין השרש בתלם ועין חכפל בשוא ולמד השרש בקמץ כמו חצוצרת

ישתנו ויתרכבו בלשון נקבה כמו חצוצרות

פעלעל הפא בשוא ועין השרש והכפל בפתח ולמד השרש בשוא כמו ירקרק

פעלעל

המסילה השלישית

פעלעל

הפא בחטף פתח וכן עיני השרש ולמד השרש בשוא ועיני הכפל בקמץ כמו אדמום וכל שני אלה משעולים לא ישחנו כלל ויחרכו בלשון נקבה ו

פעלעול

הפא בשוא ועיני השרש בפתח ולמד השרש בשוא ועיני הכפל בחולם כמו פתח-חול וכן

פקח קוח אם היא מלה אחת ומזה שחרחורת אלא שבא בפרט בפלשון נקבה ולא נמצא הזכר ו הפא בחטף פתח ועיני השרש בפתח ולמד השרש הכפל בשורק כמו אספסוף וגם אלה לא ישחנו ו

פעלעול

פעפוע

פא השרש בפתח ועיני השרש בשוא ופא הכפל בשורק כמו חרחור ולפעמים בא פא השרש בחירק כמו חרחור ולא ישחנו אלה לעולם ו

אפעפועה

הארף והפא בפתח ועיני השרש בשוא ופא הכפל בשורק ועיני הכפל בקמץ כמו א אכעבועה ואם יסמך יתחפך הקמץ אל פתח וההא אל תו וכל אלו יחרכו בלשון נקבה זה גבול משעולי המסילה הזאת :

המסילה

הששית היא מסילת הכפולים אשר הכפל נבלע בדגש ולכן קראתיה מסילת הנבלעים והם על ששה זרכים כי מקצתם נוספי המם בהתלה לבד ומקצתם המם בסופם לבד ומקצתם נוספי המם בפתחה והריה בסוף ומקצתם נוספי ההא בסוף לבד ומקצתם הא בראש ובסוף ומקצתם המו בראש לבד ומקצתם נוספי המו בתחלתם וזהו בסופם ובה עשרים משעולים ו

צורת

פל

הראשון שהיא פל הן ארבע מהן שהפא בקמץ ומהן שהפא בצערי ומהן שהפא פעם בפתח ופעם בקמץ וכן נכתבם על הסדר אט אף אך בר ול שמים עשרה בפתח מר סל ער על פח צח קל קש שח תם הרי הם טו בפתח לעולם והם שלשה בקמץ לעולם וארז הם וך זר ער נשרה ו

המסולה הששית

בלשון המורוח ובלשון ביוה ובצרי הם ששה חץ חז לב עת קן שן וכל
 אלו ושתנו בסמיכות מצרי אל סגול מלבר קן שששתנה אל פתח ולב
 שלא ושתנה בסמיכות כי אם באחד משני תנאים הראשון שהתיבנה
 הסמוכה לה תהיה מלה זעירא כמו לב ים או כשתהיה מלעיל כמו לב
 נער וכלם יתרבו בלשון זכר ושתנו בכנוי וברכוי פלא חשרש מצרי
 אך חירק כמו חצים חציך עתים עתך עת רזרים שבוה המשעול גרה
 ובסיומת רפיון הריש חוסר הדגש ובא צרי המורוח חירק ואלה
 כשיסמכו תבא תו במקום הא ויתרבו בלשון נקבה :

פלה

הפא בפתח והלמד בקמץ ודגש כמו חיה קרה ובסבת
 חריש סר הדגש :

פלה

הפא בקבוץ שפתים והלמד בקמץ ודגש כמו חפה
 ולפעמים יבא חטף קמץ מקום הקבוץ שפתים כמו

תנא ובהסמכם הקמץ תשוב פתח ותבא תו תמורת הא וכלם יתרבו
 בלשון נקבה נוספי ההא בראש לבר הפל המס ויתרבה בלשון זכר
 חמסים וכלו בפתח וכשיתרבה ישוב פתח ההא אל חטף פתח ואשר
 הוא בראש ובסוף :

הפולה

ההא בחטף פתח והפא בשירק והלמד
 בקמץ ודגש כמו המולה ואלו לא ושתנו ל
 לעולם ויתרבו בלשון נקבה :

נוספי

התו בראש לבר הם על שקל תפל כלו בסגול
 ומלעיל כמו תכל תמס ואלו לא ושתנו ולא
 נוספו תו בראשם והא בסופם הם על שלשת

תפלה

התו בשוא והפא בחירק והלמד בקמץ ודגש
 וכשיסמכו תבא תו תמורת הא ויתרבו
 בלשון נקבה כמו תפלה תפלות תהלה תהלות :

תפלה

התו בקמץ והפא בחטף קמץ והלמד בקמץ כמו
 תהלה ואלו לא ושתנו ולא יתרבו לעולם :

תפלה

בחרק התו ושוא הפא בקמץ הלמד ורא נמצא
 כי אם זה לברו ובזה נשלמו משעולי המסולה

הששית

המסילה השביעית

הששית:

השביעית היא מסילה השלמים נוספי מס
בראש ומקצתם עם זה נוספי הא או תו גם כן

המסילה

בסופם:

צורת

מפעיל

המשעול הראשון:
המם בפתח והפא בשוא והעין בחירק
ודגש כמו משכיל מכביר וארו לא ישתנו
כלל ויתרבו בלשון זכר:

מפעל

המם בחירק והפא בשוא והעין בקמץ ודגש כמו
משכן משפט וכשתתויה העין מאורחיות הגרון
יסור ודגש כמו מכור משען וכל אלו כשיסמכו ושתנה הקמץ אל
פתח ולפעמים גם כן מקצת אלה יבאו בקמץ אפילו סמוכים ואף כי
יש אומרים שמזרק אחד בקמץ לפי שאינו סמוך מכל מקום יש א
אומרים שהוא בפתח וכן בעלי האלף למד השרש באה העין בקמץ
ואפילו הם סמוכים כמו מקרא וארו לא ישתנו לא ברבוי ולא בכנוי
כמו משפט משפטים משפטי ויצא מזה הכלל אחד שבכנוי נשתנה
הקמץ בשוא והרסורתם ארת מקדשו מכנו ורבי דוד קמחי אמר
שנשתנה להפריש בין הקרש שיוצרה זה ובין מקום הקרש שיוצרה
בשהוא בקמץ ובכלל כשישתנו בסמיכות ובכנוי וברבוי ברבם ושתנה
הקמץ אל שוא ומקצתם יתרבו בלשון זכר כמו משפטים משקלים
ומקצתם בלשון נקבה כמו משמרות משכנות ונמצאו גם כן בזה
המשעול שכשייתרבו ויכוננו יבא דגש בלמד השרש כמו משמן מכמן
ומכטח כמו זה גם כן ולא יבא דגש בכנוי בסבת החיות ולזה הורוח

מפעל

המם והעין בפתח והפא בשוא וברבוי יבא דגש
בלמד כמו מטעם מטעמים מחמד מתחרים ולא
ישתנו כלל:

מפעל

המם בפתח והפא בשוא והעין בצרי כמו סמור סרבץ
משען מפתח סרות ויבאו מקצתם בסמיכות בחירק המם וקמץ
העין כמו סרבץ סרות מפתח ובמקצתם תבא המם בחירק אף בלא

המסילה השביעית

סמיכות כמו מזבח מסכן ובמקצתם בכנוי ושתנה הצרי או שוא כמו
 מזבח מזבחי וקצתם לא ושתנו כלל כמו מרצח וחולתו ויש אומרים כי
 גם מקל בזה המשעול אלא שתסר הנזן פא השרש ובא דגש בקוף
 שהוא עין השרש להורות על חסרון הפאנו שהיה ראוי למר מנקל
 ומקצת אלו יתרבו בלשון זכר כמו ממזרים ומקצתם בלשון נקבה
 כמו מזבחות מקלות וקצתם פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה
 כמו מסמר מסמרים מסמרות :

מפעל

הקם בשוא והפא בפתח והעין בצרי כמו מתעב
 מקטר מזמר ולעולם עין השרש בדגש אים
 אינה מאותיות תרפיון וברבוי לפעמים ושתנה הצרי אל הירק כמו
 סנקה סנקים ולפעמים ושתנה אל שוא כמו מקטר מקטרים וכן
 בכנוי :

מפעול

הקם בחירק והפא בשוא והעין בתלם כמו מזמר
 משעול מגזול ואלו לא ושתנו לעולם ורבים י
 יקובצו בלשון זכר מזמורים משעולים :

מפעול

הקם בפתח והפא בשוא והעין בתלם כמו מכאוב
 משקוף מרגוע ואלו לא ושתנו ורבים גם כן יתרבו
 בלשון זכר ויש אומרים שמקצוע בזה המשעול ויתרפח בלשון נקבה
 מקצועות אך יש אומרים שיחיד מקצועות הוא מקצוע בשורק
 הצרי ולא ידעתי למה :

מפעול

הקם בפתח והפא בשוא והעין בשורק כמו מנעול
 ובכפולים מסלול ולא ושתנו גם אלה לל וללם
 יתרבו בלשון זכר אלה הם שמנה נוספי מס בראש ואלם נוספי מס
 בראש והא בסוף הם חמשה והם אלו :

מפעלה

הקם בסגול והפא בשוא והעין ותלסר בקמץ כמו
 ממשלה מלחמה מרכבה וגם יחיד מראשות בזה
 השקל שראוי להיות מראשה אלא שנתנה האלף ובא הקמץ בהא
 ורוב אלה להיות הקם בסגול ושתנו ברבוי כמו מרכבות וחולתו
 שנתנה הסגול אל פתח וכן ושתנו בסמיכות כמו מרכבות שנתנה
 הסגול

המסילה השביעית

הסגול אל פתח וקמץ עין השרש אל שוא :

מפעלה

המם בפתח והפא בשוא והעין והלמד בקמץ
כמו ממלכה ולפעמים בשפה אור הגרון
תבא בחטף פתח כמו מעמסה ומשפט זה המשעול בתנאי המשעול
הקודם ובאו בזה המשעול גם כן חסרי הפא ברגש עין השרש שזוהר
החסרון כמו מתנה שהיה ראוי מנתנה וכל אלו יתרבו בלשון נקבה
כמו ממלכות :

מפעלה

המם בחירק והפא בשוא והעין והלמד בקמץ
כמו משפחה משמרה מלחמה ובסמיכות
רובם ישתנו בקמץ העין אל שוא כמו משפחות ואם היא אחת הגרון
אל חטף כמו מלחמה ולפעמים נמצא בקמץ בסמיכות ובשוא
במכרת שם משפחה ואין בזה טעם אצל המדקדקים ואפשר שזה
בסבת המשקל השירי אשר אין אנו בקיאים בו :

מפעלה

המם בפתח והפא בשוא והעין בצרי והלמד
בקמץ מדרגה מכפלה משענה ומקצרת אלו
ישתנו מקמץ אל פתח בסמיכות כמו מדרגה מדרגת ומקצרת הפתח
אל חירק והצרי והקמץ אל סגול כמו משענה ובסמיכות משענה
ובכנוי ושתנה הפתח אל חירק והצרי אל פתח כמו משענה וכל
אלה יתרבו בלשון נקבה :

מפעליה

המם בפתח והפא בחטף פתח והעין בצרי
והלמד בשוא והיוד הנוספת קודם ההא
בקמץ ובזה המשעול לא נמצא פי אם מאפליה לבדו ואמנם נוספי
המם בראש ותו בסוף הם חמשה :

מפעולת

המם בחירק והפא בשוא והעין בחלם והלמד
בסגול כמו מכמורת משמורת ובכנוי ושתנת
החלם אל קמץ מלא פום מכמרתו משקלתו :

מפעולת

המם בפתח והפא בשוא ולפעמים בזה הנעלמת
והעין בחלם והלמד בסגול כמו משמורת מ
מתגורת והנה מאכורת ובכנוי ושתנה החלם ולפעמים אל קמץ מלא

המסילה השביעית

פנים ולפעמים אל קבוץ שפתים משל הרגל שזן סתגרתו ורהשני
מרכותו : **מפעלת** המם בחירק והפא בשוא והעין
והלמד כמו משמרת מגערות ואלו

לא ישתנו בסמוכות ואפשר שגם משענת בסמוך הוא בזה המשעול
וזהו משען משען משענת ומשענת שלשה שמות נרדפים מורים על
ענין אחר ואין ביניהם הפרש בהוראה אלא בעניני דקדוק התיבות
לכוד וכשתהיה למד השרש אות הגרון הסגול יהיה פתח כמו מרקחת
משלחת ואלו לא יבאו לעולם בהפסק אבל יבאו תמורתם כיוצא בהם
מן המשעול האחר עשר מן המסילה הזאת כמו משמרה וכיוצא

מפעלת

בה : המם בפתח והפא בשוא והעין והלמד
בסגול כמו מחשבת מחברת מחמצת וכשתהיה
פא הפעל אלה אותיות המם בקמץ והפא בתטף פתח כמו מאכלתי
מפעלות המם בחירק והפא והעין בשוא והלמד בשורק
כמו מסכנות וחרבוי בלשון נקבה מסכנות ואלו
לא ישתנו לעולם וכן ביהרנו השמנה עשר משעולי המסילה

חזאת :

המסילה

השמיניות היא מסילת השלמים נוספי חו בראש
ובקצת אף בסוף תו או הא או למד ובה שנים
עשר משעולים : **תפעל** התו בפתח והפא בשוא והעין
בצרי כמו תשבץ תרביץ ובסמוך ישתנה ויצרו

תפעיל

אל פתח כמו תרביץ הושט ולא נמצאו רבוי ולא כנויו
תרכיש תכריך תלמיד ואלה לא ישתנו לעולם :
תפעול תפעול התו בפתח והפא בשוא והעין בשורק
כמו תמרוק תמרור תנחום וכשתפא אות הגרון או יבא
תטף פתח תמורת השוא כמו תחילת תתנון תעלו ואלו השנים כפולי
העין וכל אלו לא ישתנו כלל וירדבו בלשון זכר על דרך כמו
תמרוקים תמרורים תתנונים ולפעמים בלשון זכר ובלשון נקבה כמו
תנחום תנחומים תנחומות תענוג תענוגים תענוגות :

תפעול

המסילה השמינית

ת פעול התו בשוא והפא בפתח והעין בשורק כמו תאשור
ובכפולים תברול ולא ישתנו כלל **ת** פעל התו
בחירק והפא בשוא והעין בפתח כמו תדור **ת** תרעל ו
וכשתתיה הפא אות הגרון יבא תמורת החירק פתח ותמורת הפתח
קמץ כמו תחמס זה וכפי תקדמונים אבל אין טעות אצלי לשום אותו
במשעור בפני עצמו כיון שגם הפתח נשתנה אל קמץ מה שהיה בלי
טעם אם היה בזה המשעור :

תפעלת

התו בחירק והפא בשוא והעין והלמד בסגול
כמו תפארת תפלידה ואלה לא יתברכו ולא
ישתנו בסמיכות אבל ישתנו עם הכנוי כמו תפארו ששכ סגול עין
השרש אל פתח **ת** פעולת התו בפתח והפא בשוא והעין
בחלם והלמד בסגול כמו תלבושת תחבושת ואלו לא ישתנו
לא ברבוי ולא בסמיכות אבל ישתנו עם הכנוי שישווב הסגול קמץ
תלבושת **ת** פעולה התו בפתח והפא בשוא והעין בשורק
והלמד בקמץ כמו תלאובה ולפעמים זההא הנוספת תבא עם
מפיק ותפארו המוצא כמו תעלוסר וכן השוא יבא חטף פתח
כשתתיה הפא מאותיות הגרון כמו תעלוסר תעלוסר תערוכה
ובסמוך ישתנו מקמץ לפתח והרה תומר עם תו כמו תעלוסר
תלאובת וכלם יתרבו בלשון נקבה כמו תלאובות תעלוסות :

תפעלה

התו בפתח והפא בשוא והעין בצרי והלמד בקמץ
כמו תבערה תרדמה וכשויסמכו יתחפך הקמץ
אל פתח והוא אל תו תרדמת **ת** פעלה התו בחירק והפא
בשוא והעין והלמד בקמץ כמו תפארה ואפשר שכנוי
תפארתו תפארתך הוא מזה הנפרד ולא מן תפארת וזה לא ישתנה
בו אלא קמץ עין השרש אל פתח אבל על האמת אין מקריח לאתו
השני משעולים יותר מן השני :

תפועלה

התו בשוא והפא בחלם והעין בשוא והלמד השרש
בצרי כמו תקומם ואלו יתרבו בלשון זכר וכוונו
ולא ישתנו כלל לעולם ובזה נשלמה המסילה השמינית :

המסילה

המסילה התשיעית

המסילה

התשיעית היא מסילת הישרים נוספי הארץ
בראשם ובקצתם נון או יוד ובקצתם אלף
והא או נון או תו כסופים ובה עשרים משעולים :

בראשם אפעל

הארף בסגול והפא בשוא והעין בקמץ כמו אשפר
אשנב וכשוסמכו ישתנה הקמץ אל פתח וכשויבאו
עם הכנוי אם הלמד אינה אות הרפיון תבא עם רגש כמו אשנבו וכלם
יחברו בלשון זכר אשנבים אשפרים :

אפעל

הארף בפתח והפא בשוא והעין בקמץ כמו אכזח
אשמן חשמן אכזב ארבע ומתם שיבא רגש עם
הלמד ברבוי כמו אשמן אשמינים חשמן חשמינים וכלם יתברו בלשון
זכר ופעול הארף בסגול והפא בשוא והעין בחלם כמו
אשכל אזורע אפרוח ובסמיכות היותר לא ישתנו
אלף ומקצתם יתברו בלשון זכר ומקצתם בלשון נקבה והמתרבים
בלשון זכר לא ישתנו לעולם כמו אפרוחים והמתרבים בלשון נקבה
ברבוי תשתנה הארף מסגול אל פתח כמו אשפולות ובסמיכות
הרבו תשתנה עין השרש מהלם אל שווא כמו אשפולות וכן בכנוי
וואמר אשכולותיה :

אפעל

הארף בפתח והפא בשוא והעין בצרי כמו אבנט
ולא ישתנה כלל : א פעול הארף בפתח
והפא בשוא ותעין בחירק כמו אכזיב ולפעמים החסר
הארף כמו בשמוש הבית בכזיב ולכן הטיב רבי דוד קמחי בזה יותר
מן החביב שהשב לתפוש עליו באמרו פי מי הגיד לו שאכזיב וכזיב
אינם שני מקומות ושמותם נכבדים וזה פי הקמחי הלך בזה אחר טעם
השם כי נקרא כזיב מלשון אכזב וכן כתב רש"י בפירושו על הכתוב
ספר בראשית סימן ר"ח נקרא כזיב לשון חיו תהיה כמו אכזב אשח
לא יכזבו מימיו ולכן אפילו אכזיב וכזיב חיו שמות שני מקומות
די אל הקמחי ששם כזיב חסר ארף ונקרא כזיב על שם ששם פסקה
בת שוע מלדת והארף החסרה אות על היותו שם ולא פעל :

א

פעול הארף והפא בפתח והעין בחירק ורגש כמו אכזיב
ואל

המסולה התשועות

ואלו לא ישתנו כלל ויתרבו בלשון זכר אבטוחים :
אפעל האלף בקמץ והפא והעין בפתח והפא בגוש כמו
 אפרן נפרד מן אפרנו ונשתנה הפתח אל שונה עם
 הכנוי ולא נמצא נפרד ולא נסמך ולא מתרבת בכתיב ולא ראונה
 לחיביב שפתב שיותר נכון בעיניו שתהיה האלף שרשית מגזרת
 ואפרת לו והנון נוספת בפלס אפרן כי מה יעשה לדגש הפא לכן
 הסברה הראשונה שהיא דעת הקדמונים טוב במאד מרעהו :
 פעול הנון בפתח והפא בשונה והעין בשורק כמו
 נפתול והוא נפרד מן נפתולי וזה לבדו נמצא בכתיב
 בלשון רבוי וסמוך :

נפעול

הנון בסגול והפא בשוא והעין בחולם כמו נפתוח
 והרבים נפתוחים ולא נמצא רק שני אלה :
 פעול הנון בחירק והפא בשוא והעין בחולם כמו נמרור ואין
 ריעלו : פעל היור בחירק והפא בשונה והעין
 בפתח כמו יצחק יפתח : ושבקו וזולתם ואלה שמות עצם חזירים
 ולא יתרבו ולא ישתנו כלל : פעול היור בפתח והפא בשוא
 והעין בשורק כמו ילקוט ונטוף : וכל אלה יתרבו בלשון זכר
 ולא ישתנו לעולם : פעול היור בפתח והפא בחטף פתח
 והעין בחולם כמו יעקבו : פעל היור בפתח והפא בשוא
 והעין בצרי כמו יעור ואין זולתו : פעולה האלף בסגול
 והפא בשוא והעין והלמד בקמץ כמו אצעה ולא ישתנה
 ולפי דעתי כי ברבוי ובהא בחרון האלף ויאמר צעדות וכן בישעיה
 סימן ג והצעדות ונותנת תרגם ושירי רגליא ובספר במדבר סימן לא
 אצעה תרגם אונקלוס שירין : פעולה האלף בפתח והפא
 בשוא והעין והלמד בקמץ כמו אזכרה ולא ישתנה כלל :
 פעולה האלף בפתח והפא בשוא והעין בשורק והלמד בקמץ
 כמו אשמורה ובסמוך ישוב שורק העין חולם וקמץ דלמד
 סגול כמו אשמורת וברבוי לא ישתנה ויאמר אשמורות :
 פעולה האלף בפתח והפא בחירק ונדגש והעין בשוא והלמד
 בחולם

המסילה העשירית

בתלם כמו אפריון ואין עוד במשקלו: **פ**עליון
 הארץ בחמץ פתח והפא בפתח והעין בשוא והלמד
 כמו אחריון והזין עם החביב שתמח על הרגלונים שגזרו היות
 הארץ נוספת ועל חסרון המס באמצע מפני שמצאו אדרכונים וגם
 דרכמונים והנה לא ראיתי טעם ולא ריח לחסרון המס פי מי הגיד
 לנו שלא יהיו שני שמורת בין שוריו נכדלים בין שוריו נרופים וכל
 אלו לא יתרבו ולא ישתנו כלל: **א**
 והפא בשוא והעין בקמץ והלמד
 ורגש כמו אכריות ובסמוך ישוב הקמץ שוא ובכנוי לא ישתנה כלל
 ולא יתרבה:

המסילה

העשירית היא מסילת חסרי הפא ומקצתם
 נוספי רגמם בראש ומהם נוספי הרהא
 בסוף ומקצתם נוספי החא בראש ובסוף יחד ובה חמשת משעולים:
מ על המס בפתח והעין בקמץ ורגש והוא מלרע כמו מסע מצב
 מתן מבט ואלה לא ישתנו עם הכנוי ביוחיד כלל אבל ברבוי
 ישתנו וישוב הקמץ פרגת ובכנוי רגמם לא ישתנה כמו
 משעול ולפעמים קמץ העין ישוב שוא ברבוי הסמוך ובכנויו כמו מתן
 מתנות מתנותיו וכל זה על הרוב כי לפעמים בסמוך גם כן תבא ה
 העין בקמץ ולפעמים במוכרת באה בפונח משל הקמץ משלוי סימן יח
 מתן אדם ירחיב לו ומשל הפתח במדבר סימן יז ולמסע את המתנות
 ויש שמורת שתבא במ לפעמים העין בקמץ ולפעמים בצרי כמו מפץ
 ובירמיה סימן נא בא בצרי שנאמר מפץ אמה לו והאפשר שטרשו
 משעול אחר בצרי וכשהוא נפרד בא בצרי וכשוכונה ישתנה הצרי
 אל קמץ ונאמר מפצו:

מעול

כמו משור ולא ישתנה
מ עול המס בפתח והעין בשורק ורגש כמו מבול מבווע וגם
 אלה לא ישתנו כלל: **מ**
 בקמץ ורגש והלמד בקמץ כמו
 הלמד תשתנה אל פתח וכו' אלו יתרבו בלשון נקבה כמו מתנות:
 מעלה

המסילה התשיעית

מ עלה המס בפתח והעין בצרי ורגש והלמד בקמץ כמו מצבה מסכה מגפה וגם באלה בסמיכות ישתנה הקמץ אל פרוח ובמקצתם כל השני קמץ קטון וגדול ושובו בסמוך אל פרוח קטן כמו מצבת מצבת ואפשר שהם שני משעולים מעלה על משקל מצבה וזה לא ישתנה כלל והשני על משקל מצבת ובכנוי יאמר מצבתו והלמד בשוא וכלם יתרכו בלשון נקבה כמו מקבות מתנות :

ה עלה תהא שבראש בפתח והעין בקמץ ורגש והלמד בקמץ כמו הצלה הכרה ובסמוך תשוב הפה תו וכלם יתרכו בלשון נקבה הצלות :

המסילה

האחת עשרה היא מסילת נחי הפא בתוספת מס או תו בראשם ומקצתם נוספי הא בסופם ובה

ארבעה עשר משעולים **מ** ועל המס בתלים והעין בצרי כמו מופת מועד וברבוי הצרי ישוב שוא ואם העין גרונית ישוב

חסף פרוח משל השוא מופתים משל החסף מועדים וכן בכנוי ובסמיכות הרבוי מופתי מועדי מופתי מועדי וכל אלו יתרכו בלשון

זכר **מ** ועל המס בתלים והעין בקמץ כמו מורש מושב ובסמוך הקמץ ישוב פתח כמו במזמור א ובמושב לצים

לא ישוב ומקצת אלה יתרכו בלשון זכר כמו מורש וקצתם בלשון נקבה כמו מושב מושבות **מ** ועל המס בצרי והעין בקמץ

כמו מיטב ואלה לא ישתנו כלל **מ** ועל המס בחירק והעין בקמץ כמו מיכל וגם זה לא ישתנה :

מ ועל המס בחירק והעין בתלים כמו מישור ואין רומה לו ולא ישתנה ולא יתרכה כלל :

תיעול

המו בצרי והעין בקמץ כמו תימן והתו מורה השם והוא מלשון ימין **ת** ועל המו בחירק והעין

בתלים כמו תירוש זה לא ישתנה ולא יתרכה לעולם :

ת ועל רהו בתלים והעין בקמץ כמו רחוב ובשיסמך הקמץ ושוב פתח **מ** ועלה המס בתלים והעין והלמד ובסמוך הקמץ ישוב סגול כמו מורשת

מורשת

המסילה העשתי עשר

מורשת וכל אלו יתרבו בלשון נקבה ו

המם בשורק והעין והלמד בקמץ כמו מועצה
מוסדה ואלה לא ישמנו לעולם ו

מועלה
מועלה

המם בחלם ורעון בצרי והלמד בקמץ כמו
מועצה ובסמיכות הרבוי ובכנוי הצרי ושוב

שוא אם אין העין גרונות וחטף פתח אם היא גרונות כמו מועצות
ועלה התו בחלם והעין בצרי והלמד בקמץ כמו

ת
תוכח

ואלו לא ישמנו ולא יסמכו ולא יתרבו לפי דעתי
כי נמצאו יחידים יתרו דומים למשקל הרבוי מורה כמו שיראה בשני

המשעולים הבאים אחר זה ו

תמו בחלם והעין והלמד בסגול כמו תולדות
תוללת ובסמיכות הרבוי סגול העין ושוב

תועלת

שוא כמו תולדות וכן בכנוי תולדותם וכל אלה יתרבו בלשון נקבה ו
התו בחלם והעין והלמד בפתח כמו תוכחת וברבוי

תועלת

לפעמים תבא העין בקמץ גדול ולפעמים בקמץ
קטון לפי רוב הרעור ולי נראה שכשיתרבו בקמץ קטון אם

יתרבה משעול תועלה שתיחיד הוא מן המשעול ההוא ולא מורה
המשעול ובסמיכות היחיד לא תשתנה העין אבל בסמיכות הרבוי

תשתנה אל שוא ותרבוי הוא לעולם לשון נקבה ו

המסילה

השתיים עשרה היא מסילת נחוי הפא ומקצתם
נוספו הא או תו בסופם ובה ששת משעולים

עול

העין בשורק כמו בול שוע ויתרבה בלשון זכר וכן
ישתנה השורק אל חלם כמו שועים ואפשר שבמשעול

הזה יחיד צואים ושאלו נמצא היחיד היה צוא ולפעמים בכנוי יגלה
ויתנועע הנח כמו מן בול יכולה ו

על

העין בצרי כמו צארע אף כי יש אומרים כי צא צווי ודע לא
נמצא נפרד מכל מקום נמצא עם רבננו כמו באיוב סימן

לו אשא דעיוח לא יתרכח כי דעות אלו שוב שהוא רבוי דעת או דעה
לח העין בצרי והלמד בקמץ גדול כמו ערה לידה ובשמיכות

ע

הקמץ

המסילה השמים עשרה

תקמץ ושוב פתח ור' צרי אים העין גרונית ושוב חטף פתח ואם לא
שוא וכן גם בן עם הכננים כל השמות שבזה המסעור וזרת צאה שלא
ישתנה בכנוי הצרי כי יאמר צאתך ולא בסמיכות כי נאמר צאת
וזהו זר לפי דעתו אף כי תחביב נפער לתת טעם לו באמרו כי האלף
היתה סיבת זה כי יכבד להוציא הצרי בשוא על האלף וכיוצא בזה
לדת ולכן אם תהיה הנמד בשוא היתה ראוי להיות תרלת בחטף בהיות
שתי האותיות מסו צא אחד ולכן נשארה הלמד בצרי אף בסמיכות :

עלת

כלו בסגול כמו שכתוב ובכנוי ושתנה סגול העין אל חרק
וסגול הלמד אל שוא כמו שבתי ולא יתרחב :

עלת

כלו בפתח כמו נחת שחת דעת ובכנוי ושתנה פתח הלמד
בשוא כמו דעתך וזהו לפי רב המדקדקים אבל ל' נראה
כי גם ברבוי ושתנה ונאמר דעות שאם לא כן לא נמצא בלשוננו
רבוי דעת ובסמיכות לא ושתנה כלל **ע** וזה העין בחלם והלמד
בקמץ כמו עולה צואה ובסמוך ושתנה הקמץ אל פתח והתא
אל תו כמו עולת וכן עם הכנוי כמו עולתך וכלם יתרכבו בלשון נקבת
וכרבוים ושתנה הקמץ אל חלם כמו עולות :

המסילה

השליש עשרה היא מסילה נחי העין בזולת
הוספת ובה ששה משעולים :

וטרם

ארכב במ אעיר און הקורא על דבר ימצא במסילה
הזאת ולא יהיה לו ללכת בגוף והוא כי ימצאו פח
רבים מהשניים שכתבנו במסילה הששית ונראה הכפל יתר אבל
ענינו כי זר בל לתוף דעות המדקדקים כי יש שמנו ארס עם
הכפולים ולכן הם במסילה הששית ויש שמנו אתם עם נחי העין וו
ולכן מנינו אתם במסילה הזאת אף כי זכרנום שם כדי לצאת ידי
שניהם :

פל

הפא בקמץ כמו זר רע רש שר ומפני שמצאנו מהם
שבאו פעם בקמץ ופעם בפתח כמו שזכרנו במסילה
הששית לכן נראה ל' להשתדל למצא טעם זה ריתולוף ודעתו בזה
הוא שהשומרים הקמץ ברבוי הם מנחי העין ואשר יסירו והו אל פתח

המסילה השלש עשרה

הם מתקרי לומר הנפול ולכן אשר נמצא פעם בקמץ ופעם בפחח
בקמיותם הוא מפני שיש להם שני שרשים ובמה שיש להם שרש
גמי העין הם בקמץ ובמה ששרשם מתקרי לומר הנפול הם בפחח
בספת מצבת פור שרשים אשר ממנה נחצבו :

בצרי הפא כמו ער ריש ואלה רבו חלופיהם כי מהם
שנכתב פס הנח ובמקצתם לא נכתב ואלה לא ישמנו
בסמיות ולא בכנוי ולא ברבוי :

פל

הפא בחלם כמו אור בור גוי פוס ואלה רבו חלופיהן
כי מקצתם יתברבו בלשון זכר כמו אורים גוים
ומקצתם בלשון נקבה כמו בורות כוסות ומקצתם ישמנו ברבוי
שהחלם ישוב קמץ כמו זים ימים ומקצתם לא ישמנו לעולם ובמקצתם
עם החשתנות יראה הנח במכתב כמו ראש ראשים ובמקצתם
יתנועע כמו שור שורים ויש מהם שלא יראה פס הנח כשיסמנו
ברבוי אבל החלם ישוב שוא כמו זים ימות בשוא תיוד וכן ימי ואין
שם סימן הנח כלל ויום יש לו שניות ולא ישמנה בו החלם כי נאמר
יום או יומים :

פול

הפא בשורק כמו חור חוג לול ואלה לא ישמנו כלל
לעולם ותמיד אני באלה על החיבולמה מנה
אלה במשעול הקודם ורחק עצמו לומר כי נשתנה החלם אל שורק
והיה לו לחניחם פה בלי שנוי כמו שהניח בזה פור אור אור רוח שוק
לוח והרומים ויש מאלו שיתנועע הנח ברבויים כמו שוק שוקים
ומקצתם יתברבו בלשון זכר כמו פורים לולים ומקצתם בלשון נקבה
והם אשר עין השרש פס גרזנית כמו לוחות רוחות :

פול

הפא בתרק כמו קיר ניר ציר צין גיל וכל אלו וכל שם
שאין בו חיד ממנו נפרד כי אם בעל גור הכרה אחת
לא ישמנה לעולם היחיד אבל ברבוי יש שישמנו כמו שאמרנו על זים
ומים פן נאמר מן עיר ערים וכן יש מאלו שיתנועע ברבויים הנח
כמו עיר ערים ערות וכן יש שיתברבו בלשון זכר לבר כמו צירים
שורים ויש שיתברבו בלשון נקבה לבר כמו קירות ויש משתנים פעם

פול

בלשון

המסילה השלש עשרה

בלשון זכר ופעם בלשון נקבה כמו עיר שנמצא רבויה על הרוב
ערים ועל המעט נמצא עירות :

פיל

הפא בפחה והיוד בחירק כמו יין חיל ובכמוך הפתח
ישוב צרי ותנות העין יוד כמו יין חיל וכן בכנוי יוני
חילי ולפעמים בשתמיכה הסמוכה לה נוספת בראשה הא החודערה
לא ושתנה בסמיכות כמו יין תרקח וברבוי ופרדו בשלשה דרכים פי
לפעמים העין נחה והפא בצרי כמו עינים ותים ובמקצתם עין השרש
נחה והפא בקמץ כמו בתים ובמקצתם נראית העין בקמץ ורגש והפא
בחטף פתח כמו עירים מן עיר ובכנוי גם כן פעם ושתנה הקמץ אל
חירק כמו מן שית שיתו ולפעמים אל צרי כמו בית ביתו יין יינו
וקצתם יתרבו בלשון זכר כמו ותים בתים ומקצתם בלשון נקבה
כמו יינות :

המסילה

הארבע עשרה היא מסילת נחי העין בתוספת
מם בראשם ובה שלשה משעולים :

מפול

המם בקמץ והפא בחלם כמו מקור מאור מגור מנוח
ובכלם כשיוסמכו הקמץ ישוב שוא כמו מקור מים
מקום ספיר וכן גם בכנוי וברבוי ומקצתם יתרבו בלשון זכר כמו
מכונים מלונים ומקצתם בלשון נקבה כמו מקומות מעונות :

מפול

המם בקמץ והפא בשורק כמו מעוף מרוד ברבוי
ובסמיכות ובכנוי הקמץ ישוב שוא כמו מבושים
מבושי מבושיו והחביב הביא פח מצוק ואמר כי ממנו בא בסמיכות
תרבו מצוקי ארץ ולי נראה כי מצוק מהמשעול הקודם ונראה חלף בו
החלם אל שורק בנפרד ובכנוי אל קבוץ שפתים ונאמר מצקי ארץ :
ופל המם בשורק והפא בקמץ כמו מוצק ובתוספת הא
מועקה ואלה לא ושתנו כלל :

המסילה

החמש עשרה היא מסילת נחי העין בתוספת
האאו מסאו נוז או תו או נוז והיא יחד בסופם
או כפול למו השרש ובה שלשה עשר משעולים : פ ולה הפא
בשורק והלמד בקמץ כמו נומה צורה שובה ובכמוך הקמץ ישוב

המסילה החמש עשרה

פתח להלוי והוא אל מו וכל אלו יתרבו בלשון נקבה ו **פ** זלה
הפא בחלם והלמד בקמץ כמו רזמה שזאה ודיניו דיניו חמשעול
הקורם ו **פ** זה הפא בצרי והלמד בקמץ כמו צדח שיכה
ובסמיכות דיניו זה דיניו הקורמים גם כן ו **פ** לה בלו
בקמץ כמו קמה נעה נפה במה וכשיסמכו גם באלה קמץ הלמד
ישוב פרחו וברבוי פלם יתרבו בלשון נקבה ובסמיכות הרבוי
במקצתם יבאו סימני רבוי הזכרים שהוא תיוד וההלם תו שהוא סימן
רבוי הנקבות יחד כמו פמורתי ולפעמים מקום זה ההלם יבא קמץ
מלא פום בתתו ו **פ** ילה הפא בחירק והלמד בקמץ כמו שירה
בינה חירה ואלו לא ישתנו פי אם לתמורתה היא אל מו בסמיכות
וחכנוי ותרבוי ואז ישוב הקמץ פתח וכל אלו יתרבו בלשון נקבה ו
פ ידם הפא בצרי והלמד בקמץ כמו ריקם ואלה לא ישתנו לעולם
פ ילון הפא בחירק ורהלמד בחלם כמו פישון גיחוז חיצון
קיצון ואלה לא יבאו ברבוי במקרא ואם יתרבו בלשון
יתרבו בלשון נקבה כמו חיצונות אבל לפי דעתי זהו מר שפירבו
המדקדקים שהיו לפנינו מפני שהיצון הוא תאר ולכן אם יתואר בו
חזכר יתרבה בלשון זכר וכשתתואר בו נקבה יתרבה בלשון נקבה
והטעם כי כבר נמצא ביחוד זכר ונקבה חיצון גם חיצונה ו
פ ילון הפא בקמץ והלמד בחלם כמו ליצון ששון ובסמיכות ובכנוי
ישתנה הקמץ אל שוא כמו ששון לבי ששוני וכשיתרבה ישוב
צרי כמו ידונים ו **פ** ילון הפא בצרי מושך יוד והלמד בחלם כמו
אילון ואלה לא ישתנו לעולם ויתרבו בלשון זכר ו
פ לות הפא בצרי והלמד בשורק כמו עדות גרות ואלה לא ישתנו
בכנוי תיחיד לעולם ולפי דעתי לא יתרבו גם כן כיעדות ועדות
וכיוצא בהם טובר אני שאינם מזה המשעול אבל הנפרד מהם עדה
שהוא מהמשעול השלישי במסילה הזאת ו **פ** זלת הפא בחלם
והלמד בסגול כמו גופת בושת ובכנוי יומר החלם גאל קמץ
מלא פום ותסגול בשוא כמו בשתי נפתי ואלה לא יתרבו לעולם ו
פ לנה הפא בקמץ מלא פום ותנון בקמץ רתב כמו בשנה ולא
ישתנה

המסילה השש עשרה

ושתנה ולא יתרבה ולא יסמך לעולם : פ ילון והפא בחירק
והלמד בהלם כמו ניוצץ ניהוח ואלה לא ושתנו לעולם :

המסילה

השש עשרה היא מסילת נחי העין נוספי ההא
בסופם ומתם נוספי התו או תתא או התם

בראשם ובה חמשה משעולים : ת פולה התו בשוא והפא
בשורק והלמד בקמץ כמו תרומה תקומה תעורה תנורת

ובסמיכות ושתנה תקמץ אל פתח בהשתנות ההא אל תו וזלר אחד
שושתנה אל סגול תשומר ובכנוים לא ושתנו וזלר שם אחד זר
מעשהו ברמיה סימן כה ותפוצותיכם ונפלתם שבאה הפא בהלם
תמורת שורק והתו בחירק תמורת צרי שמורה כנוי תרבים ולפעמים
יבא הסמיכות עם הכנוי בתסרון התו כמו בהושע סימן יג מכספם
בתכונם עצבים לפי רבי המרקדקים סוברים שמשפטו כרבוניתם
אבל לפי דעתי הוא לשון תבנית ונפרדו לא נמצא אבל תורה דינו
תבין על משקל תנוך וכן תרגומו מכספהוון כדסוהוון צלמנין
וכל שמות זה המשעול יתרבו בלשון נקבה כמו תרומת תנואות :

הפולה

התא בתסף פתח והפא בשורק והלמד בקמץ כמו
הפוגה שהיא יחיד הפוגרת ואין יחיד לו במקרא

הלשון ה

פלה התא בתסף פתח והפא והלמד בקמץ כמו הנחה
וזה גם כן לא ושתנה ולא יסמך ולא יבא עם הכנוי :

מ

פלה התם בשוא והפא והלמד בקמץ כמו מצרה ויתרבה בלשון
נקבה כמו מצרות :

מ

פולה התם בשוא והפא בשורק
מגורה משורה מצודה ואלה גם

המסילה

כך לא ושתנו לעולם ויתרבו בלשון נקבה כמו מצודות :
השבע עשרה היא מסילת נחי הלמד ומתם נראית
בסוברים נעלמרת בס ואין בה תוספת כלל לפי

רבי המרקדקים אבל לפי דעתי לפעמים נמצאה בה תוספת תו בסוף
ובה שבעה עשר משעולים :

פע

לא יכלו המרקדקים לתת לזה
המשעול שביל מכוון בריוק פי לפעמים במקצת השמות

באה הפא בפתח כמו עב ובמקצתם באה בקמץ כמו קו אך חולתם

הנסילה השבע עשרה

ובכל אלה חזרתם רבים לא נראית למד השרש ולא במכתב ולא במקרא ובקצתם אף כי נחה בקריאה נראתה בכתב כמו היא
 ובסמיכות ישתנו על פנים רבים כי שם אב ושתנה בשני דרכים או
 שתקמץ ושתנה אף פתח כמו אב המזן או בחטף קמץ ותוספת יוד
 נמשכת לתרק בסוף כמו בבראשית סימן יאבי כל בני עבר ו

אח

האלף בקמץ ולא ושתנה כי אם בנחות למד השרש
 שהיא הנה כשרזמר ביוד כי ישוב חטף פתח כמו
 בבראשית סימן י אחי ופת הגזול ובכנוי יכתב הנח או תמורתו אבד
 לא יתנועע במבטא כמו אביך אביו אחיך אחיו ובכנוי הרבים הנמצאים
 או הנסתרים אז בשני אלה פא השרש בחטף פתח כמו אביכם אחיכם
 אביהם אחיהם ובכנוי המדבר בעדו תפול מהן יוד השרש ותבא
 במקומה יוד רכנוי ואז האלף פא שברים תבא בקמץ להפריש בין
 המכונה והסמוך כמו בבראשית סימן כט הכי אחי אמה אלף אחי
 בקמץ וכן בכנוי הרבים עם הרבים הוא בחטף פתח וזל שנים שהם
 בפתח גזול האחד בשמות סימן כה ובאחיכם בני ישראל והשני
 במדבר סימן לב האחיכם יבאו למלחמה ורבי רוד הפציר עצמו לתת
 טעם לזה השנוי ואמר כי הבאים בפתח הפא היה משפט עין השרש
 לבא ברגש וסר ממנה להיותה מאותיות הרפיון ולכן נפתחה הפא
 אבל בתטופים לא היה ראוי לבא בס רגש העין ולכן נחטף פתח הפא
 ובמשעול הוזה ויכלד לבא רבים מהשניים הנזכרים למעלה ואין צורך
 לשנות זכרם ו

פע

הפא בצרי כמו בן זר ובסמוך בן יחליף הצרי אל
 סגול כמו בן אברהם בן ישראל וברנו ובכנוי ימירנו
 בשוא בני בנו ובכנוי היחיד בחירק כמו בנג וברבו עליה הצרי לקמץ
 גזול בניים ובכנוי הרבים הנמצאים והנסתרים חזר לשונה בניכם
 בנייהם ובכנוי רבוי המדברים בעדים נשאר הקמץ במקומו כמו בנינו
 וכן בכנוי הרבים אל היחיד כמו בניך אבל זר לא ושתנה בסמוך ולא
 בכנוי ורבי רוד אמר שאפשר שבזרה המשעול יורכז עץ גו נס עט
 ובלם לא ושתנו בסמיכות ולא בכנוי וואולם יש ושתנה בכנוי על שני
 דרכים

המסילה השבע עשרה

דרכים או שתבא הפא יוד בסגול כמו בנראשית סימן כ"א אם ישנא
 אם ישכם עושים או שתבא בתרק כמו במשנה תורה סימן י"ג השכם
 אוהבים ויש שמות בזה המשעול שלא יחטר כלל להס' אמר לפי שרשם
 אין להם אלא שתי אותיות כמו שם וישתנה עם הכנויים כמו בן אבלי
 בשיתרבה יהיה בלשון נקבה ויאמר שמות וחצרו שב שוא ויש אומרים
 כי גם ריעה הוא מזה ולכן בבאו עם הכנוי לחיור לפעמים נכתב במלואו
 עם היוד כמו במשלו סימן ז' ורחבי ריעה וואולם ברבוי ובא בצרו
 רעים כמו גרים להפריד בינו ובין רעים שהויה בפתח וכן זר היתה
 משפטו ברבוי זרים בקמץ על משקל בנינים ובא בצרו להפריש בין
 זה ובין בנינים זרים :

פיוע

הפא כחרק וחיווד עין השרש נחה כמו צי חי כי מפני
 ששרש פעל פי כוח ובארה בשם יוד תמורתו והי
 שרשו היה וצי ציה וכן פי גם כן הוא בזה המשעול ובכנוי החיור
 מדבר בערו תפול יוד השרש ותבא במקומה יוד הכנוי כמו פי פינו
 ולא ידעתימה הכריח המדקדקים שאמרו שבמכות תבא הפא בסגול
 ויאמר פה והנכז כי פי ופה הם שני שמות לדבר אחר ואלו לפעמים
 יתרו בלשון זכר כמו צים ציים ולפעמים בלשון נקבה כמו פיות
 ולפעמים ישתנה הצרי אל חירק ברגש במקום הנח ויאמר פיות ברגש
 היוד להכלעת הנח ולפעמים תבא בכפל הפא ותעין כמו פפיות :

פא

הפא בסגול כמו פה שח ולפעמים בכנוי תראה תעין
 נחה כמו שיו בתמורתה והא אל וו ולפעמים בלי
 תמורה ואז יתחלף הסגול בשוא כמו שיהו ופה אם הוא בזה המשעול
 לא יתרה ולא יכונה ולא יסמך אלא אם נאמר שכנויו פיהו בתראות
 הנח ושנוי הסגול אל חירק :

פעה

כלו בקמץ וזוהא סימן הנקבה כמו הרה שנה קמה
 ובבא אלו סמוכים או עם הכנויים יתחלפו משפטיהם
 כי בקצתם ישתנה קמץ הפא אל שוא כמו שנותינו שנות עולם שנת
 השמיטה ובקצתם תשתנה בסמיכות הפא אל חירק והעין תבא
 בשוא כמו שפתי ובכנוי אל שוא הפא כמו שפתי ובקצתם תשאר

המסולה השבע עשרה

הפא בקמעותה אפילו בסמיכות הרבוי כמו קמות תלוח ובקצתם
ברבוי תראה אות תמורת למד השרש על ארבעה ורכים והאחר
שתבא תו תמורתה כמו שפתות ועם הכנוי שפתותיו ויהשגו
שהתמורה תהיה וו כמו מן קשור קשורת ומן קצה קצות או
שתשאר תלמד הא במקומה והיא נעה כמו אמה אמות אמהותיו
אך להבין עקר אמהותיו עיון למעלה במשעול פעלתו

פעה

הפא בצרי והעין בקמץ כמו פאה גורה ובסמיכות
תשתנה הפאלשוא והעין אל פתח כמו פאר ועם
הכנוי והרבוי לא ישתנו ויתרבו בלשון נקבה כמו פאות פאותיו
ולכן נפל הסתלקות בין המדקדקים על מר שכתוב בספר במדבר
סימן נד ומתן פאתי מואב שהפא בפתח והארף בחטף פתח כי יש
אזמרים בו דבר זה שהוא נפרד מן השניים שדינו לחיות פאתים והנה
לא נמצא השני ויש אזמרים בדרך אחרת והחכיב הרך אחר הכת
הזאת השנית שסוכרת שנתחכה הפא בעבור הארף הבאת אחרית
ולפי דעת הקמחי נמצאו במשעול הורה גם דגושי העין כמו פחת
ובהיות החית את הרפיון פרו להורות על הרגש שבהבכח בארש
בפעל בפא וכן הכנוי בצרי פתח ובסמיכות יבא בפתח מלרע כמו
פחת יהודה וכן ברבוי פחות ובסמיכות הרבוי למד השרש נעה
בהמרת ההא אל ורפמו בעזרא בחלק שהרומים קוראים נחמיה סימן
ב פחות עבר תהר ובאה הפא בפתח והחית בחטף פתח

פעה

הפא בקמץ ורעין בסגול כמו קנה קצה שדה עצת
תזה ואם הפא אינה אות גרונית תשתנה בסמיכות
אל שוא כמו קנה קצה ואם היא גרונית תשתנה אל חטף פרוח כמו
עצת תזה וכן גם כן בסמיכות הרבוי כמו קצות קני ויתרבו ולפעמים
בלשון זכר כמו עלים קנים ולפעמים בלשון נקבה כמו שדות ולפעמים
נראית למד השרש בהשתנות תלמד הא אל וו כמו קצוי ארץ שהוא
לשון זכר או קצות מאחותיו שחוא לשון נקבה כי יארז מרים
שפעם יתרבו בלשון זכר ופעם בלשון נקבה כמו שהמשלנו וכן
מקצתם לעולם בלשון זכר ומקצתם בלשון נקבה לעולם כמו

שמבואר

המסילה השבע עשרה

שםבואר ממה שאמרנו :

הפא ווען בצרי כמו רעה ובסמיכות ובכנוי ושתנה
צרי העין אל חטף פתח כמו רעך אבל בכנוי הרבים
לא ושתנה כמו רעיות רעיתם ויתרבו בלשון זכר בחלוף צרי העין
אל חירק כמו רעים :

פעה

כדו בסגול ומלעיל כמו הגא במא קצה חולתם ובאחז
גחלקו רעור המדקדקים שרהוה נדה פי מקצתם

פעה

שמו אותו בזה המשעול ומקצתם אשר החביב נטפל עמהם חשבו
שאינו מזה המשעול מפני שהיא באה לתמורת נון כי סברו ששרשו
נך וטעמם הוא כי מצאנו הרבוי בנך נדנך כמו שרהבאנו למעלה
בתמורת האותיות ורבידוד קמחי פוסח בין סעיפי שני הרעות הללו
וגם אנתנו יגענו ולא הונח לנו למצא טעם מספיק להכריע ביניהם
כי אף על פי שמצאנו ראינו נדנך מסוד אל נדה בתחזקאל סימן וז'
אפשר עם זה ששרש נדה אחר ושרש נדנך אחר ושניהם מורים על
ענין אחר או ששרש שניהם נדה ונדנך הוא רבוי האר נדה והנך
השנית נוספת כמו יוד וישיבי שכנו ונך קרמן סלחן שהם החוזרות
על שם התאר כמו שכתבנו למעלה בראש השערה זו ונאמר פי
נדה אין לו רבוי ונדנך אין לו יחיד ולכן מה שחסר זה סלא זה ואנחנו
צריכים להשתמש בשניהם מתחת זה החסרון :

הפא בקמץ והעין בשורק מלעיל כמו אחו שחואלו
לא ויתרבו ולא ושתנו לעולם :

פעו

הפא בקמץ והעין בחירק כמו עני שני נקי ובסמיכות
אם הפא אינה גרונית ושתנה תקמץ אל שוא כמו נקי
כפיים ולא נמצא מאלו בכנוי כי אם עני לבדו ונאמר בתנעת היוד עניך
ויתרבו שנים מאלה במקרא עניים נקיים ואחד במשנה בלשון נקבוח
קלי קליות :

פעו

הפא בשוא וועין בחירק ומלרע כמו מרי ודליצבו
לחי ובהפסק לפעמים ושתנה רישוא אל סגול כמו

פעו

מרי וכשהפא גרונית ושתנה אל חטף פתח כמו ערי ובכנוי ושתנה

המסילה השבע עשרה

שמות זה המשעול בשלשה דרכים ראשונה כי תבא הפא בסגול
 והעין בשוא והיור בשוא נע כמו ערוך בלוי תלוי ובכנני הוחרד
 לדבים נסתרים בקמץ היור כמו ערים ובנסתר יחד בתלים כמו ערוך
 ובנקבה נמצאת בצרי ערוך ובנסתרת בקמץ ערוה ושניות ישתנה
 שוא הפא אל תירק וחרק העין אל שוא כמו נשך פרוך וברבוי
 הנסתרים תבא היור בקמץ ולפעמים בתוספת וו באחרונה נמשכת
 לתלים המס המורה על הרבוי כמו פרימו ושלישית לפעמים תשתנה
 הפא ותבא בשוא והיור נחה כמו שבובים וגם הרבוי יצויר בשלשה
 דרכים שהם ארבעה :

הראשון

שמקצתם יתרבו בלשון זכר ולפעמים בתנעת
 היור ונשתנה החירק אל קמץ כמו מן גדי
 גדים או שתבא אלף תמורת היור ותתנועע בתנועתה כמו מן תלי
 תלמים ולפעמים לא תתנועע האלף כלל אלא היור כמו מן צבי צבאים
 וכן עפאים פתאים ואפשר שבאלו באה האלף למשך הקמץ לכד ו
 השני כי מקצתם לא יתרבו כי אם בשניות לכד כמו לחו לחיים ו
 הדרך השלישי שתבא הפא בצרי והיור נחה כמו מן בלי בלים
 ובן בסמיכות הרבוי תבא הפא בשוא והעין בצרי והיור נחה כמו
 בלי נוש מאלו שיתרבו לעולם בלשון זכר כמו גדיים חלואים בלים
 ומרים לעולם בלשון נקבה כמו פירות ומרים פעם בלשון נקבה
 ופעם בלשון זכר כמו ארני אריות ויש אומרים כי מעי בזה
 המשעול וברבוי המופרת מעים ובסמוך מעי ובכנני מעיו כמו בלי ו

פעו

הפא בקמץ מלא פום ותעין בחירק כמו חרי חלי דמי צרי
 ולפעמים יבא תלים במקום קמץ כמו צרי ולפעמים יבא
 שוא כמו וצרי ובכנני לא ישתנו כמו חליו עניו ובסמיכות לעולם תבא
 הפא בשוא כמו קשי ופי ו הפא בשוא והעין בתלים כמו
 שבו תאו ואלו לא יתרבו ולא ישתנו כלל ו

פועה

הפא בתלים והעין בסגול כמו יורה רואה חזה וכל
 אלו יתרבו בלשון זכר ולא ישתנו לעולם כמו רואים
 חוזים ובסמיכות הרבוי ישתנה הסגול אל צרי ונחמה אל יוד כמו רואי

המסילה השבע עשרה

חזו בתלויף חסגול אל צרו ותהא אל יוד ומזרה המטעול שוא יתהם
שגפררו שואה : **פועה** הפא בתלם והעין בקמץ כמו שואה
חועה ואלו אם יתרבו הנה יתרבו בלשון נקבה :

פעית הפא בקמץ והעין בחירק ובתוספת תו כמו זוית דליות
הרית ורפס יתרבו בלשון נקבה זויות דליות הריות
וקצתם בלשון זכר כמו עמית עמיתים ובכנוי עמיתי ורבי דוד קמתי
תפש התו שרש ואין בזה הפרש ופא נשלמו השבעה עשר
מטעולים אלה :

המסילה

השמנת עשרה היא מסילת נחוי הלמד בתוספת
בראשם מס לבר או אלה לבר או מס תו יחד
ובקצתם יוד תו בסוף עם המס בראש ובקצתם נון בסוף עם האלה
בראש ובה שמנה מטעולים : **מפעה** המס בחירק והפא
בשוא והעין בסגול כמו משנה מקנה מקרה וכחיות

חפא גרזנית הבאנה בפתח המס והפא כמו מתנה מענה ולפעמים גם
בלא אות הגרון תכא המס בפתח כמו מראה משקרה מדורה מרבה
ובכל אלה בסמיכות ישמנה חסגול אל צרי כמו מרעה מקנה צאן
וזולתם וכן גם באותם שחפא בם אות הגרון כמו מעשה מתנה ונמצא
ברדך זר מקרה בסמוך בסגול כמו בקהלת סימן ז מקרה בני האדם
ומקרה הבתמה ומקרה אחד להם ורבי דוד קמתי זכר בשם אביו
רבי יוסף ששלשתם מוכרתים ופירושה כחוב כן היות בני האדם הוא
מקרה וכן היות הבתמה מקרה ולכן אין לתמוה כי בחיותם מקרה גם
כן מקרה אחד יקרה לכלם במיתתם ואין זה הפירוש נכון בעיני כי
זו ומקרה אחד להם יתרה ותורה הנאמר על הקורמים ואינו
ספורם אלא תלק המאמר בפני עצמו ולכן נאמר שאין לתמוה אם
אלו באו בסגול בסמוך כי גם מצאנו בהפך מי שבאו בצרי במוכרת
כמו מקנה במחיר ובכנוי על הרבה תחסר ההא מקנהו מעשהו
סרערו ולפעמים תחסר כמו מקננו מטענו מרענו והרבו יבא בשני
דרכים בהנעת היוד שהיא תמורת ההא למד חשרש כמו מתנים או
בתנית היוד כמו מעשים ומקצתם יתרבו בלשון זכר לבר כמו מעשים

המסילה השמנה עשרה

זה על הרב ולפעמים גם בלשון נקבה כמו מִחֲנֵה מִחֲנִים מִחֲנֹת
מִרְאָה מִרְאִים מִרְאוֹת :

מפעה

המס בשוא והפא בפתח והעין בסגול כמו מכסה

מקרה : **מפעה** המס בחירק והפא

בשוא והעין בקמץ כמו משרה מנחה מרמה מצות

וברבוי ובא בשני דרכים או בלי שניו כמו מרמות מצות או בהשתנות

החירק אל שוא ונהשוא אל קמץ כמו מנחות וכלם יתרו בו בלשון נקבה :

מפעה

המס בפתח והפא בשוא והעין בקמץ כמו מחתה

מראה ודין זה המשעול כמו הקורם :

מפעה

המס בסגול והפא בשוא והעין בקמץ כמו סחצה

וזה לא ישתנה לעולם :

מפעיו

המס בחירק והפא בשוא והעין בחירק כמו משעיו

ובאה הליוד המורה הא למד השרש :

מפע

המס והפא בחירק כמו מעי ולא ישתנה כלל לעולם :

כלו בפתח כמו מעל :

מפעיות והפא בשוא והעין

המס בפתח

בחירק כמו משכיות מרבית והיוד והתו נוספות

וכן בא הרבוי

מסקיות מרביות שוירה שמשפט הנפרד היה משכיות מרבית ודומה

לזה בא בלי תוספת מס שכיות ואלה לא ישתנו כלום לעולם :

אפעה

האלף בסגול והפא בשוא והעין בקמץ כמו אתנה

וכשהפא אות גרונית תבא האלף בפתח כמו אתות

ורא נמצא נפרד כי אם עם הכנוי אחותי ורא יתרכה ולא ישתנה כלל

המס בפתח והתו והפא והעין בקמץ כמו

מתלאת והתו ברגש והמס והתו נוספות

מתפעה

ואינו מתרבה ולא משתנה כלל :

האלף בסגול והפא בשוא והעין בקמץ עם תוספת

נזן בסוף כמו אתנן וכבר באו שנים בפתח העין

אפילו במוכרת ביהוקאל סימן יו ואתנן לא נתן לך וגם אתנן לא

חתני עוד ותקמתי עזב אלה השנים והביא במקומם כי מאתנן זונה

אפען

המסילה החשע עשרה

מכצח ועד אתנן זוננו ישונו ובסמיכות לעולם ושוב הקמץ פתח אבל
עם הכנוים לא ושתנה אתננת אתנניה ובזה נשלמה המסילה הזאת
החשע עשרה היא מסילת נתי הלימד בתוספת
מו בראשם או בתוספת הא בראש או בתוספת
מו בראש ובסוף ובה חמשה משעולים :

המסילה

תמו בחרק והפא בשוא והעין בקמץ כמו תקורה
וכשהפא אות גרזנית החרק יהפך אל פתח תאנה
ונמצא עם הכנוי תאנחה וכן תאלה תאלתך ולא ושתנו כי אם שנוי
ההא אל מו בסמיכות ובכנוי תגרה תגרתך תקנה תקנתך ולא נמצא
ברבוי :

תפעוה

המו בשוא והפא והעין בקמץ כמו תעלה תלאה
וישתנה במ בסמיכות ובכנוי קמץ עין רהשרש אל
פתח תעלת תעלחה וברבוי ושתנה אל תלם וכלם ותרבו בלשון
נקבה כמו תעלות תלאות :

תפעוה

ההא חנוספת בפתח והפא בשוא והעין בצרי כמו
תרבה ולא יתרבה ולא ושתנה ולא יכונה ועל זה
המשקל מרבה אבל ארבה כשהוא פעל עתיד או שם יבא בסגול
הבית :

הפעוה

המו אשר בראש בקמץ והפא בשוא והעין בתרק
כמו תבנית וכשהפא אות גרזנית תבא בחטף פתח
כמו תענית על משקל אחרית וכל אלו יתרבו בלשון נקבה בתוספת
ווי בין היור והמו כמו תבניות תכליות ובסמיכות ובכנוי לא ושתנו כלל
המו אשר בראש בפתח והפא בשוא והעין בשורק
כמו תרבות תזנות וכשהפא גרזנית תרחב בחטף
פתח כמו תחנות ואלו לא ושתנו לעולם כלל :

תפעיות

תפעות

העשרים היא מסילת נתי הלימד בתוספת מו או
נון בסופם לבר ובה אחד עשר משעולים :
הפא בחלם והעין בסגול כמו שוקרה והחביב
תביא במשעול הזה קבת נפרר מן קבתה עם
הכנוי

המסילה

פועת

המסילה העשרים

חכמי בחשתנורת החלם אל חטף קמץ ורבי זונה הביאו בשרש
 קבה ורבי דוד קמחי בשרש קבב ויש לתמוה על החכמי
 במאד מאד כי מי הביאו לסוד מרברי הקדמונים בתפץ מחופש ואין
 לומר אלא כי אין טעם לבעל תרצון כי יותר רגון היה לשים אורח
 במשעול פועה אשר למסילת שבע עשרה בדגש העין וחסרון הור
 ואם לא היה בדעתו לפרש אהרן לשון קבה אלא לשון אהל היה רין
 שרשו קבב כמו שהביאו חקמתי ובא כדרך כפולי הלמד וחסרי העין
 כמו עו שהביאנו במסילה התמשית ובכנוי יש לומר שנהפך החלם אל
 חטף קמץ ונאמר קבתה ותהיה הוראתו לשון חלול ונקוב שהיה
 משותף אל אהל ואל קבה שהן השתי הוראות שנהלקו בהן המפרשים
 על ביאור קבתה אם הוא לשון אהל או ערות אשה או קבה ממש
 והיו קוב וקבה שני שרשים לשני שמות מורים על ענין אחר ויהיה
 קבה במשעול פאה ממסילת שבע עשרה ובסמיכות ובכנוי ישתנה
 הצרי אל חטף קמץ ונאמר קבתו ואלו יתרכו בלשון נקבה
 כמו שזקת שקתות בשני החלם אל חרק והסגור אל שוא

פעות

הפא בקמץ והעין בשורק כמו גלות חזות ואלה
 לא ישתנו בסמיכות כלל ודפי רעת הקמחי
 גם חנור בפתח פא השרש הוא מזה המשעול ולא נשתנו אלה
 השמות על דעתו כרי להורות שרשם בפלס מלכות שגם הוא לא
 נשתנה והאות על זה כי כמו שאמרים מלכויות כן אמרים חנויות
 ונשארה המם בפתח במלכויות ולא כן החית בתנויות כי אלו היתה
 בפתח גדול בהנעת היר הנראית ברבוי היו שלש נקודות גדולות
 מדובקות אשר יכבד על חלשון לבטא בהנהגה ולכן הנכוז בעיני בוח
 הוא מה שכתב עליו החביב שהוא משעול פעות בזאת המסילה
 בפלס פדות והחית באה כתף פתח ברבוי ואמרו חנויות

פעות

הפא בצרי והעין בשורק כמו ערות גאות וחרבוי בא
 בלשון משנה בהראות הלמד השרש שהיא הא מוקרת
 הפא בקמץ והעין בחלם כמו
 גפרד מן אמנות ונשתנו בסמיכות

פעות

ובכנוי

המסילה העשרים

ובכנוי כי נהפך תקמץ אל חטף פתח אלא באחר שבה בפרח גזר
 לאחיו ולאחותו ולכן סבר הקמחי לתת דהפרש בין הבאים בפתח
 גדול ואמר שהם וראוים רבא ברגש ובין הבאים בחטף פתח שהם
 רפים ודינם רבא ברפיון ותמה אני מאד על רבים מן המדקדקים
 ובפרט על החביב כי ידעתיו מדקדק על לשונו ואם כן אחרי שומם
 אחות וחמות מנחי תלמד מה ראו לשים ארס מנחי הונו ואמרו
 שמשפטים להיות אחות חמות בנוע הונו ולמה לא אמרו שמשפטים
 להיות אחות חמות ואולי אמרו זה מפני שמצאו בלשון משנה שם
 דבר אחת בנוע הונו ואף שאין זה נמנע עם כל זה אפשר שיהיה
 שרש אחות אחת וכשם אחת נשתנתה תהא אל וו ולכן נפל בו מ
 מחלוקת ואין לו הכרח והרבי בא בתוספת יור באמצע ויאמר אחיות

פעית

הפא בשוא והעין בחרק כמו בריח שכית וכשהפא
 גרונית תבא בחטף פתח כמו חנית וכל אלה לא ישתנו
 עם הסמיכות ולא עם הכנוי ויתרבו פעם בלשון זכר כמו חניתיים
 ופעם בלשון נקבה חניתותיהם וכן מן ברית בלשון משנה בריתות ו
 הפא בשוא והעין בשורק כמו פרות כסות ונות שכבות
 וארו לא ישתנו בסמיכות ולא בכנוי ולא יתרכו :

פעות

הפא בחלם והעין בסגול כמו צפת ולא יתרכה ולא
 ישתנה זהו לפי דעת הקמחי והחביב אבל לפי דעת
 רבי יונה המדקדק אין שרשו צפה עד שיתאמנוספי יהמו בחסרון
 תלמד הא אבל שרשו צפת והמו היא למד דהשרש ואם כן הוא אינו
 במסילה הזאת כי אם בראשונה בפלס קדש שרש :

פעית

הפא בקמץ והעין בחרק כמו צפית ולא ישתנה ולא
 יתרכה לעולם **פעון** הפא בקמץ והעין בחלם
 כמו רצון גאון חרון מגזן ובכלם ישתנה בסמיכות ובכנוי
 ובכנוי תקמץ אל שוא או אל חטף פתח כשהפא אות גרונית וכלם
 יתרכו בלשון זכר **פעון** הפא בצרי והעין בחלם כמו חרון
 נפרד מן הרונך ולא ישתנה לעולם ולא יתרכה זהו סוף

המסילה הזאת ו

המסילה העשרים ואחת

המסילה

העשרים ואחת היא מסילת נחי הלמד אלף וזכה
ששה משעולים פועה

בסגול כמו גומא ואפשר שבזר

סכאך ויחיד עפא יסיוהיו סבא עפא ואלו לא ישתנו לעולם אף

פי לא נמצאו נפרדים יחידים פעה

בסא גבא דשא טנא פלא ונמצא אחד בצרי הפא בישעיה

סימן ט פלא יועץ וועשה ממנו שם התאר בתוספת יוד בשפטים

סימן יג והוא פלא וברבו ישתנה סגול הפא אל שוא וסגול העין

אל קמץ כמו דשאים פראים ובכנוי ישתנה על שני דרכים הדרך

הראשון שתשוב הפא בחרק והעין בשוא כמו בלאו או הפא בפתח

כמו טנאך פעה הפא בסגול והעין נחיה אם היא מאותיות

הנחאו בשוא קל אם אינה מהן כמו חטא גיא ואלו יתברו

בלשון זכר בשנוי הסגול אל חטף פתח והנחיים יתנוקעו בקמץ

ובחרק כמו חטאים פעה כדו בקמץ כמו צמא ובעסמכות

ובכנוי ישתנה קמץ הפא בשוא צבא מלחמה צבאי ולא

נמצא צמא מתרבה אבל צבא יתרבה בלשון נקבה צבאות ובכנוי

יתרבו ישתנה קמץ הפא אל חרק וקמץ העין אל שוא ויאמר צבאותיו

הפא בפתח והעין בקמץ כמו רכב קנה ולפי

החכיב יחיר חטאים הוא בזה המשעול אלא שלא

פא בהרגל הלשון ולפי סברתי אין דכריו בזה נכונים אלא הוה

במשעול פעה כמו שכתבנו למעלה ומה שגשתנה הסגול אל פתח

אינו רבר זר כי כבר מצאנו פעמים רבות הסגול משתנה אל פתח או

חטף פתח ברבו כשהפא אות גרונית כמו מן הפץ חפצים והעין

הנחה הונעה בקמץ בסבת האלף הבאה אחריה הסתנועעת ברבו

ולזה אין צורך להרבות שמות שלא באו על הרגל הלשון כמו

שיתחייב על החכיב בזה פעה הפא בחרק והעין בסגול כמו

בסא ובסמכות ישתנה הסגול אל צרי כמו בסא ו

ובכנוים וברבו הומר הסגול בשוא קל כמו כסאי כסאות ו

השמים ועשרים היא מסילת נחי הלמד אלף

מסילת

מסילת השמים ועשרים

נוספי הו בסופם ובקצתם יוד באמצע ובה ארבעה משעולים ו
 הפא בפתח והעין בקמץ ורגש והאלף נחה כמו
 חטאת ובסמיכות ישתנה הקמץ אל פתח כמו
 חטאת יהודה ונמצא אחד בחסרון האלף במדבר סימן טו ושעיר
 עזים אחד לחשת וגם אחר נמצא בפתח כמוכרר לתטאת נלכרה
 ושניהם זרים לפי הקדוק תלשון ויתרבה בלשון נקבה בפתח החית
 והלם ורגש והיית חטאת ולא ישתנה בסמיכות ולא בכנוי הרבוי
 כלל כמו חטאת נעורי חטאתיכם :

פעאת

הפא ברגש והעין בפתח כמו קראת לקראת וזה
 לא נמצא נפרד כי אם בשמוש לקראר ובכנוי
 לקראתך לקראתו ולעולם למד משרחת אותו בראשו ו
 הפא בחרק והעין בצרי כמו מלאת נשאת וכשיתרבו
 ישתנה הצרי אל שורק קטן ויתרבה בלשון נקבה
 וכן גם כן ישתנה הצרי אל שורק קטן בססנד
 תיחיד כמו מלאת אבן :

פעאת

פעאת

כמו במלאותם

הפא בקמץ והעין בחרק כמו נשוי ולפעמים
 נמצא בזה המשעול שם שהומר בו הקמץ אל
 שוא כמו מריא וכלם יתרבו בלשון וכן בשונה הפא השרשית כמו
 נשויים מריאים ובה נשלמה מסילת השמים ועשרים ו
 השלש ועשרים היא מסילת חסרי הפא ונתי
 תלמד ומהם נוספי המם בראשם ומהם עם זה
 נוספי היתו בסופם ומהם נוספי היוד באמצע לכו ובה חמשה
 משעולים :

פעיא

מסילת

מעה

המם בפתח והעין בקמץ ורגש הבא להורות על
 חסרון פא השרש כמו מסר מכה ובסמיכות
 ישתנה הקמץ אל פתח בהשתנות היתה אל הו כמו מכת חרב מסרת
 נקיים ויתרבו בלשון נקבה מכות מסות ו
 המם בפתח והעין בקמץ והנחה אלף בסוף כמו משא
 ואלו לא ישתנו לעולם אף בסמיכות ו

מעא

מעה

מסילת השלש ועשרים

מעה

המם בפתח ותעין בסגול כמו מטה ויתרבה פעם
 בלשון זכר כמו נקבה במטיו שהוא רבנוי עם
 הרבוי בלשון זכר ופעם בלשון נקבה בנפרד מטות ורבנוי מטותם
 זרבי ועקב ברבי אלעזר סבר כי מן המכים אשר הכוהו והוא בזה
 המשעול ורבי יוסף קמחי הורה לו אבל רבי יונה סבר שהיחיד הוא
 מכה וברבוי ואמר מכים כמו שאומרים מן חטרה חטים ולפי דבריו
 היו ליחיד אחד שני רבויים אחד בלשון זכר ואחד בלשון נקבה כי
 נאמר מן מכה מכים וגם מכות ואין טעם מקריע בין שני הדעות האלה
 המם בפרתח והעין בשורק כמו מצורח שהוא
 נפרד מן מצורח: **עיא** הפא חסר ונוסף
 היוד והעין בחרק כמו שיא הנפרד מן שיאו ואלה לא

מעות

ישתנו ולא יתברכו כלל

מסילת

הארבע ועשרים היא מסילת נתי הקצוות בתוספת
 תו או מס בראשם ויש מאלו עם זה מומרי ההא
 ביוד באמצע ומתם נוספי התו בראש ונון בסוף ובה חמשה משעולים
 התו בחלים והעין בקמץ כמו תורה תורה ויתרבו
 בלשון נקבה בהשמנות תהא בוו תו כמו תורה

תועה

תורות: **תועה** התו בשורק והעין בקמץ כמו תועה וגם
 אלה יתברכו בלשון נקבה כמו תוגות

תועיה

התו בשורק והעין בחרק והיוד המומרת בקמץ כמו
 תושיה: **מועא** המם בחלים והעין
 בקמץ כמו מועא מורא ואלו לא ישתנו לעולם

תועין

התו בשורק והעין בחרק כמו תופין נפרד מן
 תופיני ולא נמצא בהרצל בלשון כי אם הרבוי
 הסמוך והפא הנחת היא אלף והומרה בוו מחמת שורק התו הקודמת
 ונוספו הנון והיוד להורות על אפויית מרובות זו אתר זו כמו שהביא
 רשי מדברי רבותינו זל תופיני אפוייה אפויית הרבת אתר תליטתה
 אופה בתנור וחוזר ומטגנה במכתב ולפיזה הרעת תופיני לא יהיה
 סמוך אלא סוכרת והוא שם תאר ליחיד שנאפה אפויית ררבת כמו

שאמרנו

מסילת חמשה ועשרים

שְׁאֲמַרְנוּ וְאִם כֵּן הוּא תִּיחַ עֵקֶר הַמִּשְׁעוֹל הַזֶּה תוֹפִינִי דַתּוֹ בְּשׂוֹרָק
וְהַעֵץ בְּחֶרֶק וְהַנּוֹן וְהַיּוֹד הַנוֹסְפוֹת לְחֹאֵר בְּצַרִי הַנּוֹן וְלֹא יִתְרַבֶּה
וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה כָּלֵל לְעוֹלָם :

מסילת

הַחֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים הִיא מְסִילַת הַיְתִירִים בְּשִׂרְשֵׁיהֶם
אֲשֶׁר הַקְּרוֹמוֹנִים קָרְאוּ אֹתָם מְרוֹבְעִים וְאֵנִי נִרְאָה
בְּעֵינַי לְקִרְוָתָם יְתִירִים בְּשִׂרְשֵׁיהֶם כִּי כָּל אֲוֹתוֹתֵיהֶם שִׂרְשׁוֹת לָהֶם
וַיִּתְרוֹת לְמַעַל מִמְּסַפֵּר הַשְּׁלֹשׁ אֲשֶׁר נִתְּנָה לְהַתִּיחֵם כּוּ שִׂרְשׁוֹת הַשְּׂמוֹת
וְהַפְּעִילִים וְלֹא קָרְאֵתִים מְרוֹבְעִים כִּי רַבִּים מֵהֶם בְּעֵלֵי חֲמֵשׁ אֲוֹתוֹת
אֵף כִּי בְּמִקְצַת הַשְּׂמוֹת אֲשֶׁר בְּמְסִילָה הַזֹּאת תִּמְצָא מְאֹתוֹת הַאֲמֵנִתִי
אֲשֶׁר אֲמַרְנוּ בְּשִׁעַר הָאֲוֹתוֹת שֶׁהֵן מִיּוֹחֲרוֹת לְשֶׁרֶת בְּתֵנָה וְהֵנָּה עֲלֶיהָ
מְסַפֵּר מִשְׁעוֹלֵי תְּמִסְלִיחַ הַזֹּאת לְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה מִשְׁעוֹלִים :

אבנט

יִרְדּוּ פְּרִדָּס הָאֹת הַרְאֵשׁוֹנָה בְּפִתַח וְהַשְּׁנִית
בְּשׂוֹא וְהַשְּׁלִישִׁית בְּצַרִי וְיִתְרַבּוּ בְּלִשׁוֹן זְכָר
אֲבַנְטִים פְּרִדָּסִים וְלֹא יִשְׁתַּנּוּ בְּסִמְכוֹת וְלֹא בְּכַנּוּי :

חרמש

הָאֹת הַרְאֵשׁוֹנָה בְּסִגּוֹל וְהַשְּׁנִית בְּשׂוֹא וְהַשְּׁלִישִׁית
בְּצַרִי וְלֹא יִתְרַבֶּה וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה כָּלֵל :

כרזל

כְּרִמְל הָאֹת הַרְאֵשׁוֹנָה בְּפִתַח וְהַשְּׁנִית בְּשׂוֹא וְהַשְּׁלִישִׁית
בְּסִגּוֹל וְכְרִמְל בְּאֵת חֲתוּסְפַת הַיָּד יְדוּעָה כְּרֵאשׁ וְהֵא
נוֹסְפַת בְּסוּף תְּסוּרַת לְמַד בְּרֵאשׁ וְיֹאמַר הַכְּרִמְלֵה שְׁפִירוֹשׁוֹ אֵל
הַכְּרִמְל וּבְכַנּוּי יִשְׁתַּנֶּה הַסִּגּוֹל אֵל חֶרֶק וְהַלְמַד בְּדָגֶשׁ וְנֹאמַר כְּרִמְלֵוֹ
גְּלִמּוֹד קְרִסְמֵל חֶרְצוּב בְּאֹת הַרְאֵשׁוֹנָה פִּתַח וּבְשְׁנִית שׂוֹא וּבְשְׁלִישִׁית
שׂוֹרָק וְגְלִמּוֹד נִמְצָא תֵּאֵר לְזָכָר וְלְנִקְבָה גְּלִמּוֹדֵה וְלֹא יִכְנוּ
וְלֹא יִתְרַבּוּ לְעוֹלָם קְרִסְמֵל לֹא נִמְצָא תּוֹחִיד וְלֹא הַנְּפִרֵד אֲלֵא הַרְבּוּי
עִם הַכְּנוּי קְרִסְמֵל חֶרְצוּב גַּם כֵּן לֹא נִמְצָא יְחִיד וְלֹא עִם הַכְּנוּי
אֲבֵל נִמְצָא הַרְבּוּי נְפִרֵד לְבַד וְיֹאמַר חֶרְצוּבֹת בְּלִשׁוֹן נִקְבָה וְקִצַּת
חֶרְצוּבֹת קִימֵי סְבִירֵי שְׁתִּיחִיד הוּא לְשׁוֹן נִקְבָה וְתִיחַ דִּינוֹ חֶרְצוּבֹת בְּפִלְס
גְּלִמּוֹדֵה וְאִין מִזְכִּיחַ בֵּין שְׁנֵי הַדְּעוֹת כִּי לֹא נִמְצָא בְּתֵאֵר יִזְכִּיחַ עַל
לְשׁוֹן זְכָר אוֹ נִקְבָה וְאִין הַרְבּוּי בְּתוֹ סִימֵן הַכְּרִחֵי עַל הַנִּקְבָה :

המסלה החמשה ועשרים

והשלישית בחלם **כפתור התרבה בלשון זכר כפתורים וביא עם**
הכנוי כפתורית אבל חרגול ופרעוש לא התרכו ולא נמצאו מכונים
ורפסוד נמצא ברבוי בלשון נקבה רפסודות ולא נמצא תיחוד אלא
לפי תקש ולכן חשבו קצת המדקדקים שתחיד לשון נקבה רפסודה
וגבעול האות הראשונה בתרק והשנית בשוא והשלישית בחלם
ולא נמצא לו הרבוי במקרא אלא במשנה גבעולין בתוספת נון
באחרונה ולא ישמנה לעולם **ספרד סמדר הנמל אררט האות**
הראשונה בשוא אם אינה גרונית ואם היא גרונית כפתח והשנית
בקמץ והשלישית בהפסק לעולם כפתח זולת אררט שהיא בקמץ
בכל מקום **ערפל עמלק עואל עטרף חבצל האות הראשונה**
בחטף פתח והשניה בקמץ והשלישית בסגול כשם ערפל אבל
בנשאים היא בצרי וכעטרף וחבצל היא אם הצרי ברגש ולא יחואר
בם פי אם עמלק ונאמר עמלקי ולא יתרבה מהם כי אם עטרף שנאמר
עטרפים ולא ישמנה בסמיכות אלא חבצל שנאמר חבצלת ואפשר
שגם מוכרת חבצלת אינו חבצל אלא חבצלה בעל חמש אותיות ולא
משעול בפני עצמו **אמרפל האות הראשונה כפתח והשנית**
בשוא והשלישית בקמץ והרביעית בסגול ולא יתרבה ולא ישמנה
כלל **חרעאל האות הראשונה בחירק והשנית והשלישית בשוא**
והרביעית בסגול וגם זה לא יתרבה ולא ישמנה לעולם **עכביש**
חלמיש האות הראשונה כפתח והשנית בקמץ ורגש והשלישית
בתרק ובסמיכות ישמנה הקמץ בשוא כמו חלמיש צור **פתגיל**
האות הראשונה המונעת בשוא והנשארות בחירק ולא
ישמנה לעולם **שרביט זרוף זרויר האות הראשונה כפתח והשנית**
בשוא והשלישית בחירק **ושרביט הוא מן המרובעים לדעת כל**
המדקדקים אבל בזרוף וזרויר נחלקו הדעות כי יש מי ששם זרוף
במרובעים כמו שעשה רבי חור קמחי וכן נראה האמת לפי התרגום
ששם שמות דברים **ואחרים בקשו להוציאם מענינם ולחזר להם**
הזרות כטוב בעיניהם עד שהחביב בקש פירוש מדברי רבותינו
פרכי רבי אליעזר משום דזריף ועשה זרוף מכפול הפא זין וזה הוא

המסילה החמשה ועשרים

גם כן מדבריו הקמחי בשרשים שלו

אד אִמְנֵם כְּבוֹדִים בְּמִקוֹמוֹ מֵינֵה עַל זֶה וְזֶה כִּי הִקְמַחֵי פִירֵשׁ שֵׁם זְרוּיָף וְהִפְתָּת שֶׁהוּא אֶפְשֶׁר פִּירוּשׁוֹ שֶׁהוּא עֵשֶׁב הַנִּגְנֵז וְהִנְחִתְךָ זְרוּיָף שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים רְשֵׁי פִירֵשׁ מְנַפֵּחַ וּבְעַל הָעֵרוּךְ פִּירֵשׁ מִכְבִּיד הַחֲלִי חֲרִישָׁאִין הַנְדוּן שֶׁהֵבִיאוּ הוֹסֵה לְרֵאיוֹה וּרְבֵי יוֹסֵף קִמְחֵי פִירֵשׁ שְׁזוּיָף מֵלֶה מוֹרְכָבֵת מִן זֶר וְזוּיָף פְלוֹמֵר זֶר הַיְהוּדִי לְאַרְצָא מִפְּנֵי שֶׁהִמְטֵר זֶר לְטִבֵּעַ הָאָרֶץ וְהַחֲבִיב בְּקֶשׁ לְסַחֵר אֶת דְּבָרָיו וְאָמַר שֶׁהוּא לֹא יָדַע מַה זְרוּת יֵשׁ לְמִטְרַא אֶצֶל הָאָרֶץ וּמִי שֶׁעִיּוּן בְּטִבְעֵיזוֹת יָדַע כִּי מִתְלַצֵּיהַ יֵצֵא וְהֵנָּה סְתִירַת הַחֲבִיב הִיא בְּנִין דַּעַת רְבֵי יוֹסֵף קִמְחֵי כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁהִמְטֵר נוֹרֵד מִן הַיְהוּדִים הַעוֹלָאִים מִן הָאָרֶץ הַיְהוּדִים וְהֵם אֵינָם מְטִבֵּעַ הָאָרֶץ אֲלֵא מִן הַעֲנִינִים שְׁנִתְעַרְבוּ בָּהּ הַבָּאִים אֵלֶיהָ מִחוּץ כִּי בְטִבְעֵהָ הָאָרֶץ קָרָה וּיְבֵשָׁה אֵין בָּהּ לְחוֹת לְכַר לְחוֹת מֵהַ שְׁנִתְעַרְבַּ עִמָּה וְלָכֵן זֶר הוּא עִמָּה אֲךָ אִמְנֵם יֵשׁ לְחַפְזֵי דְּבֵי יוֹסֵף מִמְּקוֹם אַחֵר כִּי זְרוּיָף הוּא לְשׁוֹן הַקִּדְשׁ חֲמוּר לְשׁוֹן מִקְרָא וְאֵין לַעֲשׂוֹת אַתּוֹ לְשׁוֹן אֲרָמִי אִם אֶפְשֶׁר לְפָרְשׁוֹ בְּדֶרֶךְ אַחֲרֵית וְלָכֵן טוֹב הוּא לִמְרֵי שֶׁהוּא שֵׁם וְיָבֵר וּמִן הַיְהוּדִים וּבְעֵינֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּבוֹ הִרְאֵשׁוּנִים וְכֵן זְרוּיָף שֶׁפָּתַח רְשֵׁי שְׂאֵינוֹ יוֹדַע מַה הוּא הֵנָּה הוּא שֵׁם חַיִּים שֶׁמִּתְנַדְּגֵת בֵּין הַתַּרְגוּמוֹת וְעַל כֵּן נִקְרָא בְּשֵׁם הַנְּדוּר הַזֶּה וְאָמַר זְרוּיָף מִחֲנִים מִפְּנֵי שֶׁהִנְדוּר הוּא בְּמַתְנִים וְכֵן תַּרְגֵּם רַב יוֹסֵף וְאָבְבָא דְּמִדְרָבִיל בְּצַת תַּרְגוּמֵי בְּמִשְׁלֵי סִימֵן לִי וְלָכֵן טַעַם מִי שֶׁאָמַר שֶׁהוּא מִן הַכְּפוּלִים שֶׁהוּיָה לְשׁוֹן זְרוּת וְזֶר מַעֲשֵׂהוּ לְפִי דַעֲתֵי אֲרָאֵל אֲרִגֵּז עֲקָרֵב חֲשֵׁמֶל כְּרֶפֶס גִּנְזוֹךְ שְׂרַעַף דְּרִדְרֵי צִרְתֵּן צִרְפָּת וְזוּלָתָם שֶׁכֻּלָּם הָאוֹת הִרְאֵשׁוּנָה וְהַשְׁלִישִׁית בְּפִתְחָ וְהַשְּׁנִיית בְּשׂוֹא וּבְרַבּוּי וְשִׁתְנָה רֶפֶה הַבֵּית שֶׁל עֲקָרֵב אֵל דְּגֵשׁ וְנֹאמַר עֲקָרֵבִים וּכְכֹנוּי וְשִׁתְנָת פִּתְחָ הָאֵלֶף אֵל סֵגוּל וְנֹאמַר אֲרָאֵלִים וְכִבְרֵי שֶׁ קִצַּת שְׁמוֹת זֶרֶה הַמְשַׁעוֹל שֶׁהָאוֹת הִרְאֵשׁוּנָה בְּקִמְץ וְלֹא אִזְכָּרְתָם בְּסִפְתָּ כִּי הֵם מִתְחַלְפִים אֶצֶל נְיֻסְחָאוֹת הַסְּפָרִים אֲשֶׁר אֶתְנֵי וְלָכֵן נִיחֵי אֲרָאֵל לְפָרְשֵׁם בְּפָרְט אֶצֶל חֲכָמֵי הַמְסוֹרֹתוֹ סִרְפָּה שְׁנַעַר גּוֹבֵר טַפְסֵר פִּתְגָם פְּלוֹשׁ יוֹדָף הָאוֹת הִרְאֵשׁוּנָה בְּתַרְק וְהַשְּׁנִיית בְּשׂוֹא וְהַשְׁלִישִׁית בְּקִמְץ וְסִרְפָּה

המסילה החמשה ועשרים

שבער גזבר פרגם פלדש ודלף לא נשמתו כלל לעולם אבל טפסר
 נשמתו תנועותיו בכנוי מן החרק אל שוא ונאמר טפסרוך ונמצא שם
 אחד בזה המשעול בחרק מושך היור נחה והוא פינתוס פלדש
 האור הראשונה בחרק והשנית והשלישית בסגול וברבוי ובכנוי
 ושמנה סגול השנית אל פרח וסגול השלישית אל שוא ונאמר
 פלגשים פלגשיך ; ברורה האות הראשונה בשוא והשנית בהלם
 והשלישית בפתח ויש אומרים שאלהי החית היתה בסגול והיתה
 בעלת שלש אותיות והבית נוספת בפלס קדש ולא נראה לי דעתם
 כמו שנוכח בסוף זאת המסילה ; ארגמן האות הראשונה בפתח
 והשנית בשוא והשלישית והרביעית בקמץ ולא ישתנה ולא יכונה
 ולא יתרחק לעולם ; אגרטר האות הראשונה בפתח והשנית
 בפתח והשלישית בשוא והרביעית בקמץ ובסמיכות ישתנה הקמץ אל
 שוא אגרטלי והאות הראשונה מפתח אל חטף פתחו אדרכון האות
 הראשונה בחטף פתח והשנית בפתח והשלישית בשוא והרביעית
 בהלם ; דרכמן האות הראשונה בפתח והשנית והשלישית בשוא
 והרביעית בהלם ; צפרדע האות הראשונה והשלישית
 בשוא והשנית והאחרונה בפתח והרביעית בצירי ואחריה תנועה
 גנוכה וברבוי וימר הצירי בשוא ונאמר צפרדעים ; שעטני
 רעמס האות הראשונה והשנית בפתח והשלישית בשוא והרביעית
 בצירי ושני אלה לא ישתנו לעולם ; אך יש ביניהם הפך כי שעטני
 הוא בעל חמש אותיות ודאי רעמס יש לו שמונה בעל ארבע
 אותיות לבר והרביעית כפולה ; כי הפרת השמות הרבועים לפי
 המדקדקים אשר באו אצלינו חבוריהם תלויה בשני ענינים ;
 האחד להסתכל אם בראש השם אחת מן האותיות הנוספות אפשר
 זכרנו בשער האותיות ונתננו להם סימן ובלמשי אהכנה וקצת
 המדקדקים אומרים כיהן אותיות האמנותי לבר ;
 והענין השני הוא אם יש בשם אותיות
 רבות מרובות כי אם נמצאת בראשם אות משרתת אז אפשר
 שהיא נוספת ולא שרשית ; וכן אם יש בשם אותיות מתרמות אפשר

המסילה החמשה ועשרים

שהן אותיות הנכפל ומספר אותיות השם הוא מספר הנשואות ולכן
אומרים ששרש ברזל אפטר שהיה דולח על משקל קיש והיות
נוספת וכן ארגמן אפטר ששרשו רגם והאלף והנני נוספות וכן
תקיש על זולתם ו

אך

אמנם אין המאונים האלה מאוני צדק כי אפטר
שהאותיות הן תתינה שרשיות גם כן אחר
שלפעמים מצאנו אתן שרשיות אבל לפי דעתי לישר המאונים האלה
ואת הנכונה לא יעקשו יש להוסיף על השני ענינים הראשונים ענין
שלישי והוא שנסתכל אם אחרי סוד האותיות שאמרנו שאפטר
שמהיינה משרתות או נוספות או כפולות צדוף האותיות הנשואות
לשרש יורה על ענין מענינו הוראת השם שלם כלו בטרם יהיה חלק
האותיות שזכרנו בשני הענינים הראשונים כיון שדלח לא יורה דבר
מענינו הברלח כי דולח לשון עבירות והברלח דך ונקי וכן רגם לא
יורה על ענין הארגמן כי יש לו שתי הוראות רצוני לומר לשון זריקה
ולשון ארונות ושררה אלה עם נאמר שהיו השני שמות הנזכרים
בתחלה מועתקים כדלח מן התפך וארגמן שהוא זרקניו או
המביטום בו ויש לו שררת על כל בגדי צבעונין ומחמה גדול רושם
הענינים הללו בהם הוקבעו להם לשמות ואם כן הוא חרי מוטב ואם
לאו אין כל מאום בזה כי ראין אנו לומר כי דלח אינו שרש כדלח
ולא רגם שרש ארגמן אבל כדלח מרובע וארגמן מחומש וכל
האותיות והם שרשיות להם אין בהם תוספת ולא גרעון ובזה נשים
קנציל למילין מרבה בעניני המסילה הזאת כי אף שנבוא דמשושים
ובעלי שבע ושמנה אותיות כמו שאמרנו בתחלת השער הזה שאפטר
להיות מן הנאמרים באלו וכל השומע להבין ולהקיש על צורות
השמות הן לפי דמיוני עניניהם ו

המסילה

השש ועשרים היא מסילת המספרים וטרם
תחלי לדבר בצורה שמוריהם אגיד לך את
הרשום בכתב אמת אחת היא ורא אכתידנה תחת שפתי והיא כי יש
לדעת ששמות המספרים הם שמות תארים באמת ותשעם כי עם כל

המסלה הששועשרים

זה שנהלקו חכמי ומחקר בהתייחס שם האחד אל הנמצא הנזיל
 במוחלט גם אל האל יתעלה שמו אם יורה ענין זולת נפשם בעצמם
 או יורה עצמם ומותחם ומכל מקום באחד דימנו לא נפל ספק בלב
 אחד מהמתבודדים על האמת שהוא לא יהיה מקרה קרה למנוים
 ולכן הוא שם התאר באמת הנגזר משם המקרה וזאת היא הוראת
 שמות המספרים הראשונה שבגללה הונחו השמות ההם ואחרי כן
 הושאלו והועתקו אל אשר הוצרכנו לקרא להם שמות אשר בלחם
 להעמיד בלב השומעים רושם קיווי הענינים הדומים אל המוחשיות
 והטעם כי השמות הונחו אצל בעלי הלשון להורות ראשונה על
 הענינים המורגשים כי הם היוועים אצל ההימון המשתמשים ברב
 השמות המונחים הנמצאים ואחרי כן החכמים שבכל דור ודור
 מסתפקים או משאלים או מעתיקים אתם אל ענינים נבדלים מחקר
 אשר לא יעברו בם החוש גם לא ידעו ולא יבינו בעלי הלשון שהוא
 דרכי אפשר שבהשאלה ובהעתקה יחליפו הוראותיהם ועמם ימירו
 דרכי הוראת השמות בין שיהיו שמות מורים על חיבות במה שהן
 קולות מורים בשם מלה ופעל ושם שהם יורו על קולות מורים ולא
 ענינים שיורו עליהם זולתי קול בין שיהיו שמות מורים ענינים הוצו
 לשכל בין שיהיו מורים חקיווי הנפש אשר בם יציור האדם הנמצאים
 הוצו לשכל בצד מצוי הספוק וההעתקה וההשאלה ומאלו הסוגים
 הם הורכים שישתמשו בם המדקדקים ומיחדים אתם לראשונותם
 לגוייהם אבל השמות אשר ישתמשו בם ההמון הם ודרכיהם השמות
 והורכים שהנחו ראשונה מניחי הלשון להורות על חסות השור
 הקרובים ואליהם ישונו באי זה צד מן הצדדים המסופקים בסדר
 יחסם והמועתקים והמושאלים בצדדי הדמותם והתלותם ולהיות זאת
 הוראת השמות ראשונה לכן יתחייב המדקדק לדבר בהם כי חכמתו
 משמשת לכל המון בעלי הלשון שהוא ועל כן יצטרך לדבר בם כפי
 הוראתם אשר הונחה בהם ראשונה ולכן מלבד צורות השמות
 נצטרך לדעת צורפם וצדי צורותיהם בהוראותיהם המתחלפות כפי
 דרכי לשון העברים ומעתה נכתוב ציורם באותיותיהם ונקודם

אחר

האלף בסגול ונחית בקמץ ובסמוך ושתנה עה
 חרוב הקמץ אל פתח וכן גם הסגול ונאמר אחר
 העם ועל המעט בא בלד בפתח במוכרת ולפעמים תחסר האלף כמו
 ביהוקאל סימן לג' ורבר חד אל אחר ויש אומרים שלפעמים שיגנו
 תסרון הדלת ולא נראו בעיני דבריהם ורשעים פי אין הדלת
 מאותיות הנחית והחסרון ולכן אין לדחוק את עצמינו לחשוב סברה
 ברויח פזאת לריק בלי הכרח ולכן נראה לי שלא יאזכרנו עוד אף
 כי רש' ורבי יוד קמחי סוברים כמוהו והנה השם הוא זכר ויתרבה
 בלשון זכר ונאמר אחרים בשנוי פתח קטון תאלף אל חטף פרח
 בלד בפתח וכשחוא בהפסק ושתנה פתח האלף
 אל סגול ופתח נחית אל קמץ וזלת ששה שבאו

אחת

במסרה שהם בהפסק זקף קטון וכלם בפתח כמשפטים כשהם בלי
 הפסק וקדמוני המדקדקים נחלקו בזה השם כי יש אומרים שהוא
 חסר תלמד דלת שהיה משפטו אחת נגזר מן אחר ואחרים אמרו
 שהוא נגזר מן אח כשזורה אחר אלא שבא בחסרון הדלת ומכואר
 הוא ששני הדעות יסבו על ציר אחר רצוני לחסרון הדלת אבל לי
 נראה כי שני שמות אלה ראשונים אחר לזכרים ואחת לנקבות ואין
 אחד מהם נגזר מן האחר ולכן לא ושתתפו בנקודות וגם כי לא תמצא
 בשמות מספר הנקבה שם מספר הזכר ועוד כי אחד יתרבה כמו
 שאמרנו ואחת לא ימצאו מתרבה ואלו היה דבריהם הינו אומרים
 לנקבות תרבות אחדות ולא נמצא זה אף כי בן עזרא בספר צהרות
 כתב זה על פי החקש בפיו סברתו

שנים

לזכר גם שתיים לנקבה השיון בשוא ורהנון
 לזכר והחול לנקבה בפתח והיוד בתרין והנה
 יש אומרים שבא שתיים בחסרון נון שהיה
 משפטו שתיים ולא בא בן להפריש בין שתיים שהוא רכוי והמספר
 זבין שתיים שהוא שניות השנים ונחתנים אור על תסרון הנון דגש
 דחו אף על פי שהוא דגש קל ועוד נחתנים אות שני לזה כי בחאר
 הנקבה לא נאמר שתיית כי אם שנית שזה יורה שהאותיות השרשיות

המסילה הששועשרים

הן שני וחמו היא אות לנקבה ובסמיכות תחטר המס ויתחלף הפתח
אל צרי ונאמר שני וישאר הדגש בתו זולת מקום אחד בטיפים

סימן יז וננקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים

שלוש

לנקבת ולזכר שלשה ונמצא בשם שלש השין
הראשונה בקמץ והלמד בהלם והשין השנית בקמץ ובסמיכות

הזכר נאמר שלשת ונתחלף בו הקמץ אל סגול והוא אל תו ולפעמים
נמצא הסמוך בחסרון הא כשהוא בסמיכות מספר כמו שלש עשרה

ולפי רש"י שלשת אינו מפאת הסמיכות לזכר אלא אף מחמת האר
המספר המופשט כמו שכתב בבראשית סימן ז שלשת ימים שלוש

של ימים טרצינא בלעז וכן שבעת בכל מקום שטינא של ימים ולכן
לפירעתי יש לומר כי הסמוך האמתי של שלשת אף כי לפעמים

נמצא שלש לזכר מוכרת כמו בשמות סימן כא ואם שלש אלה הלמד
בחטף קמץ ובתאר היחיד השין תבא בשוא והלמד בתרק והשין

השנית בתרק גם בן מושך יוד ובנקבה בא בתוספת תו כי נאמר
שלישו לזכר שלשיות לנקבה ולפעמים יבא לנקבה בנוע היוד

ותוספת הא בסוף ונאמר שלשירה וברבוי נוסף מס לזכר ונאמר
שלושים ולנקבה לא נמצא זה הרבוי ועוד יבא מזה התאר הנגזר

שהוא שם מעלה ושלטנור בקמץ השין הראשונה ונאמר שלוש
והרבוי שלשים וטעם זה כי ר"ש ליש הוא השלישי למלך והוא

במדרגה הסמוכה אל המשנה ולמטה ממנו ובכנוים לא נמצא כי
אם כנוי שלשה לרבים ונאמר שלשתכם שלשתנו שלשתם בכנוי

לכח חמו בשוא ובמדרגים בעדם בצרי ובנסתרים בקמץ ויבא שם
משיך זמן זה המספר בתוספת מס בראש ונאמר משלש וכן עורה

בתב כי במשלש חדשים בתוספת מס קודם שלש ובימים בתוספת
מס אחר שלש והטעם כי בתאר הימים העזברים נאמר שלשים השין

הראשונה בתרק והשנית בהלם ובמשקלים נאמר שלוש בקמץ השין

והרק תלמד

ארבע

לְנִקְבָה וְלִזְכֹּר אַרְבַּע בְּתוֹסֶפֶת הָא בְּסוֹף הָאֵלֶּף
 בְּפֶתַח וְהִרִישׁ בְּשׁוּא בְּשִׁנְיָהם וְהִבִּית בְּפֶתַח
 לְנִקְבָה וּבְקִמָּץ לִזְכֹּר וְהִעִיז לִזְכֹּר גַּם בֶּן בְּקִמָּץ וְהִנְקֵבָה לֹא תִשְׁתַּנֵּה
 בְּסִמְכוֹת וְלֹא בְּפָנָיו כִּי נֹאמַר אַרְבַּע אַרְבַּעַתָּם בְּקִמָּץ הֵתוּ לְכֹר אֲבָל
 הַזְכֹּר יִשְׁתַּנֵּה בְּסִמּוּךְ וְנֹאמַר אַרְבַּעַת הָאֵלֶּף וְהִבִּית וְהִעִיז בְּפֶתַח וְלֹא
 יִתְרַבֵּה אֲלֵא בְּשִׁנְיֹת לְכֹר וְנֹאמַר אַרְבַּעַתָּם פִּירוּשׁוֹ עַל אֶחָד אַרְבַּעַתָּה
 וּבִזְוָה תַעֲרִי רִבִּי הַמְדַקְדָּקִים שֶׁחֲשָׁבוּ פִירוּשׁ אַרְבַּעַתָּים כְּפֹל אַרְבַּעַתָּה
 וְהֵעֵד עַל שְׁעֵתָם מִן שִׁכְתוּב בְּשִׁמּוּאֵל סִימָן יִב מִהִשְׁנֵי מַמְלָכִים כְּפִי
 הַרומִים וְאֵת הַכְּבִשָּׁה יִשְׁלַם אַרְבַּעַתָּים וְהִרְגָם וְיִנְתְּן וְיֵת אִמְרָתָא
 יִשְׁלַם עַל חֹד אַרְבַּעַתָּה וְכֵן פִּרְשׁוּ מְדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ יִשְׁלַם אַרְבַּעַתָּים בֶּן
 אִירַע לֹל לְקַה בְּאַרְבַּעַתָּה בְּנִים יִלְד וְאִמְנוֹן וְחֵמֶר וְאַבְשָׁלוֹם וְלִכְן אֲנִי
 חוֹפֵשׁ דְּבָרֵי הַתְּרַגּוּם וּדְבָרֵי רִשׁוֹ שֶׁהֵם דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּמוֹנִים עֵקֶר
 שְׁדַעְתָּם רַחֲבָה וּבְקִיָּאִים הֵם בְּלִשׁוֹן וּמְדַקְדָּקִים בְּלִשׁוֹנָם דְּהִיוּ וְלִבָּם
 שֶׁל אֲחֵרוֹנִים כְּמַחַט סְדָקִיָּה בְּעֵרְכָם וְלִכְן לֹא אֲחֻשׁ לְדַבְרֵי אֵלֶּף
 הַמְדַקְדָּקִים מְקֻרֹב בְּאֵן בְּמָקוֹם שֶׁסּוֹחֲרִים אִפְּלוּ שׁוֹתֵה בְּטָלָה שֶׁל
 הַרְאִשׁוֹנִים וּבְחֻלּוֹק יִשְׁלֹה הַשֵּׁם אַרְבַּעַתָּה מִשְׁקָלִים רְבַעַתָּה הִרִישׁ בְּסִמּוּךְ
 וְהִבִּית בְּקִמָּץ וְרַבַּע הִרִישׁ בְּחֵלֶם וְהִבִּית בְּקִמָּץ וְרַבַּע הִרִישׁ בְּשׁוּא
 וְהִבִּית בְּחֵרֶק וּבִין הַיּוֹד וְהִעִיז פֶּתַח תְּנוּעָה גְנוּבָה שֶׁהוּא מִן הַנְּבִלָעִים
 כְּמוֹ שִׁכְתָּבְנוּ לְמַעַלָּה בְּשַׁעַר הַנְּקוּדוֹת וְרַבִּיעִית בְּשׁוּא הִרִישׁ וְחֵרֶק
 הִבִּית וְהִעִיז בְּתוֹסֶפֶת יוֹד וְתוֹ וְהִתְאַר רַבִּיעִי הִרִישׁ בְּשׁוּא וְהִבִּית
 וְהִעִיז בְּחֵרֶק וְיִשׁ לְשֵׁנֵי אֵלֶּה הַמְּסַפְּרִים שֶׁם הִתְאַר רַבּוֹתֵינוּ פְּעָמִים
 בְּמַסְפָּרָם כִּי מְשׁוּלֵשׁ מְשׁוּלֵשׁת מְרֻבַּע מְרֻבַּעַת פִּירוּשׁם כְּפִילוֹם שֶׁלֹּשׁ
 פְּעָמִים וְאַרְבַּע פְּעָמִים וְאִין פִּירוּשׁ מְשׁוּלֵשׁ שְׁלִישִׁי לְכִסּוֹן כְּחֵלֶם רַבִּי
 דּוֹד קָמְחֵי אֲבָל שֶׁנִּכְפַּל שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים וְכֵן דְּהִחוּשׁ הַמְּשׁוּלֵשׁ שֶׁכְּפֹל
 בְּשׁוּלֵשׁ חוֹטִין וְכֵן פִּירֵשׁ שֶׁמְדַבְרֵי רַזֵּל וְהַחוּשׁת מְשׁוּלֵשׁ דְּאִמְרֵינוּ
 מִי שֶׁהוּא הַלְּמִיד חֵכֶם וּבְנֹו וּבְנֹו שׁוֹב אִין תּוֹרָה פּוֹסְקָת סוֹרְעוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יִמּוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַעךָ וּמִפִּי זֶרַע אִמֶּר יִהְיֶה מַעֲתָח
 וְעַד עוֹלָם דְּבַר אַחַר וְהַחוּשׁת מְשׁוּלֵשׁ בְּמִקְרָא וּבְמִשְׁנֵה וּבְדִרְךָ
 אֶרֶץ לֹא בְּמִתְרָה הוּא חוֹטֵה וְרַב יוֹסֵף תְּרַגְּם וְכֵמָּה יִאֲוֹן תְּלַחֵה

צריקיא

המסילה השש ועשרים

צדקיא דהינון בורא ושלם בניהון בתיבת דמגדלון תלת תלת ניסין
 ולא בבחיל ואתנמק ובבראשית סיסן טו כתוב עגלה משולשת ועז
 משולשת וגחיל משולש ופירש רבינו שלמה יצחקי מדברי רבותינו
 בבראשית רבא עגלה משולשת שלשה עגלים רמו לשלשה פרים
 פר יום הכפורים ופר העלם דבר של צבור ועגלה ערופה ועז
 משולשת רמו לשעור הנעשה בפנים ושעירי מוספין של מועד
 ושעירת חטאת וחור וזכר תרגם אנקרוס עגלון תלחא ועיזין תלחא
 ודרכין תלחא הרי שפירוש משולש כפול שלש פעמים כמוהו ולמינהו
 ולא שלישי כמו שפירש הקמחי שלישי לכסן גם לא כבן עזרא שכתב
 עגלה משולשת בת שלש שנים והלואי השימו יוד על פרה האחרונים
 בחכמה ובמנין ולא ענו עזות הפך פירושי רבותינו עליהם השלום
 המדקדקים על לשונם והם עליג שפת אשר המול המרה ולא ידעו
 מה ובקשו דרך אחרת : וכן כיוצא לזה נאמר מרובע בעל
 ארבע צלעות וארבע זוויות וזה נאמר גם כן בלשון מקרא רבוע
 הריש בקמץ והבית בשורק ובין הוו הנמשכת לשורק והעין הנזעה
 גנוכה ויש מאלו התארים תארי היתוס שלשים רבעים האורח
 הראשונה בתרק והשנית בצרי ורגש והשלישית בתרק ודע כי
 לעולם שמות המספר עד עשרה שמות הזכרים מוסיפים על שמות
 מספרי הנקבות הא מלבד שמנה שאין בין הזכר והנקבה שניו אורח
 אף כי יש ביניהם שניו נקודות כי בזכר הנון בקמץ ולנקבה בסגול
 ומעשרה ולמעלה הפך זה :

חמש

לנקבה החית בקמץ והמם בצרי ולזכר חמשת
 החיות בחטף פתח והמם בחירק והשין בקמץ
 ובסמיכות החית תשתנה מקמץ אל חטף פתח ולנקבות והמם לא
 תשתנה לנקבה אבל לזכר תשתנה מחירק אל סגול וכן קמץ השין
 ונאמר חמשת זהו לדעת קדמוני המדקדקים אבל הנכון לפי דעתנו
 חמשת פירושו קווינטינא בלעז כמו שאמר רש"י כי שלשת סירצינא
 ושבעת שיטינארל שפירוש חמשת חמוש פאשר שלשת שלוש ושבעת
 שבע וכן דין שוה הוא לכל המספרים הנכונים בתוספת מו בסוף
 ועל

המסילה הששה ועשרים

ועל זה הדרך הם שנים לזכרים ולנקבות כי אינם תארי הנמנים כי א
 אם שם המנין המופשט מהמתוארים הנמנים בו שהוא שוה לכל
 אם זכר אם נקבה תמנה ותאר היחס היה תמשי בחטף פתח החית
 והמס בתרק והשין בתרק ודגש ותחלוק על שני משקלים האחד
 בחטף פתח החית ותרק המס והשין ותוספת תו בסוף ויאמר תמשת
 והשני חקש החית בחלם והמס בסגול ואשר על המשקל השני לא
 יכונה והראשון יכונה ביוחד חמשתו וברבוי חמשתיו ו

שש

בצרי לנקבה וששה בחירק השין הראשונה ובקמץ
 השנייה לזכר אבל פשמספר הנקבות סמוך למלה
 זעירא או למלה שהיא מלעיל ותחלף הצרי בסגול ותאיר הנקבה
 הנמנית ששירה בחירק כלו והוא שנה לחלוק גם כן ותאר הזכר ששו
 בתרק כלו גם כן ויש אומרים כי תבא בסמוך ששת השין הראשונה
 בצרי והשנית בסגול ולפי דעתי דין זה כדון שלשת שזכרנו לעיל ו

שבע

השין בסגול ותבית בפתח לנקבה ולזכר ו
 שבעה השין בחירק ותבית בשווא והעין בקמץ
 ובסמוך לנקבה ותחלף הסגול בשווא ונאמר שבע
 ולזכר כפי המרקדים אליר זכרנו נאמר שבעת בסמיכות אבל לפי
 האמר בשבא הזכר להסמך תמורת התאר בא שם המנין השורה
 לזכרים ולנקבות שהוא שבעת ו
 וברבוי זה המספר ראוי
 לפקות עיני השכל כי נחלקו בו הדעות כמו שאמרנו במקצת ברבוי
 ארבע שהוא ארבעתים וזה רבוי שבעתים שפירושו לפי האמת
 לאחד שבעה ויבין זה מפירוש רש"י ואנקלוס בפסוק שבעתים יוקם
 קין אך אמנם יש מן המרקדים שפרשו שבעתים כפל שבעה שחם
 ארבעה עשר ואחרים פירשוהו היוצא מהבאת שבעה בנוזל מחבאת
 שבעה על שבעה שהוא שלש מאות וארבעים ושלשה ורבי דוד
 קמחי ומתת' רבי יחודה די נאפולי המכונה מיסור ליהאזן נע בספר
 לבנת הספיר שלו כתבו שאינו מורה על מספר קצוב אלא על הרבוי
 לבר ולפי דעתי דברי כל אלה ושא רוח כי מה לנו ולכפלים ולהבאות
 שכתבו בעלי הפירוש הראשון אשר אין להם טעם וראי ריה וגם בעלי

הדעת

המסילה השש ועשרים

הרעת השני טעותם מבואר כי אף שנמצא שבע בלשון העברי בלשון
גזמא לגים על הרבוי לא יחייב זה שלא תהיה לו חזרה מספר
היודע בענינו שהוא מספר שבעה ולכן שבעתים סודר על אחר
בשבעה שפירושו שבעה כפלים וכלל אומר כל רבוי מספר אשר
בסופו יודע מס אחר תנועת הפתח הגה יורה על כפלים במנין
המספר שהוא כמו שנים ארבעתים שבעתים ולפעמים יבא עם
בניו הרבים כמו שבעתם אבל ברבוי שבענה בתוספת נון באמצע
בין העין והתא נפלה מחלוקת בין המפרשים כי יש אומרים כי
תוספת הנון בא להורות על ההורעה כמו היא הידועה אשר בראש
התיבה וכן כתב הרמבן בסוף איוב ואמר ואולי הנון הניסף במילת
שבענה הורה על ההורעה כי אולי כן משפט הלשון בידועה כאשר
יורו עליה הוא ופתחות הלמד עד כאן דברי הרמבן וצל ואחרים
אמרו שתוספת הנון הוא להורות על כפל השבעה וזהו דעה רב
יוסף שתרגם והוא ליה ארביסר בנין ולזה דעתו נוטה אף כי פירוש
הרמבן יש לו פנים במדרש ובחלוק נאמר שביעית בשוא השין
וחרק הבית והעין והוא גם לתאר הנקבה כי נאמר שביעי בתאר
הזכר ושביעית לנקבה ולפעמים בא שם שבעה אף לנקבה כמו
ביתוקאל סימן מ ומעלות שבעה עלותיו :

שמנה

השין בשווא והמס בתלם ורינון בקמץ לזכר
ובסגול לנקבה והחלק ותאר הנקבה שמינית
בשווא השין וחרק המס והנון בתוספת תו באחרונה ותאר הזכר
שמיני השין גם כן בשווא והמס ורינון בחרק ובסמיכות והוא שם
תאר ההמנות שמונת :

תשע

בצרי התו וקמץ השין לנקבה ולזכר תשעה
בחרק התו ושווא השין וקמץ העין וסמיכות
הנקבה בחלוק הצרי בשווא וחלוק ותאר הנקבה תשעית בשווא
התו וחרק השין והעין בתוספת תו בסוף אבל תאר הזכר תשעו בלי
תו נוספת :

עשר

כלו בסגול לנקבה אכל לזכר העין בחטף פתח
 והשין והריש בקמץ וזוה נוספת בסוף ונאמר
 עשרה וכנא מספר אחר סמוך אליו תפול ממנו התה ויבא כלו
 בקמץ כמו עשר ושלושה עשר ובסמיכות הנקבה יבא רה ענין
 בהפך כי תבא הריש בצרי והעין בסגול כמו חמש עשרה שלש
 עשרה ותאר הנמנים לזכר עשירי העין בחטף פתח והשין והעין
 בחרק ולנקבה יבא בנוע היור האתרונה בתנועת קמץ מושך הא
 בסוף וברגש היור ונאמר עשיריה וכתאר הזמן גם כלי חנוון עשור
 העין בקמץ והשין בתלם ושם התלק על שלשה משקלים הראשון
 עשירית והוא גם כן תאר לנקבה והשני עשרון העין בחרק ובהשין
 בקמץ ורגש והריש בתלם ונון נוספת בסוף והשלישי מעשר המם
 בפתח והעין בחטף פתח והשין בצרי ובסמוך ושתנה החטף פתח
 אל שוא והצרי אל פתח ונאמר מעשר ויכונה לרבים בשוא העין
 והשין בלשון נקבה ונאמר מעשרותיכם :

עשתי

עשור לזכר ולנקבה עשתי עשרה כי עשתי העין
 בפתח והשין בשוא והריש בצרי שנה לזכרים
 ולנקבות וכשנחפז לזכר לשון מיוחד להם הינו אומרים אחר עשור
 לזכרים ואחת עשרה לנקבות :

ובפירוש מיבת עשתי עשרה נפלה מחלוקת בין רבי יונה המדקדק
 ורב המדקדקים הבאים אחריו כי רבי יונה סבר כי מיבת עשתי ס
 מורכבת ממלת על ושם שהיו בלומר על שתי עשרה כי אמרו עשרה
 למעלה משמים עשרה ונא עשתי עשרה בתסרוץ הלמד ודרך הלשון
 לחסר הלמד אפילו בהחלת התיבה כמו קח שטרשו לקח ואבן
 עזרא דחה זה הדעת בטעמים שונים ראשונה כי המספר אשר הוא
 על מספר אחר הוא נוסף עליו כמרה דארת אמר מבן חדש ומעלה
 ואינו חסר ממנו ולכן אין אחר עשר על שתיים עשרה אבל בהפך כי
 אחת עשרה למטה מן שתיים עשרה ובכלל הרב על המעט ולא
 בהפך ואתר אלה ודחיות שדחה דעת רבי יונה כתב פירושו בזה
 וביאר מלשון עשמונות שתן מחשבות ויהיה פירושו המספר

הראשון

השני

המסילה הששועשרים

הראשון אשר יחשוב המונה למנות אחרי העשרה כי בהיות
 העשרה סוף כלל האחדים וראש כל העשרות כי הוא ראשיתם כי
 כיון שהחשע כולל כל מספר ואחריתם בא העשרה שהוא בעשרות
 כמו האחד באחדים לכן המונה אחר שמנה עשרה מחשב איך יסדר
 השבונותיו ומה לו למנות אחר זה ולכן המספר הבא מיד ולאחר
 אחרי עשרה נקרא המנין המחושב ועל זאת נקרא עשתי עשרה
 כלומר מחושב העשרה והחביב בקש להציל רבי יונה ממכשול
 הספק הראשון באמרו שבחיות האחד ראש כל השבון הוא
 למעלה על כלם ולכן אמר עשתי עשרה על שתי עשרה כלומר
 המספר הסמוך לעשרה שהוא התחלה ולמעלה על כל מספר
 והאמת כי בפעם הזאת כשל עזר ונפל עצור כי הפרש גדול יש
 בין התחלת הדבר ומה שעליו אף כי דעת בן עזרא הוא שריו
 מאר מסקומות השאלה וההעתיק כי עשתי עשר יורה אחד עשר
 אף אצל מי אשר אכרו עשתונותיו לחשוב מה יבא אחרי העשר אשר
 כבר עשוהו ולכן נראה לי קרוב מכל אלה לפרש עשתי לשון עשת
 ברזל שפירש בעל הערוך בערך עשת שפירושו חתיכה גדולה של
 ברזל וכן יהיה פירוש עשתי עשר חתיכה של עשר כלומר הוספת
 עשירית שהוא חלק עשר נוסף על עשר שהוא אחד כי האחד חלק
 מונה העשרה עשר פעמים וחתיכה ראויה מהם כי הוא חלק מתחם
 מונה את הכל ומתאר אותו בשמו כי אין העשרה כי אם עשרת כפלי
 האחד המונה אתו עשר פעמים והוא החלק הנוסף על עשר באחד
 עשר ויעיד על זה ביהיות עשתי שם החלק הנוסף היה שוה לזכרים
 ולנקבות כי אחד חתיכת עשר לזכר ואחת חתיכת עשר לנקבה ולכן
 עשתי עשר שפירושו חתיכת עשר שורה לשניהם ואין צורך
 לעשתונות בן עזרא בזה כי אף אם הוא היה עשתות שאנן בזה
 אכרו עשתונותיו כי פירושו השאלה רחוקה מאד להיות מחשבת
 המנין הראשון המורכב אחד עשר והתחכמות מיסור לאונן גם כן
 בספר לבנת הספיר שהוא נכון בעיני החביב דומר שהעיון על
 העשרה יוליד האחד עשר וזה כי העשרה אחד כולל היחידים שהם

המסילה הששה ועשרים

תשעה לפרטרט וחוא נוסף עליהם וכן יורר העשתי עשר שהוא
 נוסף אחר על העשרה ולכן ראוי לקרא המספר הזה המורכב
 עשתי עשר והנה שם האחד בהסמכו לשם העשר משפטו כמשפט
 הסמיכות בניקודו שומר בו הקמץ אבל פתח ודין הפרט לזכר ול
 ולנקבה מעשתי עשר עד עשרים דינו כמו בפרטרט אבל דין זה
 העשרות אצל הזכר והנקבה הוא בהפך כי בעשרות הראשונה
 אמרו עשרה כהא לזכר ועשר בלא הא לנקבה אבל מעשרה ולמעלה
 נאמר עשרה כהא לנקבה ועשר בלא הא לזכר אלא שבניקוד עשרת
 נשתנה החטף פתח אל סגול והפתח אל שוא והקמץ גדול אל צרו
 ובעשר שתי סגולות הנקבה הומרו בקמץ גדול ונכון הוא לומר
 שהיה זה כי בהיות עשר הנסמך לזכרים כלו בקמץ הוא שם המקובץ
 מהעשרה אחרים ולא יהיה פירוש שנים עשר שנים ועשר אלא שנים
 של העשר הנוספים על המקובץ וכן שלשה עשר והשלישי של
 העשר הנוספים עליהם וכן עד הסוף וכיוצא לזה עשרה לנקבה
 אינו העשר המנויור אלא המקובץ מתן וזהו טעם נאות למה לא
 נאמר שנים ועשר שלשה ועשר בתוספת וו כמו שאזמרים שנים
 ועשרים שלשה ועשרים ולכן גם כן יש לומר כי על זה בעצמו מאחד
 עד עשרה ומעשרים ואיך כשיבא מספר לתאר מנין הימים אנו
 מזכירים ימים בלשון הרבוי כי שמות המספרים הם שמות הרבוי
 לא שמות המספר המקובץ אבל מעשרה עד עשרים הענין הוא
 בהפך כי אז נזכור הימים בלשון יחיד כי שמות העשר הוא שם הכלל
 ולכן נאמר שנים ימים ונאמר אחר עשר יום או שנים עשר יום ונראה
 לי כי זה אות מספיק להורות כי שנים עשר הוא שם כלל ויחיד ולא
 רבוי ודע זה והבינהו כי אף על פי שלא קרמני בזה אדם מן
 המדקדקים אשר היו לפנינו נאותו בעיני דברים אלה ושמהתי
 בפגעי בס' כמוצא שלל רכ כי הם דברים של טעם נכנים למבין
 וישרים למוציא דעתו

העין בסגול והשין בטוא ודריש בחרק והוא
 שם מורה על רבוי העשרות ובהיות פחות רבים
 שנים

עשרים

המסילה הששועשרים

שנים נחלט על שתי עשרות כי העשרות הבאות אחרי עשרים היו להם שמות מיוחדים כגון שלשים וארבעים וזולתם ושתי עשרות נשארו באמס שם ייחרס לכן הועתק להם שם הרבוי כיוחד ואמרו עשרים והאזכרים כי היה משפטו בפרתח פחת הריש וחרק תחת היוד להורות על השניות כמו פעמים ושנתים אלא שלא בא בכתי שלא לשנות התכרה בינו ובין שאר שמות רבוי העשרות שהם שלשים וארבעים וזולתם אזלי מניה לשונינו בחלוס הגיד להם זה וכן האזכרים ששם העשרים מיוחד לשתי עשרות כמו ששם עשרת מיוחד לעשרה לברם נראה מאמרם אין טעם ולא תאר לו ולא הדר והאות על אסתת סכרתינו כי מצאנו בתובת עשרים אותיות עשר עם היוד והמס שהרגילו להורות על הרבוי ו

מאה

לפי דעתי הוא שם המגין ולא תאר הכינויים וכן שלשים ארבעים וכל שמות הכללים אחר עשרת ולכן כלם שוים לזכרים ולנקבות והוא לשון נקבה ומספר הרבוי ועוד על זה כי נאמר שלש מאות ולא נאמר שלשה ויש לו שניות מאתיים בקמץ המס ותתו וחרק היוד והרבוי מאות בצרי המס וחלם האלף וברבוי לא ישתנה המס אלא האלף מקמץ אל חלם כי נאמר מאה ומאות :

אלף

כלו בסגול ובשניות האלף פתח והלימד בשווא והפא בקמץ והיוד הנו ספת בחרק ונאמר אלפים וברבוי האלף בחטף פתח ותלמד בקמץ והפא בחרק ונאמר אלפים חריש בחרק והבית בחלם ודגש ויתרפה בלשון נקבה ונאמר רבואור ולפעמים תחסר האלף ונאמר רבות ולא ישתנה לעולם :

רבוא

רבבה

חריש בשווא ושתי הבית בקמץ וברבוי הקמץ חלם ויתרפה בלשון נקבה ונאמר רבבות ובסמיכות השווא יתחלף בחרק וקמץ הבית הראשונה בחטף פתח וקמץ השנית בחלם ונאמר רבבורת כמו בספר במדבר סימן ו שובה יהוה רבבות אלפי ישראל ובורה שבה לשם גואלנו וי צבאות שמו נשלם באור כל מרה שגורנו בעניני

בפעל בכלל

נמצא דבר נפעל כי אם נאמר הלכתי אחריו הלכתי לא נמצא
 דבר נפעל וזלתי הלכתי ויש שימצאו שני נפעלים בפעל אחד כפעל
 הלבוש כי נאמרנו הלבושתי ויבנו שני נפעלים כי יובן רבנך אשר
 הלבושתי ויובן הערום אשר אותו הלבושתי וכן לפעמים ימצאו שני
 פועלים בפעל אחד כמו אם נאמר הלבושתי כי יובן מורה המאכל
 והאוכל בלעדי פעל אכל והדבר הנאכל ולכן שמו המדקדקים פעלים
 מורים פעל הפועל ופעל הנפעל רצוני בזה הפעלוחו וקבלתו הפעל
 מן הפעל ופעל בודד אשר לא יורה נפעל נבדל ופעלים יורו פועלים
 נבדלים רבים ונפעלים רבים נבדלים ולכן חלקו הפעלים אל בודדים
 עומדים ויוצאים לשני ויוצאים לשלישי וכן הפעלים המורים הפעלות
 בכל מיני היוצאים הנזכרים ומעתה נרשום כל חלק וחלק מהלכה
 ונבדיל ביניהם כפי הנאותם כבירור דברי המדקדקים אשר קדמונו
 להפריש בין המדברים אמת לאשר לא יתכנו דבריהם ונתחיל החלה
 מן הנודדים

ונאמר

כי הפעל הבודד הוא אשר יורה על הפעל אשר לא
 ישאר אחריו נפעל כמו הלך כי אחריו הלך לא נשאר
 דבר בהולך ולא הוצי ממנו ולפי שלא עיינו בזה רוב המדקדקים טבעו
 במים שאין להם סוף ולא ידעו לצאת כי מקצתם חזו שאין בודד כלל
 אלא בשתלק הפועל הוא הנפעל וחלק פועל כי הנפש מניעה הגוף
 בהליכה והגוף סתנועע בה ולכן אמרו שיש פועל ונפעל נבדלים
 ולכן אין אלה בודדים באמת וזה היה דעת בעל האפור ואחרים אמרו
 כי הפועל הוא עצמו הפעול ועל זאת אין פעול בבניני הפעלים האלה
 וכל אלה טעו ברואה כי האמת הוא שהפועל לעולם נבדל מן
 הנפעל אך הפעל אינו נבדל מן הנפעל לעולם כי לפעמים הוא
 הוא כי ההולך לא יפעל אלא פעל ההליכה ולכן אין פעול לו שכיון
 שהפעל הוא הפעול בשנבטא בפעל כבר נודע הפעול ואין צורך
 ליחד לו חלק בבניני הפעלים אחרי הודעו בכל חלק בפירוש וזהו לפי
 דעתנו ותמהני מאד על הראשונים אשר קדמונו ולא הרגשו זאת
 ויוררו יש לתמונה על המדקדקים שבקשו טעמי הקורן דלשון

בפעל הנודד

מחכמת המחקר כמו רבי יונה אבן גאנח והאפו"ר והחב"ב ודא זכר
את חלוקת הפעלים הללו שהיא ידועה לכל חוקר עניני הטבע ומדות
האנשים ולכן אנחנו משימים אותה אחת מהתולדות חכמת הדקדוק
ואולם הפעל הנודד או היוצא הוא אשר הפעול בו נפרד
מהפעל ונקרא נודד כגון נודד ממקומו ויוצא
ממעמדו כן בזה הפעל הפעול הנפעל מהפעל נודד בו מן הפועל
אל גוף נפרד ושם ישאר אחרי פעל הפועל כגון בפועל אכל הנה
הנאכל הוא נפרד מן האוכל ונמצא דבר אחר זולת האוכל ופעל
הנאכל וכן הפנין זולת הכונן והבנה שהוא פעל בנין הבונה
ולכן אמרו כל המקדקים כי אכל ובנה הם פעלים נודדים ויוצאים
והדרך ויצאו עמו וישב בודדים ועומדים ואמנם אתר היא הפכת רגשת
המזן המקדקים חדשים גם ישנים בחרתי לכתוב שרש הפעלים ויסוד
סבת חלוקותיהם ויגעתי בדקדוקי לשונות מרחוקות להבין מה
יקרה לפעלים בכלל במה שהם פעלים חלוקי המינים מפאת עצמם
ומה נאות להם ביוחד מיוחד ללשונות שונות ומצאתי כי בהיות
הפעל מורה העשות הענין מדבר בזמן מוגבל כמו שכתבנו למעלה
והעשות הענין יהיה העשות ענין המציאות סתם או ענין נפרד
מהמציאות סתם והענין הנפרד יורה עליו הפעל על דרך פעל או
על דרך הפעלות או על דרך העשות מציאות מוגבל בלי פעל
והפעלות או על דרך העשות מציאות מוגבל בפעל והפעלות וכל
אחד מאלו במה שהעשותו מדבר מפרש או אשר לא פורש ואם
מה שורה הפעל יהיה העשות ענין סתם המציאות זה יקרא פעל
המציאות כמו היה נמצא וכיוצא בהם ואם יהיה הענין הנפרד
מהמציאות סתם ענין מציאות מוגבל נעדר הפעל וההפעלות הם
כמו היה עמר ישב וזולתו והלוו הם העומדים באמת אשר רבים
קראום בודדים ואשר מורים על דרך הפעל ואין פעול להם הם
אשר הם בודדים באמת כמו הדרך יצא וישן ער וזולתם שאינם מורים
העשות מציאות מוגבל לדבר אבל עם זה יורו פעל מה אשר לא נשאר
אחר פעלו ולא נמצא בפעלו פעול כלל ואשר הם על דרך הפעל

בפעל הכתוב

מדבר מפורש אשר להם פעול מהם אשר הדבר המפורש אחי
ומהם אשר הוא רבים וקראשון וקראוהו המדקדקים ויצא לשני
והאחר קראו אותו ויצא לשלישי ובהפך המורים הפעלות מדבר
מפורש ואשר לא יורו פעל אלא הפעלות מדבר בלתי מפורש הם
אשר וקראו אשר לא הוזכר שם פועלים וזוהי אמת הוא כי לפי
החלוקה הטבעית כל אלו המינים הם מינים נבארתים אלא הפעלים
מבלתי הפועלים אשר יורו חזק רשם העשורת והענין בפעל מתוכו
בין טוהיה הפועל בעל נפש או בלתי בעל נפש בין שאורת לו הענין
ההוא באמת או בדרך דומה לאמת ואלו הם אשר על האמת בהם
פעלי הפועלים בעצמם כי יפליגו בהעשות הענין הווא מתוכם כמו
התקצף החולחל התנכר התחבא התחכם התתנן התאנף הסתהדר
התפורר התמוטט ורוב אלו הם סבנין והפעל ומעוטים מהנפעל
כמו נזע תנוע הארץ ויש מהפעלים גם כן שמורים העשורת והענין
על דרך פעל והפעלות כמו פתח רוח שהם מהרגוש ומצאו עומדים
כמו פתח הסמדר בשירה השירים סימן ו רותה בשמים חרבו בישעות
סימן דר והנה נמצאו גם שני אלה הפעלים באותו בנין הכבד בעצמו
יוצאים לשני פתח בישעיה סימן כ ופתחת השקמל מרזניך ורוח

והוא נפש הבהנים רשן ו
נראה שאין חלוקת הבנינים מפאת הפעל וההפעלות ומצד
הפועל והפעול כמו שחשבו המדקדקים אשר היו לפנינו
אלא מצד דרך נטייתם וחלופם בחלקי הבנינים ועל כן מזה הדרך יש
לחלק הבנינים ולא מדרך הפעל וההפעל ולכן נזכר לבטל דברי הבות
הקמחי ובעל לשון למורים ורבי שמואל בנבנשת והאפור וההחביב
אשר ערכו מלחמה ביניהם בזאת החלוקה ועדין לא פורש לפי
דרכיהם למי הוין נוטה כי כלם נתנו סבה מה שאינו סבה והוא כי
הקמחי שם שמנה בנינים נוספים במספרם על הקדמונים וזה כי כל
הקדמונים אשר שמענו הניחו ששה בנינים והם פעל קל בנין הפועל
בנין פעל דרגוש בנין הכפל שיש קוראים אותו פועל מרובע כמו
שיתבאר לפנינו ובנין נפעל ובנין התפעל וזה הדרך אשר דרכו בו

לכן

בחלוקת הבנינים

רבי והורה חיוג ראש המרקדקים ורבי משה הכהן ורבי יונה אבן
 גנח ורבי אברהם בן עזרא וכן רבי יוסף קמחי ואחרים שמו אורחם
 שבטעה הקל והנפעל והדגוש והפועל והתפעיל וההופעל והתפעל
 וזה דעת רבי שלמה ירחמי בספר לשון למורים וזה כי הוא הוציא
 המרובע והוסיף פועל והופעל ובניו של רבי יוסף קמחי הוסיפו על
 ירושת אביהם שנים אלה ושמו סך כלם שמנה ורב מרקדקי זמנינו
 נגזרו אחרי אלה והאפוד והחביב בקשו להחזיר עטרה ליושנה
 ולגזור אומר שאין מנין אלא ששה והנה נסדר הראיות היותר חזקות
 אשר לכל אחת מהשלש בתות ואחרי זאת נבאר הנראה נכון ביסודותיו
 וראיותיו ממה שיתרסו יסודות המדברים שוא ודבר כזב והנה טעם
 חלוקת בניני הפעלים לפי הקרמונים הוא כי כל פעל שהוא יוצא מצד
 בנינו ראוי לבנות לו בנין פעל יורה על הפעלות הנפעל בו והנה
 בתיות הקל הוא אשר יורה באמת על העומד והבודד והיוצא כי בו
 יבחנו היוצאה והעמידה לכן שמו לו בנין מיוחד והוא בנין נפעל עם
 מה שכבר נמצא הנפעל לפעמים יוצא כמו שנזכר עוד במקומו ה
 המיוחד לו בעזרת האל לכן הניחו כל הבנינים בניני הפעלים וזולתו
 הנפעל כי גם ההתפעל מצד עצמו מורה ראשונה פעל לא הפעלות
 אף כי בשניות יורה על הפעלות מה במה שמורה פעל הפועל מתוכו
 כמו שאמרנו למעלה ולכן לא שמו לקל בנין פועל שלא נזכר שם
 פועלו כמו שעשו בנשארים כי שמו שלא נזכר שם פועלו מן ההפעיל
 אבל גנב בקבוץ שפתים ומן הדגוש גונב לוקח בשורק מושך וו ומן
 המרובע הקטר השלך בחטף קמץ או בשורק קטון כמו חתלה
 לנקבה ומתהתפעל הותפקד והכבס הרי שהראשונים הניחו ה
 הפועל שלא נזכר שם פועלו נזלד המרובע והופעל נזלד ממנו גם כן
 ולא שמו אותם לשנים נמצא כי אם יבאו דהאחרונים למנות כל מי
 שלא נזכרו שם פועליהם עם הבנינים אשר מנו הראשונים היו עולים
 לעשתו עשר בנינים לא לשמנה לבר וכן המצא בספר הזכרון
 שחבר דהר יוסף קמחי אביהם של רבי דוד ורבי משה שהוא לא מנה
 בנינים אלא הששה שזכרנו ובתוכם חבליע שלא נזכר שם פועלו לכל

נחלוקת הבנינים

בנין הנאות לו ולזה גם כן נראה שהסכים הרבי יהודה חיוג ראש
המדרקקים בספר אותיות הסתר והמשך שחבר בכתב זה לשונו
והפעל שלא הוזכר פועלו מן הפעלים שתתלתם יור בהפוך אתה
לו והניע הוא לפניו בשורק וכן כל פעל שלא הוזכר פועלו ראשית
אותיותיו לעולם סונע בשורק או בקמץ חטף או בתלים כמו והשכב
בתוך ערלים שוודר מאב הכרת מנתה שודרה נינוה גורשו ממצרים
ויגאלו מן הכהונה לא נזכר המשכיב והשוודר והמכרית והמגורש
והמגאל בכל אלה עד כאן דבריו הרי שהוה בדבור אחר שחף
השכב הכרת שהם מבנין הופעל עם שוודר גורש שהם מן הפועל
לכן נראה שאין להם בנינים מיוחדים אבל הם נבלעים עם מלידותם
אשר באו מכתם כדעת רבי יוסף קמחי והטעם כמו שאמרנו כי לא
פורש בם הפועל ולכן אין להם על מה שיוסמכו כי אם על הפעלים
אשר אלה יצאו מתלציהם והכת השנית אשר הוצאו המרובע
והוסיפו שני אלה בקשו להם השבונות רבים כמו שכתב הירחוי בעל
לשון למודים זה לשונו חלוף הבנינים רב המדרקקים בנו שמנה
בנינים וזה כי בנו בנין פועל מרובע ועשאוהו אב להתפעל ולפי
הנראה אצלי אינינו בנין בפני עצמו עד שיהיה אב להתפעל אבל
הוא מפלל פעל הרגוש וכלו ככתו וראוי לקראו פעל קל והנה הנמצא
בו הוא הכפל אשר בו בכפולים ובנחוי העין מקום רגש בנין פעל
ואשר ימצא ממנו בצרי ראוי להביא במקומו פועל כמו כונן ואשר
ימצא ממנו בפתח מקום פועל יוצא מפעל והנה החכם אברהם בן
עזרא לא עשה ממנו בנין גם שר שלום לא הזכירו לעשות ממנו בנין
והאמת יורה דרכו כי הנה לפי הנראה אין להתפעל אב כי הוא האב
והבן הוה הפועל בעצמו והמתפעל הבנינים הם שבעה מהם שהם
אבות ומתם שהם בנינים ומתם שהוא אב ובן והם אלה פעל קל נפעל
פעל הרגוש פועל הפעיל הופעל התפעל אור דבריו הירחוי מסדה
שיראה שיוסוד דעתו הוא שהמרובע אינו אב ולא בן לאחד הבנינים
כי בהיותו מורה פעל לא הפעלות אינו בן ובהעדר בנין אחר אשר
הוא יהיה לו לאב ותאחר יהיה לו לבן מורה על הפעלות פעל זה

בחלוקת הכנינים

אין בין לו אך הוא ענף מענפי הדגוש ואין לו עקר בפני עצמו ואולם
 פועל והופעל כיון שהם דומים ביוחסם אל הדגוש ורהפעיל אל
 יחס הנפעל אל הקל לכן ראה למנותם בנינים בפני עצמם בני הדגוש
 וההפעיל והכת השלישית והוא דעת חסון מרקדקי זמנינו אשר
 הסליכו עליהם רבי רוד ורבי משה קמחי בהשכם כי מהם תצא תורה
 אשר שמו אותותיהם לתורה ולתעודה מנו שמנרה בנינים מיוחדים
 על ראיותיהם לפי מה שסברו ברוח חדשה נוססה בס ואמרו כי
 ארבעה הם האבות אשר אין להם התלות באחרים אלא כל אחד בונה
 לעצמו שהם הקל והדגוש וההפעיל והפועל מרובע וארבעה הם
 בצי כחם אשר כל אחד נאות לדומה לו ונוטה מאחד מאלו כי הנפעל
 דומה לקל והפועל דומה לדגוש והחופעל דומה להפעיל והחופעל
 דומה לפועל מרובע וביחוד לנחי העין והכפולים שבו כמו שיראה
 במקומו בעזרת האל ולכן מצד צדו חבור האותיות והגורים אשר
 אין האחד כחברו חלקו הבנינים לשמנה ונראה בתורת המתשבת
 שהדיו עמם כי המרקדק ראוי שיתלק הפעלים לפי מה שישיר בעל
 תלשו לביטאם ולכתוב אתם על פנים שונים וזה לא יקרה אלא לחוף
 האותיות וההברות אם בין איפא זו היא החלוקה הנאותה במלאכת
 הרקדוק אלו הן סברות השלש כמות הללו למיניהם ואנחנו ראינו
 דברי הקדמונים נכונים ודברי הירחיי בטלים מעקרים ודברי ר
 הקמחיים בכלל דברי אביהם אשר הולידם שהם לדעת הקדמונים
 ולכן נראה לעיני השמש בטור הירחיי והנשענים עליהם כמו רבי י
 יהודה בעל לבנת הספיר וחבריו וזה כי אף על פי שכתבנו מרובע
 בנחי העין ובכפולי תלמי מקום הדגוש כי אין בהם בנין דגוש לא
 יתחייב מזה שיהיה הבנין המרובע מכלל בנין הדגוש כיון שמשקליהם
 שונים כי אין כח ההוצאה סבת יחוד הבנינים אבל הסבה היא יחוד
 המשקל ושינית יש לתמוה על הירחיי במה שאמר ואשר ימצא
 ממנו בצרי ראוי לרהיב במקומו פועל כמו כונן ואשר ימצא ממנו
 בפתח הוא מקום פועל היוצא מפעל הדגוש שהרי הוא הורה ולא
 בוש כפי זה שכשיוצא ממנו בצרי אינו פועל היוצאמן הדגוש והבא

בחלוקת הבנינים

בפתיח יוצא ממנו ואם כן לפי זה לא יהיה כל המרובע מכלל הדגוש
 כמו שחשב הוא אבל יש לו כח מוליד בפני עצמו ואם לפי דעתי צדק
 באמרו שאינו אב להתפעל כי באמת ההתפעל בגין אב בפני עצמו
 הוא ושלשיות ממנו יש להקשות עליו מקל והומר ומה אם המרובע
 להיותו ממלא מקום הדגוש בפעלים שאי אפשר בהם הדגוש יש
 לחשוב שאינו בגין בפני עצמו שלא נזכר שם פועל זה אשר כלם
 יוצאים מהאחרים שהם מורים על הפעל כל שכן שיהם לא יבנו בגין
 בפני עצמם וכן פועל והופעל אינם ראויים להיות בנינים לא אבות
 ולא בנינים כי אם חלק בגין בלבד ולכן נעשה פה לדברינו ברעיה
 הראשונים שהבנינים הנכבדים בהכרות אותיותיהם ונקודתם הם ששה
 תקל והתפעל והתפעל והתפעל והמרובע והדגוש והקל אין לו
 פועל שלא נזכר שם פועלו כי הוא אב לכל הבנינים ויסודם כמו
 שתאמר שחזא ראש כל המספרים ולא יחסר כל מאומה לידו ואולם
 התפעל שלא נזכר שם פועלו הוא ההופעל לא פעל בקבוץ שפתים
 כמו שכתב רבי יוסף קמחי כי אין הפעל זה הוא דומה מיוחד להפעל
 ומן הנפעל נפועל כמו נגואלו ברם ומן התפעל הורפעל כמו ה
 התפקדו והו הפעל כמו הוּבַבְס הוּטְמַאָה ומן המרובע פועל
 בשורק מושך הוּ ומן הדגוש פעל בקבוץ שפתים כמו אכל גנב
 או בחטף קמץ כמו ברת והער חסרון הוּ המפריש בינו ובין פועל
 שלא נזכר שם פועלו הנאות למרובע ובה שמו כל הקמחיים אב
 ובנים יתר שהאב שם רוקח בשורק מן הדגוש והחלה בשורק קטן
 מן המרובע ומיותו ונדע ההפרש אשר ישים ביניהם ואכל בקבוץ
 שפתים שם להפעל והקטר בקמץ מלא פום שם למרובע והו
 דומיה החלה ובניו שמו ההתפעל פועל רבן למרובע והפועל
 לדגוש ולא דעתי על מה הם נשענים כי המרובע בשלמים אפילו
 לדעת רבי משה קמחי בחבור הדקדוק שקראו מתוך שבילי הרעת
 אין לו דמיון עם ההתפעל ובנתי העין ובכפולים למד אשר השב
 שהם דומים כי לפי דעתו כונן והתכונן דומים וכן חולל והתחולל
 פה שאין בין בשלמים כי פוקר והתפקד אין ביניהם דמיון כלל

בהברה

בחרוקת הבנינים

בהכרה ולכן אמר שמחמת דמיונם בנחים ובכפולים נזרו על ה
 ההתפעל שהוא דבק אל הפועל מרובע והנה עיניך הרואות שהגורם
 את הדמיון אינו הבנין אלא הכח והכפל ולכן אין לחוש לדבריהם אך
 דעקמ מספר הקדמונים שהבנינים העקריים ששה כמו שאמרנו
 ושלא נזכר שם פועלם אינם מזה החשבון אך כביאור אלה יתבאר
 שלא נזכר שם פועל הפועל וההופעל וההופעל אך אמנם באחד
 אסור מדרך הקדמונים כי הם שמו פעל בקבוץ שפתים הפא ודגש
 העין שלא נזכר שם פועל ההפעיל ושמו הופעל ופועל בשורק
 למרובע ואנחנו נשים הפעל בקבוץ שפתים ובשורק למרובע
 וההופעל להפעיל כי נראו יותר דומים כדברי הקמחי וההופעל
 שמנו להתפעל אף על פי שהוא מורכב מן ההתפעל וממדה שלא
 הוזכר פועלו כמו שהנפועל מורכב מן הנפעל ושלא נזכר שם
 פועלו נשים אותו לנפעל כמו ששמו אותו הקדמונים כי בין ש
 שההתפעל ברכה המקומות נמצא נפעל בלתי פועל לא חששו בעלי
 לשון הקדש לשים לו פועל שלא נזכר שם פועלו מיותר פשוט וכז
 גם כן הוא הדין לנפעל ובעבור זאת לא חששו להרפב פועליהם
 שלא נזכר שם פועלם וכן אנחנו גם כן לא נסגרה שני אלה בין
 הבנינים הפשוטים תהיה אם כן חלוקת בניני הפעלים לתשעה כי
 מהם שנמצאו בהם פועלים והם הששה שמנו הקדמונים ומהם
 שהם פועלים ואלו שנים מהם פשוטים וההופעל ושנים
 מורכבים והם ההופעל והנפועל והפועל עוד ירחק אל פעל
 בקבוץ שפתים הפא ואל פועל אשר הפא בשורק מושך וטעם
 החלוקה הזאת הוא כי בהיות הבנין הוא נשית הפעלים בהכרות
 מתחלפות לפי חלופי הזמנים המגבילים העשות הפעל או ההפעל אשר
 יורו הפעלים הנזכרים לפי משקלי הבנין לכן באוי שתהיה חלוקת
 הבנינים כמספר דרכי חלופי הנשית במשקלי הבנין וזהם כמו ש
 שהוכחנו ששה לפעל וששה להפעל הרי חשעה פשוטים ושנים
 מורכבים ואם לא נתחוק בין הפועל בשורק ובין הפעל בקבוץ
 שפתים כמו שאין מתחלקים בין ההופעל בשורק ובין ההפעל בקמץ

בחלוקת הפעלים

מלא פום הפשוטים יהיו שמנה וזמורכבים שנים הרי עשרה ולפי
הדרך הראשון מספר הבנינים הפשוטים יהיה מקיף כלל המספר
שהוא מספר התשעה ולפי הדרך הזה השני סך כל הבנינים פשוטים
וזמורכבים הוא סך הכל הראשון למספרים שהוא סך עשרה
המהווה ראשונה רבוי הפרטים אל יחוד העשרות :

ועוד

יש חלוקה של ישירות לפעלים שיש מהם שלמים ויש
נחים ויש חסרים ויש כפולים וזה כי בהיות כל פעל
סורה העשות ענין מדבר בזמן מוגבל העשות הענין החווא בזמן
בלתי מוגבל וכדי להבדיל העשותו מדבר הוא קודם כי לעולם הוהתם
קודם אל המוגבל כמו שיקדם הכלל אל הפרט ולכן שם הפעל
אשר קראוהו האחרונים מקור הוא שרש הפעל באמת כי ממנו
מוצא כל חלקי בניני הפעלים כמו שיתבאר לפנים בעזרת האל :
ולכן אזהירותי הן האזהירות והשרשיות אין בו תוספת אור בלתי
שרשית כלל ועל כן כאשר ישאלך מי שירצה אי זה הוא שרש למדתי
לא תאמר למד כי אם למד עין הפעל בחולם בלתי מושך אלא בהיות
הפעל מנחי העין וזו כי אז הוא מושך בהכרח וזה לא יהיו אזהירותיו
פחות משלש אזהירות בהכרח לפי סבת רב המדקדקים אבל לפי
דעת המדקדק הגדול מבני עמנו רבי אברהם בן עזרא בספרי צחות
זמאנים שם גם השניים וכן הוא האמת לפי דעתי כי עם כל זה
שמדקדקים רבים דחקו עצמם לתת טעם למספר אזהירות השרש
מכל מקום אין לטעמם רית ולא טעם אבל הוא הלציו לכך הו שירוי
אשר מיטבו בבו וזה כי טענות רבי משה תכהן לא תכרתנה עצמינו
להפיל משרשים רבים את שלישית וזה כי מה שאמר שבבעבור
החסרונות יתכן שיתיה פא הפעל והעין או הפא ודלמד או העין
והלמד מאזהירות יהוא חסרה : לכן הוצרך להורות כל פעל בן שלש
אזהירות כדי שתחסרן אחת מהן תשארה שמים ולולי זה לא היה
נמצא הפעל בחסרון גם אמרו אחרים כי שרש אב אבה להורות על
משקל אח ותשבו ששרש אח אחה מפני שמצאו רבוי הנקבה אזהירות
ואמרו בעבור זה שתיווד באה תמורת הא ואין זו גם בן דאיה

בחלוקת הפעלים

גמורה ולא הראשונה וזה כי אין לחוש על הסרון שמי אותיות יהוא
 כחשש רבי משה כי אם היה בראש הפעל הויה דינו כדון השלם כמו
 שנראה בפעל הויה ואם היהו באמצע הפעל כמו הויה הוא כמו השלם
 גם כן ולכן לא היה צורך להרבות אות שלישית אף כי אפשר שימצא
 פעל ששש שלש אותיות ורבויות אחרות גם כן אינה ראויה כי אפשר
 שהיורד נוספה ברבוי להיות אף היחידה בלשון רבוי כי החזרת על
 משקל בנות ולכן היה הכרח להוסיף ברבוי עוד אות שנית מורה על
 הרבוי ולא על הסרון והוא למד השרש אפנים אח הוא מן השניים וכן
 קם אף על פי שנמצא על דרך זר קאם עם האלף אפשר שהיה מן
 השניים או גם אפשר שהם שני טרשים ואפילו אם לא היו האלה ל
 לשרש אחר והיה קם משולש באותיותיו לא יחויב זה שלא ימצא פעל
 ששש מן השניים ולכן אין לכנות על יסוד הראיות האלה הרעועות
 דעת חזק ולגזר אומר שלא ימצאו פעלים שניים בלשון העברים ואף
 כי הם מעטים כי כמו שבחוב בספר יצירה אפילו היו כל השערים
 שיוכלו להבנות מאלף עם כל הנשארות ומבית עם הנשארות ומגמל
 עם הבאות אחריה וכן לכל האותיות לא יבנו כי אם מאתים ושלושים
 ואחת בהם ולכן להרבות הפעלים שצריכים להזרות על העשות
 הענינים שהם רבים מאד היה צורך אל השלישים והרביעים וערוך
 אל שתוף הוראות הפעלים הנכנים מהם כמו שהוא מבואר אל בעלי
 הלשון זאת אשר יליצו בה תמיד ולכן בונים בנינים מן השניים אף
 כי הם מעטים כמו שבונים מן השלישים ואשר רבו כמו רבו ואין
 המעוט סבה מספקת להעדר שהרי הרבעיים והחמשיים מעטים ועם
 כל זה הם בונים בנין פעלים לעצמם אך אמנם אין אנו מכחישים עם
 זה מציאות הנחיים והחסרים וזה לדעת כי דגמים הם אשר בשרשם
 אות שבהכתבה לפעמים לא יבטו בה במליצת השרש כמו אלף ברא
 הא עשה נו אות יוד זיו ונקראו אלה הארבע אותיות על זאת אותיות
 הנח אלא ששלוס מאלה נתחזרו אצל המרדקקים בשם אותיות המשתך
 והם אותיות אוי כי הם אמרו שהפתח והקמץ מושכים אחריהם הברת
 האלף והצירי והחזיק הברת היוד וההולם והשורק מושכים ו

בחברתם

100

בחלוקת הפעולות

בהכרתם ולכן נקראו אותיות המשך מפני שהיו מוספים על עקרן
 הפעולים ולא היו בשר שיהם כי אם מתמת המשך אשר יקדם בתנועת
 לבד אבל ההאסברו שלא תמשך להכרת נקודה אף על פי שלפעמים
 היא נחה ולכן כתב רבי יהודה חיוג בספר המשך שחבר שאף על פי
 שמצאנו הלוחך אלך עמך ושמושו נאמר בנח הרהא ורהסתירה לפי
 שנסתרה הא הלך בין אף אלך והלמד ויהיה לו לאמר אלהיך וכן
 ילכו הלוחך לפי שתנח ותנסתר אשר באלך ילכו אחרי האלף והיוד
 במקום הא הלוחך נשיבנו כי יתכן להיות אלך הלוחך ילכו הלוחך שני
 עקרים ויהיה עקר אלך ילכו ילך כמו ארד ירדו יוד אך דהגו בס
 העברים יחד שענינם שנה ומרברם דומה ולכן גזר רבי והודיה
 שאין ההא נחה כי אם בסוף החיבה כמו עשה בנה ואינה מאותיות
 המשך כלל אף כי הכרת האות הקודמת אליה בפתח או בקמץ היא
 מושכת אלף ולא הא וכן בתיבת אחיקיחא נכתבה האלף שמשכה
 והיא אחריה בתנועתה והנה סן הנחיים עוד נחיים נראים והם אשר
 נראים במכתב ונעלמים במבטא כמו אף יצא הא עשה וו קום יוד הי
 ויש נחיים נסתרים שהם נעלמים במכתב ובמבטא כמו אף אתב הא
 בלשונם שמשפטו בלתייהם וו עלם ורבי יהודה פתח שהנה נראה
 הוא הנח הנראה ונטעם נשאר כל האותיות בניעם ונוחם והנסתר
 שהוא נח ונסתר ואינו יוצא באחד ממוצאי הדבר משל הראשון כלל
 מקלדני שהוא נח שלא הונע באחד מן המלכים והיא נראית
 ונטעמת בנשיקת שפתים והיא נחה ומשל השני כמו אלף וקאם
 שהיא נחה ונסתרת ואינה יוצאה באחד ממוצאי הדבר וזה הפירוש
 השני יותר נראה שלכן נקרא נח מפני שגמצאת האות במכתב והיא
 נחה ואינינה נעה באחת מתנועות התנועות ואם האמר אם כן
 למה אין אנו אומרים כי גם אלה אותיות התסרון בשופרו מן הכתב
 והמבטא תשובת זה בצד כי אותיות התסרון אצל המדקדקים נקראו
 חנוך וגם הלמד לא מפני שלא תחסרנה אותיות אחרות כי אותיות
 אהיו תחסרנה פעמים רבות אבל כיון שהן לפעמים נחוצות נראות
 ולפעמים נקראו נעלמות הפך נראות אבל תנוך והלמד שאינן נחות

לעולם

מחבר

בחלוקת הפעלים

לעולם נשתן נכתבות באמצע המלה לכן נקראו חסרות ביחודי פי
החסרות נכר בהן יותר פשוטין במכתב אחרי שלא נמצאו נראות
במכתב באמצע המלה ונעלמות במקטא והלפת דומת לזו והאלא
נמנת באותיות המשך אחת שאין להברות חבר נכר לפתירת האלף
אך אמנם מקצת אלו הפעלים נקראו בעלי תאלף פי בתיות האלף למי
השרש במעט לעולם לא תפול מן המכתב אבל נחמה ביהוד ברוכ
עבר תקל כמו קרא קראת קראתי קראנו קראתם קראת קראתן אף
פי במקצת הפעלים נעה כמו קראו קראת יקראו תקראו תקראי וכן
זולת זה הנה פבר ביארנו כי יש פעלים שרשם ויצאום ויש שרשם
עומרים ויש שרשם בזורים ויש שרשם מפנינו הפעל ויש שרשם סבנינו
דהפעל ויש שרשם סבנינים פשוטים ויש שרשם מפנינים סורכבים
ושבנינו הפעל ששה ובנינו ההפעל הפשוטים שנים ושנים גם כן הם
חסורכבים ושמן דהפעלים הם נחים ומהם חסרים ומהנראים קצתם
נראים וקצתם נסתרים ומהנחים גם כן מהם בעלי האלף ושהחסרים
מהם חסרי אותיות הנח ומהם חסרים נון ולמר גם יש לרעת כי מהם
פשוטים ומהם כפולים והפשוטים הם אשר אין אחת מאותיות שרשם
דומה לאחת והכפולים הם אשר שמים אותיות מתן או יותר
משמים דומות זו לזו וביחוד השמי אותיות האחרונות גם יש לחלק
פי הפעלים מהם שניים ומהם משולשים ומהם סרובעים וקצתם
חמשים השניים הם אשר שרשם בן שתי אותיות כמו עץ והמשולשים
אשר שרשם בן שלש אותיות והסרובעים בן ארבע והחמשיים בן
חמש אותיות אלו הן מחלוקות הפעלים למעניהם אך יש לכאר
מחלוקות הפעלים לפי חלקן בניניהם והנה חסון המדקדקים
האחרונים חלקו דהבנין אל עבר בינוני פעול צווי מקור ועהיר
ואולם תקדמונים חלקו אותם אל עבר צווי ועתיד והפילו מן הבנינים
הבינוני והפעול והמקור כי שלשת אלה חכיסו בשער השמות כמו
שעשינו אנחנו וקראו המקור שם הפעל והבינוני שם הפעל והפעול
שם הפעול עד ששמו דהשני אלה רל ההזו והפעול שמות התארים
זלביאור והכרע המחלוקת הזו אשר הוצענו יש לרעת על מה זה

בהלכות הפעלים

יורה שם הרבך או המקור או מה שיהיה עקר ענין נעשה בפעל
 ועל מה זה יורה הביטוי אשר קראנוהו שם הפועל והפעול שקוראים
 המתואר בפעל ועל מה זה יורה שם הפעל שקוראים מקור ואיזה
 הוא ערכם על הסדר ובהיות הפעל מגביל המאמר בהיות המאמר
 שני מינים הגדולי ומצוה כי כל שאר סוגי המאמרים נכללים בהגדולי
 כמו שנבאר עוד בזה השער ולכן החלוקה הראשונה לחלקי הבנין
 לשני חלקים הגדולי ומצוה והתגדולי מסגנון מנין מראשית אחרית ומסגנון
 בהפך והנה המנין ראשית מאחרית הוא העבר והמנין מראשית
 אחרית הוא העתיד וזה יותר ראוי לקרא אותו ספורי ממה שיהיה
 הגון וראוי לשם הגדולי ואולם המצוה הוא הנקרא צווי אבל נהארתה
 בזה ויחידת שלישה ספקות הראשון כי בהיות המקור מורה על
 העשות ענין מרבה בזמן ההעשות נראה שהוא יותר ראוי בשער
 הפעל משער השם ושנית יש לספק כי בהיות סוגי המאמרים וצדו
 צדריהם רבים מאלה כי מהם התגדולי ומהם מצוה ומהם דרך בקשה
 ותאוה ומהם מתחבר עם מאמר נמשך אליו ולכן יראה שהוא חזק
 שיהיו כל הנשואים נפרדים דהאחר מחברו כמו שהתגדולי נפרד
 מהצווי ועוד שלישית נראה שיש עוד להניח פעל מוגבל בזמן הוח
 ושלל וספיק לעבר פעל אחד אבל עדין צריך לשלשה דרכים כי יש
 מאמר מורה העשות ענין בהמשך הזמן העבר ויש מורה ההעשות
 שנגמר בזמן העבר ויש שיורה שכבר נגמר העשות הענין בטרם היות
 הזמן העבר עד שבלשון הרומית קוראים הראשון פעל זמן עבר
 בלתי נשלם והשני נשלם והשלישי יוחר מן הנשלם וכן לא נמנה
 באלה פעל יורה בעתיד זמן עבר שבו נעשה הענין כמו שיש בלשון
 רומיים בהוראת העתיד אשר לצד המתחבר מצדו הפעלים והלשון
 אל השלשה ספקות הללו צריך לברר מה הוא ומה הוא הפעל באמת
 וכמה הם הצדדים אשר בהתחלף בהם המאמרים צריך שיוחלפו
 הפעלים המחוברים באותם המאמרים והגדולי גבולי והזמנים ש
 שיתחלפו בנין הפעלים לפי הזמנים המגבילים אותם והנה הפעל
 באמת הוא המורה העשות ענין מרבה בזמן מוגבל ולכן אין המקור

בחלונת הפעלים

פעל כו לא וזרח העשות ענין בזמן מוגבל אבל וזרח העשות ענין
 בזמן בלתי מוגבל ולכן אין הזראתו הזראת פעל שלמה אלא בלתי
 שלמה כי כמו שבהעשות ענין ובכלל ככל תנועה צריך מניע ו
 ומתנועע ומשך מוגבל לתנועה שבו יניע המניע ובחסרון הגבלת
 אחר סאלת לא תשלים התנועה כי אין תנועה שלמה אלא מה שהיא
 מוגבלת כן לשלמות כל פעל צריך פועל מוגבל והעשות ענין מוגבל
 זמן מוגבל וגביל משך העשות והוא וכשיחסר אחד מאלו השלשה
 או גבור אחר מהם אז לא יהיה הפעל פעל באמת ולכן מה שלא הזכיר
 שם פועל אינו פעל באמת כי אין שם פועל מוגבל וכן גם כן המקור
 אינו פעל באמת כי עם כל זה שזרח העשות ענין בזמן לא וזרח
 עליו בזמן מוגבל ולכן כמו שהעשות ענין בזמן סתם הוא כמו כלל
 ושרש העשות ענין בזמן מוגבל שזה פורש המקור לכן טוב לקרא
 אותו מקור ושרש הפעלים כלם ואולם נקרא שם הפעל כי אינו מורה
 הענין הנקטה אלא העשות הענין בזמן ולזה במה שאין הזראת
 ענינו בוולת זמן כלל אינו שם פשם הדבר או שם המקרה אלא דומה
 בזה אל הפעל ובהיות שאינו פעל באמת כמו שהזכרנו לכן נקרא
 שם הפעל ולכן לא יצטרך אל היתור ודוהתרבות ולא אל הזכרות
 והנקבות כי לא וזרח על הפועלים ולא הפועלים כלל אלא על הפעל
 בעצמו בלתי מיוחס אל הפועל ולא אל הפועל אלא מופשט בלתי מוגדר
 באתר מאלו ולכן אפשר שיגדר במאמר בכל אחד מהם ועל זאת יתחבר
 דמקור עם דיתור והרבים והזכר והנקבה בשות ולא בדברי רבי
 דוד קמחי במחלת ספר פתח דברי שחשב שמבט היותו שרש לכל
 המרקמים וקריאת שמו מקור היא לפי שהוא התולת דהגור ושרש
 החנין וממנו יוצאות כל הפעולות תנופתות הוא המחשבה לעשות
 כשיאמר האדם הנני חושב לכנות בית זה פנים המעשה באזהרה
 המחשבה לעשות ועל זה נקרא מקור וכבר הרגיש הוא רבי דוד
 עצמו חסרון זה המאמר וכתב באותו השער בעצמו שזה הפעם יצא
 מגדולים ממנו ולפי דעתי כי אמת דבר שהענין יצא מפי גדולים ממנו
 והוא לא ירד לסוף דעמם אלא שהם כונו שהמקור מורה על העשות

ענין

ענין

בחלוקת הפועלים

ענין בזמן סתם מופשט מגבול הזמן במחשבה שאינה חושבת על
 גבול זמן כלל והוא שנה מחשבת הקדמונים ונפל בבור הטעות
 והרבה דברים והביא חטא כי הוא כתב שם זה לשונו ואני לפי קוצר
 דעתי אענה אף באני חלקי לפי מה שקבלתי כי זה המקור שרש כל
 הפעולה בהמצאו במקום עבר ועתיד והנה הוא חטא בפירוש
 בדת המסובב סבה לסבתו כי היות המקור שרש כל פעולה הוא
 גולה אל היות המקור מורה העשות ענין בזמן סתם לא בזמן מוגבל
 חזק סבת המצאו במקום עבר ועתיד והנה וזה נקח ממנו דרש
 ולא מיחיד העבר שלא לנכח כמו שחשבו רבים מן המדקדקים אשר
 היו לפנינו ואחר הניח שם הפעל השכל ונתם העשות בהענין בזמן
 סתם אל הפועל וחדש שם הפועל שהוא מין ממיני שמות התארים
 ולכן גם שם הפועל ימצא במקום עבר ועתיד כמו שפרטנו ראובן
 פרשת מקץ ופרעה חלם חלם וכן גולה מזה טעות החביב
 שחשב רוב האחרונים ששם הפועל מורה על פעל שהוא חיל להעשות
 ולא נשלם שחרי ענין הרואות שנמצא במקום עבר שכבר נמרה
 מלאכתו ולכן טוב מזה ומזה מה שכתב רבי יונה בספר הרקמה שזה
 יורה שלמות הלשון העברית שהיא דורכת על שבע מצאות הדברים
 וכמו שאין זמן הוה באמת כי אם עבר או עתיד כן בלשון העברים
 אין פעל הוה כי אם עבר או עתיד ולכן לתשלום הפועל מלבד שם
 הפועל והפועל צריך שם הפועל שמורה על הנע פתנועת הפועל וגם
 זה אינו מורה בגבול זמן כמו שחשבו רבים שהוא שם המתואר במה
 שנפעל בעבר שחרי נמצא משמש בעתיד כמו ויר חרוצים מעשור רל
 יד מי שיהיו חרוצים מעשור והנה אחר המצא העשות הענין
 בזמן סתם והפועל תמנוע והפעול הנע בהעשות או החלילת
 התנועה והפעל או עדין לא החלילתו ואם כבר התחילה פיה שאין
 תחלת פעל כלל ראשונה כי כל נע כבר התנועע אם כן כבר עבר
 העשות מה והנה פעל מורה העשות ענין מדבר בזמן עבר מוגבל
 ואם עדין לא התחילה בפועל אלא מיד וראיתם תהיה זאת התנועה
 והעשורת הנה העשות הענין והיה בזמן עתיד מוגבל ונולד פעל

בחלוקת הפעלים

העתיד ובהיות הפעל בעתיד אפשר שיתרה ההעשות מיד או אפילו
לאחר זמן אם הוא מיד נאמר בשם צווי המכריח העשות הענין כמו
שאמר רבותינו זכרונם לברכה כל צווי מיד ולדורות ואם הוא בין
מיד בין לאחר זמן אז הוא עתיד באמת ולכן אחרי העבר נמצא
הצווי והעתיד אחרי כלם ואם כן אף על פי שהמקור ושם הפעל ושם
הפעול אינם פעלים ראוי להניחם בראש כל בנין להעמיד שם
ראשונה המקור שהוא שרש הבנין ואחריו שם הפועל ואחר כך שם
הפעול ואחריו העבר שהוא מורה על מעשה הפעל באמת ואחריו
הצווי המורה על העשות הענין מיד ולעתיד ואחריו העתיד שהוא
מורה על אשר בכחו להעשות ויהיה בעתיד מוגבל בין קרב או רחוק
שהיה ומזה יראה שהצווי מורה על הוראתו בזמן מוגבל מיוחד
והעתיד בזמן מוגבל בלתי מיוחד ולכן השם את הצווי לא הניחו במה
שהוא צד מצדי הפעלים כי אם במה שהיה מורה על זמן מוגבל
מיוחד אבל חלוק צדי המאמרים בבקשת וההתחברות אל מאמר
אחר להיות מאמר נשלם ישגי המאמר לא מצד הפעל המונח במאמר
המתחבר אלא מחמת הענין המורכב שיתרה המאמר ההוא אשר לא
ישלים הוראתו עד שיתחבר עם מאמר שני משלים ענין הוראתו כמו
אם תאכו ושמעם טוב הארץ תאכלו כי לא ישלים הוראתו פעל
תאבו ושמעם עד התחברו עם טוב הארץ תאכלו וכן אין
המאמר המתאווה צד סתחלף לחלוק ומני הפעלים כי אין התפלה
ותשוקה כי עם על העתיד להיות ואין לעבר חלוק הוראת ומנים כמו
שחשבו מנתי הלשון חרומי וזה כי אין עבר אלא נשלם והעבר
הבלתי נשלם יורה המאמר המורכב משם הפועל שהוא מורה על
הפועל המתואר בהעשות ענין ממנו בזמן סתם וספועל עבר ומפועל
החניה כמו הוא השליש הוא אשר היה שלישי כי כיון שיש שם הפועל
מתובר עם פעל החניה בזמן עבר ושם פועל החניה הנה זה יורה
שפעל ההעשות נמצא בחניה בפועל בזמן הפעל ועדין בהעשות
נמצא הנה ולכן לא היה צריך לחלק בנין פעל מיוחד להורות על זה
והיחוד מותר אין תועלת בו וכן גם העבר עובר העבר הנשלם

בחלוקת הפעלים

שמונה שבכבר כבר נשלם ההעשות בשכבר עבר העבריו יורה זור
 בשני תארי הפעל שהוא צוני לומר בתואר ענין הפעל ותואר הפעל
 או הנפעל כמו אלו נרצה לומר מה שכבר עבר התישנותו נאמר ישן
 נושן וזה כי ישן מורה המתואר בענין ההווישן ונושן הוא שם הפועל
 שבנין נפעל כמו שיתבאר אחר זה ולכן כשנאמר זה הוא ישן נושן
 פירושו זה הוא מה שנגמר התישנותו ויתואר בו וכבר היה בשכבר
 עבר פועל החתישן ואם כן אין צורך חלק בנין פעל אף לזה
 אמנם להורות על עתיד המתחבר הלשון העברית חרבת דרך אחר
 וזה כי פעל הלשון יורה על העבר ועל העתיד בשני דרכים או בפעל
 העבר ובפעל העתיד או יורה העבר בעתיד מהופך עם זו הרהפוך
 כמו באמרך ויאמר וידבר שיאמר וידבר הם פעלים ערוזים והוויז
 הקודמות הפכו אותם לעבר וכן ועשיתם ודברתם כיועשיתם דברתם
 הם פעלי העבר והוויז הפכו אותם לעתיד ולכן יש לדעת כי אמר
 דבר ויאמר ועשה ידבר הם מורים על העבר והעתיד החגוי וההפוכים
 יעשו שוורו על העבר והעתיד המורכבים כי ויאמר יורה על העשות
 האמירה שהתחילה ולא נגמרה אבל נמשכת בהעשותה שהוא כמו
 העבר הבלתי נשלם שזכרנו למעלה אלא שהבלתי נשלם שאמרנו
 הוא בהיות הפעל וזה בגמר מה שנעשה ממנו בין שיהיה נשלם או
 בלתי נשלם כמו מה שיורה ברבור ענין העבר פעל העתיד על משך
 העשות הענין והיותו בשלמות כמו והפית ימלא עשן ככה יעשה
 איוב כל הימים והעתיד מהופך יורה על מה שעתיד להיות עבר וכן
 הוא בצד מה מורכב מן העבר והעתיד שהיה מרה שיורה אצל
 הרומיים עתיד המתחבר ואצל היונים מה שיקראוהו חצי עתיד
 ותמה אני איך הראשונים לא תרגישו בזה בראותם מנהג הלשון
 לדבר פעמים רבות באלו הפעלים המהופכים ועוד נרפר בזה בשער
 השמושי וההתרכבה בעזרת האל יורר בפירושו פי שם מקום יורר
 מיותר לדבר סתי תקות הוו הפוכית ומתי תקיה עוספת ובמרה שאנו
 עמה ברבוי די לנו מה שהוכחנו היות זה השמושי מסמלא מקום מרה
 ששמו תרומיים שני פעלים נוספים במספרם בכל בנין והנה אם

בחלוקת הפעלים

כִּן יֵשׁ לְהַנִּיחַ רֵאשׁוֹנָה טָרַשׁ הַפְּעָלִים וְהוּא שֵׁם הַפְּעֵל הַיְבִינֵנוּ בִּין
זֵשֵׁם הָאִמְתִּי הַצִּוּי לִזְמַר שֵׁם הַדְּבָר וְשֵׁם הַמְּקָרָה וְהַמְּסַפֵּר וְהַחֹסֵם
וּבִין הַפְּעֵל וְשֵׁנִית יֵשׁ לְהַנִּיחַ שֵׁם הַפּוֹעֵל שֶׁהוּא הַהִכְרָחִי הַרֵאשׁוֹן
בְּכָל פְּעֵל וְיִשְׁלִישִׁית שֵׁם הַפְּעֵל שֶׁהוּא הַמְתוֹאָר בְּקִבְלַת פְּעֵל הַפּוֹעֵל
וּרְבִיעִית הַעֵבֶר וְחֲמִשִּׁית הַצִּוּי וְאַחֲרֵיכֵן הַעֲמִיד וְזֶה בְּבִנְיָנִים
אֲשֶׁר לָהֶם כָּל הַעֲנִינִים הַלְלוּ וּבְחֲסָרִים נְדָבָר בְּמִקּוֹמָם וְהִנְהָרָה עַד כֹּה
הַגִּיעַ מֵאִמְרֵינוּ בְּפְעָלִים וּבְבִנְיָנֵיהֶם דְּרָךְ כָּל וְיַמְעִתָּה נִשְׂאָר עֲלֵינוּ
לְדַבֵּר בְּפָרְטָעַל כָּל בְּנִין וּבְנִין בְּשִׁלְמִים וּבְכֹחִים וּבְכֹסְרִים וּבְכַפּוֹלִים
בְּמֵה שֵׁשׁ הַתַּחֲמוֹ וּבְמֵה שִׁיבּוֹדוֹ וּבְתַחֲלוֹל הַדְּבָר תַּחֲלוֹל מִן הַקָּל
וְאַחַר נְדָבָר בְּפְעֵל הַדְּגוּשׁ וְאַחַר מִן הַהַפְּעֵל וְאַחַר מִן הַמְרֻבֵּעַ וְאַחַר
מִן הַנִּפְעֵל וְאַחֲרֵי כֵן מִן הַהַרְפָּעֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ מֵה שְׂלֵא נִזְכָּר שֵׁם
פּוֹעֵלוֹ נִכְתְּבוּ אַחַר בְּנִין הַפְּעֵל הַמִּיחָד לוֹ וְכֹה בְּעֵזְרַת הַיָּהּ
נִשְׁלִים רְבוּרֵינוּ בְּפְעָלִים כְּכָל עֲנִינֵיהֶם וּמוֹשְׁגֵיהֶם הַפְּשׁוּטִים וְסוּף כָּל
סוּף נִכְתָּב הַמְרַכְבִּים וְצַד הַרְפָּכָתָם כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָהוּ בְּעֵלֵי לְשׁוֹן הַעֵבֶרִים
בְּנִין הַפְּעֵל קָל נִקְרָא בִּן לְסִבּוֹת רַבּוֹת חֲדָשׁוֹת
גַּם יִשְׁנוֹרָת כִּי רַבִּי יְהוֹדָה חִוּוּ מְנִיחַ זֶה הַשֵּׁם
קִרְאוּ כֵן לְשֵׁמֵי סְבוֹת הַרֵאשׁוֹנָה כִּי א
אֵין בְּבִינּוֹנִים וּבְפְעוֹלִים אֲשֶׁר בְּזֶה הַבְּנִין הַכֶּרֶחַ הַזֶּה מְסַפֵּת אוֹת לְפָנֶיהָ
כְּמוֹ בְּשֵׂאֵר הַבְּנִינִים כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁאָר מְדַבֵּר מְשׁוּבָח מִתְּהִלָּה אֲבָל בְּזֶה
נִאֲמַר שׁוֹמֵר חֻנְן שׁוֹמֵר חֲרוֹת וְהַשְּׂנִיחַ כִּי חֲנַח הַנִּסְתָּר הַנִּמְשָׁךְ
לְתַנּוּעַת קִמְץ פֶּא הַטָּרֶשׁ בִּין הַפֶּא וְהַעִין סָר בְּעֵתֵיכֶם וְלֹא יִמְצֵא שֵׁם
לֹא נִרְאָה וְלֹא נִעְלָם וְלֹא תוֹרָה אוֹת תַּנּוּעַת נְקוּדָה קוֹדֶמֶת וְלֹא דָגֵשׁ
הַעִין הַבָּאָה אַחֲרֵיהָ וְהַתַּחֲרוּנִים הַזֵּסִיפּוֹ שְׁלֹשָׁה טַעֲמִים אֲתֵרִים
נִאֲוִתִים לְקָל לְהִקְרָא בְּזֶה הַשֵּׁם הַאֲחָד כִּי הוּא יִסּוֹד הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרָיו
וְלָכֵן הוּא קָל לְמִרוֹץ הַדְּבוּר כִּי הוּא הַפְּשׁוּט הַרֵאשׁוֹן בְּפְעָלִים
וְחֲשַׁעֵם כִּי בּוֹ יִגְלֶה טָרַשׁ הַפְּעֵל כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר עוֹד וְהַשְּׂנִי כִּי אֵין בּוֹ
הַזֶּסֶפֶת אוֹת בְּסִבְתָּהּ הַבְּנִין כִּי אִם בְּסִבְתָּהּ הַיְחָדוּ וְהַרְבּוּ וְהַזְכּוּרֹת
וְהַנִּקְבוֹת וְהַמְדַבְּרֵי בְּעִזּוֹ אוֹ הַנִּכְחַת וְהַנִּסְתָּרִים וְטַעֲמֵי שְׁלִישִׁי כִּי נִקְרָא
קָל שְׂאֵין בּוֹ כְּבִדּוּת הַדְּגֵשׁ וְאֵל תְּבִין מֵאִמְרֵי כְּבִדּוּת הַדְּגֵשׁ מֵה שֶׁתְּבִין
רְבִישִׁטָּה בִּן הַכִּיב מְדַבְּרֵי רַבִּי רוּד קִמְחֵי שֶׁרֵדְגֵשׁ כְּבוֹד עַל הַמְדַבְּרֵי

והנה

בפעל קל

וְהוֹצִיאוּ בְמִבְּטָא וְחֻקְשׁוּ עַל זֶה שֶׁאֵם הוּא כְּבֹד אִיךְ נִמְצָא לְפַעֲמִים
 לְהַפְּאֵרֶת הַקְּרִיאָה בִּידְעָתִי בּוֹז וְהוּא רַעַת הַקְּסָמִי לְפִי מֵה שֶׁאֶחְשׁוֹב
 בִּי כְּבֹדָת הַדָּגֶשׁ הוּא הַכָּתָת הַמְּבִטָא הַחֻזְקָה כְּאִלּוּ הִיא שְׁמִי אֹרְזִיּוֹת
 מְצוּרָפוֹת יַחַד וְזוֹ הַקְּלוֹת פִּירוּשׁוֹ רַךְ שֶׁהוּא חֶפֶךְ הַקּוֹל הַכְּבֹד וְלִכְן
 מִמֶּנּוּ נִחְמֵל רֵאשׁוֹנָה וְקוֹדֵם כֹּל דְּבַר נְצִייר מְקוּרָו וְנֹאמֵר וְרַךְ הַכְּרַת
 שֶׁרֶשׁ הַפְּעִלִים וּמְקוּרָם יַעַז נִמְצָאוּ לְפַעֲמִים בְּפַעֲלִים אֹתִיּוֹת רַבּוֹת
 חֲסֵרוֹת וּרְבוּת גַּם בְּכֵן נִמְשָׁכוֹת מִפְּאֵת הַנְּקוּדוֹת כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב לְמַעַלְתָּ
 לִכְן יֵשׁ לְהַבְּחִין זֶה רֵאשׁוֹנָה בְּשֵׁם הַפְּעֵל אִם תִּמְצָא בּוֹ אוֹת לֹא תִּמְצָא
 בְּעֵבֶר וְלֹא בְּעֵתִיד וְלִכְוִין אִם הָאוֹת הִיא אֵינָה מֵאוֹתֵיּוֹת הַמְּשֻׁךְ אֵין
 הִיא וְרֵאִי מִן הַשֶּׁרֶשׁ וְהַפְּעֵל הֵהוּא מִן הַבְּעֵלִי שְׁלֹשׁ אֹתִיּוֹת וְאִם יֵשׁ
 אַחֲרֵיהֶם כְּמוֹתֶיהָ הֵיא הוּא מִן הַכְּפּוֹלִים וְאִם אֵין פִּיּוּצָא בָּהּ הוּא מִן
 הַשְּׁלֵמִים וְאִם אֵין שֵׁם כִּי אִם סְאוֹתֵיּוֹת הַמְּשֻׁךְ וּשְׁנֵי קְצוֹת אֵין הַפְּעֵל
 הֵהוּא מִן הַשְּׁנָיִים הַמְּשֻׁל בְּזֶה כִּי תוֹם שֶׁרֶשׁוֹ תֵם וְהַטַּעַם כִּי הַמְּקוּר
 שֶׁהוּא שֵׁם פְּעֵל אֵין בּוֹ כִּי אִם הַמִּיּוֹ וְהַמֶּם שֶׁהֵם הַשְּׁנֵי קְצוֹת וְהֵיוּ
 שְׁבָאֲמַעַע הִיא אוֹת מְשֻׁךְ חוֹלָם וְלִכְן הַשֶּׁרֶשׁ בְּיִמְרָה הוּא תֵם מִן
 הַשְּׁנָיִים וְאִם יֵשׁ בְּמְקוּר אוֹת שְׁאֵינָה בְּכָל חֻלְקֵי הַבְּנִין וְאֵין פִּיּוּצָא בָּהּ
 בְּפַעֲלֵי הַבְּנִין כִּי אִם בְּעֵבֶר לְבַר אֵין הוּא מִן הַשְּׁלֵמִים כְּמוֹ לְקַח שֶׁהַלְמִד
 אֵינָה בְּכָל חֻלְקֵי הַבְּנִין כִּי אֵינָה בְּצוּי וְלֹא בְּעֵתִיד כִּי בְּצוּי נֹאמֵר קַח
 קַח וּבְעֵתִיד אֶקַח וְהִנֵּה לֹא נִרְאָתָה לְמִד בְּאַחַד מֵאֵלֶּי אֲבָל הִיא
 נִמְצָאת בְּעֵבֶר שְׁאוּמְרִים אֲנִי לְקַח לְקַחְתִּי לְקַח וְכוּלֵי כְּמוֹצָא הַלְמִד
 פֹּא הַשֶּׁרֶשׁ בְּמִכְתָּב וּבְמִבְּטָא לִכְן נֹאמֵר כִּי הוּא מִן הַחֲסֵרִים וְאִם נִמְצָא
 בְּעֵבֶר וְיֵשׁ פִּיּוּצָא בָּהּ אֵין נִדִין שֶׁהוּא מִן הַכְּפּוֹלִים כְּמוֹ סִכֵּב שֶׁנֹּאמֵר
 בְּעֵבֶר סִכֵּב סִכְכַת שְׁבֹאֵת הַבֵּית כְּפּוֹלֵה לִכְן נֹאמֵר שְׁוֹה הַפְּעֵל מִן
 הַכְּפּוֹלִים וְאִם הִיא נִמְצָאת בְּכָל חֻלְקֵי הַבְּנִין אֵין הַפְּעֵל הֵהוּא מִן
 הַשְּׁלֵמִים כְּמוֹ שֶׁמֵּר שְׁכָל אֹתִיּוֹתָיו נִפְרָדוֹת הָאֲחֵרֶת מֵהָאֲחֵרֶת
 וְנִמְצָאוֹת בְּכָל חֻלְקֵי הַבְּנִין לִכְן נֹאמֵר שֶׁהוּא מִן הַשְּׁלֵמִים וְאִם לֹא
 נִמְצָא יַחֲדֵי הַעֵבֶר לְאוֹתוֹ הַפְּעֵל אֵין נִבְקֶשׁ שְׂאוֹד חֻלְקֵי הַבְּנִין וְנִסְתַּר
 מֵהֶם הָאוֹתֵיּוֹת הַמְּשֻׁמְשׁוֹת לְחֻלְקֵי הַבְּנִין וְהַנְּשֹׂארוֹת הֵן שֶׁרֶשׁוֹת וְזוֹ
 כִּי לֹא נִמְצָא יַחֲדֵי הַעֵבֶר נִפְרָד מִן יַעַד אֵלֶּי מְחוּבֵּר עִם הַכְּפּוֹלֵי יַעַדָּה

לכך

בפעל קל

ולכן נסור הא חכמו וישאר יעד שכל אותיותיו שרשיח ולא כן יסך
 כי אף שזה מצאנו יסך יוד העתיד ולכן הסרנו היוד והיה לא נקח
 מקומה היוד הנבלעת השרשית וידענו כי השרש יסך כמו שצמדו
 שונאי השניות כי מי יגיד לנו שחכרה ונבלעה יוד אחרת כיון שלא
 מצאנו יסך בשני יודין כאשר מצאנו יסך בשני יודין ולכן לפי דעתי
 כך הוא מן השניים או נאמר ששרשו נסך והנזן החכרה נבלעה
 ברגש הסמך ויתיה כמו ינסך ברפיון הסמך והטעם שהרי מצאנו
 ואני נסכתי מלכי מזמור שני וזהו הדרך הראשון מחלקי הקל
 הדרך השני מהשם ובר או שם המקרה אשר הפעל יורה העשות
 ענינו כי שש איני יודע שרשו עד שאדע אם תוספת היוד בעתיד
 שאנו באמרים נאשי ויהיו במקור שאמרים שוש כיון שהם מן
 המתחלפים יהיה טעמם היותם מן השרש או היותם נוספות בסבת
 היותם מאותיות המשך ולכן במקור שיש נקודת הלם באה ו
 הנמשכת לחלם ובעתיד שהוא בחירק באת יוד הנמשכת לחירק
 והנה בקשנו שם המקרה והוא ששון ודיקנו באורו והנזן תוספת
 להורות על הלם והיו בסבת משך החלם ובין השני שינון אין את
 וקמץ השין הנה השונה לא בא להורות על תסרון יוד או ופי
 אין הקמץ מושכת אחת מאלה ולכן נשפוט כי אינה מנהו
 העין כמחשבת רבי המדקדקים בעלי השלוש ובחוד החיבוב
 הדרך השלישי הוא דרך המשקל באף כי זה מקום חלש מאד כי וכוב
 פעמים רבות כמו שנבאר מיד עם כל זה טוב הוא לעורר הלבבות
 לעמוד על האמת בשמירת שאר הדרכים וזה כי קם ושב וסר נאמר
 כי כלם הם מן השניים מפני שהם על משקל אחר וכן קמים שבים
 סרים שהם שמות הפעלים אך לפעמים יכוב כמו שרים אחר גוגנים
 כי שרים ישורו שאף על פי שמשקלם אחד שרשיהם אינם דומים כי
 שרש קמים שבים סרים שרים קם שב סר שר מן השניים ושרש כי
 שרים שרה ולכן בשמביטים אל המשקל ואל שאר התנאים והדרך
 האמת כי כבר מצאנו שרה אל הסמך אך ולכן כשנבאר אל כל
 הדרכים אשר ושתמשו העברים בעניני אותו הפעל נבין האמת ואף

בפעל קל

כי שם הדבר הוא שררה אינו מן הכפולים בשרשם כי אין פעל כפול
 באמת אלא מי שלא נמצא ממינו פשוט כי אף על פי שאדם כפול
 אין שרשו כפול ואינו כפול באמת ולכן שרשו אדם וכן הפעל אדם
 עצם מפנינו במגילת איכה סימן ו' והכפל הוא לגרוע כמו שנבאר
 עוד לפנינו בעזרת האל אבל שרר וסרר אף על פי שמצאנו שזרר
 בביתו במגילת אסתר סימן א' וכן סרר ומורה בספר משנה תורה
 סימן כא מכל מקום אין שרשם אלא שרה וסר כיון שמצאנו שרר
 למלאך שרית עם אלהים וסרו מחר מן הדרך: הדרך הרביעי מצד
 הדגש והרפה כי כשנמצא דגש שאינו להפכת הבנין אז נחוש שמא
 בא להורות על חסרון אות כמו חת רך וך ונמצא לרבים חתו רכו וכו'
 בדגש האות השנית ודענו כי באת להורות על כפל האות הדגושה
 הראויה להכפל ולאמר חת רכך וכך אבל יש בזה להשיג כי גם
 בזה יש חלשה מפני שאפשר שיכזבזה הדרך לשלשה סבות הראשונה
 שלפעמים יבא דגש לרפפת הבנין ולא ידגש המבטא בו ויחשוב
 שהוא לסבת הכפל ואינו כן כמו ימחו שדגש תמס להורות על חסרון
 נון נפעל שהיה ראוי לומר ונמחו שחסר הנון בכל הפעלים בעת
 זה הבנין והושים הדגש במקומה והסבה השנית כי לפעמים יבא
 הדגש לתפארת המלה ואז על חזק הענין ויסעה השומע ויחשוב
 שהוא לחסרון אות כמו שנפל בסבת זאת הפחולות בין המרקקים
 בפעל נזולו שבאה תלמד בדגש כי רבי יהודה המרקק תראשון סבר
 שבא להורות את הכפל ושרשו זל' והקמחי חשב שבא לתפארת המלה
 ושרשו גול מפני שמצאנו זלים בנין בראש ונראה שהוא שם הפועל
 מן הקל על משקל שופכים ששרשו שפך וכשר הדבר כן כרי למעט
 חספק כל אשר בידנו לעשות נכתב כל אם יש שם אות אחרת מלבד
 השתים שאינה מן הנוספות ואז נרין שהדגש אינו להורות על הכפל
 כמו חדרו שמצאנו דגש תלמד ואין לחשוב שבא לחסרון הכפל ויהיה
 שרשו רלל כי מה נעשה לחית שאינה מן הנוספות ולכן נשפוט שהדגש
 זה הוא וראי בא לתפארת המלה ולחזק הענין שתורה עליו והסבה
 השלישית כשהאות השרשית השנית הכתובה היא מאותיות הרפיון

בפעל קל

כי יש לחשוב שהפעל ההוא מן הכפולים ולא יכל הדגש להורות על
הקפל כי אין בכח העין הפעל לקבל דגש ואו יש לומר שהוא מן
השניים כמו הצר שהתא את על הבנין והריש את הרפיון ויש לומר
ששרשו צר כמו שסבר רבי יהודה או צר פדעת אחרים שמניחים
את השניים או צור לפי בעלי השלוש שאומרים שהוא מנחי העין
והנה כשבאנו לחקור על שם ענין הפעל שהוא צרה נוסף הספק
כי גם מצד המשקל אפשר שהוא היה ראוי להיות בפלס שמה והוא
מן הכפולים כי שרש שמה שמש או בפלס קמה והוא מן השניים או
נחי העין ולכן אז לקרב הענין להכרע רואים משקל רבוי שם הפועל
שהוא צר והרבו צרים כמו הר הרים בפלס גן גנים סל סלים אשר
דגש הנון והלמד סורים על חסרון אות הקפל אך יש לדעת כי אף
שתהיה האות השנית מקבלת הדגש כשהיא בסוף תיבת לא תבא
בדגש שלא להכביר על הלשון ואז אם ראות הראשונה שהיא פה
השרש מאותיות הרפיון לא יראה שם דגש כלל כמו לרס את הסלית
ביחזקאל סימן מו שהוא מן הכפולים מגזרת רסיסי לילה ולא באדגש
בו כלל כי הריש מאותיות הרפיון והסמך היא אות אחרונה בתיבת
לרס אבל כשהאות הראשונה מקבלת הדגש אז הדגש הראוי בשנית
יבא בראשונה כמו יסב הפק ששרשם סבכ מקמ והדגש שהיה ראוי
לכא בבירת ובקוף בא בסמך ובמס ובחמצא בפעל דמונעים הלוי
אז מחפשים אם נמצא לתם שלמים כמו רסיסי לילה מן לרס וחונג מן
חג ואז נדון אותם מן הכפולים כמשפט השלמים או נתפש מה שעל
משקלם ואם הם מן הכפולים גם אלה כמו הם כמו ארותי שהוא על
משקל סכותי שהוא מן הכפולים כאשר יורה דגש הכף ששרשו סכך
כך ארותי לא יכלו האלף והריש לכא בדגש ובאו על משקל סכתי לכן
נאמר שגם זה מן הכפולים ושרשו ארר ונעו אורריך ארור והדרך
החמשי הוא דרך השתנות הנקור כי פא שרש הכפולים תבא בפתח
ליחיד כי אחריו שאין לאל ירו לכא בדגש כמו הרבו תבא חפא בפתח
שתיתה ראויה לכא בקמץ כמו שנכתוב לפנים וזה להורות שהיה
ראוי להיות העין בדגש ואם היא לא באה היתה ראויה הפא ולכן

בפעל קל

בַּיחוד כִּשְׁהַפְּאִינָה בְּדִגְשׁ תִּבְאָ בְּפִתְחָ וְעַד הַדְּגִשׁ וְחִפְּפֵל מִנְרֵאָה בְּרִבּוּי
 שְׁנֵאמַר מִן דָּל רָלִים וּמִן חַג חָנִים בְּדִגְשׁ תִּלְמִד וְחִזִּימֵל אֲבָל נְחִי תִלְמִד
 חָם בְּקִמְצָ הִפָּא כְּמוֹ יִסְחוּ שְׁרִטְוֹ מִתָּה תִמַּס בְּקִמְצָ לְהוֹרוֹת שְׁחוּיָא
 מִן רֵהֲנָחִים וְלֹא מִן הַכְּפֻלִים וְלִכְּזֵן בָּאָה פֵּא רֵהֲפֵעַל בְּקִמְצָ כְּמִשְׁפָּטָה
 בְּשִׁלְמִים כִּי אִף פִּקְדֵּי הִפָּא בְּקִמְצָ וְלֹא לְהוֹרוֹת עַל נַח כִּלְלֵי וְלִכְּזֵן נִרְאָת
 שְׁבוּשׁ הַחִיבִּיב שֶׁחֵשֵׁב הַיּוֹת זֶה רֵאִיָּה שְׁקִמְצָ קָם שֶׁב וְדוּמִיָּהֶם יוֹרוּ עַל
 לַח עֵינַי הַשְּׂרֵשׁ כִּי אִין זֶה רַק מִשְׁפָּט פֵּא הִפְעֵל מִהַבְּנִין תִּקְלוּ הַדְּרָךְ
 הַשְּׂשִׁי הוּא מִיּוֹתֵד אֵל הַשְּׂמוֹת אֲשֶׁר הוֹנְחוּ לְדַבְרִים מִחֲמַת פְּעוּלָתָם
 הַמִּיּוֹתֵדָה וְהוּא כִּי אִם נִמְצָא אַחַד מֵהַשְּׂמוֹת הַלָּלוּ וְלֹא יִדְעֵנוּ שְׂרִטְוֹ אִז
 נִסְתַּכַּל אֵל הִפְעֵל הַהוּא הַמִּיּוֹתֵד וְשְׂרִטְוֹ הִפְעֵל הוּא שְׂרִטְוֹ הַשֵּׁם וְהוּוּ
 בְּשְׂמוֹת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר נִגְדְּרוּ מִן הַפְּעֻלִים כְּמוֹ גְּרוֹן שְׁנִגְזֹר מִן נִגְדְּוֹתָי
 שְׂשִׂרְטוֹ גְּרוֹן אֲבָל בְּשְׂמוֹת אֲשֶׁר מֵהֶם נִגְזֹר הִפְעֵל רֵהֲעִינָן כַּהֲפֹךְ כְּמוֹ
 שְׂכַתְּבוּ לְעִילֵי הַדְּרָךְ הַשְּׂבִיעִי הוּא מִפְּאֵת הוֹרֵאת הַעֲנִין וְהַכִּי לְפַעְמִים
 תִּרְאָה תִּיבָה אַחַת שְׂשִׂרְטָה אַחַד וְשֵׁם אֲוֹתִיּוֹת מִתְחַלְּפוֹת וְאִין דְּרָךְ
 לִדְעַת שְׂרִטְוֹ מִחֲמַת הַתְּמוּרָה כִּי אִם מִדְּרָךְ הוֹרֵאת הַעֲנִין כְּמוֹ בִּירְמִית
 סִימָן רַח יוֹמֵת נָא אֵת הָאִישׁ הַזֶּה כִּי עַל כֵּן הוּא מִרְפָּא אֵת יְדֵי אֲנָשֵׁי
 הַמְּלַחֲסָה בְּעִיר הַזֹּאת וְהִנֵּה מִרְפָּא בְּשָׂהוּא בְּאַלְף אִינוּ מוֹרְהַרְפִּיזֵן אֵלָא
 בְּשָׂהוּא בְּהָא בְּסוּף וְלִכְּזֵן נֵאמַר כִּי שְׂרִטְוֹ רִפָּא עִסְתָּא וְלֹא עִסְתָּא אֲלָף וּבָאָה
 שֵׁם אֲלָף תְּמוּרַת הָאִינוּם זֶה הַדְּרָךְ הַשְּׂבִיעִי אִינוּ אֲוֹדָק לְעוֹלָם כִּי לְפַעְמִים
 יִקְרָה שְׂאֲפֵשֶׁר לְפָרֵשׁ רֵהֲתִיבָה עַל שְׂמֵי רֵהוֹרֵאוֹת לְפִי רֵהֲעִינָן וְכֹא
 נִצְטְרָךְ לְבַקֵּשׁ דְּרָךְ אַחֲרָת כְּמוֹ בְּכִרְאִשִׁית סִימָן לֹא יִדּוֹן רוּחִי כִּי רַבִּי
 דִּוֵּד קִמְחִי אֲמַר שְׂשִׂרְטוֹ נִדָּךְ וְהוּא מִחֲסָרֵי הִפָּא נִוֵּן וְהִיָּה רֵהֲוִי לִזְמַר
 יִדּוֹן בְּדִגְשׁ תִּדְלַת לְהוֹרוֹת עַל תְּסֻרוֹן הַנּוֹן אֵלָא שְׁנִפְּלֵי הַדְּגִשׁ וּבְמִקְוֹמוֹ
 נִתְחַלְּף חִירָק הַיּוֹד אֵל קִמְצָ וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים אוֹתוֹ מִנְחֵי רֵהֲעִין לְפִי בְּעִלֵי
 הַשְּׁלוּשׁ כִּי הוּא מִלְטוֹן דִּין וְלִדְעַת בְּעִלֵי הַשְּׁנִיּוֹת שְׂרִטְוֹ דִּין וְהִיָּה רֵהֲוִי
 לִזְמַר יִדּוֹן בְּשׁוּרָק תִּדְלַת אֵלָא שְׁחוּמַר הַשְּׁוּרָק בְּתִלְסָ וְהַנְּהִי אֲנִקְלוּס
 תִּרְגַּם לְפִי הִדְעַת הַרְאִשׁוֹן וְאֲמַר לֹא יִתְקַיֵּים דְּרֵא בִישָׁא תִדּוֹן שֵׁיָּהָא
 פִּירוּשׁ מִשְׂמַעוֹת הַמְּקַרָּא לֹא יִדּוֹן לֹא יִהִיָּה רוּחִי תוֹךְ נִדְנָה בְּאִדּוּם
 וְרִשְׁוֹ פִּירוּשׁ לְפִי הִדְעַת הַשְּׁנִיּוֹ וְאֲמַר לֹא יִדּוֹן רוּחִי בְּאִדּוּסְלֵא יִתְרַעַס וְיִרִיב

רוחי

ca. 1111

בפעל קל

רוחי עלי בשביל האדם חרי הוא לפי זה לשון מדינים ובבראשית רבא
גם בן פירשו אותו רזל לפי השני פירושים באמרם לא ידון רוחי
באדם לעולם אמר רבי יהודה בר רבי אלעי עוד אין חרוחות הללו
נרונות לפני לעולם רבי חונא בשם רבי אחא בשעה שהוא מחזיר את
הרוח לנרנה אני מחזיר רוחו לנרניתן הרי שני מנאים חולקים על
זה השרש ואין מוכיח פדרימי ולכן מבין מהכפי הדרכים האלה אשר
כתבנו אף שהם מועילים מכל מקום אינם כוללים כל הפעלים ולכן
צריך לחפש כל צרי צדדים לאמת שרשיהם וכשאינן דרך לכוין אותם
אזנפרש הכתוב בפירושים מתחלפים לפי תלוף הוראת פעלי השרשים
אשר נכתב אצלנו לא יזו מהן הפעל המונה כמו שראינו רבותינו
זו בבראשית רבא במקום שזכרנו אך אמנם זו הוא שיבא תקמץ
להורות על חסרון הננו אף כי מצאנוהו להורות על חסרון האלף
או התא שהכתו מושכת אותם ולכן נראין דברי רבי יהודה בר אלעי
מדברי רבי חונא בשם רבי אחא אף כי אנקלוס מתרגם קרוב לדעתו
וכן אתה רואה מזה איך תחקור על שם הפעל והשרש והמקור
שהוא העקר כאשר לא ימצא בבירור בכתוב ואתרי המצאו ב
באותיותיו צריך לכתוב דרכי נקודו כדי להיות צורתו שלמה ונאמר
אחר שהפעלים מהם שלמים ומהם חסרים ומהם נתיים ומהם כפולים
בכל בנין ובכל חלקי כל בנין צריך להזהר על ארבעתם וזה דהתלי
ראשונה במה שיכול כל הארבעה מינים ואתרי כן במה שיוחד כל
אחד מהם וראשונה במקור הקל בפעלים השלמים נאמר שהוא
נמצא בחמשה דרכים והראשון והוא הרב שתהיה פא השרש בקמץ
והעין בהלים כמו הלוך והדרך השני שתפא תבא בשווא כמו שמוע
זכור ובוה ישמנה בסמיכות החולם בקמץ מלא פום כמו מלך סלך
והדרך השלישי שתבא תפא בקמץ והעין בצרי כמו גרל בשל אף כי
הרבה מן המרקקים ובראשם הראבע אמרו שאשר על זה הדרך
אינם שמות הפעלים אלא תארי הפועלים והדרך הרביעי שתבא פא
הפעל בשווא והעין בפרתח כמו שלח שכב הדרך החמשי שיבא
תמקור בתוספת אות וזה בראשאו באמצע או בסוף משל הראשון

משלוח

בפעל קל

מְשֻׁלַח מִשְׁלַח מְקָרָא וְאֵן תְּבֵא הָאוֹת הַנוֹסֶפֶת בְּחִירָק וְהָפָא בְּשׂוֹא
וְהַעֵין בְּחֵלֶם אִו בְּקִמָּץ אִם הִלְמַד אֹת הִנֵּחַ וּמְשֻׁלַח הַשְּׁנִי בְּעִזְרָא סִימֵן
וְלִדְרוֹשׁ הַדְּבַר הַפֵּא בְּפִתַח וְהַעֵין בְּשׂוֹא וְהַיּוֹד הַנוֹסֶפֶת בְּחֵלֶם וְזֶה
הוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי וּמְשֻׁלַח הַשְּׁלִישִׁי הוּא עַל דְּפָנִים הָאֶחָד שְׂתֵבֵא פֵּא
הַשְּׂרֵשׁ בְּחֶטֶף קִמָּץ כְּמוֹ לְקַרְבָּה לְמִשְׁחָה שְׁנִית שְׂתֵבֵא בְּקִבּוּץ שְׂפָתַיִם
כְּמוֹ לְחַמְלָה וְשְׁלִישִׁית שְׂתֵחִיחַ בְּחִירָק כְּמוֹ לִירְאָה לְרִבְעָה וְכִשְׂהַפֵּא
הִיא אֹת גְּרוּנִית תְּבֵא בְּרִדְךָ רִבְעִי בְּפִתַח כְּמוֹ לְאִשְׁמָה רֵעִים וְאִם
הַעֵין עִם זֶה תִּהְיֶה גְּרוּנִית הַפֵּא תְּבֵא בְּפִתַח וְהַעֵין בְּחֶטֶף פִּתַח כְּמוֹ
לְאִתְּבָח וְאִם תִּמְצֵא שֶׁסְּפֵעַל הַקָּל לְפַעֲמִים בְּהוֹסֶפֶת נוֹן תְּבֵא הַפֵּא
בְּקִמָּץ מֵלֵאפּוֹם כְּמוֹ בְּאַבְרֹן הַרְיִ לְךָ שְׁנַיִם עֶשֶׂר דְּרָכִי מְקוֹר דְּהַבְּנִין
דְּהַקָּל בְּשֻׁלְמִים פְּקוֹד זְכוֹר גִּדְלִי שְׂכֵם מְשֻׁלַח מְקָרָא דְּרוֹשׁ קְרִבָּה ח
חַמְלָה רִבְעָה אִשְׁמָה אִתְּבָח וְאוּלַם בְּנַחִים מְפִינֵי שְׂהִנַּח מִנִּינֵים רִבִּים
יֵשׁ לְחֵלֶק כֵּס וְזֶה כִּי מִהֲנַחִים הֵם נַחִי הַפֵּא אֶלְף כְּמוֹ אֶכֶל אֶבֶד וּמְרָם
נַחִי הַפֵּא שְׂהִיא יוֹד כְּמוֹ יֵשֵׁב וּמִהֵם נַחִי הַפֵּא וְהַלְמַד שְׂהֵם אֶלְף וְהָאֵם
אֵתָא אֶבָה וּמִהֵם נַחִי הַפֵּא וְהַלְמַד שְׂהֵם יוֹד וְאֶלְף כְּמוֹ יֵצֵא וּמִהֵם נַחִי
הַפֵּא וְהַלְמַד שְׂהֵן יוֹד וְהָאֵם יִנְחֵן מִן תּוֹנוּ יִפִּית מִן וּפְזָה וּמִהֵם נַחִי הַעֵין
שְׂהִיא וּו לְפִי בְּעַלְיִי הַשְּׁלוֹשׁ כְּמוֹ קוּם וּנְחִי הַעֵין שְׂהִיא יוֹד כְּמוֹ עֵיק מִן
הַעֵיק וּמִהֵם נַחִי הַעֵין וְהַלְמַד שְׂהֵן אֶלְף וְהָאֵם רֵאָה אֶרָא וּנְחִי הַעֵין
וְהַלְמַד שְׂהֵן וּו וְאֶלְף כְּמוֹ בְּשׂוֹא גִלְיוֹ וּנְחִי הַעֵין וְהַלְמַד שְׂהֵן יוֹד
וְאֶלְף כְּמוֹ חִנֵּיא שְׂשֻׁרְשׁוּ גִיא אֶף כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂהוּא מְנַחִי הַעֵין וּו
אֶךְ לְכֹל הַפְּחוּת נִמְצֵא כִּיִּצֵּא בּוֹחַ בְּשִׁמּוֹת כְּמוֹ גִיא וּנְחִי הַעֵין וְהַלְמַד
שְׂהֵם יוֹד וְהָאֵם חִיָּה וּמִהֵם נַחִי הַלְמַד שְׂהִיא אֶלְף כְּמוֹ בְּרָא מִצֵּא
וּנְחִי הַלְמַד שְׂהִיא הָאֵם כְּמוֹ עֵשֶׂה קִנְיָה הַרְיִ שְׁנַיִם עֶשֶׂר אוֹ שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר
מִינֵי דְּנַחִים אֶשֶׁר יֵשׁ מֵהֵם שְׂמְקוֹרִים דּוּמָה לְמְקוֹר דְּהַשְּׁלֻמִים וְיֵשׁ
מִתְחַלְפֵי מְסִנּוּ כִּי בְּנַחִי הַפֵּא אֶלְף אֶמֶר דּוּמָה לְשֻׁלְמִים אֶבֶל בְּחַבּוּר
אוֹתוֹת בְּכֹלִים יִשְׁתַּנֵּחַ כִּי הָאוֹת הַשְּׂמוּשִׁית תִּנְקַד בְּסִגּוּל וּפֵא הַשְּׂרֵשׁ
בְּחֶטֶף סִגּוּל כְּמוֹ בְּאֶמֶר בְּאֶמֶר מְאֶמֶר וְזִלְתָּ לְאֶמֶר שְׂהַלְמַד נְקוּחַ
בְּצִירִי וְהָאֵלְף נַחִי וּבְנַחִי הַפֵּא יוֹד כְּמוֹ יִדּוּעַ הוּא עַל שְׁלֹשָׁה פָּנִים בּוֹחַ
הַפֵּעַל בְּעִצְמוֹ הָאֶחָד בְּקִמָּץ הַפֵּא וְחֵלֶם הַעֵין הַשְּׁנִי בְּחֶטְרוֹן הַיּוֹד כְּמוֹ

בפעל קל

דעת כלו בפתח רעה העין בצדי והלמד בקמץ והוא נוספת לסימן
לשון נקבה ולפעמים בשני משקלים בנת הפא ובשלוטותו ושנייהם
סשתנים מהשלמים כמו וכול שרה מקור לפעמים בא בתסרון היוז
והעין תנקר בחלם ונאמר כל ולפעמים בא עם היוז בשוא היוז
וחלם העין וסגול הלמד ובתוספת תו בסוף ונאמר יכלת ולפעמים
בא מקור פעל אחד מנחי היוז פעם כלו בסגול כמו לדת בלדת בלדת
ללדת מלדת ופעם בשמוש הלמד עין השרש המסרתת בקמץ
וחסרון הדלת כמו בשמואל שהוא לפי תרומיים ראשון מלכים סימן
ד הרה ללת והו לדעת המתרגם שתרגם מעדיא למילד אף כי רבי
משה קמחי הליל יללות רבות ובקש לחפוש אורחו בשרש ויל ומה
שפתוב באיוב סימן טו הרה עמל וילד און הוא פתק השלמים הפא יוד
בקמץ והעין למד בחלם בפלס פקד ויש מזה לפי החביב טפעס בא
כמו השלמים ופעם בא בתסרון הפא יוד ותוספת תו משל הרה לשון
החוד משל השני לכת כלו בסגול והתימה עליו כי שרשייהם שנים כי
שרש הוד מבעלי הפא הא ולכת מבעלי הפא יוד ארא אם יאמר שהא
החוד בא במקום יוד ומהם שהיוד נחה נסתרת במקור כמו ליסוד
לשון בשמוש נקוד כחירק ועין בחלם ולפעמים ברגש ומחם שגפלה
הפא יוד ממקורם וכלו בא בסגול ותוספת תו כמו לצקת לרדת לרשת
לשבת ולפעמים לפי בעלי השלוש הפול העין השרש ותבא הפא
בחלם וזה פעם בלי תוספת כמו נח נע בא ולפעמים בתוספת הרה
בסופה כמו באה והוא מלרע אלו הם חתו מן השניים לפי סברתינו
ואם תמצא וו בין הבית והאלף היא למשך בחלם וכן לפעמים בא
המקור בכיוצא לזה בשורק כמו ללון ויש שפעם בא בשורק ופעם
בחלם כמו לנוד לנוד והנה ממה שאמרנו תבין כי לפי
סברתינו הבונים שער השנים כל מקור השניים מן הנקל בא
בחלם או בשורק או בשניהם פעם בזה ופעם בזה
ונחי הלמד האף אשר קראום המדקדקים בעלי האלף כי על
הרב האלף לא הפול מרהם לעולם במכתב כי אם במעט
במספר ומהם בשתפא אות גרונות תבא במקור בתסף פתח והעין
בחולם

בהעל מקר

בהלם כמו חטא ובוה הפעל לפעמים תומר האלף אל ווכמו בבראשית
סימן ז' מחטו ל' ומהם שבא בתוספת תו בסוף והאלף נחה כמו
מלאות ולפעמים ברי' תוספת כמו מלא ובנחיה למדור הא פעמים המקור
בהא נחה נעלמת כמו בנה עשה ראח ופעמים בתסרון החא ותבא
תו באחרונה כמו עלות גלות ואז פא הפעל בשוא אם אינה אחר
צרינית ואם היא אות הגרון תתרחב בתסף פתח ויש מהם שבא פעם
בהא ופעם בתו כמו אלה ארות ולפעמים בתוספת תו והפא בקמץ
כמו באיכה סימן ד' לברות למו וכן לררות ולפעמים ובא המקור
בתמורת הא ביוז ובניקוד פא השר שבפחת והעין בצחי כמו בהושע
סימן ו' ובתכי איש גוררים ונחי הפא למד שהן אף היא הם דומים
במקורם אל נחי הלמד הא שזכרנו אבל מנחי הפא למד שהם יוד
ואלף יש שפעם בא המקור בתסרון הפא יוד ופעם בתוספת היא
באחרונה כמו ירא שמקורו לרוא ביוז חסרה ופעם בא בתוספת
הא ליראה בנחי הקצוות לפעמים בא המקור בנח הפא יוד ותוספת
תו כמו לירות אלה הם מקורי הנחים למיניהם שהם שבעה עשר
סינים משונים מהשלמים ואלו הם א אמור באמור לאמר כידוע
דעת דעה נ' וכל כל יכולת ד' ילוד לדת ולת ה' הילוך לכת ו' ליסוד ו'
לישון ח' לרשת ט' נח בא ו' ללון יא' לנוד לנוד יב' מחטו יג'
מלאות מלא יד' עלות גלות טו' ברות יו' בתכי יז' לרוא ליראה
חסרי הפא נז' דומים אל השלמים בעצרת המקור אלא באחד לגעת
הפא והעין בפחח עם שכבר נמצא בעצרת השלמים לנגועו בתסרי
הפא למד לפעמים בא המקור שלם ואז הוא בעצרת השלמים ולפעמים
חסר ואז הוא בתוספת תו כלו בפחח כמו שאמרנו בתסרי הפא נז'
פגון לקוח לקחת אבל חסר הקצוות לפעמים בא שלם ואז הוא בעצרת
השלמים לפעמים הפא בקמץ ולפעמים בשוא כמו נתון נתון ול'
ולפעמים בא חסר הקצוות ואז הוא בסגול כמו הית ואחר נמצא
בתוספת נז' כמו לחתן ומחסרי הפא נז' ונחי הלמד אלף נמצא שפעם
בא שלם ורינו במשפט השלמים ופעם בא חסר ובא המקור בתסרון
הפא ותוספת תו באחרונה כמו נשא גם שאת ומחסרי הפא נז' ונחי

הלמד

בפעל קל

הוֹלֵמֵד הָאֵל מִצִּיּוֹנוֹ שֶׁבָא שְׁלֹמֹן וְנִפְלַם מִן הַמְּקוֹר הַהוּא וְנִזְכָּר שָׁמָּה מִן בְּאֵר הַחַיִּים
 כְּמוֹ נְטוּחַ בְּשׂוּא הַפֶּא נֹן וְחֹלִים תְּעִין טוֹת וְנִפְלַם הַלְמֵד הַיָּ שֶׁשְׂרִישׁוֹ
 נְטוּחַ וְכֵן חֵיו הַחֲסָרִים הַמְּשֻׁנָּים מִן הַשְּׁלֹמִים חֲמִשָּׁה לְמִינֵיהֶם א
 נְגוּעַ לְגַעַת כִּי לְקוֹחַ לְקַחַת גִּי נְחוּז נְחוּז תַּחַת לְתַתֵּן דִּי נִשְׂא שְׂאֵת הַ
 נְטוּחַ וּמִן הַכְּפוּלִים מְכַפְּוֹלֵי הָעֵין בְּלוֹי נְחוּחַ לְפַעֲמִים כֹּא מִהֶם הַמְּקוֹר
 בְּחֲסָרוֹן אוֹת אַחַת מִן הַכְּפָל בְּכַנּוּי וּמְלָרַע כְּמוֹ בְלוּתִי חֲמוּתִי אָף כִּי
 יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפֹשֶׁר שִׁוְהִיָּה לְשׁוֹן עֶבֶר וְכֵן רְלוּתִי וְלוֹי יְהוֹשִׁיעַ אֲךְ לְמִי
 דַּעֲמִי הוּא מְקוֹר וְכֵן רַב מְקוֹרוֹת אֵלֶּה הַכְּפוּלִים כֹּא בְּתוֹסְפַת מִן כְּמוֹ
 חֲנוּת חֲלוּת וְהָעֵין בְּדַגֵּשׁ לְהוֹרוֹת עַל חֲסָרוֹן הַכְּפָל וְמִהֶם שֶׁבָא
 בְּחֲסָרוֹן הַכְּפָל וּבְשׁוֹרֵק בְּמִשְׁפַּט הַשְּׁנָיִים כְּמוֹ לְבוֹר שֶׁשְׂרִישׁוֹ בְּרִי
 זְמִהֶם בְּחֹלִים כְּמוֹ לְסוּב שֶׁשְׂרִישׁוֹ סֹבֵב וּבְכַפְּוֹלֵי הַפֶּא וְהַלְמֵד בְּנְחוּחַ
 הַלְמֵד מִהֶם שֶׁתְּמַקְוֹר כֹּא בְּפֹלֵס הַשְּׁלֹמִים אֵלֶּה שֶׁנִּשְׁתַּנַּח בּוֹ הַלְמֵד הָא
 אֵל וְכֵן כְּמוֹ הַגּוֹ וּמִהֶם שֶׁבָא בְּתוֹסְפַת מִן כְּמוֹ בְּחֲמוּת וּבְכַפְּוֹלֵי הָעֵין
 וְנִחַי הַלְמֵד יֵשׁ שֶׁהַפֶּא בְּצַרִי וְנִזְכָּר מִן בְּאֵר הַחַיִּים כְּמוֹ בְּהוֹת אֵלֶּה הֵם
 מִשְׁפַּטֵי מְקוֹרֵי הַכְּפוּלִים לְמִינֵי הַבְּדוּלִיָּה מִן הַשְּׁלֹמִים שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה

מינים במספרים

ואולם

הַמְּרֻבְעִים הֵם שְׁלֹשֶׁה סוּגִים מִהֶם מְרֻבְעִים
 בְּאֵמַת אֲשֶׁר לָהֶם אַרְבַּעַה אוֹתִיּוֹת כָּלֵם שֶׁרִישׁוֹת כְּמוֹ
 מְכַרְבֵּל שֶׁשְׂרִישׁוֹ כְּרַבֵּל וּמִהֶם שֶׁקָּצַתָם הוּמָה לְקַצַּת אֵלֶּה שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ
 כִּי יֵהֶם כְּפוּלִים כְּמוֹ כְּלָכֵל טְלָטֵל וְיֵשׁ שֶׁנִּמְצְאוּ פְּעַם כְּפוּלִים וּפְעַם
 פְּשׁוּטִים כְּמוֹ תַעֲזָה וְתַעֲתַע וְיַמְעַתָּה נִרְבֵּר עַל מְקוֹר כָּלֵם עַל חֲסָרוֹ
 וְנֹאמֵר כִּי מְקַצְתָם כֹּא בְּחֲסָרוֹן הַכְּפָל וּבְחִזְרוֹק כְּמוֹ קַרְקַר שֶׁמְקוֹרוֹ
 קִיר אֵלֶּה הֵם שְׁנָיִם הַמְּרֻבְעִים וְאֵין עוֹד הָרִי סֶךְ כֵּל צוּרוֹת מְקוֹר
 הַבְּנִין קֵל אַרְבַּעִים צוּרוֹת שְׁתֵּים עָשָׂרָה לְמִי הַשְּׁלֹמִים וּשְׁבַע עָשָׂרָה
 מִשְׁתַּנִּים בְּנְחוּחַ וְחִמֵּשׁ בְּחֲסָרוֹן וְחִמֵּשׁ בְּכַפָּל וּבְמְרֻבְעִים אַחַת הָרִי
 כֵּלֵן אַרְבַּעִים כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ וְכֵן בְּדַרְכִים שֶׁצָּרַכְנוּ לְהַכִּיֹּר הַשְּׂרֵשׁ
 שֶׁהוּא שֵׁם הַפְּעֵל וְהַמְּקוֹר בְּאֵמַת וּמֵאלוֹ הָאֲרַבְעִים צוּרוֹת מְקוֹרֵי
 הַקֵּל לְמִינֵיהֶם תּוֹכֵל לְהַכְתִּיץ שְׂרֵשׁ כֵּל פְּעַל וְשֵׁם וְלָכֵן בְּשֵׁר חֲשׂוֹת
 כִּינְתִי כְּמִנְהַג שֶׁאֵר הַמְּדַקְדָּקִים אוֹתִיּוֹת הַשְּׂרֵשׁ אָף בְּשִׁמּוֹת אֲשֶׁר אֵין

פעל

כפעל קר

פעל מהם פאוען ולמד כמו בפעלים כידרכו ומשקלי שרשי הפעלים
 וישורו לדעת אף שרשי השמות וזבוח נשלים המאמר במקור הבנין
 פעל קל שהוא שם הפעל באמת ומעמה נצייר שם הפועל אשר
 תלמודי הקמיו קראו אותו בינוני וגם אנהנו נקראתו כן לא שזירת
 זמן הורה בינוני בין העבר והעתיד אלא כי הוא בינוני בין השם
 והפעל לפי שהוא מורה על הרבר המתואר בהעשות ענין מדבר
 כמו שאמרנו למעלה ונאמר תתלה דרכו בשלמים כי בא בשלשה
 דרכים ביחיד חובר והאחד הפא בחלם והעין בצירי ומלרע כמו פוקו
 אומר ותשני שבא העין בחירק כמו תומיד יוסיף והשלישי בפתח כמו
 דזקע ושסע והחכובורים מהמדקקים אשר היו לפנינו דזסיפו
 עוד שמי צורות אחרות תאחת בתוספת הא והתיבד מלעיל כמו
 בוערה חורבה והשנית בתוספת יוד כמו שוכני וישיב חוקקי אוסרו
 דלפי דעתי אין אחד מאלה והדומים להם בינוניים אבל הם שמות
 המתארים באמת והחכודל אשר ביניהם ובין הבינונים הואפי הבינונים
 יורו על פעל בצר מה כי יורו על המתואר בהעשות ענין מדבר כמו
 שאמרנו פעמים רבות במה שפרהבנו למעלה אבל שם התאר לא
 יורח על פעל כלל אלא על המתואר בענין זמן הענינים כי שוכן וישיב
 חוקק אוסר וכן בוער חורב מורים על המתואר בהעשות ענין
 דהשכינה והישיבה והחקיקה והאיסר וההקער והחורבן אבל שוכני
 וישיב חוקקי אוסרי בוערה מלעיל וכן חורבה מורים על המתואר
 בענינים האלה בעצמם לא בהעשותם ולכן תוספת ההא והיוד באלה
 הוא להכריח ביניהם ובין הבינונים המתוארים בהעשות הענינים
 האלה והדעתי בכל השמות אשר להם אות נוספת באחרונה
 וכל אלה השלש צורות אשר זכרנו כשתרבתה תחליפנה נקודות
 עין השרש בשוא אם יינה אות גדולית ואם היא אות גדולית
 תחליפנה אותה בחטף פתח משל הראשון אומרים תומכים רוקעים
 ומשל השני אוהבים וכן בסמיכות הרבוי אוסרי שומרי אוהבי אף כי
 יש שבאו ברא סמיכות בצורת סמיכים כמו שבארנו למעלה בשער
 השם ואולם הנקבה היחידה ישלה שמי צורות האחת שהפא בחלם

והעין

אשר

בפעל קל

וזמנין בשוא כמו הולכת וירדה והשנית היא שתבא העין בצרי כמו
 בוגרה צולעה שוקקרה נוטרה וככל אלה הצורות הוא עם הקמץ
 באות הקודמת היא סימן לנקבה ועוד יש צורה שלישית והיא שתבא
 בתוספת תו שמורה על הנקבה וכאלה העין והלמך הן בסגול כמו
 חוסמת וירדת וזה אם אין הלמך אות גרזנית אבל בשהיא אות גרזנית
 התלוי סגול העין והלמך אל פתח כמו שוסערת שוסערת וכרבו
 הנקבה אם העין אינה אות גרזנית תבא בשוא ואם היא גרזנית תבא
 בתטף פרתה ובשתייהן הלמך בחלם והתוספת תו באחרונה משל
 הראשונה שומרות משל השנית רוחצות שואבות אלו הם דרכי
 השלמים ונחי הפא כמוהם אבל נחי העין שאנו מחזיקים אותם
 לשניים הבינוני זכר וזמה לעבר בכל ענינו ולא יבדל כי אם
 לפי הענין כמו בא קם בקמץ הפא לעולם וכשיתרבות יבא חרק תחת
 האות השנית בתוספת סס באחרונה שמורה על רבוי הזכרים כמו
 בא באים קם קמים אבל בייחודה הנקבה יש הפרש מעט בינה ובין
 העבר כי העבר מלעיל והבינוני מלרע כי באה פעל עבר ובאה
 בינוני ולפעמים תבא אלף במקום הא כמו רשא וברכני והפך קמץ
 האות השנית אל חלם בתוספת תו להורות על רבוי הנקבות כמו
 באות קמות זכן בשהפא הפעל לעבר נקודה בחלם גם תבינוני נקוד
 בחלם כמו בוש בושים בוש בושורת אך אמנם יש לכוין על אשר
 בראבנו כי לפעמים תבא האלף במקום הא פי זהו לדעת רבי יונה
 המרדכי שכתב כי בעגלה רשא והכתוב בירמיה סימן נ שמשפטו
 דשה בהא באחרונה כמו שהוא כתוב בספרו או באה האלף תמורת
 הא והקמחי אמר שהיא חסרה תוספת ההא המורה על הנקבה
 כמו פשגנה תוצא שכתוב בקהלת סימן ו וכן פה היה ראוי שיכתב
 דשאה על משקל תכמה ורבי יונה כבר דחה זה הפירוש כי אם כן
 הוא היה ראוי לבא השני בצרי כמשפט בעלי האלף כגון מלאה
 צמאה ולי נראה כי שניהם רחוקים מדרך האמת והקמחי קרב
 לתוראת הענין אבל לא לדקדוק המיבה וזה כי כמו שאמרנו למעלה
 על דעת רבי יונה רשא הוא שם הפועל הנקרא בינוני והכמה שם

התואר

בפעל קל

דהוא זכר וכן גם רכי וינה טעה לפי דרך חזראת המיכה כי הווא
 לשון דשא עשב ולא לשון דישיה כי כן תרגם זונתן כעגלה רבקה
 שפירושו כעגלה גדולה במרבק ולכן לפי דעתי אלו בנינו פעל מזה
 השם היה לאמר דשא דשאתי כמו קרא קראתי אף כי לא נמצא בהרגל
 הלשון גם נמצא מהשניים שהמדרקקים בעלי השלוש קראו אותם
 נחי העין וו שהאות הראשונה בצרי וכן בעבר כמו מת וברבוי מתים
 ומנחי הפא יור ותלמד אלה יש אשר הפא בקמץ והעין בצרי כמו ירא
 ובסמוך היור בשוא ירא וכן ברבים יראים ומחס שהיחיד זכר כן
 כמשפט השלמים והרבים והיחידה נקבה והרבות נשתנו כמו יצא
 צרי יחיד ויצא בחולם הפא וצרי העין וברבוי העין בשוא והלמד
 בחירק עם תוספת מס להוראת הרבים זכרים ויצאים וביחידה נקבה
 גם כן ויצאה הצרי בשוא ותאלף בקמץ ובתוספת הא סימן לנקבה
 או ויצאת בצרי הצרי ונת האלף ותוספת חתו אפשר שהווא גם כן
 בינוני מן הקל אף כי לפי דעתי הוא שם ענין היצאה וברבות בארה
 הצרי בשוא והלמד בחולם עם תוספת תו סימן לרבוי ומחס שנמצאת
 היחידה הנקבה בדרך משונה מכל אלה שהפא בחולם והעין בקמץ עם
 התוספת היא באחרונה סימן לנקבה כמו יונה מן לא חזנו הרי סך
 הנחים המשתנים בצורתם מן השלמים הם שלשה עשר או ארבעה
 עשר רוקע רוקעים אוהב אוהבים חולכה נוטרה יורדת יורדות
 חוסמת שומעת רוחצת רוחצות כן בוש בושים דשה דשא ירא
 יראים יוצא יוצאים יוצאה יוצאות יונה ובחסרים נמצאו כלם
 דומים לשלמים וכן גם הכפולים והמרוכבים לא באו בזה הכלל הרי
 סך כל צורות שמות הפעלים הנקראים בינונים שבע עשרה צורות
 שלש בשלמים וארבע עשרה משתנות בנחות ו

ומעתה

נצייר הפעול מזה הבנין על מינו ונאמר
 כי בשלמים אינו אלא על דרך אחר פי
 ביחוד הזכר תבא הפא בקמץ והעין בשורק כמו
 לשור ובסמיכות ישתנה על שלשה דרכים הראשון שתבא הפא
 בשוא כמו נכוב השנית בשתיא אות גרנית תבא בתסף פרוח כמו

בפעל קל

תבואר והבחטף סגול כמו ערוך עזון מלחמה ולפעמים תבא פא
 תפעל בקמץ אף בקסיוכות לפי מקצת המרקקים כמו לבוש בגדים
 וכיוצא בו ולפי דעתי שהוא מוכרת כמו לבוש בבגדים כן דעת רבי
 דוד קמחי והחביב נוטה לדבריו ודעתו גם כן נוטה עמם וברבוי
 גם כן תבא הפא בשוא והלמד בחירק בתוספת מס סימן לחכרים
 הרבים כמו גאולים ובקסיוכות בצרי והסרון המס כמו גאולי יהוה גם
 ליתירות נקבה הפא בשוא והלמד בקמץ ובתוספת הנה שמורה על
 הנקבה ובקסיוכות תשתנה תהא אל תו והלמד בפתח כמו עצובת רוח
 ואחרים אמרו שגם תבא בתוספת יוד אחרי תמו כמו גנובתי מלעיל
 ולי נראה שגנובתי וכל אשר ברפך הוה שם התאר לא שם פעול
 וחיוד תורה על זה וברבוי הנקבה תבא הפא בשוא והלמד בחלם
 ובתוספת הו כמו בצורות ואם היא אות גרונית תשוב השוא חטף
 פתח כמו עזובת חסודות אלה הם צורות הפעולים בשלמים מן הקל
 הרי הפעול אחר וישתנה בנשיתו לפי הבנינים בפעלים שהקמץ
 יתחפך אל שוא או חטף בשוא כמו שאמרנו ובנתי הפא יוד תשתנה
 חיוד קמוצת בקסיוכות ותתנה נחה ונאמר מן ידוע וידוע ובנתי העין
 זו שאנו מחזיקים אותם שניים מצאנו הפא בחלם מקום שורק כמו
 בישעיה סימן כה הלוי הלוי שרב המרקקים אמרו שהראשון שם
 ונשני פעול כמו המסכה הנסוכה וכן נראה מתרגום יונתן
 שתרגם אפי רבא רב אף על פי שמתרגום יונתן נראה שהלוי
 ראשון אינו שם רב כמו מסכה אלא שם תואר שלא תרגם אפי
 רבותא אלא בסמוך פני הגדל שגדל הרי שהראשון שם תואר והשני
 תואר למקבל העשות ענין התואר ההוא שהוא הפעול כמו שאמרנו
 ולפעמים תבא באלו הפא בשורק כמו מול ובנתי הלמד הא תבא יוד
 בעה במקום הא כמו בניו גטוי הרי צורות הנחיים ארבע ידוע וידוע
 לוי מול גטוי ואמנם בתסרים בתסרי הפא למד יש אומרים כי לוקח
 הוא פעול ולי נראה שאינו אלא פועל שלא נזכר שם פועלו ויחזק
 צורך לדותק הקמחי שכרוב לקח בקבוץ שפרטים שלא הזכיר שם
 פועלו ולוקח בשורק שם תואר אלא שבקבוץ שפרטים הוא מהרגוש

בפעל קל

ובשורק הוא מן המרובע כמו שהוכחנו למעלה ואינו מן הקל כלל כי
בהיות לקח מחטרי הפא למד בהיותו בא בלי חסרון הנה דינו כמשפט
השלמים לבא הלמד בקמץ והקוף בשורק על משקל נגוע וכן לקוח
לא לוקח ולכן לא נמנה לחסרים צורה משונה מצורות השלמים הרי
כל צורת פעול הקל בין צורת הפעולים בין צורות הנטייה שבע צורות
נבוב נבוב חבור ערוך ידוע וידוע לוט מול נטוי שלש בשלמים ו
וארבע בנחים הנה כבר ביארנו חלקי הקל אשר המרקוקים
האחרונים אשר היו לפנינו קראו אותם פעלים ואנחנו הריזלכים
אחרי עקבות הקדמונים האותכים את האמת שמנו באורם בשער
השמות ומעתה נשאר עלינו לבאר הפעלים באמת על הסדר עבר
וצוו ועתיד ונדבר על כל אחד מהם בשלמים ובנחים ובחסרים
ובכפולים כמה שיהיה חילוף ביניהם ובין השלמים

והנה

עבר הקל בשלמים נמצא על שלשה דרכים הראשון
והוא ההזה על הרב שהפא בקמץ והעין בפתח
השני שהפא בקמץ והעין בצרי השלישי שהפא בקמץ והעין בחלם
ומשל שלשתם בפסוק אחד בסוף ואלה שמות ולא וכל משה לבא אל
אזל סועד כי שכנ עליו הענן וכבוד מלא את המשכן הרי שכנ מלא
וכל אך יש לדעת שנמצאו פערי עבר רבים שריחוד זכר נסתר בלו
בקמץ אפילו בסמיכות אף כי בהפסק כלם בקמץ לעולם ומשל הבאים
כלם בקמץ בלא הפסק הוא כמו ביטעיה אריו שהג בתולים מזמור
ו מלך ירגו ו מלך תגל מלך גאות רשע וראה וכעס ו צבאות יעץ
וזולת אלה וכן בזקף קטון כמו חבול לא חבל ומרבית לא לקח כל
רכשו אשר רכש חזולתם צורות עבר הקל אם כן בשלמים הן
ארבע ואלו הן אבל מלך מלא וכל ואולם השניים כלם בקמץ כמו
קס צץ שט וחולתם ומנחי העין וויש שהפא נקודה בחלם כמו הבקר
אור בכראשית סימן מד ואונקלוס תרגם צפרא נהר ומחם בצרי
כמו מת ואולם נחי הלמד הא והלמד אלה רבם כלם בקמץ כמו ראיה
מצא אלה הן צורות החיה הנסתר שכנ מלא וכל רכש צץ אור שהן
שש במספר ולנכח השני לסימנו היא תו בקמץ לזכר ובשוא ולקכה

בעבר הקל

כמו רכשת רכשת שכן שכנת שכנת מלא מלאת מלאות וכל יכולת
וכלת צץ צצה צצה בוש בוש בוש ורשון המדבר בעוז
בתוספת תו בחירק כמו שכנתי מלאתי וכלתי רכשתי צצתי בושתי
וביחידה הנקבה נסתרת תשתנה העין בשלמים אל שוה והלמד
תבא בקמץ והיא בסוף בין בשלמים בין בנחיים כמו שכנה מלאה
וכלה צצה רכשה בוש וברבוי הזכרים הנסתרים תבאנה שבע
צורות כי בכלם ולמד הפעל בשורק ובאשר עין הפעל ביחוד
באה בתים או בקמץ ברבוי תבא כמו כן דומה לה או תהפך לשוא כי
נאמר שכנו מלאו וכלו וצאו רכשו רכשו בוש וואם העין אורח
גרזנית תחליף השוא אל חטף פתח כמו פעלו ובארת נוסף פסוק
כלם בקמץ שכנו פעלו והרבו לנכח השני בא על שלשה פנים הפא
בשוא והעין בחלים כבאשר גם ביחוד היתה בחלים ובתוספת תו מס
בסגול כמו וכלתם ובאשר העין היחודה ביחוד בקמץ או בפתח או
בצרו מתם שתבא ברבוי לנכח בפתח כמו שכנתם רכשתם הפצתם
ומתם שתבא בסגול כמו מלאתם שארזים ורבי ועקב בן רבי אלעזר
כתב כי תחוד מאלו הוא בשקל חפץ ולא נראה לנו שיש ברבוי עקר
אחריו אשר אין תחוד נמצא וכבר מצאנו שאף חפץ ברבוי העין פא
בפתח כמו שכתבנו למעלה וכן ברבוי הראשון המדבר בעוז גם
כן הפא בקמץ והעין בפתח בתוספת נון שורק כמו פקדנו אבל
צצנו בושנו בשניים ונחי העין הלמד השרש בשוא והפא כמו בעבר
תיחודי ואולם לנכח תיחוד הפא והעין כמו בנקתר והלמד בשוא נח
ובתוספת תו בקמץ לזכר ובשוא נע לנקבה כמו שכתבנו צצת צצת
וכלת וכלת וכשתעין מאותיות הגרון אז גם היא תבא בפתח לנקבות
כמו שמעת ונלכת רבוי אין בין הנקבות והזכרים אלא שהזכרים
בתוספת סם בסוף והנקבות בתוספת נון המורה מס ובשניים
ברבוי הפא בפתח בין למדבר בעוז בין לנכח כמו קמתם קמנו ובכן
פבר ירעתם ממה שכתבנו כל תלמי בנין העבר מן תקל והוא העבר
השלים ואמנם הבלתי שלם הוא על שלשה פנים או שיבא שם
הפועל ברבוי העבר כמו ופרעה חלם היתה חלם או שיבא עתיד

בעבר הקל

בדבור עבר כמו או ישיר משה או כשבה הערתי עם נו הפוכות
 קודמת כמו ויאמר וידבר שהעמיד בצורתו והונו על הרוב בפתח רצוני
 לומר כשהיא על יתן והאות הבאה אחריה אם אינה בשוא היא ברגש
 כמו ויאמר ואם היא בשוא היא רפה כמו וידבר ואם תבא על אלה
 האיות או היא בקמץ כמו ואברך וזולת מעטים כמו ואעמוד ואהלל
 שהונו בפתח אלה הם דרכי העבר בבנין הקל

ואולם

הצווי הבא אחרי העבר על הסדר יש לדעת בו
 כי צווי בלשוננו יש לו שתי הוראות הנחת
 והיא המיוחדת כשיצוה אחר לעשות המצוה מיד ולאחר זמן ועל זה
 בונים רבותינו אין צו אלא זירוז מיד ולדורות וההוראה השנית
 היא כוללת צוים ופקודים המצוה אשר היא לשמור ולעשות בעתיד
 והמצוה על ידי עצמו או על ידי אחרים כמו על בני ועל פעל ודי
 תצונו ולכן תשכיל ותדע שכשהמקדקים אומרים צווי שהונה חלק
 הבנין הוא לפי הוראתו הראשונה המיוחדת ולכן תענו מקדקי
 שאר הלשונות אשר הניחו לצווי הזה ועמיד כי אינו הזה כלל כי לא
 יצוה האדם על ההנהגה אלא על הקרוב להנהגה שהוא בין ההנהגה והעמיד
 הקרוב אליו אך המצוה לפקוד דבר לעתיד הוא מצוה בדרך רחוקה
 בלתי מיוחדת ולכן הטיבו בעלי הלשון העברי אשר נסתפקו בזה
 בלשון העתיד כמו ושמרם את מצותי שפטים ושטרם תתן לך
 עשר תעטר שכל אלה מצות לעתיד והם הנקראים פקודים ועל אלה
 וכיוצא בהם אמר דוד אתה צוית פקודיך לשמור מאד ועל כן הטיבו
 המקדקים אשר שמו הצווי חלק בנין בין העבר והעתיד והנה
 צורות משקלותיו על חמשה דרכים וזה כי יבא בזוהר תוספת או
 בתוספת אם לא יבא בתוספת הוא על שני פנים אם שתבא רפה
 בשוא והעין בפתח כמו שמע שכב או שתבא רעין בהלם כמו זכר
 ימות עולם שמור וזה כשיסמך יתחלף החלם אל קמץ חסוף מלא פום
 כמו שטר לך פסל לך וכשהפא רזונית תבא בתסף פרח כמו עבור
 ולפעמים תבא הפא בקמץ והעין בהלם כמו שמור וזכור תרי לך שמע
 שמור פסל עבור זכור אמנם כשיבא בתוספת אות בסוף יהיה על

שלושה

לשון קמץ

בצווי הקל

שליש משקלים האחד פא השרש בקמץ מלא פום והעין בשוא
והלמד בקמץ והא נוספת בסוף כמו זכרה שמרה : השני שהפא
בחירק כמו שכבה מכרה : השלישי כשהפא בשוא והעין והלמד
בקמץ כמו שארה שמעה סלחה : ואולם בנחיים הנה נחי הפא ארף
מהם שהפא בחטף כגול והעין בחלם כמו אמור ומהם שהפא בסגול
והעין בקמץ כמו אהל ומהם שכלם בקמץ כמו הבה והוא בתוספת
הא כי שרשו יתב ולכן כשהוא מלעיל הוא בקמץ וכשהוא מלרע הוא
בחטף פתח ומנחי הפא יוד יש שתבא הפא בקמץ והעין בחלם כמו
חלוד ויש שתבא העין בצרי כמו לך ולפעמים העין בשוא והלמד
בקמץ כמו לכה שבא בתוספת הא בסוף ומרהם בחסרון יוד ופדחה
העין כמו צק ומרהם יש פעל אחר שיבא פעם בקמץ חסר ולפעמים
בצרי ולפעמים כדרך השלמים בתוספת הא כמו צווי ירש כי פעם
רש ופעם רש ופעם ירשה ונחי העין שהם השניים אצלינו מהם
שהצווי לנכה בחלם כמו אור ומהם בשורק כמו גור ומרהם בשורק
והתוספת הא כמו חושה ומהם בחירק כמו שים ובהתוספת הא כמו
שימה ומהם בכפל הלמד נון כמו קונן בחלם וסגול : ובנחי הלמד
הא מהם שהפא בשוא והעין בצרי כמו זרה ומהם שהעין בסגול כמו
דעה ובחסרי הפא למד תבא העין בקמץ כמו קח ולפעמים בשוא
והלמד בקמץ ותוספת הא בסוף כמו קחה :
ובחסרי הקצוות יש שפעם בא בחסרון הפא והעין בצרי
כמו תן ופעם בשוא העין בקמץ הלמד בתוספת
הא בסוף כמו תנה ובכפולים מהם יש בחסרון הלמד והלם הפא
כמו גול חוס סוב : ומהם שהפא בשורק והלמד בקמץ כמו עונה הרני
כל צורות הצווי ליתיה זכר נסתר בנחיים בבגנן דיקל חמש עשרה
ויש בשלמים סך כלן אחת ועשרים : והם שמע שמור עכור שמור
זכרה שכבה שארה אמור הכח הלוד לך לכה צק רש רש ירשה אור
גור חושה שים שימה קונן זרה דעה קח תן תנת סוב עונה :
ולחודה הנקבה בשלמים ארבעה דרכים כראשון פא השרש בחירק
והעין בשוא והלמד בחרק מושך כמו לבשי : ובשני הפא בחטף

בצווי הקל

בְּקִמְצָ כְּמוֹ מְלָכִי וּבְשִׁלְיָשִׁי הִפָּא בְּשׂוּא וְהָעֵין בְּקִמְצָ כְּמוֹ שְׂמָחִי וּבְרַבִּיעִי
בְּהִיּוֹת הִפָּא גְרוּנִית בְּפִתְחָ וְהָעֵין בְּחָלִים כְּמוֹ עֲבוּרֵי וּבְשִׁהֲעֵין אֹרֶת
גְרוּנִית תְּבֵאנָה שְׁתֵּי צוּרוֹת הָאֶחָת עִם הַפָּא בְּקִמְצָ מְלֵא פּוּם וְהָעֵין
בְּקִמְצָ רַחֲב כְּמוֹ חֲרָבִי וְהַשְּׁנִיית הִפָּא בְּקִמְצָ רַחֲב וְהָעֵין בְּשׂוּא אִם אֵין
הָעֵין גְרוּנִית כְּמוֹ קִסְמִי וּבְשִׁהֲעֵין אֹת גְרוּנִית תְּבֵא בְּחֻטָּף פְּרָחֶת כְּמוֹ
פְּעֵלֵי וְהַשְּׁלִישִׁית בְּשִׁהֲפָא וְהָעֵין יַחַד אֹתוֹת גְרוּנִיּוֹת אִז הִפָּא תְּבֵא
בְּסִגּוֹל וְהָעֵין בְּקִמְצָ מְלֵא פּוּם כְּמוֹ אֲחֹזִי הָרִי לְיַחֲדָה הַנְּקֵבָה שְׂמֵנָה
צוּרוֹת לְכִשִׁי מְלָכִי שְׂמָחִי עֲבוּרֵי חֲרָבִי קִסְמִי פְּעֵלֵי אֲחֹזִי וְ

ובנחיים

בְּנַחֲתִי הִפָּא יוֹד מֵהֶם שְׂבֵא בְּחֶסְרוֹן הַיּוֹד וְהָעֵין
בְּקִמְצָ וְהַלְמֵד בְּחֶרֶק מוֹשֶׁךְ סִימָז לְנִקְבָה כְּמוֹ
הִכִּי אִז הָעֵין בְּשׂוּא וְהַלְמֵד בְּחֶרֶק כְּמוֹ דְעִי לְכִי וּבְנַחֲתִי הָעֵין שְׂהָם
הַשְּׁנַיִים לְפִי סְבָרִיתֵנוּ מֵהֶם שְׁהָאוֹת הִרְאִשׁוּנָה בְּחָלִים וְהַשְּׁנִית בְּחֶרֶק
מוֹשֶׁךְ כְּמוֹ אוֹרִי וּמֵהֶם בְּקִמְצָ מְלֵא פּוּם כְּמוֹ חֲגִי וּמֵהֶם בְּשׂוּרֶק כְּמוֹ
חֹרֵלִי לְוִשִׁי הָרִי בְּנַחֲתִי חֲמֵשׁ צוּרוֹת הִכִּי דְעִי אוֹרִי חֲגִי לְוִשִׁי סָךְ בְּלֹן
אַרְבַּע עֶשְׂרֵה צוּרוֹת לְנִקְבָה הַיַּחֲדָה לְנִכְחֵ וְאַמְנָם לְרַבּוּי הַזְּכָרִים
בְּשִׁלְמִים בְּאוֹ בְּשִׁלְשָׁה דְרָכִים הִרְאִשׁוֹן בְּשִׁהֲפָא בְּחֶרֶק וְהָעֵין בְּשׂוּא
כְּמוֹ עֲבָרוֹ חֲשֵׁנִי בְּשִׁהֲעֵין גְרוּנִית תְּבֵא הִפָּא בְּפִתְחָ וְהָעֵין בְּחֻטָּף פִּתְחָ
כְּמוֹ בְּחָרוֹ הַשְּׁלִישִׁי שְׂתֵבֵא הִפָּא בְּקִמְצָ מְלֵא פּוּם כְּמוֹ חֲרָבִי מִשְׁכּוֹ וְ

ובנחיים

בְּנַחֲתִי הָאֵלֶף מֵהֶם שְׁהָאֵלֶף בְּסִגּוֹל וְהָעֵין בְּחֻטָּף
סִגּוֹל כְּמוֹ אֲהָבוֹ וּבְנַחֲתִי הִפָּא יוֹד מֵהֶם שְׁהָעֵין בְּשׂוּא
כְּמוֹ דְעִי וּמֵהֶם שְׁהָיָא פְּעַם בְּקִמְצָ כְּמוֹ הִכּוֹ וּפְעַם בְּצִרִי כְּמוֹ הִכּוֹ וּמֵהֶם
שְׁהָעֵין בְּשׂוּרֶק כְּמוֹ עוּצוֹ וּבְשִׁנַּיִים מֵהֶם שְׁהָאוֹת הִרְאִשׁוּנָה בְּחָלִים
כְּמוֹ בְּאוֹ וְלְפְעַמִּים גַּם בְּכַפּוּלִים תְּבֵא הִפָּא בְּחָלִים וּבְחֶסְרוֹן הַכְּפָל לְמֵד
הַשְּׂרֵשׁ כְּמוֹ אוֹרוֹ שְׂשֵׁרֶשׁוֹ אֲרַר הָרִי סָךְ אֵלֶת הַצּוּרוֹת הַמְּשׁוּנוֹת
מִצּוּרוֹת הַשְּׁלִישִׁים חֲמֵשׁ צוּרוֹת אֲהָבוֹ דְעִי הִכּוֹ עוּצוֹ בְּאוֹ אוֹרִי
הָרִי סָךְ כֹּל רַבּוּי הַזְּכָרִים לְנִכְחֵ שְׂמֵנָה צוּרוֹת וְרַבּוּי הַנְּקֵבוֹת הוּא
בְּשִׁלְמִים בְּשִׁנֵּי דְרָכִים רְצוּנֵי לְזִמְרָ בְּתוֹסַפֶּת הָאֵלֶף וּבְלִי תוֹסַפֶּת
וְהַנוֹסְפוֹת הָאֵלֶף הֵן שְׁלֹשׁ הָאֶחָת שְׂתֵבֵא הִפָּא בְּשׂוּא וְהָעֵין בְּקִמְצָ וְהַלְמֵד
בְּשׂוּא וְהַנּוֹן הַקּוֹדֶמֶת הֵיאָה הַנוֹסְפֶרֶת גַּם כֵּן בְּקִמְצָ כְּמוֹ שְׂמֵעֵנָה

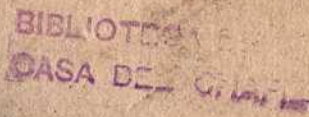
והשנית

בצווי הקל

והשנית שתבא הפא בחטף פתח והעין בחלם והלמד בשוא והנון ח
הקודמת החא בקמץ כמו חגורנה והשלישית שתבא הפא בשוא והעין
בחלם והלמד בשוא והנון הקודמת הא בקמץ כמו ספורנה ו והפלת
נוספות הא הן בשני דרכים הראשון שתבא הפא בתרק והעין בצרי
ואלף נחה אחריה כמו קראן השני שהעין בשוא ואחריה אלף נעה
בסגול כמו קראן הרי צורות הצווי כבנין תקל ל'הידה הנקבה חמש
צורות שמענה חגורנה ספורנה קראן קראן ו ובנחיים בנחי הפא
אלף מהם שהפא בחטף סגול כמו אמורנה ובנחי הפא יוד מהם
בחטון הפא והעין בסגול והלמד בשוא כמו לכנה ומהשניים שהם
נחי העין ל'פירב אשר קדמונו יש חסרי הפא והעין בחלם כמו בשנה
שבנה ו ובנחי הלמד אלף מהם שבא וכלי תוספת הא והנון בקמץ
באחרונה והעין בסגול והאלף נחה כמו ומצאן מנוחה ברות תרי
צורות אלף ארבע אמורנה לכנה שובנה מצאן הרי סך כל צורות
הצווי חמשים ושתים צורות עשרים ואחת לחכר לנוכה וארבע
עשרה ונקבה ושמה לרבויו הזכרים והשע לרבויו הנקבות כמו
שכתבנו למעלה ו

ואולם

הערצוד בשלמים בבנין תקל הן תשע צורות ו
הראשונה שתבא אלף נוספת בראש לחורות
המדבר בעוד וחיה נקודה בסגול והפא בשוא והעין בקמץ כמו
ארחץ ובצורה השנית העין בפתח כשהלמד אות גרזנית אם לא
תבאנה בתפסק כי אז יתהפך הפתח אל קמץ משל הראשון אשמע
ומשל השני הצלח תצלח וזלח מעטים שבאו בקמץ בהפסק וכלי ה
דפסק לפעמים כמו אצרק והצורה השלישית שתבא האלף
בסגול והפא בשוא והעין בחלם כמו אצרוף והצורה הרביעית
היא שתבא פעם בדרך השנית ופעם בשלישית כמו אחפץ מחפץ
וכל אלה תתולפנה בסמיכות כי החלם יתפך אל קמץ סלי פום כמו
אחמד כו ואשמור לו וכל אלה תמצא להם עוד צורה חמשית
בתוספת הא בסוף כמו מן הראשונה אשמע אשמעה ואשמרה ארדפה
הפא והעין בשוא והלמד בקמץ משל מן השלישית אעלוזה הפא

בעתיד הקל

בסגול והעין בחטף סגול. ונמצאת בזה עור צורה תשיעית שבת
דהסגול מקום קמץ כמו באקראיה כמו ידשנה בכל אלה האות הנעת
הקודמת להא היא בסגול הרי כל הצורות למדבר בערו ליחיד משע
צורות ארתץ אסרה אצרוף אחפוז תחפץ אקראיה אשמרה אמתקף
אעלוזהו. ובנחים בנחי הפא אלף. אלף האיתן תבא בהלם והעין
בפתח כמו אומר ולפעמים בצרי כמו אמריה תאמר ומהם שתחסה
בם אלף השרש ותבא נבלעת באלף האיתן והיא בצרי. והעין בקמץ
כמו אהב ומהם שהאלף בהלם כמו אחוז ומהם שהאלף בצרי והעין
בפתח כמו אחר ומהם שהאלף בהלם והוא נוספת באחרונה כמו אכלה
אספה ומהם שהאלף האיתן בסגול ואלף השרש בחטף סגול כמו
אאסור. ומנחי הפא יוד יש שהאלף בהלם כמו אואל ומהם שהעין
אלף ותבא אלף האיתן בסגול ואלף השרש בהלם כמו אאות ומהם
שהאלף בצרי ועין השרש בפתח כמו אדע. ולפעמים בא בתוספת
הא כמו אדעה ומהם שהאלף בשורק והעין בפתח כמו אוכל ומהם
שהאלף והעין יחד בצרי כמו ארך ולפעמים בא בתוספת הא ובשוא
העין כמו אלה ומהם שתבא האלף בחירק מושך הפא יוד והעין
בקמץ כמו איעז ולפעמים בתוספת הא כמו איעצה ומהם שהאלף
בסגול והעין בקמץ ורגש כמו אעץ ומהם שתעין פעם בחטף קמץ
ופעם בהלם כמו אעז אעור ומהם שהאלף והעין בצרי כמו אשב.
ובשניים יש שהאלף בקמץ והפא בהלם כמו אבא ולפעמים
בא בתוספת הא כמו אבואה ומהם שהפא בחרק כמו אגיל ולפעמים
בא בתוספת הא כמו אגילת ומהם שתבא הפא בשורק כמו אגור.
ומהם בתוספת הא כמו אחורה ומהם שהאלף בחטף פתח והפא
בהלם והלמד כפולה בסגול כמו אקונן ובנחי הלמד הא מהם שהאלף
והעין בסגול והפא בשוא כמו אבנה וכשהפא אות גדונית תבא
בחטף סגול כמו אעשה ובנחי הפא אלף והלמד הא מהם שתבא
האלף בהלם והעין בסגול כמו אובה. ומהם שהאלף בחרק והעין
בקמץ כמו אורא. ובחסרי הפא ונחי הלמד הא האלף בקמץ
והעין בסגול ורגש כמו אטה הרי כל הצורות המשונוות מן השלמים

שלשים

בעתיד הקל

שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנִים וְאַרְבָּעָה חֲזָן אָמַר תֹּאמַר אֲהֵב אוֹחֻז אַחַר אֶסְפָּה אֲאַסֹּף
 אֶזְאוּל אֶאֱזוּת אֶדַע אֶדַע אֶזְכֹּר אֶלֶךְ אֶלְכָה אֶעֱזֵז אֶעֱצֵה אֶעֱצֵק אֶעֱצֹר
 אֶעֱצֹר אֶשְׁבֵּן אֶבֶן אֶבֶן אֶגִּיל אֶגִּיל אֶגִּיר אֶחֱזֹר אֶקַּנֵּן אֶכְנֶה
 אֶעֱשֶׂה אֶזְכֹּר אֶיִרָא אֶסֶה הֲרֵי סֵךְ הַשְּׁלָמִים וְהַנְּחִים וְהַחֲסִירִים
 וְהַכְּפוּלִים אֲשֶׁר הֵם כְּמִשְׁפֵּט הַנְּזַכְרִים אַרְבַּעִים וְאַחַת צוּרוֹת :

ולנוכח

לְשֵׁנֵי יָבֵא תוֹסֶפֶת תוּ בְּרֵאשׁ לְהוֹרוֹת עַל הַנִּכְחַת
 לְזָכַר וְלִנְקָבָה וְתִנְקַד בְּחֶרֶק עַל הַרֵב וְלִזְכֹּר
 בְּשֵׁלָמִים תִּבְאֵה בְּשִׁבְעָה דְרָכִים הֲרֵאשׁוֹן שְׁתִּבְאֵה הֵמוּ בְּחֶרֶק וְהִפָּא
 בְּשׂוּא וְהָעֵין בְּפִתַח כְּמוֹ תִשְׁכַּב וְהִשְׁנִי שְׁתִּבְאֵה הָעֵין בְּחֵלֶם כְּמוֹ
 תִשְׁמֹר וְהַשְּׁלִישִׁי שְׁתִּהוּיָה הֵמוּ בְּחֵלֶם וְהָעֵין בְּפִתַח כְּמוֹ תֹאכַל וּבְהִפְסֵק
 תִּבְאֵנָה צוּרוֹת אַחֲרוֹת כִּי בְּשִׁתְּהֵינן בְּחֵלֶם בְּהִפְסֵק בְּסִמּוּךְ תִּבְאֵה בְּקִמְצָה
 מְלֵא פִּיָּם כְּמוֹ תִכְרַת לֶךְ וְאֲשֶׁר הָעֵין בְּפִתַח וְהֵמוּ בְּחֵלֶם בְּהִפְסֵק
 בְּסִמּוּךְ תִּבְאֵה הָעֵין בְּצִירֵי כְּמוֹ תֹאכַל תֹּאכַל וְכִשְׁפָּא הַשְּׂרָשְׁרָוִית תִּבְאֵה
 הֵמוּ בְּסִגּוּל וְהִפָּא בְּחֶסֶף סִגּוּל וְהָעֵין בְּפִתַח כְּמוֹ תִחַרֵּשׁ וּמֵהֶם שְׁהֵמוּ
 בְּשׂוּא וְהִפָּא בְּקִמְצָה וְהָעֵין בְּצִירֵי כְּמוֹ תִבְרַךְ הֲרֵי צוּרוֹת הַשְּׁלָמִים שִׁבְעָה
 תִשְׁכַּב תִשְׁמֹר תֹּאכַל תִכְרַת תֹּאכַל תִחַרֵּשׁ תִבְרַךְ :

ובנחים

בְּנַחֵי הִפָּא אֶרְף מֵהֶם שְׁהִפָּא בְּחֵלֶם וְהָעֵין בְּפִתַח
 כְּמוֹ תֹאמַר וּפְעָמִים בְּהִפְסֵק הוּא בְּצִירֵי וּבְהִתְהַפֵּךְ
 הָעֵתִיד לְעֵבֶר הוּא בְּסִגּוּל כְּמוֹ תֹאמַר וְתֹאמַר וּבְהִפְסֵק בֵּא מְלָרַע
 וּבְהִתְהַפֵּךְ בֵּא מְלָעִיל וּמֵהֶם שְׁהֵמוּ בְּסִגּוּל וְהָאֶרְף גַּם בֵּן וְהָעֵין בְּקִמְצָה
 כְּמוֹ תִכְאֵב וּמֵהֶם שְׁהֵמוּ בְּשׂוּא וְהָאֶרְף וְהָעֵין בְּפִתַח כְּמוֹ תִכְאֵר
 וּלְפַעְמִים תִּבְאֵה הָעֵין בְּצִירֵי כְּמוֹ תִכְאֵר דוֹסָה לְשֵׁלָמִים עַל מִשְׁקַל תִּמְחַר
 זִמְהֵם שְׁתִּבְאֵה הָאֶרְף נַחַח וְהֵמוּ בְּקִמְצָה וְהָעֵין בְּסִגּוּל כְּמוֹ תִאֲצֵל וּמֵהֶם
 שְׁהִיִּלְף נַחַח וְהֵמוּ בְּסִגּוּל וְהָאֶרְף בְּחֶסֶף סִגּוּל וְהָעֵין בְּקִמְצָה כְּמוֹ
 תִכְאֵב תִאֲשֵׁם וּמֵהֶם שְׁהֵמוּ בְּנַחֵי תִיזֹר פֵּא בְּצִירֵי וְחִסֵּר הִפָּא וְהָ
 זְהָעֵין בְּחֵלֶם וְהוּ נוֹסֶפֶת בְּאַחֲרוֹנָה כְּמוֹ תִאֲזוּת וּמֵהֶם שְׁהֵמוּ בְּחֶרֶק
 וְהָעֵין בְּקִמְצָה כְּמוֹ תִיבֵשׁ וּלְפַעְמִים הִפָּא יוֹד נַעֲרָה וְתִבְאֵה הֵמוּ בְּשׂוּא
 וְהִפָּא יוֹד בְּפִתַח וְהָעֵין בְּצִירֵי כְּמוֹ תִיבֵשׁ וּמֵהֶם שְׁהֵמוּ בְּחֶרֶק וְהָיִיד
 נַחַח וְהָעֵין בְּפִתַח כְּמוֹ תִיגַע תִיטֵב זִמְהֵם שְׁתִּבְאֵה הֵמוּ בְּשׂוּרָק וְהִפָּא

בעתיד הקל

חר חסרה והעין בפתח כמו תוכל ומהם שתבא התו והעין בצרי כמו
 תלך ומהם שהתו בחרק מושך או בצרי והעין בסגול כמו תיצר או
 תצר ומהם שהתו הנכח בתלם ועין השרש בקמץ כמו תזתר ובשניים
 מהם שתבא התו בקמץ והאות הראשונה בתלם כמו תבא ומהם
 שתבא האות הראשונה בשורק כמו תבזו תרום ומהם שתבא התו
 בשוא והאות הראשונה בתלם ותשנית תבא בצרי כמו תצוד ת
 תמותת תשוכךן הוא דעת רב המדקדקים הקדמונים אבל לפי דעתי
 הם מן הכפולים למד מבנין פועל מרובע וכן מקונן אבל התו אירזן
 מן הקל הוא תצור תמות תשוב על משקל תכוון תקום ובנחי הלמוד
 הא מהם שהתו בחרק ותפא בשוא והעין בסגול כמו תשעה תפדרת
 ומהם בנחי תפא אלף והלמד הא שתבא התו בתלם והעין בצרי כמו

האכה :

ובכפולי

העין כלי נחמהם שתבא התו בקמץ ותפא בתלם
 ותחסר אות הכפל כמו תאור ומהם שהתו בחרק
 ועין השרש בפתח ורגש כמו תיוד ומהם שהתו בחרק ותפא בתלם
 ורגש ותחסר למד הכפל כמו תישוב תרי כל הצורות המשתנות מן
 השלמים עשרים ונשש תאמר תאמר תאזור תחד תאזב תאחר תאחר
 תאצל תאשם תיבש תיבש תיטב תוכל תיצר תלך תזרזר תבא
 תכוון תצוד תשעה תאבה תאור תיוד תישוב תרי כל צורות הנכח
 לזכר שלשים ושלש שבע לשלמים ועשרים ונשש נוסות מהן :

ולנסתר

תיחיד הזכר בשלמים תחינה שמנה צורות
 הראשונה יוד הנסתר העתיד בחרק ותפא בשוא
 והעין בפתח כמו יגדל ובהפסק העין בקמץ השניות כשתתיהפא
 הפעל אות גרזנית אז חיוור תבא בסגול ופא השרש בחטף סגול כמו
 יאנף ומהם בקמץ כלי הפסק כמו ישמע ויכשר השלישית שתבא
 עין השרש בתלם כמו ימרוך ומכור ובסמוך יתחפך התלם אל קמץ
 מלא פום כמו ימלך מלך ישכן בטח ולפעמים תרמוך חיוור בנעיה
 לתוק החטיפה כמו ישמר צאחק אבל כשיסמך ובאות העין והיה
 טעם מושך אז העין בתלם כמו יגנוב ומהם שתבא חיוור בשוא

והפא

כעתידהקל

והפא בקמץ והעין בצרי כמו יברך ומהם שתבא היוד בהלם והעין
 בפתח ובהפסק בקמץ או בצרי כמו יאכל יאכל הרי לך צורות
 השלמים אשר מנינו יגדל יאנף ישמע ימרוך ישכן יברך יאכל יאכל
 יאכל

ובנחים

היוד בצרי והפא נחה והעין בהלם כמו יאור
 ומהם שהיוד בצרי והעין בקמץ כמו ידע ומהם
 שתבא היוד בשוא והפא בקמץ והעין בסגול כמו יתל ולפעמים בא
 בחסרון יוד אחרת ואמרו יתל ומהם שהיוד בחרק והעין בפתח כמו
 יטב ומהם שהיוד בשורק והעין בקמץ כמו יוכל ומהם שהיוד והעין
 בצרי כמו ירך ומרם שהיוד בא בחרק לפעמים ופעמים בצרי והעין
 בסגול כמו יצר יצר ומרם שלפעמים תבא היוד בחרק ולפעמים
 בצרי כמו יקר יקר

ובשניים

נחי העין ומהם שהיוד בקמץ והפא בשורק כמו
 יקום ומהם שהיוד בקמץ והעין בהלם כמו יבא
 ומהם שהיוד בסגול והפא אות גרונית בחטף סגול והעין בקמץ כמו
 יחור

ובנחי

הלמד הא מהם שהיוד בחרק והפא בשוא והעין
 בסגול כמו יבנה ומהם שהיוד בהלם והעין בסגול
 כמו יאבה ומהם שהיוד בפתח והפא גרונית בחטף פתח והעין
 בסגול כמו יעשה ולפעמים בא בחסרון הלמד הא וכלו בפרתח כמו
 יעש ולפעמים בא כלו בצרי כמו יצא הרי סך כל המשתנים מהשלמים
 שמנה עשר יאות ידע יתל יתל יוכל ירך יצר יקר יקר יקום יבא
 יחור יבנה יאבה יעשה יעש יצא הרי כל העתיד יודו נסתר עשרים
 ושש צורות

ולנכת

לנכתה יבא בתוספת יוד בסוף ותו בראש והעין
 בשוא או בחטף בהיותה גרונית כשאינה בזכר
 בהלם או בשורק כי אז לא תשתנה כמו תאמר ותאחרי תוכלי תשמרי
 תקומי תבאי תאבי וזולת אלה ותנסתרת תדמיה בלשונה לנכת
 תחבר בכל עניניו אחד ואחד

ומעתה

בבאר הרבנו למדברים בעדם ונאמר כי הנון
נוספת בראש סימן לרבים המדברים בעדם תבא
בשגי דרכים לפעמים בחירק ולפעמים בפתח ולפעמים בחלם ובאות
גרונית הפא בחטף פתח נכרות נשמע נערוך נעשה וכן בתוספת
הא נרדוף נרדפה בתמורת החלם אל שוא נשמעה בתמורת ה
הפתח אל שוא ובאות גרונית בחטף פתח כמו נשאלה הרי צורות
השלמים שש נכרות נשמע נערוך נעשה נרדפה נשאלה :

ובנחיים

בנחי הפא אלה מהם שהנון בחלם והעין בפתח
כמו נאמר ומהם שהעין בצרי כמו נאבד ומהם
שהפא בחטף סגול והנון בסגול והעין בקמץ כמו נארהב ומהם
שהעין בחלם כמו נאזור :

ובנחי

הפא יוד מהם שהנון בצרי והעין בפתח כמו נישב
נדע ומהם שהנון בשוא והיוד בקמץ והלמד
השרש בסגול כמו ניהל ומהם שהיוד בחרק והעין בפתח כמו נישב
ומהם שרהנון בשרק והעין בקמץ כמו נוכל ומהם שהנון והעין
בצרי כמו נלך ולפעמים באה העין בשוא והלמד בקמץ ובתוספת
הא בסוף כמו נלכה ומהם שהנון בחרק והעין בקמץ כמו נירש ו
ובשניים מהם שהנון בקמץ והעין בחלם כמו נבא ולפעמים בתוספת
הא ובקמץ הלמד כמו נבאה ומהם הנון בקמץ והפא בשרק כמו
נקום ומהם שהנון בצרי והפא בחלם כמו נבוש ומהם שהנון בסגול
והפא בחטף סגול והיו שבאמצע בקמץ כמו יחור וכן הלמד הא
מהם שהנון בחרק והפא בשוא והעין בסגול כמו נבנה ומהם שהנון
בחלם והעין בסגול כמו נאבה הרי כל המשתנים שמנה עשר נאמר
נאבד נאהב נאזור נדע ניהל נישב נוכל נלך נלכה נירש נבא נבאה
נקום נבוש נחור נבנה נאבה הרי כל צורות המדברים בעדם ארבע
ועשרים שש בשלמים ושמנה עשרה במשתנים מהם ו

ובנכח

רבי השלמים תבא דתו בחרק והפא והעין
בשוא כמו תשמרו ומהם שהתו והפא בפתח
והעין בשוא כמו תעברו ובהפסק יבאו בחלם העין כמו תשמרו

בעתיד הקל

תעבדו ומהם בקמץ כמו תשכבו תנחלו ומהם שיבאו פעם בחלם
 ופעם בשורק העין כמו השפוטו השפוטו וכן יבאו בתוספת נזן בלי
 שנוי כגון תשמעון תשמרון שהפא בשוא ומהם שהעין בקמץ ב
 בתפסק כמו תשכבון וזלתו אלה הן צורות השלמים שבע תשמרון
 תעברו תשמרון תנחלו השפוטו תשמעון תשכבון :

ובנחים

בנחי הפא אלה מהם שהתו בחלם והעין בשוא
 כמו תאבדו וכהפסק בצרי האבדו ולפעמים באו
 בתוספת נזן תאבדון ומהם שהתו בסגול והאלף בחטף סגול והעין
 בקמץ כמו תאבדו ומהם שהתו בחלם והעין בצרי כמו תאחזו ולפעמים
 בא בתוספת נזן תאחזון וכן תשכבון ומנחי הפא יוד יש שתבא התו
 בצרי והעין בחלם כמו תאזתו ומהם שהתו בחרק והעין בקמץ כמו
 תיבשו ומהם שהתו בצרי והעין בשוא כמו תדעו ולפעמים בתוספת
 נזן כמו תדעון ומהם שהתו בשוא ורייזר בקמץ והעין בסגול כמו
 תיחלו ומהם שהתו בחרק והעין בפתח כמו תיטבו ומהם שהתו
 בשורק והעין בשוא כמו תוכדו :

ובשניים

מהם שהתו בקמץ והאות הראשונה בחלם כמו
 תבאו ומהם שהתו בקמץ והאות הראשונה
 בשורק וכן השניה כמו תבזו ומהם שהתו בקמץ והאות הראשונה
 בחרק מושך כמו תהינו ומהם שהתו בשוא והאות הראשונה בחלם
 והאחרונה בשורק בתוספת נזן בסוף כמו תקושון ובנחי הלמד הא
 מהם שהתו בשוא והאות הראשונה בפתח כמו תאזו ומהם שתבא
 דתו בחלם בנח האלף שהיא האות הראשונה כמו תאפו ומהם
 שהתו בחרק והאות הראשונה בשוא כמו תכפו ומהם שהתו בסגול
 והאות הראשונה שהיא גרזנית בחטף סגול כמו תחזו : ומנחי הפא
 יוד ותלמד אלה יש שהתו בצרי להורות תכרון תיוד השרשית והעין
 בשוא כמו תצאו : ומחסרי הקצוות יש שהתו בחרק והפא תכרת
 והעין בשוא ורגש להורות על תחסרון כמו תתנו :

ומחסרי

הפא ונחי הלמד יש שהתו בקמץ והעין בשורק
 כמו תטו אלה הן הארבע ועשרים צורות ה

המשונות

בעתיד הקל

תבני תבני האבי הנה כלם בין השלמים והמרוחלים מהם
בצורותיהם חמשה עשר :

וגם

הרבו בנקבות הנסתרות וכל על פנים שונים
ראשונה שהתו בחרק והפא בשוא והעין בפתח
כמו רחש מענה ובהפסק השוב העין אל קמץ ומהם שהתו בסגול
והפא בחטף סגול והעין בפתח כמו תחרשנה ומהם שהתו בקמץ
והפא בחטף פתח והעין בחלם כמו תעבורנה ולפעמים הפא בשוא
כמו תחגורנה :

ומהם

נתיי היא באחרונה כמו תלבשן ולפעמים בא גם
רבו הנסתרים הזכרים מקום רבו הנקבות כמו
יצאו בנות שילה מקום תצאנה בצרי התו וחסרון הפא יור והעין
בסגול ובנח הלמד וכן נכח רבו הזכר מקום נסתר רבו הנקבות
כמו ואלמנותיה עלי תבטחו מקום תבטחנה הרי כל השלמים ששה
שמענה תחרשנה תעבורנה תחגורנה תלבשן תצאנה ובנתיים
בנתי הפא אלף מהם שהתו בחלם מושך הנת והעין בפתח ורלמד
בשוא כמו תאמרו ומהם שהתו בסגול והפא אלף בחטף סגול והעין
בקמץ כמו תאתנה ומהם שהעין בחלם כמו תאסופנה ומהם נתי
כיפא יור שהתו בצרי מורה רינת והעין בפתח כמו תלכנה ומהם
שהתו והעין בצרי כמו תשבנה :

ומהשניים

יש שהתו בקמץ והאות הראשונה בחלם כמו
תבאנה ולפעמים בהפסק התו בשוא והאלף
בצרי כמו תכו יינה ומהם שהתו בצרי והאות הראשונה בחלם כמו
תבושנה ומנתי הלמד אלף יש שהתו בחרק והפא בשוא והעין בצרי
כמו תמצאנה תקראנה ומנתי הפא אלף והלמד היא התו בחלם
והעין בצרי כמו תאבנה הנה כל המשתנים שמנה תלכנה תירשנה
תשכנה תבאנה תבאנה תבושנה תמצאנה תאבנה הרי סך כל
השלמים והמשתנים מהם ארבעה עשר ששה בשלמים ושמונה
במשתנים הנה בארנו כל צורות הפעלים בבנין ריקל בשנייהם
למניהם אף כי יורע אני כי ומצאו רבים זולת אלה אבל מה שזכרנו

בנין הדגוש

וספיק למתחילים במלאכה תזאת כי אין פונתינו בזה אלא להוסיף
האנשים אשר יבקשו לדעת לדבר יהודית על דרך מלאכותי ולא ל
לפי הרגל האנשים לכך כמו שראינו רב אנשי זמנינו והבאים אחריו
ידאו דרך ישכון אזור להשלים מה שתסר בחבורינו זה ויאשר מלא
כל הארץ כבודו ומלא חסרונינו אמנן :

בנין פעל הדגוש

אחרי הפעל קל בא הפעל שהוא פועל בו באותיות
שם פעלו בלא תוספת אזור כמו שם פעל
קל אף כי יוסיף ודגש עין השרש כי מקור זה
הקל פעל בחלם העין רפה ומקור הדגוש יסור בדגש עין השרש
עם מה ששאר הבנינים מוסיפים שמות פעולתם אות בתחלתם כמו
שיראה לפנים :

ומעתה נודך לפי דרכנו על הסדר אשר דרכנו בפירוש הקל
ונראה חיל בשם הפעל ונאמר כי משקלו שם פעל פעל
הדגוש בשלמים הם השעיה : הראשון בשפא השרש בפתח והעין
בצרי ודגש כמו דבר וכשיסמך יומר הצרי ובסגול כמו מדבר וך
וכן עם הכניס כמו שנבאר בשער הכנוי ולפעמים יומר בתרק
כמו ובפרשכם והמשקל השני הפא בקמץ והעין בחלם כמו יסור :
השלישי שהפא בתרק והעין בחלם כמו ליסור : הרביעי בתוספת
הא הפא בפתח ועין השרש בשוא כמו זמרה והחמשי בשיתיה דומת
לעבר שהפא בתרק והעין בצרי ודגש כמו דבר ושלים וכשהעין
מאותיות הרפיון הפא בקמץ כמו ברך : הששי בשתלמד גרונית
מהם שהעין בצרי ומתם שהעין בפתח משל הראשון שלח משל השני
שלח : השביעי שתבא הפא בפתח והעין בסגול עם הכנוי ואחרי
תלמד זה נוספת קודם הכנוי כמו פיתוקאל סימן יו בצדקתך
אחיותך הרי השלמים דבר פרוש יסור יסור זמרה דבר ברך שלח
שלח צדקתך ואין בזה שני מחמת הנחות ולא מפאת החסרון או

תכפל :

ושם

מקור הדגוש ושם פעלו ופעולו

ושם

הפעול מן הדגוש אשר תקמחיים קראוהו בינוני לעולם יבא בתוספת סם לפניו בשוא חדר בשותות בשלמים יבא על שני משקלים והאחר שפא השרש בפתח והעין בצרי אם אינה סמוכה למלה ועירא כי אז היתה מתלפפה הצרי בסגול כמו מאמץ כח והשני בשעון השרש ארף או ריש הפא תבא בקמץ כמו מנאף מברך וזלח אחר בישעיה סימן מט שאין העין ארף ולא ריש והפא בקמץ למתעב גוי ואין שניו במשקלים האלה ושם הפעול בזה הבנין הוא גם כן לעולם בתוספת סם בראש בנקודות שוא וכו הפא בשורק והעין בקמץ כמו מדובר

ואמנם

משקלי פעלי הבנין הזה בזמניהם נמצאו על זה הדרך אשר נאמר ראשונה העבר יבא על פנים שונים כי לפעמים תבא הפא בחרק והעין בצרי כמו און וחקר תקן ושנית העין תבא בפתח כמו אבר ושבר ושלשית בשלמר השרש מאותיות הגרון ובין העין הנקודה בצרי על המשקל הראשון ובין הלמד גרזנית תבא פתח גנוכה סן הנקראים ואינם נכתבים כמו אפח רביעית לפעמים הלמד גרזנית והעין בפתח על המשקל השני הלמד נחה כמו שפח חמשת כשהעין מאותיות ורפיון ובצריאז גם הפא בצרי כמו מאן ברך ורישעם כי להורות חסרון רגש העין נדחכה הפא והומר חורק בצרי ששית כשהעין רפיונית והפא בחרק העין בסוכרת היא בצרי כמו נער וכשתבא אחריהם מלה זעירא יומר הצרי בסגול כמו בקש לץ שביעית כשחסר רגש העין תבאנה הפא והעין בסגול אם אין העין רפיונית כמו התלואלה שבע מדות נסתר העבר בבנין הזה ולא תשתננה בנת והחסרון וריכפל כלל לכתב חזקר היחיד יבא בתוספת תו בקמץ באחרונה והעין גם כן תחיה בקמץ והלמד בשוא והפא תשאר על מחכונתה בנסתר כמו דברת תקנת שמחת נערת ובנחים ישחנו בשני פנים כי בבעלי הלמד ארף העין תבא בצרי כמו קנאת ובנחי הלמד היא תבא בחרק כמו רות המדבר בעוד משפטו בשלמים כמשפטי הנבח זולת שתתו הנוספת תבא בחרק כמו תקנתי קנאתי ובנחי הלמד היא

בחהפסק העין תבא בצרי ובלא הפסק בשוא כמו רותי רותי ו
 לרבווי הנסתר הפא בחרק והעין בשוא והלמד בשורק מושך וו כמו
 וברו ובהפסק יומר השוא בצרי כמו דברו ושנית כשהעין גרזנית
 תבא בחטף פתח ובהפסק בצרי כמו שתחו שתחו ו ובכתי הלמד
 תבא העין תבא בשורק כמו רוי לרבווי הנכח תמו הנוספת לנכח
 היחיד תבא בסגול ובסוף מס כמו דברתם קנאתם רויחם ו
 לרבווי המדבר בערו יבא הפעל כמו היחיד וזולת שברבו תוסף נון
 בשורק מושך וו כמו שביחוד היה תוספת נון חירק מושך יוד כמו
 דברנו רוינו לנקבה נסמרת יחידה הפא תבא בחרק והעין בשוא ובה
 תו נוספת בקמץ והא באחרונה כמו רותה ואם העין גרזנית יבא
 חטף פתח מקום השוא כמו שתחה ובהפסק העין בין שתהיה גרזנית
 בין לא תהיה תבא בצרי כמו גדלה גדלה לנכח יחידה נקבה דינו כדון
 נכח הזכר זולת שיחתו הנוספת השתנה מקמץ אל שוא נע כמו
 למרת לנכח רבווי הנקבה יהיה כמו לנכח רבווי הזכר אל שותמר
 המס הנוספת בסוף בנזן כמו למרתן הרי כל משקליו העבר בזה
 הבנין שלשים שמנה ליחיד ובר הנסתר ושלשה לנכח הזכר
 וארבעה למדבר בערו ותמשה לרבווי הנסמרים ושלשה לנכח רבווי
 הזכרים ושנים למדברים בעום ושלשה לנקבה הנסמרת ואחד לנכח
 הנקבה היחידה ואחד לנכח רבווי הנקבה ופא נשלים עבר הבנין
 חגוש במשקליו אלה און אבר צמח שמת בך נאר בקש היתל
 דברת קנאת רות תקנתי קנאתי רותי רותי דברו דברו שחתו
 שחתו רוי דברתם קנאתם רויחם דברנו רוינו רותה שתהיה

גדלה למרת למרתן

והצווי

בזה הבנין יבא על אחד עשר דרכים הראשון הפא
 בפתח והעין בצרי כמו דבר וכשרהם מוקפים אז
 יומר הצרי בסגול כמו דבר נא השני העין בפתח כמו פלג כמר ושני
 אלה בעין גרזנית שמת שלה דרך שלישי כשהעין ריש והפא בקמץ
 כמו בך קרב הדרך הרביעי כשהעין הא תבא הפא כפחה והעין
 בצרי כמו מחר החמישי בשבא בתוספת הא בסוף פעם הפא בפתח

ופעם

ופעם בחירק והעין בשוא והלמד בקמץ כמו פלטה נצרה. הצווי
לרבויו הזכר הוא על דרך אחר קשאינו בהפסק העין בשוא כמו זמרו
ובהפסק העין בצרו כמו זמרו ויש אומרים שקשע העין הא תבא בחטף
פתח כמו מהרו. ולכח הנקבה היחידה הפא בפתח והעין בשוא
והלמד בחירק כמו דברי ובהפסק יומר השוא בצרו כמו דברי. ורבויו
הנקבות בזה הבנין לא נמצא כתוב אך אלו נמצא לפי תקש הסברה
ראוי שיהיה כמו יחיד הזכר בתוספת נון קמץ ואחריה. היא מורה
לנקבה כמו בדברנה. הנה סך צורות הצווי אחת עשרה דבר דברפתר
ברך קרב מחר נצרה זמרו זמרו מהרו דברי.

העתיד

על סדר תוספת אותיות איתן יש בו תשע עשרת
צורות כי בכל העתיד תבא צורת האותיות אשר

אחרי האיתן כאשר תיה בצווי ואותיות איתן תנקרנה בזה הדרך:
חאלף תבא בחטף פתח כמו אדבר אכרך אספרה אספרה ואותיות
יהן הנשארות תבאנה בשוא ולכח הזכר ונקטת הנקבה אין ביניהם
הפרש כלל ורבויו הנקבות בא בתוספת תו בראש הצווי כמו מדברנה
משברנה ובהפסק העין בפתח כמו מעכסנה וכן בשדה עין גרונית
כמו תשלחנה ורפעים תבא העין בפתח אף בשלא תהיה גרונית
כמו תרשנה וכשתקדם וו הפוכית העין תבא בסגול כמו ותחלדנה
וכן בנחי הלמד כמו ותחיינה הנה סך כל צורות העתיד שמנה ארבע
אכרך אספרה אספרה מעכסנה תרשנה ותחלד ותחיי. ואחת
עשרה רומות לצווי הרי תשע עשרה צורות העתיד בבנין הדגוש:

ואשר

לא נזכר שם פועל בדגוש לא נמצא כי אם המדבר
בערו והנסתר לעבר ונסתר העתיד הפא בקבוץ
שפתים והעין בפתח כמו גנבת יגנב. ואלו היה הפא בשורק
גדול מושך וו לא היה נולד מן הדגוש כי לא היה אפשר לבא דגוש
אחריו בעין השרש. ואולם שמורתיו הם שנים לכה רצוני שם הפעל
ושם הפעול כי שם הפועל הוא נמנע בו אחר שכלו פעול ולא נזכר
שם פועל והנה שם הפעל הוא בשתפא בקבוץ שפתים והעין בתלים
כמו גנב. ושם הפעול הוא בתוספת סם בראש בשוא והפא בשורק

בנין פעול מרובע

והעין נפתח ואם העין רפיונית אז הפא בתלם משל הראשון מרובר
משל השני מכוונך ולא נמצאו שניים לא ברגוש ולא בשלח נזכר שם
פועלו הנוזר ממנו ובה נשלם באור הרגושים בין שזכר שם פועלו
בין שלא נזכר:

בנין פועל מרובע

אחרי הרגוש נראה לנו לכתוב המרובע על הסדר
לשתי סבות האחת כי אין בשם פועלו אותיות
נוספות רגמת הקל והרגוש אשר קדמוהו והשנית כי שלא נזכר
שם פועלו של זה דומה לשל נזכר שם פועלו של הרגוש עד שבניו
של רבי יוסף קמחי גם רבי נוד גם רבי משה הרפובו שניהם ומנו
אתם בנין אחד פועל שלא נזכר שם פועלו כמו שגזרע אל מי שקרא
בספריהם וטעם טעותם לפי דעתי היה מפני שלא מצאו בנין שלם
לאחד משני אלו שלא נזכר שם פועלם וההפירש אשר ביניהם כפא
השרש מעט בין שתבא בשורק גדול בין שתבא בקטון ולכן לא
הרגישו בהפירש והבליעו שניהם לאחד וגם שמו דומה במקצת לשם
הרגוש כי גם המרובע קראו המדקדקים הקדמונים הבנין הכבד
להיותו דומה לרגוש ועל כן נסמך אחד אל הרגוש ונציע אליו קודם
כל דבר כי פעל מרובע נמצא בשני דרכים האחד שיש בו ארבע
אותיות כן שרשיות נעות כמו וכרסמה ששרשו פרסם והורך
השני שאין בו כי אם שלש שרשיות והרביעית נמשכת באמצע בלח
הנקודה כמו כונן כי הוו נמשכת בלח תלם הפך אף כי בעל השלוש
אמרו שגם היא שרשית כי שמו שרש כונן בפשוטים מנחי העין וו
כון אמנם אנו מנחי השניים סברתינו ששרשו כון ובכפולי תלמוד
כין וכן וו כונן היה למשך תלם הפך ולא להיותה שרשית בלוי
ומעתה נבאר חלקי זה הבנין על הסדר אשר נהגנו
באשר הקדמנו ונאמר תחלה כי שם הפועל בזה
הבנין צורתו שתפא באה בתלם מושך והעין בצרי כמו כונן עולה

שם פעל המרובע והפועל והפעול

וְשֵׁם הַפְּעוּל בֵּא בְּתוֹסֶפֶת מִם בְּשׂוּא בְּרֹאשׁ וְהָפֵא בְּחֵלֶם וְהַעִין בְּצִירִי
כְּמוֹ מְשׁוּפֵט וְעַם רִבְנוּי וְשִׁתְנָה דְּהַצִּירִי אֶל שְׂוֹא כְּמוֹ מְשׁוּפֵטִי וְשֵׁם
הַפְּעוּל גַּם כֵּן בֵּא בְּתוֹסֶפֶת מִם בְּשׂוּא בְּרֹאשׁ וְהָפֵא בְּשׂוּרָק וְהַעִין
בְּקִמָּז וְזוֹה בְּמִין הָאֶחָד מִן הַמְּרֻבְעִים שֶׁהוּא בֶּן אַרְבַּע אוֹתוֹת שְׂרִשׁוֹת
כְּמוֹ מְכֻרְבֵּל וְאַמְנֵם בְּמְרֻבְעִים מִפְּאַת הַבְּנִין שֶׁהוּא הַשְּׂנִי וְכֵן בְּשִׁנָּיִם
לֹא נִמְצָא פְעוּל כִּי לֹא הָיָה מִחֵקוֹ לֹכֵא כִּי הֵם בְּתוֹסֶפֶת מִם אֱלֹהִים
בְּכַפּוּלִים כְּמוֹ מְרוֹמֵם אֶךְ נִשְׁתַּנְּה בּוֹ הַשׂוּרָק אֶל חֵלֶם אֲבָל רַבִּים
סָבְרוּ כִּי אֵין בּוֹה הַבְּנִין אַחַר מִמֵּינֵי אֱלֹהִים הַשְּׂמוֹת בְּמְרֻבְעִים כְּאִמְרַת
אֱלֹהִים בְּמֹה שֶׁחֵק הַמְּרֻבְעִים מִפְּאַת הַבְּנִין וְכֵן גַּם צְוּוּי לֹא נִמְצָא
כִּם כִּי צוּרְתוֹ כְּצוּרַת שֵׁם הַפְּעוּל וְלִכֵּן בְּסוּר הָאֶחָד יִסּוּר הָאֶחָד וְאַמְנֵם
הַעֵבֶר בְּמְרֻבְעִים מִחֵמַת עֲצָמָם וְלֹא מִחֵמַת הַבְּנִין וְשֵׁל שְׂמִי צוּרֹת
כִּי פֵא הַשְּׂרֵשׁ לְעוֹלָם הוּא בְּחֵלֶם וְהַעִין בְּעֵבֶר נִסְתַּר וְחִיד בְּצִירִי כְּמוֹ
שֶׁרֶשׁ וּבְרֵבוּי הַעִין בְּשׂוּא כְּמוֹ זֹרְמוֹ וְנִבְעַתוּד תְּכַאֲנֶה אוֹתוֹת
אֵיתָן בְּשׂוּא וְהָפֵא בְּפִתַח וְהַעִין בְּשׂוּא וְהָאֹת הַשְּׂלִישִׁית בְּצִירִי כְּמוֹ

וְכִרְסָם הַשְּׂגִשְׁגָה וְזוֹה רִי בְּבַעֲלֵי הָאֶרֶבַע אוֹתוֹת :

ואמנם

בְּמְרֻבְעִים מִחֵמַת הַבְּנִין שֶׁחֵם הַיּוֹתֵר נִאוּתִים לְפִי
כּוֹנְנֵי בּוֹה חֲבִיבֵר כְּבֵר אִמְרָנוּ כִּי בְּעֵבֶר הָפֵא
בְּחֵלֶם וְהָאֹת הַשְּׂנִית בְּצִירִי וּבְנִכַח וּבְמִדְבַר בְּעוּד בֵּין בְּיַחֲדִי בֶּן בְּרֵבוּי
וְיִסְר הַצִּירִי בְּפִתַח כְּמוֹ כּוֹנֵן כּוֹנְנֵת כּוֹנְנֵתִי כּוֹנְנָתָם כּוֹנְנֵנוּ בְּדִגֵּשׁ הַנּוֹן
דְּהַשְּׂנִית כִּי מְשֻׁפֵטוֹ כּוֹנְנֵנוּ וּבְרֵבוּי הַנִּסְתַּר וְיִסְר בְּשׂוּא כְּמוֹ כּוֹנְנֵנוּ
וּבְנִסְתַּרְתָּ הַנִּקְבָּה גַּם כֵּן כּוֹנְנָה אֱלֹהִים שְׂבַנְכָה הַזֵּכֶר הַיְחִיד הַמִּץ
וְהַרְבוּי בְּסוּף וּמִם בְּסוּף וּבְנִכַח דְּהַנִּקְבָּה הַיְחִידָה בְּשׂוּא נַע וּבְרֵבוּי
בְּסוּף וְנוֹן בְּסוּף כְּמוֹ כּוֹנְנֵת כּוֹנְנֵתִי כּוֹנְנָתָם כּוֹנְנָתָנוּ צְוּוּי הַיְחִיד הַזֵּמָה
לְעֵבֶר הַנִּסְתַּר כּוֹנֵן וְהַרְבוּי לְרֵבוּי הַעֵבֶר הַנִּסְתַּר כּוֹנְנֵנוּ וּבְנִכַח הַנִּקְבָּה
וְשִׁתְנָה רַבִּי הַזֵּכֶר בְּתוֹרַף הַשׂוּרָק בְּחֵרֵק מוֹשֵׁךְ כּוֹנְנֵנוּ וּבְרֵבוּי הַנִּקְבָּה
הָפֵא בְּחֵלֶם מוֹשֵׁךְ וְהַשְּׂנִית בְּפִתַח וְהָאֶחָדוֹנָה בְּשׂוּא עִם תוֹסֶפֶת נוֹן
בְּקִמָּץ וְהָאֱלֹהִים בְּסוּף כּוֹנְנָה וְהַעֲתִיד אוֹתוֹת אֵיתָן נוֹסְפוֹת עַל הַצְוּוּי
וְהָאֱלֹהִים לְכֹדֵה נְקוּדָה בְּחֻסְף פִּתַח וְהַשְּׂאֵר בְּשׂוּא כְּמוֹ אֲכֹנֵן יִכּוֹנֵן
תְּכֹנֵן נְכֹנֵן וְכֹנֵן תְּכֹנֵנוּ תְּכֹנֵנוּ תְּכֹנֵנוּ תְּכֹנֵנוּ אוֹ תְּכֹנֵנוּ אֱלֹהִים

שלא נזכר שם פועל המרובע

הן צורותיהם לפי ההקש אף כי רבם לא נמצאו בהרגל הלשון
כי לא נמצאו רבוי הנקבה לא בעבר ולא בצווי ולא בעתיד אלא הם
נאמר כי תקוננה בצרי הנזן הראשונה וקמץ ורגש השנית הוא מזה
הבנין פסבירת רבי דוד קמחי וכן נראה לי גם כן ויהיה לפי זה רבוי
הנקבה בצווי קוננה ורבוי העתיד הנסתר לנקבה תקוננה. ולא
תפוקנה כאשר חשב רבי משה קמחי במחלף שבילי הדעת שחבר

וזה די בבאור בנין הפועל מרובע

ואולם

הפועל שלא נזכר שם פועלו הנזכר ממנו מפני
כי לא נמצא בזה הבנין רגש אלא בתסרון הנפול
לכן פא הפועל אשר במרובע בא בתלם מושך בן בזה הבנין בא
בשורק מושך והעין בפתח כמטפט הפועל ולפעמים באה הפא
בתלם כמו עולל ואין לזה הבנין שם הפועל ולא שם הפועל ולא שם
הפועל וטעם תסרון שני אלה האחרונים כי מפני שנקרא פועל
יורה שכלו פעול ומחמת שנקרא שלא נזכר שם פועלו יורה שאין בו
פועל ולא היה לו גם כן שם הפועל וטעם תסרון גדול בזה הוא כי
בהיות המרובע היוצא לפעמים יצא כצאת הרגוש ולזה נסתפקו
שניהם בשם פעל אחד ולזה הרבה מן המדקדקים שמו שניהם בנין
אחד וגם בנטיחם אין ביניהם הפרש אלא שבפעל הרגוש שבא בקבוץ
שפתים כשדעין אזה הרפיון הפא תבא בתסף קמץ כמו ברות
ובפועל המרובע תבא בתלם כמו מרק וכן כל העבר מלבד רבוי
הנסתרים והיחידה נסתרת נקברה שהעין בתם בשוא כמו יורדו
יולדה ובהיות עין השרש גרזנית תבא בתסף פתח כמו לעכו ולפעמים
יבא רבוי הנסתרים בתרק הפא כמו פתחו ובהפסק בכל אלה תבא
העין בקמץ כמו חוצצו שולחו ובעתיד כל האיתן יבנה מנסתר היחיד
של העבר ואותיות יתן בשוא כמו ישוגב תשוב מלבד רבוי הזכרים
ונלכח הנקבה שהם נכנים מן העבר שהיא היוצא בהם כמו ישוגבו
ותלוקטו תלוקטו בתמורת תרק תלמד השרשית המושך יוד בקמץ
ותלמד בעבר תבא קודם הא ובהפסק תבא העין בקמץ כמו יסובכו
זה הוא סוף מה שראוי לביאור המרובע הנזכר ושלא נזכר שם פועלו

ואחרי

בנין ההפעיל מקור ההפעיל

ואחרי

אלה בא בנין הפעיל כי הוא הפעל המוסוף אות
על שרשו והוא על הרוב יוצא בפועלותו
והנה שם הפעל שרשו על פנים רבים כי על הרב ההא הנוספת תבא
בפתח ופא השרש בשוא והעין בחרק כמו המסור וכשהפא גרונית
תבא בחטף פתח כמו העמיד ו הפנים השניים הם שתבא העין
בצרי כמו העמק והנחל השלישים שתבא בחסרון הא הבנין בחרק
העין בשמושים כמו לשמיר לשמיע ותרין ו הרביעים הם שיבא
בתוספת מס בראש והיא בחרק כמו במסתר עם שמוש הכית
החמישים שתבא המס ולמד השרש בפתח כמו משאת ו הששים
שתבא הלמד בתלם כמו משוא זהו לדעת והקמחי שסבר שמשאת
ומשוא שמות הפעלים אבל רב המדקדקים שמואלה שמות דברים
ונראין דבריהם שכן מצינו משאת בנימן שמדבר בבראשית סימן מג
והוא שם מנה וכן תרגם אנקלוס חלקא דבנימן ואף על פי שלא זכרנו
זה המשקל במשעורי השמות יש להוסיף אותו עם משעול מפעל
כמו משען וכשם שמשען שרשו שלשה שמות משרש אחד משענת
משען ומשענה כן משאת שרשו שני שמות משרש אחד משאת
ומשאת ואין לכל אלה כי אם רבוי אחר משענות משאותיו הפנים
השבעים שהיא דומה ליחיד נסתר העבר כמו האריך שהיא שורה
לנסתר העבר ולמקור אלה הן צורות שם פעל השלמים מן הבנין
הזה שהן תשע המסור העמיד העמק הנחל לשמיע במסתר האריך
ולפי הקמחי משאת משוא ובנתיים בנתי הפא יור מדים שפרו
בצרי כמו היטב ועם השמוש בתטיב העין בחרק ומתם בחלם ההא
כמו הוכח ובשניים מתם שהתא בקמץ והאות הראשונה בחרק
כמו הביא ומתם חסרי הא הבנין והאות הראשונה בחרק כמו בין
ומתם שהתא בקמץ והאות הראשונה בצרי כמו דמר הסר דרים
הפח ומתם חסרי הא הבנין והאות הראשונה בצרי כמו ריע שהווא
כמו הריע ובנתי הפא יור מתם שהתא בקמץ והאות ראשונה
השרשית בצרי כמו היטב ובנתי תלמד הא מתם שהתא הראשונה
השרשית בחלם ותונוספת בסוף כמו הרבות ויש אומרים כי לפעמים

מקור ההפעול

ויסר השוא בקמץ ותחסר הא הבנין כגון לברות שהוא כמו לחברות
 והראב"ע כתב בפירושו איכות לברות מגזרת להברות והם שני בנינים
 עד כאן דבריו ע"ש שגראה מזה כי להברות הוא מן ההפעול ולברות
 מן הקל על משקל פקוד והחביב כתב שאפשר שהוא שם וכן כתב
 ר"ח חכם רבינו רוד גוס והב גם כן כי לברות שרשו ברה מגזרת ל
 להברות את דוד והוא מקור או הוא שם בפלס חמות אחות או יהיה
 מקובץ מן ברה כמו מן אלה אלות ורב יוסף הר"ם לברות למו
 למסעך לחון שפירושו לאכול להם הרי שהוא הכרע היותו מן הקל
 ברעת בן עזרא והברות את דוד תרגמו לאוכלה הרי הם שני בנינים
 ומנחי הלמד הא יש חסריותא הבנין והפא בשוא והעין בתלם בשמוש
 בפתח להורות על חסרון והוא כמו למרות ונמצא עם הפא ודגש
 הפא כמו המרות והוא לתפארת המלה וחזק ענין המרי ומהם שהוא
 בחרק והפא בשוא והעין בתלם כמו הקצות ו ובנחי הפא יוד
 והלמד הא מהם שכלו בתלם בתוספת תו כמו הורות ועל דרך
 הזרות היותה הא בשורק והיוד בשוא ודגש ובנחי העין יוד והלמד
 הא מהם שחזא בפתח והפא בחטף פתח והעין בתלם כמו החיות
 ובתסרי הפא נון מהם שרה הא בפתח והעין בפעמים בחרק ודגש
 לחסרון הנון כמו רביש ולפעמים באה העין בצרי כמו ריבש וכן
 רגיר חגר ומהם שהעין בתלם ובתוספת תו והוא בחטף פתח כמו
 תצות ומכפולי הלמד יש שנהא בפתח והפא בצרי כמו הרק אלה הן
 תצורות המטונות מהשלמים ומספרן שבע עשרה הישב הטיב הוכח
 תביא בין המר ריע הרבות למרות המרות הקצות הורות והיותות

תחיות הטיב חבט לתצות ו

ושם

הפועל בבנין הוה אשר בני קמחי קוראים אתו בינוני
 יש גם לו צורות שונות כי בשלמים לעולם דמם ב
 בפתח וחסרה הא הבנין ופא תשרש בשוא והעין בחרק כמו ממטר
 מזכיר וכשהפא גרונית תבא בחטף פתח כמו מעביר ואלה לא ישתנו
 לעולם כמו מזכיר מזכירים מזכירה מזכירות אך נמצא לפעמים
 בנקבה העין והלמד בסגול ובתוספת תו הסודרה על הנקבה כמו

מוכרת

פועל ההפעול

מזכרת ובפעול האלף יש שפעולמה האלף ומם הבנין באר בצר
 להורות על התכרון כמו מוין : ובנתי הפא יוד מהם שחםם בהלם
 והעין בחרק כמו מוריד מודיע מוליד מוליד ומדום שהםם בפתח
 והעין בחרק כמו מציב מציע : ובשניים מהם שהםם בצרו
 והאות הראשונה בחרק כמו מאיר הרי הצורות המשונות מהשולמים
 שלש מוין מוריד מציע או חמש אם נמנה עמון מציב מאיר :

ואולם

שמות הפעולים בשלמים יבאו בארבעה דרכים :
 הדרך הראשון שהםם בשורק כמו מושבב ושתני
 בחטף קמץ כמו משור : השלישי בחרק כמו משחת : הרביעי
 בשפא הפעל הוא גרונית תבא בקמץ גדול והפא בקמץ מלא פום
 כמו מעמד מתרבות ולפעמים פעול הנקבה יבא בשש נקודות העין
 והלמך ובתוספת תו כמו מורבכת הרי חמש צורות מושבב משור
 משחת מעמד מורבכת : ובנתי הפא יוד מהם שהםם בשורק והעין
 בפתח כמו מוקע וכן יש מהשניים כמו מושב מובא שהאות הראשונה
 בקמץ הרי הישש צורות :

ואחריו

התבארו שמות זה הבנין נבאר פעליו ונאמר בו
 בעבר על הרב תבא רהא והעין בנסתר רהזר
 והנקבה בתור וברבו בחרק כמו השליך השליכה השליכו והפא
 בכלם בשוא ובנשארים לא תראה חזיר נמשכת לעין פי העין תבא
 בפתח כמו השלכת השלכתי השלכתם השלכנו השלכת השלכתן
 וכשפא השרש גרונית תבא רהא בסגול והפא בחטף סגול כמו
 תעריך ולפעמים תבא הפא בשוא כמו החפיר ומתם שהומרה רהא
 בתו כמו תרגלתי שהוא מנה הבנין ואינו שם כמו תפארתו וכסברת רבי
 משה קמחי ולא חששאל מלעיל הפעל ומלרע הכנוי והער יונתן שתרגם
 בהושע סימן יאר ברית ומתם שתבא האלף במקום הא ותהיה נקודה
 בסגול כמו אנאליתי זהו לפי דעת רב המדקדקים ולפי דעתי כי אין
 שם תמורה אלא שהאותיות הנוספות לתורות על הבנין הן שמים
 הא על הרב ואלף על המעט ולפעמים שתייהן באחד כמו היאגניתו
 ויש מזה הבנין גם כן לפי רב המדקדקים שהתא בסגול והפא בחטף

עבר ההפעיל

קמץ כמו בשופטים סימן ט' התחלתי ורפי רעתי אינו בזה הבנין אלא
בקל וזו היא הא התיסה וכן תרגם יונתן האשבוך והנכח לנכחו
לפעמים בא בתוספת הא בסוף כמו השלכתנה אף כי המדקדקים
אמרו שהוא מורכב מן עבר השלכתו ומן עתיד השלכתנה אלה הן
צורות העבר בבנין הכבד הנוסף הנקרא הפעיל בשלמים אבל בנתי
הפא יוד יש שהפא נעלמת והא הבנין נקודה בחולם והעין בחרק כמו
הואיל הוביש הוריע הוציא ומהם שההא בצרי והפא והיוד לפעמים
נראות ופעמים נעלמת כמו הניח והעין נון ברגש לחסרון הפא יוד
וכן העבר לנכח כמו הוציא הוציאת הוביש הובישת פי בנתי הולמד
אלף ישנן החרק צרי ובנשארים בפתח כמו הוכחת ומהם נתי הפא
יוד והלמד היא שהא הבנין בהם בחולם והפא נעלמת והעין בקמץ
כמו הונה הורה הורה ובלכח העין בחרק כמו הורינו וכן יבא החלוק
בנשארים כמו בלכח ובנתי העין יוד והלמד הא מהם שבעבר הנסתר
הוא בסגול והפא בחטף סגול והעין בקמץ ובנשארים ושתנה הקמץ
אל צרי כמו החיית החייתי וברבוי אל חרק כמו החיינו ובחסרי הפא
נון מהם שההא בחרק והעין בקמץ לנסתר ולמדבר בערו ולנכח
ושתנה לפעמים אל צרי וירבוי הנסתרים אל שורק ולנשארים אל
חרק כמו הטה הטיתי הטהה הטינו הטינו ונכפולים מהם
חסרי הכפל והוא בצרי והפא בחרק כמו הריק ובנשארים יהיה
בפתח כמו הדיקות הוזילת ומחס שההא בצרי והפא בפתח כמו המס
המסת המסו ברגש הסמך להורות חסרון הכפל ששרשו מסס הרי
כל צורות עבר זה הבנין השליך השלכת העריך הערכת והחפיר
החפרת תרגל תרגלת אנאל אגאלת האזנית האזנתת התהל התהלת
השלכתנה הואיל הואיל הוצאת הורה הורית החיית החייתם
הטה הטה הטיית הטי הטה המסת המסו תרי שלשים צורות אבות
ותולדותיהם אשר אחד עשר או שנים עשר אבות והנשארים

תולדותיהם כיוצא בהם או לא כיוצא בהם

והצווי

בשלמים לו ארבע צורות הראשונה שתחא הוא
בפתח והפא בשוא והעין בצרי כמו הקשב ומהם

שהעין

עבר החפז

שהעין בפתח כמו המער הרחק ומתם שבאו בתוספת היא והעין
בחרק כמו הקשיבה השקיפה וכשהפא זאת גרזנית תבא בחטף
פתח תמורת השוא כמו החרש החרישוי ומתם שיהא בפתח והפא
בשוא והעין בצרי כמו הקהל ובשניים מתם שהפא בחרק כמו חבוא
ומתם שהפא בחרק והוא חסרה כמו בין אף שלפי דעתי אינו אלא
מן הדגוש וכן דין ומתם שהפא בצרי כמו הטל והסר ומתם שיהיה
בקמץ כמו הקם ומתם שיהא בפתח והפא פעם בחרק ופעם בצרי
כמו הביא הבאובנחמים מתם בנתי הפא יוד שיהא באה בחלם והעין
בצרי כמו הולך הורדו בנמכה בחרק העין כמו הילכי וצרי והא בא
לדרשה כותיה זר אלו מיה פשוט אבל הוא מורכב מן שתי מלות הטעם
הא זלכי ומחצוי מבנין הפעיל ומתם שפעמים העין בפתח ופעמים
שהיא בחרק ובתוספת הא כמו הושע הושיעה ומתם שפעם יהיה
בחלם והעין בצרי כמו הוצא ופעם הונו נעה והוא בפתח כמו הוצא
שבשניהם הונו תמורת יוד פא השרש ובנכח הנקבא על הרב הוא
כמו לזכר בין ביחוד בין ברבוי אלא שביוחיד בא העין והלמד בחרק
ונוספת יוד בסוף וברבוי בא פעם אחת בתוספת נון היא בקמץ
באחרונה כמו האונה כבעלי תאוף שהוא כמו הפעלנה וכאח האוף
בחטף פתח להיוחה גרזנית תמורת שוא אף כי רהחביב כרחב שלפי
דעתו לא נמצא בכל המקרא אפילו אחד בפלם הפעלנה אלה הן
צורות הצווי שלש עשרה במקפר הקשב הרחק הקשיבה החרש
חביא תבא בין הקם הזקר תשב הולך הושיעה הוצא האונה ו

ובעתיד

מן הבנין הזה אות האיתן לעולם בצרי להורות
על העולם הזה הבנין שנפלה בעתיד להקל על
חלשין במבטא ובמדרב בעוד בשלמים הפא בשוא והעין בחרק כמו
אשכיר אשכיר ולפעמים בתוספת הא כמו אחרירה ופעמים בא
בשלמות הא הבנין עם הכנוי כמו אהודנו ולנסתר היחיד זכר ולרבו
המדרב בעוד לפעמים תבא העין בחרק ולפעמים בצרי כמו יקריב
יפקד נגפיר נחרם ואם תנסתר יבא במקף ישוב הצרי סגור ואם למד
השרש גרזנית פעם תבא בחרק ופעם בפתח כמו יצמית יצמח ולנכח

הזכר

עברה הפעיל

וזכר ונסתר הנקמה העין לעולם בחרק כמו תצמיח וברכנו המדבר
בערו לפעמים בא בתוספת היא בסוף כמו נזכרה וברכנו
הנסתר והנכח לפעמים באה נזכר נוספת באחרונה כמו יחליקין ת
תחרישון ומהם שבאה העין בשוא כמו ירכו ורכו אעשרנו ועשרנו
כי על הרב כשהעין זאת גרזנית תבא בתוסף פתח ולפעמים באה
בשוא ונאמר מעשרנה אלה הן צורות השלמים אשכיר החבורה
אחורנו יפקד וצמח יחליקין ורכו אעשרנו מעשרנה השע במספר
והמשתנות מן השלמים הן עשרים וארבע צורות כי בעלי
חאלף מהם שאות האיתן בקמץ וחאלף יש מהם שהיא חסרה והעין
בחרק כמו אזין ורגש תזין ורח על חסרון החאלף השרשיות ומהם
שהחאלף נחה והעין בסגול כמו ואצל ונכתי הפא יור מהם שאות
האיתן בחלם ורעין בסגול כמו יואל ומהם שהעין בחרק כמו יובל
ומהם שבא בתוספת היא בסוף כמו אודיעה ומהם שפעם באה העין
בחרק ופעם בפתח כמו יודיע וידע ומהם שאות איתן בחלם והעין
פעמים בסגול ופעמים בפתח ופעמים גם היא גם הלטמד בשוא
ופעמים היא בחרק כמו תוסף תוסף תוסף ובלם יור השרש
נחה וזולת אחר בתחילת מוזמר קלח וגבורה סמרחק יודע שפירש
הקמחי שהוא מוח הבנין והוא כמו יודע ואתרים אמרו שחואה מן
הקל מלשון יודע בהם אנשי סופות בשפטים סימן ה והמתרגם
שהרגם יודע ומאיך והרגם וידע וגרר נראה שהוא בדעת והקמחי
בפירוש הבנין אף כי פירוש הענין הוא בנגוד ומהם שאות איתן
והעין בצרי כמו תישב ולפעמים העין בחרק כמו רטובי לנקבה
ומהם שאות איתן בחלם והעין פעם בחרק ופעם בסגול כמו יולד
יולד ומהם פעם בחרק ופעם בצרי ופעם בסגול כמו יולך יולך יולך
ומהם שאות איתן בקמץ והעין בחרק ורגש כמו יניח וציב
ובשניים מהם שברכנו הנסתר תבא האות השנית מהשרש ברגש
כמו וביאו ומהם שהיוד בקמץ והפא בצרי כמו ירט יקס ומהם שאות
האיתן בקמץ והפא השרש בפתח כמו ילע ומהם שאות איתן בקמץ
והעין בחרק רפה כמו יניח ינוף ירום ומהם שההפעיל שות לקל

עבר ההפעיל

כמו ועל כלו בפתח בשני בנינים ומתם שאות הראיהן בחלם ורהעין
בסגול כמו אורה תונה ומתם שאות האיות בפתח והעין בסגול כמו
אראה ומתם שאות איתן בשוא מלבד האלף שהוא בחטף פתח והפא
בפתח גדול והעין בסגול כמו אחיה תחיה אף כי נמצא הרבוי לנקבות
בתוספת נון ונא בסוף כמו תחיינה ולפעמים בננו בלא ה' כגון
נאמר תחייך וסחסרי הפא נון יש שאיתן בקמץ והעין בסגול כמו
יזר נבל וכחם שבאו לפעמים בתסרוץ הלמד הא כמו יטה ובאה אות
האיותן בקמץ או בצרי כמו אט וטתני אלה פלם עשרים ושש ה' וזין
יאצל ואל יזבין אודיעה יודיע יודע יודע תוסף תיטב יולדי יולד יולדי
יורך יניח יביאו ילטיקם יניח ועל אורה אראה אחיה תחיה תחיינה
תחייך יוד יטה אט יש ויש מאלו שישתנו בנטיחתם יאצירו יובילו ייטיבו
יולדו יולכי יקיסו יעלו יזירו וטו הריו לך תשלומי בננו הפעיל

אמנם

פועל שלא נזכר שם פועלו והוא בננו הופעל
בלשון בני הקמחי הנהאין לו שם הפועל ולא
שם הפועל אלא שם הפועל רבד ותטעם כי בהיות שם הפועל
מורה על העשות ענין מרבה בזמן בלתי מוגבל ושם הפועל מורה
פועל הפועל ההוא ושם הפועל מורה מקבל העשות הרבה ההוא
בהיות זה הבנין כולו פועל תרי כל תלקיו מורים על הפועל ולכן אין
צורך להפריד לו חלק בפני עצמו כי אם בתארים ואז אין זה מההפעל
כי אם מהקל שפעורו מורה על כל מקבלי הפעלים פלם או יהיה שם
התארה אשר רב המדקדקים אשר קדמונו קראוהו שם הפועל
ובינוני מתנפעל כמו שנבאר עוד במקומו בעזרת האל כי גם זר. אין
לו בינוני מזה הטעם בעצמו כי פיון שהוא מורה מה שלא נזכר שם
פועלו איך יהיה לו שם הפועל ועוד כי אחרי קבלת הפועל בפועל
בכר נשלים העשותו ואם בן לא יכונה בזה השם בהעשותו ולכן אין
לזה הבנין פועל ולא בינוני ועל כן יש לחמוה על רבימשה קמחי מי
הביאו לשם בינוני בזה הבנין ואמר שיבא בקמץ להפריש בינו ובין
העבר ולפי רעהי ספת טעותו היתה כי ראה דמיון זה אצל מקצת
המדקדקים בנפעל אבל אין בנפעל גם כן בינוני והשם אשר הניח

בנין הופעל

אתו שם בינוני בקמץ הוא שם התאר לא שם הופעל וכן קרא אתו בן
 עזרא בכפר צחות וכן הוא האמת כמו שיראה כפירוש למי שיקח כל
 בכנין נפעל במקומו ולכן אין לנו לצייר בזה אלא המקור שהוא
 שם הפעל והעבר והעתיד ומה שלא נמצא לו גם כן צווי הטעם כי
 לא יצוה אדם על פעל שלא נזכר שם פועלו כי אם אין מצוה למי
 ויצוה המצוה

והנה

שם הפעל בזה הבנין על הרוב בא בהא הנוספת
 בחטף קמץ והפא בשוא והעין בצרי כמו המלח
 וקשהפא גרונית לפעמים תבא והיא בקמץ גדול כמו החחל ולפעמים
 בא בתלוף תנועות הא הבנין עם פא השרש כמו החרב ומתם שבא
 בתוספת היא בסוף כמו הושכבר ויש אומרים כי גם מה שבא
 בואלה שמות סימן לו בהשמה היא מקור מזה הבנין ונתחברו בו
 שני הענינים יחד בתלוף התנועות שהחטף קמץ הראוי להא בא בבית
 השמש ושוא הבית בא בהא ובא גם כן בתוספת והיא בסוף כי אין
 בה ספיק שתהא לפני הנקבה אף כי רבים סברו שהיא לפני האף
 בלא ספיק אלה הן צורות שם פעל שלא נזכר שם פועלו להפעיל
 שקראוהו בנין הופעל שלשה למיניהם בשלמים המלח החרב השכבה
 ובנחים בנתי הפא יור מהם שהיא הבנין בשורק והעין והלמד בסגול
 בתוספת תו בסוף כמו הולדת הרי כל אלה ארבע צורות שם פעל
 ההפעל אשר לא נזכר שם פועלו הנולד מן ההפעיל :

והעבר

בו תהיה בהא הבנין בשורק או בקבוץ שפתים
 והפא בשוא והעין בפתח כמו המלח ומתם
 שתבא והיא בחטף קמץ כמו הפקר הכרת וכשפא הפעל גרונית
 לפעמים מתרחב ההא ותבא בקמץ גדול והאות הגרונית בחטף קמץ
 כמו לדעת רב המרקקים אשר ראינו מה שבא ביהוקאל סימן כזה
 אמלאה החרבה שבא בקמץ ההא וחטף קמץ דחית והעין והלמד
 בקמץ וכן תרנם יונתן רהות מליא חרזבת ולפעמים בא במשפט
 תראשון אף כי היתה הפא גרונית כמו והתפך ויש אומרים שהחרבת
 בא בתלוף התנועות שנתחלף חטף ההא בקמץ גדול הראוי לחית

בנין הפעיל

זה הוא אות על טעות רבי משה קמחי שכתב בספר מהלך שבילו
הרעת שבשחעין בקמץ איין הפעל עבר כי אם צווי אלה הן צורות
העבר המלת הפקר התרב שהן שלש למיניהם וכן נחם בנתי הפא
יור מהם שהא הבנין בשורק והעין בפתח כמו הוכח ששרשו יכה
ומהשניים יש שלפעמים שהאות הראשונה השרשית בקמץ ופעמים
בפתח פי בישעיה סימן ל' למלך הוכן בקמץ וסימן יו' והוכן בתסוד
היא בפתח אף על פי שהקמחי כתב בספר השרשים כי למלך הוכן
הוא פעל עומד ולכן הוא קמוץ אבל יונתן תרגם שניהם לשון עבר
פי והוכן בתסוד כסא תרגם ככן משיחא ד' ישראל יתקן במיב כורסיה
שהוא עבר מהופך לעתיד ולמלך הוכן תרגם מלך עלמא אתקנא
ויותר יש לתמוה על הקמחי כי אף בפירושו פירש לשון עבר וגם
במכלול בתלק בקדוק כתב כי איין בבנין הזה לא פעל ולא פעול
ואם כן מה עמידה זו שכתב בשרשימי יתן וארע וזה הפסוק גם כן
מוכיח טעות רבי משה קמחי שזכרנו למעלה ומתם שאות הראשונה
בקמץ כמו הובא הירם וכן בנתי הלמד הא העין בקמץ כמו הגלגל
הרי הצורות המשובות מהשרשים ארבע הוכח הוכן והגלגל
הובא וכל זה בנסתר תיחיד הזכר ואולם בנכח תיחיד הזכר מהם
שלא ישתנו והם על הרוב בכל השלמים

ובנחים

יש סנחי הפא יוד שתעין נשתנתה אל צרי בנכח
ובמדבר בערו כמו הוכח הוכת הוכתי וכן בנתי
הלמד הא אלא שבשחפא חית אז תתחלפנת תנועות הא הבנין והחית
פא השרש כמו ג' מלכים סימן כב' כי התלתי הוא בקמץ והחית בחטף
קמץ והלמד בצרי ומתם שהפא בשוא כמו הראית הרי כלל
המשתנים הוכתי תתלתי הראית וברבי ישתנה הצרי אל תרק
למדבר בערו ולנכח תנא האיתן בקבוץ שפתים והאות הראשונה
בשוא והשניה בשורק כמו הבאו ובהפסק יומר השוא בקמץ כמו
בבלת יובאו וכן הבאו ומאלה יוכל האדם ללמוד על התלמים הנשארים

מן העבר בזה הבנין

אך

בנין הפעיל

אך

אָמַנְם בְּתִיבַת הַשְּׁמוֹ בְּאִיב לִימֵן כֹּא חֶלְקוֹ הַמְדֻקְדָּקִים
 מִקְצֵתָם הִשְׁבוּ שֶׁהוּא צוּי וּבְשִׁבִיל כִּךְ אָמְרוּ שֶׁהִיְתִירָה
 הָהָא בְּקִמָּץ רַחֲבֵהוּשִׁין בְּפִתַח רִפְּהָ אִף שֶׁהִיְתִירָה רְאוּיָהּ לִכְאֵב בְּצִרֵי כְּמוֹ
 הַסְּבוּ וְלִכְן גִּזְרוּ שֶׁהִשְׁמוּ זֶר וְרַבִּי יוֹנָה אֲבָן גֵּאֲנָה סָבַר שֶׁעַם הַיְזוּרָתוֹ
 צוּי וְזֶר הַשִּׁין בְּדִגֵּשׁ וְלִכְן קִמָּץ הָהָא הַקּוֹדֶמֶת מֵלֵא פּוֹם וְלִפִּי יַדְעִי
 בֵּין שֶׁתְּהִיָּה הַשִּׁין רִפְּהָ בֵּין שֶׁתְּהִיָּה בְּדִגֵּשׁ הַשְּׁמוֹ מִזֶּה הַבְּנִין וְהוּא עֵבֶר
 אֲלֵא שֶׁבְּאִתּוֹ מִקְרָא הוּא עִם זֶה הַפּוֹכִיחַ הַיִּמְרֵה־פְּכִיחַ אִתּוֹ לְעִרְוִי
 שֶׁמִּשְׁמֵשׁ מִקּוֹם פְּקִיּוֹת לֹא צוּי מִמֶּשׁ וְכֵן נִרְאֶה מִפִּירוּשׁ הַרְמֵבֵן עַל
 הַכְּתוּב הַהוּא שֶׁפִּירֵשׁ שֵׁם זֶל פְּנוֹ אֵלֵי וְהַשְּׁמוֹ פְּנוֹ נֹא אֵלֵי וְהַרְחִיבֵנוּ
 בְּדַרְכֵי וּמַעֲשֵׂי הַקּוֹדֶמִים וּבְפִירְעֻנּוֹת שֶׁהִגִּיעַ הָאֵלֵי יַדְעִי כִּי מִשְׁתּוֹסְמוֹ
 וְתִתְּכַהֲלוּ אֵלֵי דְרַבִּי פִירוּשׁוֹ וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁלִּפִּי זֶה הַפִּירוּשׁ קִטָּה הִיְתִירָה
 וְהַשְּׁמוֹ לְשׁוֹן גִּסְמֵר וּפִירוּשׁוֹ לִנְכַח וְגַם רַב יוֹסֵף תְּרַגְּם אֶרְפְּנוּ לְדַרְטֵי
 וְשִׁמּוֹקוֹ שֶׁהוּא צוּי אֲלֵא שֶׁאִם נֹאמְרוּ שֶׁהוּא צוּי עַל דְּרַךְ הַסְּבוּ
 הִיְתִירָה מִן הַהַפְּעִיל וְהִנֵּה הוּא פֶּעֶל הַפּוֹעֵל בְּעִצְמוֹ עוֹמֵד בְּדוֹד וְיֵאֵנוּ
 נֹדֵד לְצֵאת הַפֶּךְ שֶׁכַּע הַהַפְּעִיל לִכְן נִרְאֶה לִי שֶׁהוּא עֵבֶר מִהוֹפֵךְ
 לְעִתִּיר מִזֶּה הַבְּנִין וְרִין אֲוִתוֹת אִיתֵן כְּרִין הֵא הַבְּנִין בְּעֵבֶר וּכְשֶׁהִיְתִירָה
 סְמוּכָה אֵל פֹּא גְרוּנִית מְשׁוּבָה הָהָא בְּקִמָּץ גְּדוֹל וְהִפָּא תְּבֵא בְּחִטָּף קִמָּץ
 כְּמוֹ יִתְרֵם יַעֲמֵד וְיִהְיֶה לִפִּי זֶה פִירוּשׁ פְּנוֹ אֵלֵי וְהַשְּׁמוֹ פְּנוֹ וְהַתְּבוּנָה
 אֵל מַעֲשֵׂי וְקוֹרְתֵי וְשִׁתּוֹסְמוֹ רְעִיּוֹנִים גַּם כִּי בְּהִיְתִירָה הַשְּׁמוֹ מִזֶּה הַבְּנִין
 לֹא יִצְטָרֵךְ לְהַסְכִּים עִם הַשֵּׁם הַנִּשְׁלֵם הַיָּשָׁר כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר עוֹד בְּעוֹד
 הָאֵל בְּשַׁעַר הַהִרְכָּבָה וְהַשְּׁמוֹשׁ וּכְזֶה נִשְׁלָמוּ רִנֵּי שְׁלֵא הַזּוֹפֵר שֵׁם
 פּוֹעֵל שֶׁבְּהַפְּעִיל :

בנין נפעל

הנפעל

גַּם כִּן אֵין לוֹ מִן הַשְּׁמוֹת כִּי אִם שֵׁם הַפְּעֵל הַנִּקְרָא
 מִקּוֹד וְיִסוּד וְשִׁרְשׁוֹרֵה־טַעַם כִּי בְּחִיּוּרָתוֹ נִפְעַל בְּלוֹ
 פֶּעֶל לִכְן לֹא יִצְטָרֵךְ אֵל שֵׁם פֶּעֶל מִיּוֹתֵי וְאֵי אֲפֻשֵׁר גַּם כִּן לְחִיּוֹת
 לִזְ שֵׁם הַפּוֹעֵל וְגַם שֵׁם נִפְעַל בִּיּוֹנוּי כִּי כָּל פֶּעֶל בְּעַת הַהִעֲשׂוֹת הוּא

בינוני

בנין נפעל

בינוני עומד ולכן נמנע שיהיה שם נפעל כי מה שהוא נפעל אין בו
עומד ולכן הטיב רבי יוסף קמחי בספר הזכרון שול באמרו שאין
לזה הבנין פועל ולא פעול וכן נראה גם כן דעת האבן עזרא בספר
צחות שקרא שם התאר את השם שקראו בני הקמחי בינוני ולכן
בהיות ציור שמות התארים הנוספי נון בראשם סבואר בשער הקודם
היה מותר לחזור ולדבר בו פה שגית ולכן נפתח בשם הפעל :

ונאמר

כי שם הפעל הנקרא מקור בבנין הנה יצויר
בשלים ראשונה בשלשה דרכים הראשון
שתבא הנון בתרק והפא בשוא כמו נכסוף נשאל נלחום הדרך
השני בתרון הנון ותוספת הא בראש וזה על שני פנים אם שתהיה
פא הפעל מקבלת דגש ואז יהיה תבא בתרק והפא בקמץ ודגש
לחסרון הנון והעין בצרי כמו הפרת ובשומך למלה זעירא ישוב
הצרי סגול כמו הפרד לוט או תהיה פא השרש בלתי מקבלת דגש
להיותה גרזנית ואז הוא תבא בצרי להורות על חסרון הנון ועין
השרש בחלם כמו האכול וכן בשמוש הלמד להראו הדרך השלישי
שיובא בתוספת שתייהן הוא והנון יחד כמו הנתון אלא שיש לומר
כי גם זה בא בתרון נון הבנין והנון הראשונה היא פא השרש ולכן
באה בדגש להורות על חסרון נון אחרת שתייהן ראויה לבנין
אך אי אפשר לברוח בזה מהרשתנות כי אין באחד מן הקודמים
שתהיה הפא בקמץ והעין בחלם יחד כדמיון זה וכשיבא בשמוש כל
מאותיות בכלם תחסר הוא ותבא הבית בצרי להורות על החסרון
שהורה הדגש בהיות פא השרש רפוינית כמו בעטף שהוא כמו ב
בהעטף ואם פא הפעל מקבלת דגש תבא השמושית בתרק כמו ובי
כשלו שהוא כמו ובהכשלו וכן עם הלמד כמו לענות אבל בשמוש
המם והכף לא תחסר הוא לעולם והטעם כי אם המם תבא בצרי
או בשוא לא תבא אחרית אות דגושה שתורה על חסרון הנון ועוד
כי אם תהיה המם בצרי ותבא דגש אחריה תורה על חסרון נון מן
ואם כן לא יורה הדגש על חסרון שתי נונין כאחת ואלו היתה חרק
במם היה מקור הנפעל והדגש אחר ולכן לא תחסר הוא אצל המם

בנין נפעל

זכין גם כן אצל שמוש חקף ועל המעט בא מקור זה הבנין בשני דרכים זולת השלשה שזכרנו אחד לאחד למצא השבון ולכן לא באו את השלשה שכתבנו והנה האחד הוא בחרק הוא ושיא הנון פה השרש וחלם העין כמו בהנרוף והשני בחרק הוא וחסרון הנון פה השרש וחלם ודגש העין כמו בחתוך שדינם בהנרוף בהנרוף על משקל בהנחון או לפי דעת מרמקיים אחרים יהיה דינם בהנרוף בהנחך על משקל בהנגף אבל כפי למעט השניים נראה הדעת הראשון יותר נכון ולכן די בהשתנות נון הבנין ולא נצטרך עם זה לשנות עין השרש אלה הם דרכי שם פעל הנפעל נשאל הכרת הפרד האכול הנחון העטף הכשל לענות בהנרוף בחתוך עשורת חמה מטיבי צער בשלמים ובנחים בנחי הפא יוד מהם שרהא בראשם בחלם וזו תמורת חיוך בקמץ ודגש והעין בפרחח כמו הודע ומחם שהעין בצירי כמו הולך ובסמיכות מלה זעירא תבא בסגול כמו בהולך לו בשניים מהם נוספי הוא בחרק והאות הראשונה בשורק כמו בהרוש ומחם שהאות הראשונה בחלם כמו הפוח הרי להם ד צורות משונות מהשלמים הודע הולך הרוש הפוח וזהו בשם פעל הבנין הוה ונתעבר נמצא בשני דרכים בראשון הנון בחרק והעין בפתח להפריש בינו ובין שם התואר שהוא בקמץ כמו נפקד אך בהפסק ישוב הפתח קמץ וכלשפא הפעל אות גרזנית ישוב החרק סגול והשווא חטף סגול כמו נאסף בדרך השני תבא הנון בפתח והעין בחלם כמו נחתום נעתור וכלשפא השרש היא התרחב הנון ותבא הנון בפתח וזהו בחטף פתח כמו נהפוך הרי בלן ארבע נפקד נאסף נחתום נהפוך ובנחים בנחי הפא יוד מהם שהנון בחלם כמו נואש נודע שבכל אלה וכיוצא בהם היו במקום יוד השרש והיא נתח באה למשך החלם הקורם ובשניים מהם שהנון בקמץ והאות הראשונה בחלם כמו נכוך נרוץ ובנחי הלימד הא מהם שהנון בפתח והפא גם היא גרזנית תבא בחטף פרחח והעין בקמץ כמו נעשה ובחסרי הפא נון הנון בחרק ועין השרש בקמץ ודגש לחסרון

בנין נפעל

לְחַסְרוֹן הַנּוֹן דְּהַשְׁנִית וְכֵן נִתְעוּ אַף כִּי רַבִּי יוֹנָה סָבַר שֶׁנִּתְעוּ מוֹרֶכֶב
 מִן הָעֵבֶר וְהַעֲתִיד מִהַקֵּל כִּי שָׁרְשׁוּ תַעֲזֶה וְהָעֵבֶר תַּעֲזֶה בְּשׂוֹא הַתּוֹ
 וְהַעֲתִיד נִתְעוּ בְּשִׁקְל יִגְלוּ וְדוֹר קָמְחִי אָמַר בְּשֵׁם אֲחִיו שְׂהוּא מוֹרֶכֶב
 מִן הַנִּפְעֵל וְהַתַּפְעֵל רְצוּנוֹ לומר מִן נִתְעוּ עַל מִשְׁקַל נִרְאוּ וּמִן נִתְתְּעוּ
 כְּמוֹ נִסְרוּ וּמִשְׁלֵשָׁה חֲדָעוֹת כִּי לָלוּ לְפִי דַעְתִּי הִרְאִישׁוֹן עֵקֶר בְּפֶלֶס
 גִּטְעוּ וְכֵן בְּתִיבַת נִקְחָ חֶסֶר נוֹן הַנִּפְעֵל וְנִכְלַע בְּרִגְשׁ עֵין הַשְׂרֵשׁ
 וּמֵאלוֹ שֶׁהֵנוּן בְּחֶרֶק וְהָעֵין בְּחֶלֶס כְּמוֹ נִימּוֹל הַרִי הַמְּשִׁתָּנִים צוּרוֹתֵיהֶם
 חֲמִשׁ נוֹדַע בְּרוֹץ נַעֲשֶׂה גִיטַע נִימּוֹל תָּא לֶךְ גִּסְתֵּר הַיְחִיד הַזֶּכֶר בְּעֵבֶר
 בְּזֶה רַבְּנֵינוּ וּבְנוֹטִים מִמֶּנּוּ יָבֵא רַחֲשִׁתָּנוֹת בְּעֵין דְּהַשְׂרֵשׁ בְּשִׁלְמִים
 בְּשִׂאֵינָה גְרוּנִית תְּבֵא בְּשׂוֹא וְכִשְׂהִיא גְרוּנִית בְּחֶטֶף פִּתַח כְּמוֹ נִשְׁמְרוּ
 נִשְׁעֵנוּ וְאִז הִיתָה הַנּוֹן בְּחֶרֶק וְהִפָּא בְּשׂוֹא אֲבָל בְּשִׂהֶפֶא גְרוּנִית תִּטָּה
 הַנּוֹן בְּסִגּוֹל כְּמוֹ נִאָּנְחוּ וְאִז הִיתָה הֶפֶא בְּחֶטֶף סִגּוֹל כְּמוֹ שֶׁהִמְשִׁלְנוּ אוֹ
 בְּשׂוֹא כְּמוֹ נִחְבָּאוּ וְכִשְׂבִּיבֵאוּ בְּהֶפֶסֶק אוֹ תְבֵא הָעֵין בְּקִמָּץ כְּמוֹ נִחְבָּאוּ
 נִצְמָתוּ וְזֶה שׁוֹה לְרַבּוּי הַנִּסְתֵּר וְלִנְקִיבָה כְּמוֹ נִלְפָדָה נִאָּנְחוּ וּבְהֶפֶסֶק
 נִשְׁבְּרָה נִסְתֵּרָה נִעְרְרָה וּמֵאלוֹ שֶׁתְּבֵא הַנּוֹן בְּפִתַח וְהָעֵין בְּצַרִּי
 כְּמוֹ נִחְבָּאתִי וּמֵהֶם שֶׁפֶא הַשְׂרֵשׁ גְרוּנִית תְּבֵא בְּסִגּוֹל כְּמוֹ נִעְלָסָה
 וּבְהֶפֶסֶק נִעְלָסָה וְכֵן הָעֵינִן בְּנַחֵי הַלְמַד הִיא וְגַם בְּאַחֵרִים כְּשִׂהֶפֶא
 גְרוּנִית כְּמוֹ נִחְתָּמוּ נַעֲשׂוּ וְאוֹלָם בְּשִׁחְנוֹן בְּנִסְתֵּר הַיְחִיד בְּחֶלֶס לֹא
 הִשְׁתַּנָּה הַנּוֹן אֲלֵא הָעֵין כְּמוֹ נוֹדַע נוֹדַעוּ וְנוֹלַד נוֹלַדוּ נוֹחַל נוֹחַלוּ אֶךְ
 אֲמַנִם בְּשִׁנּוּיִם כְּשִׂאוֹת הַשְׂרֵשׁ הִרְאִישׁוּנָה בְּחֶלֶס בְּנִסְתֵּר הַיְחִיד לֹא
 יִשְׁתַּנּוּ לַעֲזוֹלָם כְּמוֹ נִכּוּכוּ נִכּוּכוּ נִימּוֹלוּ וּבְבַעֲלֵי הָאֵלֶף בְּנִכַח
 וּבְמִדְבַר בְּעֵרוֹ קִמָּץ הָעֵין יִשׁוּב צַרִּי כְּמוֹ נִקְרָא נִקְרָאתִי נִשָּׂא נִשָּׂאתִי
 אֶךְ לַפְעָמִים תִּחְתַּלֵּף הַלְמַד אֵלֶף בְּיֹד כְּמוֹ נִפְלִיא נִפְלִיאתִי נִקְרָא
 נִקְרָאתִי אֵף כִּי נִמְצָא נִקְרָאתִי בְּאֵלֶף וְכֵן בְּנַחֵי הַלְמַד תָּא נִגְלָה נִגְלָתִי
 וְכֵאלוֹ כְּרַבּוּי הַמִּדְבַר בְּעֵרוֹ עֵין הַשְׂרֵשׁ תְּבֵא בְּחֶרֶק כְּמוֹ נִפְלִינוּ נִגְלִינוּ
 אֲלֵהֶיז תּוֹצְאוֹת הָעֵבֶר בְּכִנּוּי נִפְעֵל הַמְּשִׁתָּנוֹת בְּנִפְּוֹתֵם נִשְׁמְרוּ
 נִשְׁמְרוּ נַעֲשֵׂנוּ נִאָּנְחוּ נִחְבָּאוּ נִעְלָסָה נִחְתָּמוּ נַעֲשׂוּ נוֹלַדוּ נוֹחַלוּ נִכּוּנוּ
 נִמּוֹלוּ נִשָּׂאתִי נִפְלִאתִי נִפְלִינוּ נִגְלָה נִגְלִינוּ נִקְרָאתִי נִקְרָאתִי עִם יוֹד
 תְּרִי שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה לְמוֹצְאֵיהֶם וּפֹה נִשְׁלֵם הָעֵבֶר וְצוּי תְּכַנֵּן הַזֶּה

בנין נפעל

הוא כמו המקור שהוא שקראנו שם הפעל שבא בחסרון הנון
ותוספת והוא בחרק כשהוא אינה גרזנית כמו השמר או בצרי
בשהוא גרזנית כמו האסף ולעולם בהם הפא בקמץ ועל הרב העין
בצרי אלא כשיתמך למלה ועירא שתבא בסגול כמו הפרד נא ולפעמים
יבא בתוספת הא בסוף ואז העין תבא בשוא כמו השבעה לויובאה
למד הטרש בקמץ בשביל והוא שלא תריוה הנה צורות השלמים ארבע
השמר האסף הפרד השבעה ורכם באו מלרע להפריש בין הצווי
והמקור שהוא מלעיל אך אמנם בסמיכות מלות זעירות ומועמדות
מלעיל יהיה גם הצווי מלעיל כמו הפרד נא שההעמדה בפא והשמר
בנגע שההעמדה תחת השין בסבת ההעמדה שבגנוז בנגע וכל אלה
הארבע צורות בנטייתן תשוב העין בשוא כמו השמרו השמרי וזאת
רבו הנקבה שלא נמצא בבנין הזה בצווי על הרגל להלשון ולפי
החקש היה ראוי לשמור צרי העין בכלם תפקדנה וגם בנחים נחוי
הפא יוד יבאו כמו השלמים אלא שתתראה בהם הווי שהיא המורת הפא
יוד כמו הוסר הוסרו ששרשו יסר ו בשניים מהם שהוא בחרק
והאות השרשית הראשונה בהלם כמו הכון ורא ישתנה לעולם כמו
הכוננו הכוני כי לעולם תותה הוא בחרק כשאיינה סמוכה לאות גרזנית
פי אז התרחב ותבא בצרי אבל בשלמים העין בצרי ובנטייה תשוב
בשוא כמו הפקר הפקדי הפקדו כמו שכתבנו למעלה וכוזה תבין כל
דרכי צווי בזה הבנין ואמנם בעתיד אותיות יתן תבאנה בחרק
כמו יולד תולד נולד ולפעמים גם האלף כמו אולד אלא שהאלף תבא
לפעמים בסגול כמו אגשא אקדש והפא בכלם תבא בדיגש להורות
על חסרון נוז הבנין אלה הן צורות בנין נפעל ו

ואמנם

שלא נזכר שם פועלו בבנין הזה רב המרדקים
מאנו לשומנו והוא רדיון גם כן בבנין והחפעל
ומעמם הוא להיות רב אלה הפעלים מורים פעל הפעולים לא פעל
הפעולים ומקצתם מאנוהו ואחר מנעם אתו שמוהו בדרם
במורכבים ולא הרגישו ואולם רבי יוסף קמחי בספר הזכרון שם בנין
שלא נזכר שם פועלו נכפעל גם להחפעל ונראין דבריו כמו שתבאר

בנין הנפעל

עוד יוספת שבוש האחרים תחת כי בחיות רב הנפעל וההתפעל
 מורים הפעלות לא פעולה מניה הלשון שם בהם במה שלא נזכר שם
 פועל של בניניהם הרבה מה ובפרט בטומם הפועל וההופעל שורק
 באות הראשונה מאשר לא נזכר פועליהם ולכן בשלא נזכר שם
 פועל הנפעל בא הלוח הנועות כמו שיתבאר מיד ושלא נזכר
 שם פועל ההתפעל בהבלעת היתו על הרב לכן השנום מורכבים
 מהבנינים הללו וכן הפועל ואם כה יאמרו על נגזארו שבא בחלוף
 הנועות כמו שנאמר עוד מה ועשו לנולדו הכתוב כרברי הימים
 סימן גזאלה נולדו לו בירושלם וסימן כ אל נולדו להרפא והתימיה
 על רבי דוד קמחי שכתב שדגש הלמד בשני אלה לחזרות על הנח
 ולא ידעתי לפי דעתו מה הוא הצורך בשני אלה בדגש יותר מכל
 שאר נחי הפעל הזה אשר אין דגש בהם כמו נולדים נולד וכן כלם
 לכן הראמת בזה לפי דעתי הוא ששלישה אלה מבנין שלא נזכר שם
 פועלו מן הנפעל ונגזארו בא בחלוף האותיות פי השורק הראוי לנון
 נתחלף בתלם הגימל שהיה ראוי לחיות בשוא ולכן בחיות הנפעל
 על הרב מורה פעלי הפעולים נתמעטו משקלי שלא נזכר שם פועלו
 או תאמר שהם מורכבים מהנפעל והפעל שלא נזכר שם פועלו
 מהרגוש ולמיעוטי יציאת הנפעל לא נמצא שלא נזכר שם פועלו אלא
 בהרכבה כמו שסברו רב המדקדקים וזה יספיק לעד עתה לביאור
 שלא נזכר שם פועל הנפעל פי לא ראינו בכל המקרא מן הבנין הזה
 כי אם שלישה אלה :

בנין התפעל

בסדר הבנינים הראשונים לפי דעתי האחרון הוא בנין
 התפעל להיותו מוסף על השרש יותר מכל
 חבריו כי הוא נוסף שתי אותיות בראשו הא ומו כרב הבנין זולת
 כשפא השרש שין או סמך או צריאו זין שהם האותיות השריקה
 באמת כי בחיותה שין או סמך תבא תמו אחריה ובחיותה צרי
 או זין תבא תמו מוסרת כי אחרי הפא צרי תבא שית במקומה כמו

בנין התפעל

הצטדק ואחרי חזון תבא דלת במקום תו לפי מקצת המדקדקים כמו
שנספר עוד לפנינו בזה ויצאו מזה הכלל מקצת פעלים כי לפעמים
נמצא פעל שפא שרשו מאותיות השריקה והתו קודם הפא כמו
והתשומטטנה בגרות שתיה ראוי להיות והשתומטנה אלה שפא
להקל על המבטא למנוע בא שלש האותיות רצופות ממוצא אחד
נעות ולפעמים נמצא הפך זה שהפא לא תהיה מאותיות השריקה
והתו אחריה כמו ותמצב אחותו בואלה שמות סימן בשתיה ראוי
לומר ותתיצב על משקל תתפעל שהתו הראשונה תו היתו והיה
בצרי להורות במשך הצרי חסרון היור הנחה והרי היה בשביל כך
באלו נכתבה מיד אחריה תו הראשונה רימושכת אותה בתנועתה
וקודם התו השנית שהיא תו הבנין שבאה בפתח שהוא ראוי לנח
הנעלים ואם כן איפא נלך בביאור הבנין הזה כדרךנו בשאר
הבנינים ונתחיל ראשונה בציוור שם הפעל שקוראים מקור ויסוד
הבנין :

ונאמר כי שם פעל זה הבנין לא בא אלא בדרך אחד לבר
שהוא בחרק והתו בשוא והפא בפתח והעין בצרי
כמו השתפך השתבח אבל רבי יונה סבר שיש לו עוד דרך שני
שהוא תבא בחרק והתו בשוא והפא בפתח והעין בשוא והלמד
בשורק מושך וו בתוספת תו בסוף והוא לפי דעתו אחד ואין שני לו
והוא התחברות והרב רבי דוד קמחי בספר פתח דברי והחביב
בפירוש שושן הודו ודבריו אך אמנם בספר השרשים שחבר הקמחי
נראה שהרגיש טעות זה הדעת וכתב שהוא שם וכן נראה מדברי
רש"י בפירוש ספר דניאל סימן יא ומן התחברות אליו ועשרה
מקמה ומן השותפות שישתתף רומי עם ישראל יעשה מרמה שלא
יגלה שהשבה רעה שבלבו וזה נראה בעיני יותר נכון אחר שיש
שם פעל אחר דומה לו והו בשלמים אבל בשניים לפעמים תבא
והוא בחרק והתו בשוא והפא בחלם והאות השנית השרשית בצרי
כמו התחולל וּבְנֵי הַלַּמַּד הַא מֵהֶם שֶׁהוּא בַחֲרָק וְהַתּוֹ בַשּׁוֹא
וְהַפֵּא בַפְתַּח וְהַעֵיִן בַחֲלוֹם וְכַתּוּסְפַת מִן בַסּוּף כְּמוֹ הַתְּגֻלוֹת וְשֵׁם

הפועל

בנין התפעל

הפועל והתפעול בזה הבנין אחר הוא והטעם כי אף על פי שלפעמים
יורה פעל ויצא על הרב יורה פעל והפועל מתוכו כמו שכרתינו
למעלה בתחלת השער הזה ולכן לא נפרד ביחוד הפועל מן הפועל
בו ולכן רב המרדקים אשר שמוהו עזמר קראוהו בינוני והוא
על הרב יבא עם המס הנוספת בראשו בתוך והמו בשווא והפא
בפתיח אם אין העין גרזנית ואם היא גרזנית תבא הפא בקמץ והעין
בצרי לעולם כמו מתרפס מתנחם ; וברבוי הזכר באה העין
בשווא כמו מתרפקים וכשהעין גרזנית תבא הפא בקמץ והעין בחטף
פתח כמו מטהרים ובנקבה היחידה שבסופה תו ותבא העין והלמד
בסגול כמו מתרפקת ואם בסופה הא תבא העין בצרי והלמד בקמץ
כמו מתנכרה ; ובנתי הלמד הא באה העין בסגול כמו מתגלה
מתכסה ; וברבוי הזכר תבא העין בתוך כמו מתגלים מתכסים
ובנקבה היחידה בקמץ עם הא בסוף כמו מתכסה וברבוי הנקבות
בחלם עם תו בסוף כמו מתכסות ; ובשניים האות הראשונה
לזכר היחיד בחלם והעין בצרי כמו מתחולל מתפוצץ וברבוי ושתנה
הצרי אל שווא כמו מתחוללים וכן בנקבה מתחוללת מתחוללות זהו
גבול ציור העזמר בזה הבנין ; ובעבר זה הבנין תבא והא בתוך
והמו בשווא והפא בפתח וכשתבא תמו אחר הפא מתחלפת
התנועות בחלוף האותיות ונמצא אחר שבא אלף תמורת הא כמו
בדברי הימים סימן כ' אתחבר יהושפט ; ואולם העין בנסתר
היחיד הזכר יבא על שני דרכים בראשון והוא על הרב תבא בפתח
כמו התחזק וכשהוא בהפסק תשוב בקמץ ; ובא אחר חוץ זה הכלל
שאינו בהפסק והוא בקמץ והתגלה ; וברבוי הנסתר תבא העין
בשווא כמו התעמרו ובהפסק יומר השווא בקמץ כמו התפרקו ;
וכן גם לנקבה יחידה במוכרת בשווא ובהפסק בקמץ והדרך השני
שלפעמים בנסתר היחיד תתיר העין בצרי כמו התהלך התמכר אבל
בכראשית סימן ו' נמצא התהלך נח בסגול עין השרש והטעם
להיותו מלעיל וסמוך למלה זעירא ; וביחוד המדבר בעזו תבא
לפעמים העין בתוך כמו התגדלתי התקדשתי וכן ברבוי לנכת כמו

בנין התפעל

התקדשתם ו וברבו הנסתר לפעמים תבא הפא ברגש ותו הבנין
תהיה נבלעת בו כמו התמהו ומאלו יש שפא בסגול והעין בקמץ
בהיותה הא כמו הטירו וזה בהפסק אך בלא הפסק תבא הפא בפתח
והעין אם היא גרונית בחטף פתח כמו הטירו זה הוא האר העבר
בשלמים ובשניים תכפל האות השנית ותבא בקמץ והראשונה בחלם
כמו התבונן וזה בכל חלקי העבר וזאת הנקבה רהיורה הנסתר
שתיא באה בשוא וכן גם כן לרבו הנסתר כמו התבוננה התבוננו

וכשיבאו בהפסק ישוב השוא קמץ כמשפט השלמים ו

ובנחי הלמד הא בכל חלקי העבר וזאת הנסתר לזכר ולנקבה תבא
העין בצרי או בחירק כמו התרבות התרפיה ומאילה הרב הוא
בחרק אלה הם משפטי העבר בזה הבנין ו ואמנם הצווי בשלמים
בא בשני דרכים בראשון הוא בחרק והתו בשוא והפא בפתח והעין
בצרי כמו התרפס התהלך מלרע להפריש בינו וכן נסתר העבר

ובשני תבא העין בפתח כמו התענג ו וברבו הזכרים ובנקבה
היחידה תבא העין בשוא כמו התהלכו התענגו התהלכו הרענגו
וכשהעין גרונית תתרחב ותבא בחטף פתח כמו התנערי זהו משפט
השלמים ובשניים תבא הפא בחלם כמו התחולל ולפעמים בא
בוזלת הנפל כמו התהל וכן גם נחי הלמד הא כמו התגלה התגל

אלה הן צורות צווי זה הבנין והעתיד מאותיות איתן האלף
תבא בסגול ויתן בחרק ותו הבנין כשהיא נראית תבא בשוא והפא
בפתח אבל העין משתנה בעשרה דרכים כי לפעמים תבא בצרי
כמו יתחמץ יתהלל ולפעמים בפתח כמו ארפאר ירתודר ולפעמים
בשוא ובתוספת הא בסוף כמו אתהלכה אשתמרה וכן ברבו כמו
תטמאו יתאמרו ולפעמים יבא בחסרון התו ורגש הפא להורות על

החסרון תטמאו וטירו ובהפסק תבא העין בקמץ וכן
בנכה הנקבה בתוספת נון באחרונה תבא העין בקמץ כמו משתכרין
מתחמקין וברבו הנסתר לנקבה תבא בשני דרכים כי לפעמים
תבא בסגול כמו משתפכנה ולפעמים בפתח כמו תתעלפנה הרי

צורות העתיד עשר כמו שאמרנו ויתהלל יתודר אתחלכת

יתלכו

בנין התפעל

יתלכדו יתאמרו תטמאו יתחרו תשתכרין תשתפכנה תתעלפנה אלה
 הן בשלמים ו בשננים מהם שיבאו בכפל השנית בהלם הראשונה
 כמו יתכונן אתקוטט ומרם בכפל הפא ורלמר כמו ושתקשקון
 ששרשו שק מלשון בשוקי הוי"ש לפי הקמחי שפירש יפן שוק ב
 ברכתם בבחלה או לשון קשקוש כמו שתרגם ונתחן יתחוללו
 הרכב ושתקשקון ברחובות משתנשנין רתיכיא קל ניקוש זיינירוז
 משתמע ברחובי קרויא בנחום סימן כ ויהיה לפי זה שרשו קשובא
 הפעל הזה בחלופ מצב האותיות השרשיות ו בכתי הלמד הא
 מהם שיבאו לפעמים חסרי למד השרש כמו תתכס תתגל יתגל וכזה
 נשלמו צורות ההתפעל :

אמנם

שלא נזכר שם פעלו רב המרקקים חשבו היוזחו
 מורכב מן ההופעל וההרפעל כמו בשם הרפעל
 הכבס בקבוץ שפתים הוא והפא בפרח ורעין בצרי ובפעל עבר
 הטמאה הפא בפתח והעין בקמץ אך אמנם רבי יוסף קמחי פרח
 אתם בבנין פועל שלא נזכר שם פועלו מן הבנין הזה ונראין דבריו
 כי אף על פי שבנין ההרפעל עומד בודד בלב פעליו מכל מקום כיון
 שדלפעמים נמצא יוצא נמצא לו גם כן שלא נזכר שם פועלו ונטוהו
 דומה לנטית ההופעל אלא שבא בשני דגשין ודגש הפא לחסרון תו
 הבנין ודגש העין להורות על הבנין כי בנין ההרפעל בא בדגש עין
 הפעל כמו בנין ההפעל שהוליד אותו והתיימה על אלה המרקקים
 שלא הניחו זה הבנין והנה כבר נמצא בפורוש בשלמים בספר כ
 במדבר סיני סימן ב והלויים לא התפקרו בחטף קמץ הוא וכן אנקלוס
 תרגם אתו מן ההתפעל באמרו ולואי לא איתמניאו ולכן כל כיוצאי
 לאלו שזכרנו נבנה ארס בתוך הבנינים הרומים להם ויש לבית
 אבותיו ובכן נשלמו כל הששה בנינים הראשונים ותולדות התמשה
 כי כלם זולת הקל נמצא להם שלא הזכר שם פועלו כמו שגרארה
 ממה שכתבנו וזה די ליריעת ציור הפעלים ונטייתם לתלמידים
 הבאים לתלה ללמוד לשון עברים כי לא נשאר לדבר אלא על
 המרובעים אשר נראה לנו מותר בלתי מועיל ליחד להם מאמר פי
 המרובעים

הרכבות הקל

המרוכבים אשר אין בהם אות וזמרה לחברותה ונטו כמו השלמים
זולת שתאות השנית מכא בשווא ויהשלישית כמשפט עין השרש
בשלמים כמו תשגשגי תשעשעי ותשעשע :

מורכבי הבנינים וחלקיהם

לא

נשאר לנו בזה השער כי אם לכאר הפעלים המורכבים
למיניהם אחרי שכבר בארנו הפשוטים בשכבר עבר
וען לא נצטרך להרבות הזרים כמנהג המרקוקים אשר קדמונו כי
בטוב העיון כל הזרים הם מורכבים מבנינים רבים או מחלקים
נפרדים לבנין אחד וזה הוא זרותם הנראית ואם כן נחלק תחלת
מיני הרכבת הפעלים בכלל ואחרי כן בפרט ונתחיל ונאמר כי ה
הפעלים המורכבים נטייתם וזוהראתם מורכבת מגטירת וזוהראת
הפשוטים אשר הזרכבו מהם ולכן תהיה הרכבתם מצד הבנינים
או מצד השרשים ואשר מצד הבנינים מכא בהרכבת בנינים רבים או
בהרכבת חלקי בנין אחד ותחלקים ההם יהיו נפרדים מפאת הזמן או
סוג הזכר והנקבה או מצד מספר היחיד והרבו או מצד עצם המדבר
לנכח או לנסתר וכן גם כן ההרכבה שהיא מפאת השרשים תהיה
מפאת שרשים רבים שהזראת כלם אחת או שהזראותיהם נפרדות
והנה נפרט תחלה ההרכבות הבאות מפאת הבנינים וראשונה
מפאת חלוף חלקי בנין אחד בעצמו ושנית מחמרת חלוף הבנינים
אשר מהם תהיה ההרכבה ונלך על הסדר בכל בנין ובנין למען ירוץ
הקורא בספרנו זה ונתחיל מן הקל תחלה ואחרי כן נפרש זה
בנשארים על הסדר הבנינים כאשר בארנו אתם בפשוטיהם בהרכבות

הקל

חנה

נמצא בקל הרכבת העבר ושם הפועל כמו בשופטים
סימן יג ויולדת שהוא עבר מהופך לעתיד מחמת הו
החפוכות אשר בראשו ומורכב משם הפועל מחמרת הלים הפה יור
שהוא יולדת ומן עבר הקל מחמת פתח העין ושוא דלמך שהיה
משפטו

הרכבות הקל

מִשְׁפָּטוֹ יוֹלֵדֵת. וְלִכֵּן הָאוֹמֵר שֶׁהוּא בִּינוֹנֵי מִן הַקֵּל קִיקְלוֹן עַל כְּבוֹדוֹ
 כִּי לֹא נִמְצָא בְּשֵׁם פּוֹעֵלֵי הַקֵּל כְּמִשְׁקָלוֹ. וְכֵן אֵין לְהַשְׁגִּיחַ עַל
 הָאוֹמְרִים שֶׁהוּא עֵבֶר מִן הַדּוֹסָרָה לְמַרְבֵּעַ כִּי לֹא נִמְצָא בּוֹ כְּמִשְׁקָלוֹ
 שֶׁל זֶה. וְאֵין לְדַחֵק עֲצָמֵינוּ בְּכָל זֶה הַדְּחָק לְפִי לֹא יִכְלוּ לְמַצֵּא לוֹ
 הַזְרָאָה מִשְׁתַּמֵּת לְשֵׁם הַפּוֹעֵל וְלַעֲבֵר כִּי הִנֵּה הָעֵבֶר הוּא מְהוּפָךְ בּוֹ
 כְּמוֹ גַם וְיִלְדֵת הַכְּתוּב שֵׁם וְאִם כֵּן אֲפֹשֶׁר שֶׁתִּהְיֶה הַדּוֹסָרָה שֶׁאָמַר
 הַמֶּלֶךְ אֵל אִם שִׁמְשׁוֹן שֶׁהִיְתָה הָרָה שֶׁהָרִינָה בָּרַתְשִׁלּוֹמִין וְכִזְתָּ
 בְּטָרָה שֶׁלֹּא תִפְּלוּ פְּרֵי בְטָנָה וְתִלְדוּ כִּי שֶׁל קִימָא וְדָאֵי קָאֵלוּ הוּא לְלִדְתָּ
 אִזּוֹ. וְכֵן בְּיִרְמְיָהוּ סִימֵן כִּבֵּי וְשִׁבְתֵי בְּלִכְנוֹן שֶׁתִּרְגַּם יוֹנָתָן דִּיחִבָּא
 בְּבֵית מִקְדָּשָׁא פִּירוּשׁוֹ מְדוּכָב מִשֵׁם הַפּוֹעֵל וְהָעֵבֶר גַּם כֵּן וְהוּא הָיִיתָ
 וְיִשְׂרָאֵל מְהוּאָרִים בְּעֵשִׂית פְּעַל הַיְשִׁיבָה אֲשֶׁר יִשְׁכּוּ עֲרֹנָה בְּבֵית מִקְדָּשׁ
 הַשֵּׁם וְלִכֵּן לְפִי דַעְתִּי נִכְתָּב בְּיֹד נֹסֶפֶת בְּאַחֲרֹנָה לְהַזְכִּיר כִּי
 הוּא מְדוּכָב מִשֵׁם הַפּוֹעֵל כְּאֲשֶׁר יוֹרֵה הַלֵּם הַיּוֹד וְשֵׁם הַתֵּאֵר שֶׁתּוֹרָה
 הַיּוֹד הַנּוֹסֶפֶת בְּסוֹף וְכֵן הָעֵבֶר שִׁיּוּרָה עָלָיו נִקְוֶה עֵין וְלִמַּד הַפְּעַל
 כְּאֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְּחִיבַת יוֹלְדֵתֵי |

ומהם

פְּעַל מְדוּכָב מִן הָעֵבֶר וְהַעֲתִיד כְּמוֹ בְּשִׁמְאֵל שֶׁהוּא
 אֶמְלִכִים סִימֵן כֵּה וְתִכְאֵתִי לְקִרְאֵתִי שֶׁהוּא מְדוּכָב
 מִן הַעֲתִיד כְּמוֹ שְׁמֹרָה הֵמוּ בְּרֵאשׁ וְהַיּוֹד בְּסוֹף דָּלָא קְרִי וְכֵן הָעֵבֶר
 כְּמוֹ שְׁמֹרָה הֵמוּ בְּסוֹף הַנְּקוּדָה בְּשׂוֹא וְהָרִי דְהוּא כְּאֵלוֹ הַדּוּכָב מִן
 תִּכְאֵי וְכֵן בֵּאת שֶׁהוֹרָה לֵה בָּהּ דוֹר שְׂבָאָה לֹא יִבְעִיל עַל עֵינָיו נִכְל
 וְתִבָּא עוֹד אֵלָיו לְהִיּוֹת לוֹ |

ומהם

שֶׁהוֹרֵכֵב מִן הַצּוּרִי וְהַעֲתִיד מִן הַקֵּל כְּמוֹ בְּסַפֵּר
 בְּמִדְבַר סִינֵי סִימֵן כֵּה וְקִבְנוּ לוֹ כִּי הוּא צוּרִי בְּסִבְתָּ
 חֲטָף קִמֵּץ הַנִּמְצָא בְּפֵא הַשְּׂרֵשׁ וּמְדוּכָב מִן הַעֲתִיד בְּסִבְתָּ הַלֵּם רֵהוּן
 הַנּוֹסֶפֶת בְּכַנֵּי שֶׁהוּא תְּמִירָה שְׂוֹרֵק וְהָרִי הוּא מְדוּכָב מִן צוּרִי קִבְנוּ עַל
 מִשְׁקָל פְּקָרוֹ וְכֵן יִקְבְּנוּ לְעִתִּיד וְכֵן נִרְאָה דַעַת רִשְׁיִי שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁסּוּמְקִבְנוּ
 לוֹ לְשׁוֹן צוּרִי קָלְהוּ לוֹ וְכֵן תִּרְגְּמוּ אֲנִקְלוֹס לְשׁוֹן צוּרִי וְתִלְוִיטִיהּ לוֹ
 וְלִכֵּן נִרְאָה שֶׁשְׂטַעַח בּוֹה רַבִּי יְהוֹרָה חִיּוֹג עִם בְּקִיאוֹתוֹ בְּדִקְדוּק שֶׁכָּתַב
 שֶׁהוּא מְשֻׁרֵשׁ קִבְנוּ כִּי לֹא יִמְצָא בּוֹה הַמִּשְׁקָל מִן הַקֵּל. אִזּוֹ לֹא יְהִיָּה

צוּרִי

בהרכבות הקל

צווי אלא שם הפעל לפי דעת החיוב על משקל שמרו כמו משמרו את
 השכונעה אבל האמת לפי דעתי כי הוא מורכב מן הצווי והעתיד כמו
 שאמרנו והטעם שצוהו על מה שהפקיר אותו לעשות לעתיד וזהו
 לפי דעתי דעת אנקלוס שעקר תרגומו לשון עתיד :

ומהם

שהוא מורכב מיתור ורבים מן העתיד המדבר
 בערו מזה הבנין הקל בעצמו כמו ביהוקאל
 סימן ט' ונאשאר אני שהנון מורה הרבוי והאלף הראשונה הנחה
 מורה על היחיד וזהו לדעת מקצת המדקדקים והחביב בתוכם
 אמנם הקמתי בפירושו כתב שהוא מורכב מן הנפעל ומן הקל
 רצוני לומר מעבר נסתר הנפעל ומהמדבר בערו מן הקל העתיד
 ואף זה בלתי נכון בעיני כי עדין לא תקן פתח השין כי לפי דעתו היה
 מורכב מן נשאר ומן אשאר ואחרים אמרו שהוא מורכב כלו מן
 הנפעל רצוני לומר מן העבר הנסתר ומן המדבר בערו בעתיד
 ונראים דברי אלה כי בזה נתקנו האותיות והנקודות כי הנון היא מן
 הנפעל והאלף מן האותן ופתח השין הוא מן העתיד ופתח האלף
 האחרונה מן העבר ונרחבה הנון מתחת נח האלף הסמוכה לה וזה
 הוא בלחק גדול אך טוב הוא לברוח מן הזרות הגמור אלה הם
 מורכבי חלקי הקל :

ואולם

המורכבים מן הקל והבנינים האחרים הם אלה
 ראשונה המורכב ממנו ומן הדגוש כמו במזמור
 ז' ירדוף אויב נפשי שהוא מורכב מן ירדוף ומן ירדף וכן ישאמרים
 כי ואסערים מורכב מן הקל שדינו אסערים ומן הדגוש שמשפטו
 אסערים וקשה על זה צרי האלף כי אלו היתה האלף זאת על הקל
 היתה באה בסגול ולכן החביב חשב שהוא אינו מורכב אבל הוא מן
 תרגוש הפשוט ובא בחלוף הפתח בצרי וגם זה זר הוא וזה צרי
 קשה על כל הספרות הנכרות והמבין יבין דרך ההרכבת הזאת
 ובה די בהרכבות הקל :

הרכבות הדגוש

הרכבת הדגוש

ממורכבי

הדגוש יש מורכבים משם פועל הדגוש ומן
עבר הפועל מן המרובע כמו מקוננת שהוא
מורכב מן מקננת ומן קוננת ומהם מורכבים מן תרכים הנקמרים
והנמצאות הנקבות מזה הבנין בעצמו כמו צמתוחני שהוא מורכב
מן צמתוני ומן צמתחוני :

הרכבות הדומה למרובע

הדומה

למרובע נמצא מורכב עם ההתפעל כמו תלו צאו
ויתגודו שהם מורכבים מן תלוצצו ומן תלו צאו
ומן יתגודו ויתגודו :

הרכבות הפועל שלא נזכר שם
פועלו מן הדגוש והדומה למרובע

יש

מן המורכבים מן הפועל שלא נזכר שם פועלו
שהם מורכבים מסנו ומן הקל כמו יפיות שהוא
מורכב מן יפית שהוא מן הפועל מן הדגוש על משקל ציורת ומן
יפית על משקל פדית ובא בכפול :
הזה וההתפעל כמו מנאץ שהוא מורכב מן מתנאץ ומן נואץ ובא
בחלוף השורק בחלם ויש אומרים שהוא מורכב מפעול הדגוש
וההתפעל כי הוא נראת מורכב מן מנאץ על משקל מבורך ומן
סתנאץ ואשר אמרו שיש מורכבים מזה הבנין ומן הנפעל אין
אנו צריכים לו גם למורכבים מסנו ומן ההתפעל מפני שקבר אנחנו
הנחנו אתם בנינים אשר לא נזכר שם פועלם מיוחדים לנפעל
וההתפעל כמו שבארנו למעלה :

הרכבות ההפעיל

יש

עוד מורכבים מן ההפעיל והקל כמו פשתם פי
בהיותו מן השניים הנה רינו פשוטם כמו

הרכבות ההפעיל

מז בין בינותם שבאו בתסרון הא הבנין והקל הפשוט היה דינו פשתם
 על משקל קמתם וזה מורכב משניהם : ויש מהם מורכבים מן
 ההפעיל והרגיש כמו והפתית שהוא מורכב מן הפתור על משקל
 הסבות ומן פתית על משקל צוית ואין נראין דברי האומרים שהוא
 בלוי מן הרגיש ושהוא היא הא התימה המשמשת תמורת אם וטעמו
 ואם פתית לפי שלא נמצא הא כזאת שתקדם אליה וו ולא אות אחרת
 גם דברי האומרים שהוא מן ההפעיל הכפול כמו הסבות ושחרק התו
 בא תמורת חלם לא נאמנו אצלינו כי לא מצאנו בתמורה הזאת בזה
 תבנין ולכן נראין דברי האומרים שהוא מורכב משני בנינים ואפשר
 גם כן שיהיה משני שרשים מן הכפולים לרמזינו להסבות ששרשו
 סבב ומן נתי הלמד הא לרמזינו לצוית ויהיה אם כן שרשו מורכב מן
 פתח ומן פתח : ומתם מורכבים מן העבר והעתיד מן הבנין הזח
 כמו השלכתנה שהוא מורכב מן השלכתן שהוא עבר ומן השלכנה
 שהוא עתיד : או אפשר שהוא פשוט ברעת רבים אלא שלפעמים
 בא בתוספת הא באחרונה בשני סימני נקבה : ויש מהם מורכבים
 סוכר ונקבה כמו מבליגיתי שהוא מורכב מן מבליג על משקל מרבית
 ומן מבליגית על משקל מרבית כי כך משפטו כמו שכתב הקמתי
 והיור האחרונה נוספת להורות על תיותו שם תאר ולא על הרבבת
 בנוי וכן הרגם יונתן מבליגיתי עליגון על דהווי מלעיגין לקבל נביאיא
 דמתנבן להווי דוונא ותנחמא אותי עליהווי מן קרם חוביהווי הרי אין
 כאן בנוי כלל :

שלא נזכר שם פועל הנקרא בגין הפועל

מפעליו מורכב ממנו ומן ההפעיל כמו בזכרירה
 סימן ה והניתה שם המורכב מן הניתה והניתה :

יש

הרכבות הנפעל

נמצא פעל מורכב מן הנפעל וההפעל כמו
 נכפר שהוא מורכב מן נכפר שהוא מן הנפעל

לפעמים

ומן

הרכבות ההתפעל

ומן התכפר שהוא מן ההתפעל ונדגשי חכף והפא יורו על זה וכן גם
 נוסרו שהוא מורכב מן נוסרו על משקל נודעו שהוא מן הנפעל ומן
 התוסרו על משקל התפקרו שהוא מן ההתפעל וכן נשתנה
 מורכב מן נשוה על משקל נכנה שהוא מן הנפעל ומן השתנה שהוא
 מן ההתפעל על משקל החגרה ושלא נזכר שם פועלו לא שמו
 לו בעלי הלשון והרכבה פי מעטים פעליו שהרי לפי דעת רב ה
 המדקדקים הוא עצמו מורכב ואין מרכיבים בהרכבות ו

הרכבות ההתפעל

יש מורכבים משם פועל ההתפעל ומן העבר ממנו
 כמו משתחווים שהוא מורכב מן משתחווים ומן
 השתחווים ושלא נזכר שם פועלו לא נמצא לו הרכבה מן הטעם
 שאמרנו בשלל נזכר שם פועלו הנולד מן הנפעל כי רבים שמוהו
 מורכב מן ההופעל ומן ההתפעל כמו הטמא והטמאה הרכבם
 והרשנה כמו שפכתנו למעלה במקומו וכוזה נשלמו הרכבות
 הבנינים ביניהם ובין חלקיהם ו

במורכבים משרשים רבים

בהרכבת השרשים תמצא ררכים רבים וזה פי בהרכבות
 שרשים שונים אשר להם הזראה אחת מהן
 שיתרכבו בהן נחיה הפא עם השניים כמו והיטיבותי שמורכב מן
 והיטבתי ששרשו יטב כמו ויטב ומן והיטיבותי ששרשו טב ולפי
 בעלי השלש טיב מנחי הטין יוד כמו הטיבות ומהם שיתרכבו
 בם שני שרשים אשר להם הזראות שונות כמו אתקנד בירמיה סימן
 כב שהוא כמו אתקנד שהוא מורכב מן אתקנד ומן אתקנד והטעם
 כי נשבע השם לנחמ יכניה ותוך כדודבור חזר בו ואמר שיתקנהו שאם
 לא כן לא היתה לו תקנה עוד ותנה חוליו עוד שלתיאל אשר יצא
 סמנו זרובבל אשר בנה את הבית ונתג שדרת בישראל ואינו כדברי
 הקמתי

סגולות מיוחדות לפרשי הבנינים

הקמחי שפתב בספר השרשים שחבר שהננו נוספת ו
והשבותים שהיה מורכב מן השיבותים ששרשו שב או טוב ומן
הושבותים ששרשו ישב וכן מקללני לפי דעת רבי דוד קמחי שסבר
שהוא מורכב מן מקללני ששרשו קלל לשון קללה ומן מקללני ש
ששרשו קלה לשון קלון ולפי דעתו באה הלמד בפתח להניע והונו כפי
להבחין הרפכת הקלון עם הקללה כי לולי היא שבאה ממורת למד
הא לא ניכר בה הקלון אבל לפי דעת מורי רבי יהודה בעל הבנת
הספיר הוא מורכב מן רבוי הנסתר ומן נכח התיוד ששרשו ובנין אחר
רצוני לומר מן מקלליו ומן מקללני להורות כי רבים וכל אחד מן
הרבוי מקלליו אותו בין בפניו בין שלא בפניו וכן תרגם יונתן בלשון
רבים כולחון מלטיני לוי ובעיני ישראל דברי שניחם ואין לי הכרע
לאחד מן השני דעות ו אך אמנם יש דעת שלישי שסבר שהוא
מורכב מן מקללני שהוא שם הפועל ומן קללני שהוא עבר נסתר
מן הדגוש ולא הטיבו אשר דברו לפי דעתו כי אין בזה טעם פתח
הלמד השנית ולא לתנועת הונו אף כי התביב הפעיר עצמו להכריע
ולהחזיק בזה הדעת האחרון ומדרכי ההרפכות האלה אשר
זכרנו יוכל המעיין בספרנו לדקדק בכח שכלו ולמצא דרך באחד מן
המדרכים הנזכרים או ברבים מהם מחוברים יחד להשיב אל דרך
הנכונה כל הזרים אשר זכרו המדקדקים אשר היו לפנינו ואת הישרה
לא יעקשו כי אין זר אתנו בלשון העברים כי כלם קדושים ושלמים
הם אתנו אין מחסור לרואיהם ו

והנה

אחרי השלימנו דרכי המרכבה נשאר לנו בסוף זה
השער להביא מקצת סגולות מיוחדות לפרשי
הבנינים שזכרנו הראויות להם מצד הניקוד ומצד היגוש והרפה
ומצד תוספת האותיות אף כי מקצתן או רבן כבר נכתבו למעלה
במקום ו אך אמנם להיותן הכרחיות להיות שגורות בפי
חמלמידים ראינו להניח אתן פה בסוף השער הזה על סדר הבנינים
אשר שמרנו למעלה בשער הזה המקוף שמנה עניני הפעלים בנינים
וחלק הבנין שרשים ומשקלים וינים וחברים פירושים ופועלים רצוני ל

סגולות מיוחדות לפרשי הכנינים

לומר מאיזה סין הכנינים הנזכרים יהיה הפעל המונח ומאי זה חלק
 מסנו ומי שרשו שהוא מקור תקל ובאי זה שקל משקלו ואיך דינו
 להיות ומי הוא חברו הרומה לו בחוראת ופירושו ומי הוא פעולו
 אם הוא עצם הפועל או הפעולה עצמה כמו בעומדים או דבר אחר
 מחוץ כמו היוצאים המשל כי הפסח בנינו הפעיל וחלקו הוא עבר
 ושרשו נטח ומשקלו תכה ודינו הנטה וחברו דהנני נוטה ופירושו
 יורע להרכיב ופעולו יוצא חוץ הפועל והפעולה ורבי יוסף קמחי
 נחז להם סימנים לב שמר הפץ לפעולתו ב בנינו ש
 שרשו ס משקלו ר ראוי ח חברו פ פירושו צ
 צאתו ועמדו ואני בעניי בחברי השער הזה באת אלי השמועה
 הרעה כי נכרת שרשי מהחית ולקח מחמד עיני ומחמל נפשי בני
 יחודי זכור לטוב ולזכר עולם כי ארד אל בני מאיר אבל שאולה חרשתי
 להם עור סימן אחר ו תב פחת רמי רוצה לומר ת תקל ב
 בנין פ פעל ח חבר ת תרגום ר דינו ס
 משקלו י יסוד או על פי אותיות רבי יוסף קמחי שם פרץ תלב
 בו שם בארץ לא לו בני יחודי מאיר ילד זקוני בנינו משדי יאמו פרץ
 החלב אשר ונק להיות לי לאכל עולם ולכן יהיה לסופרת עון אשר
 עומת המנקר להיות זה שגור בפי התלמידים שיוצרך כל תלמוד
 להשיג בו ולשמרו בפעלים בהכרח ומעתה נדבר בסגולות הכנינים

בנין

תקל אין רגש בו ולא אות נוספת בראש חלק מחלקו
 וזולת האיתן ובשמים אלף האיתן תנקר בסגול לעולם
 והנשארות בחרק כמו אשמוה ישמור תשמור נשמור
 הפא אלף תנקדנה בלנה בחלם כמו אומר יאמר
 אותו יאחזו והפעמים האלף בצירי להורות על הנח
 הנעלים והנשארות בסגול כמו אהב ואהב אסוף ואסוף ועל המעט
 באה בחלם כמו ויוסף אוסיף ובכלל ברב נחי הפא אותיות איתן
 בצירי כמו ארד ירד אישב ישב יחס וקצתם בחרק כמו אינק אירא
 וקצתם בשורק כמו אוכל ויכל

ובנתי

סגולות מיוחדות לפרשי הבנינים

ובנחי

העין אשר אנו קוראים שניים אותיות איתן תבאנה
בקמץ כמו ארום ירום יקום וכן פוליס מקצתם
בקמץ כמו אחוז יחוס וכן ברבוי תשורו יסובו ומקצתם כמטפס
השלמים בסגול האלף וחרק הנשארות כמו אקור יקור וכו' וכו'

הרנוש

ייתרהו כי בהיות עין השרש מקבלת דגש לעולם
תבא בדגש ואם היא מאותיות הרפיון תמורת

ודגש תנקר הפא בצרי או בחרק כמו מאן ברוך שירת נאר שחת ו
ובשמות הפועלים והפעולים לעולם תבא בראשם עם נוספת בשוא
ובהיות עין השרש רפיונית תבא בפעול כחלים כמו מכורך וכאותיות
איתן האלף תבא בחטף פתח והנשארות בשוא כמו אברך יברך וכו' וכו'

פועל

הכבר הרומת לסרובע ייתרהו כי בשלמים בשם הפעל
והפעל והפעול ובעבר ורצווי והעתיד תבא פא

השרש בחלים והעין ביחיד הנסתר בצרי זולת שם הפעול שהעין בו
בקמץ להפריש בינו ובין שם הפועל וכן בשאר חלקי העבר העין
בפתח וכן בחי העין אשר הם השניים באמת יקרה לאור השניות
שקוראים אלו למר השרש מה שיקרה לעין בשלמים ושמות

הפועלים והפעולים מן הבנין הזה ישיגם תוספת המם בראשם
ונמצא הבנין הזה על הרב בפפולים ובנחים תבאים כדמיונם כמו

הפועל

כונן תבא ברמיון סובבו
שלא נזכר שם פועל תבא מן הדגוש בקבוץ
שפרתים ומן הכבד בשורק מושך כהמור

למעלה ייתרם כי בשניהם עין השרש אם אינה רפיונית תבא בדגש
וכנעני הפא אותיות יתן תבאנה בשוא והאלף בחטף פתח וכן
תבא כל אותיות איתן בשורק ובמקור אשר לא נמצא כי אם בפעל
הדגוש תבא הפא בקבוץ שפתים ו

ההפעיל

ייתרהו שתמצא תהא נוספת בראש הפעל בכל
חלקי העבר ורצווי ובשם הפעל שורו אבול

בעתיד ובשם הפועל והפעול על הרב לא תמצא כי אם בכל תנועת
האותיות הנוספות בראשם ובשמות הפועלים והפעולים ייתרהו

סגולות מיוחדות לפרשי הכנינים

כי תבא בראשם מם נוספת בפועלים בפרח ובפעולים בשורק או
בחטף קמץ משל הראשון מושבכ משל השני מראת ואותיות אחרת
כלם פתח ובשלים הא העבר בחרק והא הצווי ושם הפעל בפתח
ובנתי הפא יוד הא העבר ומם שם הפועל בתלם כמו הוציא מוציא ו
ובנתי העין שהם השניים הא העבר ומם שם הפועל בצווי כמו אקים
מקים ואותיות איתו בקמץ כלם אקים אשיב ושיב תבוא נשור וניסו
תניפו ו ובנתי הלמד הא לפעמים בנסתר העבר העין בקמץ כמו
הרוה ובנוכה ותמדר בעזו בצווי כמו הרבית הגירוי ועם הפא
גרזנית תשוב הפא בחטף סגול והעין בסגול כמו העלית החשתי

והופעל

שלא נזכר שם פועלו ויתרהו שהא נוספת בו
בעבר ובשם הפועל ונקודה בחטף קמץ כמו
הכרת או בשורק כמו הושרך ובעתיה אותיות איתו תכאנה בחטף
קמץ או בשורק :

נפעל

ויתרהו כי בכל חלקי העבר תבא בו הנון בחרק ואם
הפא גרזנית תבא בהנו בסגול ועין הישרש בעבר
בפתח ובשם הפועל שהוא על האמת שם התאר תבא בקמץ
ובצווי ובעתיד ובשם הפועל אם אין הפא רפוינית לא יחסר דגש
הפא תסודת הנון שתחסר בהם ואותיות איתו תסוכות אל הפא
אם היא רפוינית תכאנה בצווי תסודת דגש הראוי לפא ואם אין הפא
רפוינית האלף תבא בסגול והנשארות בחרק ובנתיים בנתי הפא
יוד הנון בעבר ובשם הפועל והא הצווי תבא בתלם והא המקור תבא
בחרק ובנתי העין שהם השניים ובכפולים בעבר ובשם הפועל הנון
בקמץ בתיוד הנסתר ובשאר החלקים בצווי תבא בשוא ובשם הפועל
בחרק ובעתיד האלף בסגול ושאר הנוספות בחרק : ושלא
נזכר שם פועלו ויתרהו שחנן תבא בשוא והפא בתלם : ובנתיים
חנן בשורק והעין בשוא משל השלמים נמארו ומשל הנחום נולדו :
ותפעל ויתרהו שתבא חחה ותחו ברב העבר והצווי ושם הפועל
ותמם ותמו בשמות הפועלים ותמו בעתיד אבל בעבר והצווי ושם
הפעל לא תחסר תהא ובשם הפועל לא תחסר תמם לעולם ועין

השרש בשאונה גרונית לעולם היא ברגש ובאיתן הלאה בסגול
והנשארות בתקן וכשעין השרש רפוינות הפא תבא לעולם בקמץ
ושלא נזכר שם פועלו לא תחסר בו היא בחסף קמץ או בשורק
בראש ורגש חפא להורות על חסרון ותו כמו הכבס תרשנה הוטמאת
ולפעמים תתחלפנה והתנועות כמו התרבה וכשתבא בו דהו בפעל
או תהא לעולם בחסף קמץ כמו התפקודי זה הוא תשלוס סגולות
פרטי הכנינים אשר יערכו להשלים ולחתום בו השער הזה שהיה
שער הפעלים

השער הששי והוא שער מלות הטעם

מלת

הטעם היא חלק המאמר המגביל את השם או
הפעל בדרכי הוראותיהם או בצירי הענינים
אשר יורו עליהם וזה כי לשמות ורפועלים כמו שאמרנו בשערים
הקודמים יש בצורתם הוראות מוגבלות אשר בהן יורו ענינים
מיוחדים ולכן להורות על אלה הוכרח מניח הלשון להניח מלות
תורינה על פעמי הדרכים הנזכרים ולכן קראו אתן המדקדקים
מלות הטעם והנה הן תחלקנה ראשונה לארבעה חלקים
כי תורנה הגבלת הוראת השמות והפעלים או תורנה צדדי כח
הוראותיהם או תורנה דרכי נטייתם או תקויהם בנפש ואנחנו נבאר
כל אחד ואחד מאלה הארבעה חלקים ונפרט אתו לפרטיו כפי אשר
תשיג ידנו על הסדר אשר מנינו אתם ונאמר תחלה כי מלת הטעם
אשר תורה הגבלת הוראת השמות והפעלים היא אשר בהתחברת
לשמות ורפועלים תורה צד מציאות ההוראה או הענין שתורה עליו
בין שתורה הוספת או מגרעת או קיום או השתנות אשר יקרה להם
מלות הוספת כגון גם צאנכם גם בקרכם קחו בבראשית סימן
יב שגמין מר בין הן וזה מגרעת כמו רק אשר אכלו הנערים בבראשית
סימן יד שרק מעט ולקיום הוא כמו אבל טרה אשתך בבראשית
סימן יז שאכל מקיים והסתנה היא כמו בלעוי בסימן יד שזכרנו
בבראשית ששתנה מה שנאמר למעלה אם סחוט ועד שרוך נעל ואם

מלות השעם

אֶקְחֶמְכָּאֲשֶׁר לְךָ וּמַעַתָּה נִפְרַשׁ פְּרִשִׁים רַבִּים לְכָל אֶחָד מֵהַמִּינִים
אֲשֶׁר זָכְרָנוּ וְנִתְחַיֵּל רֵאשׁוֹנָה בְּמוֹסִיפּוֹת

אף

היא מלה משותפת בין לפעמים תורה רזנו ו
והרזו כמו באלה הדברים סימן כט מה הרי
האף ולפעמים תורה חוטם כמו בזמור קטו האף להם ולא ירחיקו
ובשתי אלה התוראות הוא שם כמו שיראה מגדר השם שכתבנו
למעלה ועוד יש לה תוראה שלישית שלא תורה על ענין מונח
כי אם תוספת וזה בשלשה דרכים כי לפעמים תורה תוספת תוקף
המאמר כמו בבראשית סימן ג האף כי אמר אלהים ומתרגמינן
בקוטשא ארי אמר ותהו ולפעמים תורה חזק ענין המאמר והוא
לשון כל שכן כמו באיוב סימן ד האף שכני בתי חמר ומתרגמינן כל
דכן רשענין ושרון בקבורת טינה ולפעמים תורה תוספת דבור
המאמר לבר כמו בבראשית סימן ט האף אני בחלמי ומתרגמינן אוף
אנא בתלמי גם תורה תוספת הדבר על תרכ כמו אף ולפעמים
תורה והתפלגות בתוספת כמו בבראשית סימן ו בשגם הוא בטר
זפרשו בשגם כמו בשגם בלומר בשביל שגם זאת בו שהוא בשר ואף
על פי כן אינו נכנע לפני ומה אם יהיה אש או דבר קשה ואפשר
לומר שהוראתו זאת כל שכן כמו שאמרנו במלת אף ואין זה מקום
ברורו של ענין כי לא תעצב ממני לבאר לך כל המלות בכל דרכי
הוראותיהן פה כי אין זו בנות הספר בתוך הוה אבל בשתי
המלות האלה עשינו זאת לעורר לב התלמידים על ההוראות ה
המתחלפות ואם יזכנו השם בתוך בשרשים שם נבאר כל המלות
והשמות והפעלים כזאת בכל פרטי עניני הוראותיהן בה דימורת
על תוספת ההסתפקות מה מורה על תוספת ענין כמו מה רב
טובך מאד מורה תוספת התפלגה ועוד תורה תוספת ענין
ולפעמים תורה תוספת זמן תמיד גם כן תורה על תוספת זמן
דרי לך המורות המורות תוספת שבע האף גם די מה מאד עוד תמיד
והמורות מעושה הן שתיים אך רק והמלות המורות קיום הן
שבע אבל קיים ולא בא למעט לעולם ובזה טעה רבי דוד קמחי

מלות הטעם

שכתב כי אבל טרה אשתך בבראשית סימן יז גם אבל בן אין לה בן
 מלכים סימן ד באו למעט לא זה לבר גם זה לא לא זאת כי אם זאת
 זאנקלוס ויונתן יוכיחו טעות הקמחי שתרגמו שתי אלה בקושטא
 אולם אכן אמזאמנם בן חלא בלן מקימות הן אף כי מקצתן מעורבות
 בשתי הוראות כמו שנבאר עוד בתלק השרשים ושלמות צחות הלשון
 העברי בת : והמלות המורות השתנות הן בשלשה דרכים לחלק
 או להוציא או לשלול : מלה החלוק או מלות ההוצאה הן בלתי
 בלעדי זולת לבר : מלות השלילה הן אל כל בלי לא פן ודעי פן
 פירושו שמה יהיה על מה שאינו נמצא או אינו כגון ולזה אמרו
 רבותינו זל השמר פן ואל מצות לא תעשה הן כי אל לא תבא אלה
 על הנחת תוקף האזהרה הפך מלה פן : ובכן בארנו מלות הטעם
 לפי חלוקתן במקרי דרכי ההוראות והענינים אשר תורגנו :

ומעתה

תורגנו עליהם ואלה ארבעה מינים מלות המקום והכמות
 והאיכות והקריאה : מלות המקום הן המגבילות המאמר מצד
 סקיף ענינו וזה על הרך השאלה או על הרך התשובה : מלות
 השאלה המקום אי איה אין אים מאין איפה אן אנה : מלות תשובת
 המקום אפים בין הלאה הלוס הנה מול נגר נכת על פנים חוץ עומת
 פה שם חוץ ועל אלה יסמכו למעלה ולמטה אהור וקדם : המלות
 המורות כמות תורגנו כמה מתדבק או מתפרד החלקים ומאלה יש
 מורות השאלה ומתן מורות התשובה המורה השאלה אחת :
 כמה בין למתדבק בין למתפרד : והמלות המורות תשובת הכמות
 הן הרבה זעיר מעט רב : והמורות מספר הזמנים הן אחת פעם
 שתיים פעמים שלש ארבע : והמורות איכות לשאלה איך איכה איככה
 והמורות איכות לתשובה הן ריקם חנם אשרי אט בדר בשאט :
 והמורות קריאה לא תמצאנה בלשון העברים אלא לקריאת אבל
 וצער כמו אזהרה הנה הוי אלה הן המלות הנחלקות לפי מיני הענינים
 אשר תורגנו : והמלות המורות דרכי הוראות הן תמצאנה בשני

דרכים

מלות הטעם

דרכים רצוני לומר מורות זמן ומורות צדי התרפכה : המורות
 זמן הזן אז טרם כבר מתי אומתי סלה נצח עמה עדי עד עין עדנה
 פתע פתאום : המורות צדי התרפכה זן עשר כי מהן מורות מערה
 כמו פחות ותר כמעט קט : ומהן מורות דמיון כמו לה פך כפה פן
 כמו בגון : ומהן מורות סדר כמו מיד לאמר בנתים ומהן מורות
 קבוצ כמו יחד : ומהן מורות פירוד כמו בד בבר לבד הלף תחת :
 ומהן מורות שאלת ענין כמו למה מה על מה ולפעמים אם : ומהן
 מורות תשובת ענין כמו בגלל עבור בעבור לבעבור יען וביען למען
 עקב לפי אחת מהוראותיה : ומהן מורות ספק כמו ששם
 אולי ומהן מורות הפלה ובקשה ותפלות לב כמו אתלי אגא בי לוגא :
 ומהן מורות הזדעת הדבר והוראתו באצבע כמו הזן הנה זה
 זו זו זאת לזו : ואולם חסין השני והוא מין המלות המורות צדי פח
 הוראת השמות והפעלים וצדי התרפכה הוא בשלשה דרכים דרך
 החבור ודרך החלוק ודרך התנאי וההתחבור :

בחבור

לא תבא בלשון העברים מלת טעם פי
 אם בתוספת כמו באף וגם אבל בלית
 תוספת לא תמצא תיבד מורה חבור גרודא אך במקום התיבות
 נמצאת אור וו באחד משושיה ותיא הנקראת אצל הסדקנים
 נו העטף כמו ראובן שמעון לוי ויהודה הוו שבראש תיבד ויהודה
 היא עוטפת וקושרת המאמר ועל הרב הנמשך דומה אל הקודם
 וזהו מה שרמזו רבותינו זל כל מקום שנאמר אלה פסל ארת
 הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים :

ובחלוק

היא מלת או והיא מתפדת המאמרים ומחלקת
 הענינים עד שעל הרב תפול בין שני
 מתנגדים כמו במלכים א' שהוא שמואל סימן כו אם יו יפגנו או יזמו
 יבא ומת או במלחמה ירד ונכפה כי לא יתכן שימות במיתות רבות
 יחד ולפעמים תפול בין חלוקים שאינם מנגדים אבל הם
 נפרדים ואפשר שימצאו יחד כמו או בן יגח או בת יגח בואלה שמות
 סימן כא ואשר בתנאי והתחבורת הזן כמו אם לו לולי עקב אם פן

מלות הטעם

איפוא המין ו השלש הוא מין המלות המורות דרכי נטיות השמות
 והפעלים כי יש מהן מורות על הפעול כמו את והמורכבות ממנה
 ומהן מורות על הרב את הפועל כמו אני אנכי אנתנו אתם הוא היא
 הם הן כמה הנה והפעמים יבאו בהפך ומהן מורות חבור
 כמו עם ומורכבית ואמי אתך אתם אתך אתכם אתכן אתכן ומהן
 מורות מציאות הדבר כמו יש והמורכבות ממנה ככנוים כמו
 שיתבאר עוד בשער ההרכבה בה ואמנם המלות המורות תקינים
 בנפש מהן מורות צער ומהן מורות פעם צער ופעם שמחה ומהן
 מורות שמחת עולם המורות צער דאגה ועצבון הן אבוי אוי אוית
 דיו אליו הדר והמורות פעם שמחה ופעם יגון כמו אח ביהוקאל
 סימן ואמר אח ומתרגמין ואמר ווי והמורות שמחת עולם כמו
 תאח ובוה נשים קנצו למילין

השער השביעי הוא שער ההרכבה והשמוש

אחר

שהתבאר פשוטי הלשון שהם האותיות והנקודות
 והשמורת והפעלים מלות הטעם יתחייב לשלמות
 ההמלאכה לפרש המאמר המורכב מהם ובהיות ההרכבה מינים
 רבים כי ממנה הרכבת ערוכ אשר לא יבוררו והפשוטים במורכב
 מהם פתרכת המירוש והמים בתמר אשר לא יבוררו בו ואינם
 נמצאים בו כי אם בלבד וכן היתה בהכמת הדקדוק הרכבת
 הבנוים שזכרנו בשער החמשי וממנה הרכבה שכנוית שיתבררו
 במורכב חלקיו אשר הורכב מהם וזאת ההרכבה היתה הרכבת המר
 המאמר לבר או הרכבת המרו וצורתו וההרכבה הזאת כפי החמר
 לבר אין מחק המדקדק לדבר בה כי המדקדק לא ועיין במאמרים
 במה שהם קולות או סכתב אלא במה שהם מורים כפי דרכי הלשון
 וזאת היא צורת המאמרים ולכן בהיות בהכרת בכל הרכבת
 כזאת מרכיבים שונים שיורכבו בדרך נאות ומתקבל אצל המדקדק
 או שיורכבו בדרך בלתי נאה והנאה יתיה על השלמות או שלא על
 השלמות אם כן טיפל עלינו בזה השער לכאן תחלה מיני

הרכבה ושמוש

ההרכבה בדרך התאחד המרכבים בה לפי דרכי הוצאתם אצל
השכל המכוין לכטא בעיור הנפש המורכב ותנאיתם הראוים
להרכבה אצל המדקדקים ובנאה ומתקבל מהם במיני ההרכבה כפי
דרכי הלשון עד שיצא למעשהו שלמות המאמר למיני ותנאיו כאשח

תגזור המלאכה הזאת

ונפתח

תחלה בגדר ההרכבה הזאת ונאמר כי ההרכבה
השמושית היא התאחד המרכבים כפי דרכי
הוצאתם אשר יגרום אתו השכל אשר יגזור אתו להוציא ציור נפשו
המורכב וזה כי דרכי ההרכבה הדקדוקית הם כפי דרכי הוצאות
המרכבים המתחלפים ונמצאים בחלופיהם אצל השכל אשר הנית
אתם להוציא במאמר ציור נפשו אשר בו יציור הענינים המורכבים
הרכבה שכלית כמו שיבאר עוד אחר זה והנה ההרכבה הזאת
תחלק ראשונה לשני חלקים רצוני לומר אל הרכבה נודדת ואל
הרכבה עומדת ועל אלה חסובינה כל הרכבות הרכור למיניהם
כמו שיראה מתוך דברינו בזה השער ולכן נבאר כל אחת משתי אלה
דרך כלל ואחרי כן נפרט אתם ונבאר פרטיהם ביוחד בכל הנאיהם
למען ירוץ הקורא בהם ודם ידע לכטא בשפתיו כל העולה ברוחו
בדרך נאות ושלם :

ונפתח

דברי אציע תחלה כי בכל הרכבת מאמר כפי המד
וצורתו צריכים שני דברים בהכרח אשר אחד מהם
מגביל תברז אם שהראשון יגביל השני או השני יגביל את הראשון
שהרי בכל הרכבת חסר וצורה נמצאת הרכבת מגביל ומגביל כי לולי
זה לא היתה שם הרכבה צורית שהיא הרכבת משלים ונשלם כפי
העצם ושנית נציע כי נודד ועומד הושאלו אל המאמר מן התנועת
במקום כי יש ממנה תנועה נודדת אשר אין לה על מה שתסמוך
אבל תעבור מפה אל פה ויש ממנה עומדת אשר בה על מה
שיוסמוך לעמוד הסתנועע וכן פעולת העינין אשר תורה ההרכבה
הזאת ממנה שכבר נמצא משלימה והיא ההרכבה העומדת וממנה
מה שעוברת ממגביל אחר אל אחר והיא הנודדת שלא עמדה על

המגביל

הרכבה ושמוש

המגביל הראשון • המשל בזה בעומדת וזו הלך כי רפי צד הוראת
זה השם לוט שהוא שם ישר יורה הכנתו להיות מונח מוגבל בהרכבת
המאמר וכדי הוא שיאמר ממנו ענין מה • והלך הוא פעל עומד
ובודד כי מדרפו שיגביל מונח פעל הפעל שיוצרת עליו ולא יעבור
שיגביל פעולתו ענין שתורה תיבה אחרת שתורה עליו ולא יעבור
שיגביל פעולתו ענין שתורה תיבה אחרת שתורה עליו בדרך
היוצאים • ולכן נאמר כי לוט במאמר הזה שמוש עומד בלתי
נודד • וזה הוא מקום הזעיל בו חלוקת הפעלים אל נודדים ונודדים
וכן ותבא בלש גם כן כי בלש מגביל הדרך הביאה ולא תעבור הוראתו
על מגביל אחר יגביל • אמנם ההרכבה הנודדת היא ההרכבה
אשר הגבול השני המגביל אחר המונח הראשון יתכן שיגבילוהו עוד
גבול אחר נמשך אליו בין שיגבילוהו בפעל בין לא יגבילוהו בדרך
היוצאים • כי באמרינו ויעקב נתן לעשו לחם יעקב הישר הראשון
אשר לא יתכן שיגביל גבול אחר בהיותו ישר • ונתן הוא הגבול
השני אשר יגביל הראשון • אך בהיות צד הוראתו פעל יוצא יתכן
שיגבילוהו עוד מגביל אחר כגון לחם שהוא מגביל פעל הנתינה כי
יעקב הוא הנותן ונתן יורה פעל הנתינה ולחם הוא הנתון אשר
יגביל הפעל ההוא • הרי שנתן ולחם מתנודדים בשמוש • ועוד
תחלק ההרכבה הנודדת אל הרכבת הפעלים והרכבת הענינים
משל הראשון ותבא בלש • כי הרכבת הפעלים הנודדת היא
הרכבת המונח עם מה שהונח בו ויגבילוהו גבול קיים • והרכבת
הענינים היא הרכבת המוגבל עם המגביל אחר בין שיהיה המוגבל
ענין מונח שני או פעל משל הענין כל אורה בישראל ישובו בסופות
כל מגביל אורה בהרכבה נודדת שהוא מונח ראשון כי בישראל הוא
מונח שני • ומשל הפעל בשובה ונחת הושעון כי בשובה ונחת
מגבילים פעל הושעה • והנה בהרכבת הענינים הנודדת תחלק
הרכבת המונח אל הרכבת התאר עם המתואר כגון ראובן לבן
ואל הרכבת הקנין כמו עמד עמי • ואל הרכבת הצרוף כמו הוא
השליש ואל הרכבת החזיק כמו כל הדרך כי מלת כל מתלקת ההזדקקים
לפרטים

הרכבה בבודות

לפרטיותם ואל הרכבת השאלה כמו מי ומי ההולכים ואל
הרכבת המלות עם המונחים כמו ראובן או שמעון ראובן גם שמעון
אלה הן הרכבות הענינים שהם מונחים ראשונים ו

ואולם

הרכבת הענינים הנאמרים מהמונח הראשון גם כן
תחלק בהרכבה בבודות אל דרכי הרכבת הענינים
עם מלות הטעם ואי האותיות המגבילות אותם אשר כחם כח מלות
הטעם כי מה שמונח על המונח הראשון בהרכבה בודות אי אפשר
שיוגבלו שם ולא מלה שכחה כח שם רצוני לומר הימחוקות
הפנור דומה לחבור השמות כמו מלות הצרוף וגם מלות החלוק
בשפאות בספור נאמרים על המונח הראשון אלה הם דרכי
ההרכבה בבודות דרך כלל למחלקותיה ו

וכן

בהרכבה הנודדת תחלק גם כן ראשונה אל
הרכבת פעלים ואל הרכבת ענינים והנה
הרכבת הפעלים הנודדת היא אשר המוגבל בה יורה בדרך פעל
כמו אכלו משמנים והרכבת הענינים היא אשר המוגבל בה יורה
על דרך הוראת עצם הדובר כמו בן אברהם כי בן הוא מוגבל מן
אברהם והנה הרכבת הענינים תחלק לפי חלוקת דרכי השמוש
בענינים המגבילים קצתם לקצת בין באותיות השמוש בין בדרכי
הסמיכות בין בתוספת מלות טעם קושרות הענינים ומורות דרך
תגבלתם וכן גם כן הרכבת הפעלים הנודדת תחלק כפי דרכי שמוש
האותיות ומלות הטעם הנמצאות בפעל או בלח במאמר המורכב
המורות דרך הרכבת הפעלים הנאמרים בספור ו

ובהיות

שכל מין ממיני ההרכבות הנזכרות וקרה נוי
ההרכבה ונגותה וכונתינו להניח דרכים בהם
תעשה הרכבת המאמרים נאותה לפי דרכי מלאכת וקדוק הלשון
העברית נציע עוד מה הוא הנוי הזה ונאמר שהוא הנוי המכוון כפי
דרכי הוראת המיכות וזה כי שתוף המיכות המורות הוא בשני
צדדים אם כפי שתוף הענינים שתורגנה המיכות עליהם או כפי שתוף
צדדי ההוראה שבה תורגנה המיכות הן על הענינים והם והנה

בשתוף

הרכבה ושמוש

בשמות כפי הענינים וחקור ההגיוני וזה האורח ובשמות כפי צדי
ההוראה לכו יעיין המדקדק ולכן נאמר כי נזי ההרכבה הנאותה
אצל המדקדק הוא כפי דרכי הוראת המיבות כי אין הפרש אצל
המדקדק בין נזי הרכבת אמרינו הלכוש לבין ובין נזי אמרינו הלכוש
מרוקם עם כל זה ששמות הלכוש אצל הלכוש כפי הענינים והר
משתוף הרקמה אליו שהלכוש דבק בו בטבע והרקמה נמצאה בו
במלאכת מחשבת ו ואם בן איפא ראוי לחפש כל התנאים הראויים
לכל מין ממיני ההרכבה שבהם יהיה נאות המאמר המורכב כפי צדי
הוראת המיבות המרכיבות אותו בלשון העברים אשר בה דברינו

ונתחיל בהרכבת שם התאר והמאמר בו ונאמר כי

התאר והמתואר בו יאות שישתתפו במספר

שם

היחיד והרבו ובסוג הזכר והנקבה ואם

יחסר אחד מהתנאים הללו לא תהיה הרכבת המאמר נאותה כי
באמרינו ראובן לבן המאמר נאה ומתקבל אבל באמרך ראובן לבנת
או לבנים המאמר מגונה ומה שאמרנו בשם התאר הוא הדין
בשם הפועל ובשם הפעול והשאלה ואולם נזי הרכבת הקנין הוא
שששומר ההרכבה כל צדדי הקנינים וצורות המיבות המזוהה על
הקנין והקנין המיוחס אליו במאמר כי העברים יורו על הקנין
בעשרה דרכים כמנין מי שיוכנו כקנין כי עקר הוראת הקנין הוא
כמלת את ומלת הוא ורבו המינים בהרכבת השתי מלות הללו באותיות
בנווי הקונים שהן יוד וו והא מס כף מו נון וסימנם מתוכניה ולכן
תתלפנה צורות המבטא בקנינים לפי חלופי צדדי הבורי אלה וזה
כי המלות המזרות עליהם עשר כמו אלי אליך אליו אליך אליה אלינו
אלכם אלהם אלהן וחסעם כי הקונים באמת עשרה אני
ואתה והוא ואת והיא ואתם והם ואתן והן ופעמים בארבו הנקבות
לנכח ולנסתר בתוספת הא בסוף אתנה הנה ופעמים כי הקונה הוא
המדרב או אשר נכחו הדבור או הנסתר וכל אלה יחיד או רבים הרו
ששה ועוד כל אחד מהם זכר או נקבה הרי שנים עשר אלא שבהיות
המדרב בעדו ידוע לא הפרוש מנה הלשון להבחין בדבור בין הזכר

והנקבה

הרכבת שם התא

והנקבה כי כבר נודע הוא בעצם המדבר ולכן נשליך מאלה שנים
 אחד לחידו ואחד לרבווי המרבר בערו וישארו עשרת קונים לפי לשון
 קדמוני המדקדקים ואלו הם שנים לכל התיבות המורות על הקונים
 זולת שמות העצם המיוחד כי אלה לא יכנונו לאחור לעולם כמו ש
 שכתבנו למעלה בשער השמות וגם שם היחס המורה עניני הפרטי
 הכוללים לו כמו שבארנו שם ולכן בהיות כל שאר השמות מורים
 ענין או פעל או פועל או פועל גם כן מצורף להם תחולף הוראת
 הכנויים כי כנויי שמות העניניים יורו הקנינים באמת כי אמרי חכמתי
 סורה החכמה שלי ושמות הפועלים מורים בכנוייהם הפועלים
 כמו אוכליו האוכלים אחו ושמות הפועלים יורו בכנוייהם הפועלים
 כמו אמרי קרואיך הקרואים ממך אשר אמת קראת אתם אבל
 שמות הפועלים אפשר שיורו הפועלים כמו שיתו שאשית אני
 ואפשר שיורו הפועלים כמו עשהו עשות אתו ואם כן איפא צריך
 לדעת הכנויים הנפרדים אשר יורו הפועלים והפועלים והקנינים כיו
 לתביר הרבבתם כשהם נקשרים במכונים והנה כנויי הקנינים
 הם לי רבך לו רבך או לך לה לנו רבם להם לכן להן ועם תוספת שין
 בראש שלי שלך שרו וכן כלם וכנויי הפועלים הם אני אמה את הוא
 היא אנחנו אתם אתן הם הן וכנויי הפועלים את ומורכביו כמו אתי
 אתך אתו אתך אתה אתנו אתכם אתם אתהן אתכן וזהו על הרב
 כי לפעמים תבא זאת כנוי לפועל כמו בשמואל והוא לפי הרומים
 א מלכים סימן יז ובא הארי ואת הדוב והרגם יונתן ואתיא אריא ואור
 דובא ובאותיות גם כן יתבררו הכנויים כמו אוהבי אוהב אתי אוהבו
 אוהב אותן וכן בשאר האותיות השש וסימניהן כנויי הם שהן אותיות
 דיכנויים כי הרפף כנוי לנכח היזכר והנקבה כמו שמרך ליזכר בקמץ
 ומברך לנקבת בשוא והנון לנקבות נסתרות כמו מושיען ולפעמים
 תבא בתוספת הא כמו קרבנה וזהו ליזכר הנסתר כמו יוצרו בתולם
 מושך וו ולפעמים בהא שורק מושך וו כמו גבורה וכן לפעמים
 באה סימן לנקבה כשסימן הנקבה הו כמו גמלתו ואו התו ברגש
 ולפעמים בהא נוספת בין התו והו ואו התו תהיה רפה כמו

גמלתו

גמלתו וגם תבא ללב הזכרים הנסתרים ביווד נחה בין הנעשה
 שלפניה והו' שלא תר'יה כמו יודיו : והווד נמשכת להירק סימן יחיד
 סרבר בערו בין שיהיה זכר או נקבה כמו שמרי ולפעמים בא ב
 בתוספת נון בתוך מושך יוד כמו שמרני : והוא נמשכת אל
 הקמץ סימן לנקבה כמו מקורה ואז תהיה במפיק סימן לכנוי :
 והמס סימן לרביי הזכרים הנסתרים כמו מגנים ולפעמים תבא המס
 בחולם מושך וו כמו נסיכמו באלה הם דרכי הכנויים באותיות וקרי
 להעיר לך התלמידים נמשול בחן בשם הפועל ושם הפועל ושם
 הפעל ומסם וכינוי כזאת בכל שאר מיני השמות מעצמם :

ונתחיל

ראשונה בשם הפועל ונאמר כי הזכר היחיד
 יכולה בן עלי עשור זה כי המדבר בערו ולפעמים
 בא ביווד לבד כמו יוצרי בשוא והעין ולפעמים בנזן חרק מושך יוד
 כמו עושני בצרי העין ופעם בפתח כמו רואני : והיחיד נסתר
 בא פעם בחולם מושך וו כמו יוצרו והעין בשוא ופעם בתוספת הא
 בשורק מושך כמו עושהו ואז העין בצרי : ולכח היחיד הזכר בא
 בכף קמץ והעין בסגול כמו יוצרך החתך ולפעמים העין בתוך כמו
 באוכך וחלמד בשוא ובהפסק יסר השוא בסגול כמו שומרך ואם
 העין גרונית תבא בפתח כמו אוהבך : והלמד בשואי אות גרונית
 תבא פעם בצרי כמו שולחך ופעם בפתח כמו בוראך : וכבר
 הנסתר תבא מס בסוף וקמץ למד השרש כמו גואלם אוספם :
 ורביי המדבר בערו בתוספת נון בשורק מושך כמו גואלנו והלמד
 בצרי : ובנקבה יחידה נסתרת הלמד בקמץ מושך הא כמו נוצרה
 ולפעמים תבא העין בתוך או סגול ורגש והלמד נבלעת בו והוא
 בקמץ כמו ספתיה : הרבות הנסתרות משפטן פוקרן ולא נמצא
 בכתוב : וברכוי נכת הזכר באה כף בסגול ומס אתר'יה כמו
 גואלכם : ולכח הנקבה היחידה בכף שוא בסוף והלמד בצרי כמו
 עושך וברבות נמצאות בכף סגול ונזן באתרונה כמו פועלך :
 הרבים זכרים יש להם עשרה קונים גם כן באלה וראשונה בתוספת
 נו בסוף ליחיד נסתר בקמץ הלמד הקודמת ויוד נחה בין הלמד והינו

הרבבה ושמש

כמו יולדיו וליחוד נמצא זכר בסגול או בצרי הלמד ותוספת יוד נח
 וכף בקמץ כמו אויבך אויבך ולרבו המדברים בעדם בקמץ הלמד
 ותוספת יוד באחרונה כמו שוטיני שהיוד הנראת סימן המדבר בעדו
 ויוד הרבוי נעלמת מן המכתב ו ולרבים הנסתרים הלמד בצרי
 מושך יוד ותוספת הא בסגול ומם בסוף כמו עושקתם וזבנתי הלמד
 תבא העין בצרי כמו עושיהם רואיהם ו וברבוי הנמצאים תבא
 כף במקום הא הנסתרים כמו רואיכם ו וברבוי המדברים בעדם
 בא בסוף בתוספת נון בשורק מושך וו כמו שופטינו ו ובחירה
 הנסתרת בתוספת היא בקמץ בסוף כמו שומרינו ו ובנכח הנקבה
 היחידה הלמד בקמץ ובתוספת יוד בחרק וכף בשוא בסוף כמו
 רובלך ולרבו הנסתרות פועליהן ולרבו הנמצאות פועליהן ו
 שם הנקבה היחידה ככני היחיד הנסתרת תבא
 העין בפתח והלמד בשוא והתו הנוספת
 בחלם מושך כמו יונקתו ועם היחיד נמצא העין בפתח והלמד
 בשוא והתו בסגול או בשוא וכף נוספת בקמץ כמו יולדתך יולדתך
 ועם הרבוי בעדו בחרק מושך כמו פועלתי ועם רבוי הנסתרים
 התו בקמץ ומם נוספת באחרונה כמו פועלתם ועם הנמצאים בכף
 בסגול ומם נוספת כמו יולדתכם וברבוי המדבר בעדו התו בסגול
 ובתוספת נון שורק מושך באחרונה כמו יולדתנו ועם היחידה
 נסתרת התו בקמץ עם הא מפיק בסוף כמו יולדתה וביחידה הנמצאת
 התו בצרי ונוספת כף בשוא באחרונה כמו סתרתך ועם רבוי
 נסתרות התו בקמץ כמו פועלתן ועם רבוי נמצאות בתוספת כף
 בסגול ומם בסוף כמו יולדתכם ו

פועלת

פועלות

לרבות התו בקמץ נוספת יוד עסון בסוף כמו
 פועלותיו ולנמצא התו בצרי וכף קמץ בסוף
 כמו פועלתיך ולמדבר בעדו בקמץ התו ותוספת יוד בסוף כמו
 פועלותי ולנסתרים בצרי התו ותוספת הא בסגול ומם בסוף כמו
 פועלותיהם ולנמצאים בכף תסורת הא הנסתרים ולמדברים בעדם
 בשורק מושך בסוף כמו פועלותינו ולנסתרת בתוספת הא קמץ

בסוף

שמות הפעולים

בסוף כמו פועלותיה וּלְנִמְצָאוֹת בְּתוֹסֶפֶת יוֹד חֶרֶק וּבְכֶף שְׂוֹא
 בסוף כמו פועלותיה וּלְנִמְצָאוֹת בְּכֶף בְּסִגּוֹל וְנוֹן בְּסוֹף כְּמוֹ פוּעוֹלוֹתֶיךָ
 וּלְנִסְתְּרוֹת הָאֵל בְּמִקּוֹם כֶּף הַנִּמְצָאוֹת כְּמוֹ פוּעוֹלוֹתֶיהֶן אֵלֶּה הֵם דְּיוֹ
 שְׁמוֹת הַפּוּעוֹלִים : גַּם שְׁמוֹת הַפּוּעוֹלִים כְּמוֹ שְׂאֲמַרְנוּ וְכוּנּוּ בְעֵשֶׂר
 אֵלֶּה וּמִשְׁטָטִים כְּדִין הַפּוּעוֹלִים בְּשָׁנֵי צוּרוֹתֵיהֶם :

אָמַנְם שְׁמוֹת הַפּוּעוֹלִים בְּהִיּוֹתָם שְׂוִים לְמַדְבָּרִים בְּעֵרִם
 וּלְנִסְתְּרוֹת וּלְנִמְצָאוֹת נִמְצָאוּ עִם כָּל הַשָּׁנִים עֶשֶׂר

אך

בְּנוֹיִם : וְלִיחִיד הַנִּסְתֵּר דְּפַעְמִים תְּבֵא וְנִסְפָּרָה בְּסוֹף לְבַר וּבִזְרָה
 פַּעַם פֶּאֶה הַשְּׂרֵשׁ בְּקִמְצַ חֲטוֹף כְּמוֹ שְׁמָרוּ וּפַעַם בְּחֶרֶק כְּמוֹ גִּשְׁתוּ
 וּלְפַעְמִים תְּבֵא נִסְפָּרָה בְּאַחֲרוֹנָה הָאֵל בְּשׂוֹרֵק מוֹשֶׁךְ כְּמוֹ עֲשֵׂהוּ וְהוּאֵ
 נַח הַלְמֵר : וְלִיחִיד נִמְצָא גַם כִּן פַּעַם תְּבֵא הַפֶּאֶה בְּקִמְצַ חֲטוֹף כְּמוֹ

בְּשִׁכְבְּךָ וְאֵז הַכֶּף בְּקִמְצַ בְּסוֹף וּפַעַם לְנִקְבָה תְּבֵא הַפֶּאֶה בְּקִמְצַ רַחֲבֵי
 וְעֵין הַשְּׂרֵשׁ בְּחֲטוֹף קִמְצַ וְהַכֶּף בְּשׂוֹא כְּמוֹ לְגַאֲלֵךְ וּפַעַם אֵף לְזַכֵּר הַפֶּאֶה
 בְּחֶרֶק כְּמוֹ שִׁכְתָךְ שִׁבְתָךְ וּפַעַם תְּבֵא הַפֶּאֶה בְּשׂוֹא וְהָעֵין בְּקִמְצַ חֲטוֹף

כְּמוֹ רִדְפֵךְ וּכְשֶׁהַפֶּאֶה אֵף תְּבֵא בְּסִגּוֹל וְהָעֵין בְּקִמְצַ חֲטוֹף כְּמוֹ אֲמַרְךָ
 וּפַעַם בָּאָה הַפֶּאֶה בְּשׂוֹרֵק בְּשָׁנִים כְּמוֹ בְּקוֹמְךָ וּפַעַם בְּקִבּוּץ שְׁפָרְתִים
 כְּמוֹ בְּקִצְרֵךְ וּלְפַעְמִים בְּשׂוֹא וְהָעֵין בְּקִמְצַ רַחֲבֵי וְהַלְמֵד בְּחֲטוֹף קִמְצַ

וְהַכֶּף נִסְפָּרָה בְּקִמְצַ כְּמוֹ בְּאֵ מַלְכִים דְּיוֹנוֹ בְּשִׁמּוֹאֵל סִימֵן טוֹ לְמִשְׁחָךְ
 לְמַלְךְ וְהַתִּימָה עַל הַחֲבִיב בְּזֶה שְׁסַבֵּר שֶׁבֵא בְּחֵלּוֹף תְּנוּעוֹת הַקּוֹדֵם
 כִּי אֵין בְּזֶה חֵלּוֹף וְלֹא תְמוּרָה כִּי אִם פִּירוּד וְהַפְּרֵשׁ תְּנוּעוֹת :

וְלִיחִיד מְדַבֵּר כְּעוֹד בָּאָה הַפֶּאֶה בְּחֲטוֹף קִמְצַ כְּמוֹ כְּאֲמַרְי עֲכָרִי וּבְהִיּוֹת
 עֵין הַשְּׂרֵשׁ גְּרוּנִית תְּבֵא הַפֶּאֶה בְּקִמְצַ רַחֲבֵי וְהָעֵין בְּחֲטוֹף קִמְצַ כְּמוֹ בְּחֵרִי
 וּפַעְמִים תְּבֵא הַפֶּאֶה בְּקִמְצַ רַחֲבֵי וְהָעֵין בְּשׂוֹא כְּמוֹ יִרְדִי רִדְפִי וּלְפַעְמִים

כְּשִׁבְנוֹי הַמְקוֹר מוֹרָה עַל הַפּוּעוֹל תְּבֵא בְּתוֹסֶפֶת נוֹן בְּחֶרֶק מוֹשֶׁךְ יוֹד
 בְּסוֹף כְּמוֹ לְהַרְגִיעִי לְנַחֲמֵנִי וּלְפַעְמִים בָּאָה הַפֶּאֶה בְּחֶרֶק כְּמוֹ בְּשִׁבְרִי :
 וְלִרְבוֹי הַנִּסְתֵּר תְּבֵא הַפֶּאֶה בְּקִמְצַ חֲטוֹף כְּמוֹ בְּשִׁמְרֵם וּלְפַעְמִים בְּחֶרֶק
 כְּמוֹ בְּשִׁשְׁתֶּם : וְכִרְבוֹי הַנִּמְצָאוֹת תְּבֵא לְפַעְמִים הַפֶּאֶה בְּחֲטוֹף קִמְצַ
 כְּמוֹ בְּעִבְרָכֶם וּכְשֶׁהַפֶּאֶה גְּרוּנִית תְּבֵא בְּסִגּוֹל וְעֵין הַשְּׂרֵשׁ בְּחֲטוֹף קִמְצַ
 כְּמוֹ בְּאֲמַרְכֶם אֵו הַפֶּאֶה בְּקִמְצַ רַחֲבֵי וְהָעֵין בְּחֲטוֹף קְשָׁהֵינִי גְּרוּנִית כְּמוֹ

כנויי השמות

מאמכם ולפעמים אף כשאנינו גרונית כמו בקרבכם ודרבני
המדברים בעתם לפעמים תבא הפא בחטף קמץ כמו באכלנו
ולפעמים בתוך כמו בשבתנו ולגובה תיחידה הנסתרת הפא בחטף
קמץ כמו לעבדה ולשמרה והיא מפיק ובמצאת גם כן הפא בחטף
קמץ כמו עזבך ולרבוי הנסתרות תבא בס לפי ההקש הפא בחטף
קמץ ונון נוספת בסוף כמו פעלך ובשניים באה הפא בחלום והנון
בקמץ עם הא בסוף כמו באנה וכןתי הפא יוד לרתנה ו

ורבוי הנמצאות אף כי לא בא בהרנל תלשון אבל לפי ההקש אין
בינו ובין רבוי הנמצאים הזכרים כי אם שבארה בו נון במקום מס

בסוף ו

אלה

הם כנויי השמות אשר חשבו רבים מן המדקדקים
שהם באו תמורת מלות שלי שלך שלו שליך
שלה שלנו שלכם שלהם שלכן שלהן ולא נראו בעיני דבריותם כי
אלי היה כן יש לומר ששמושם נודד כי אין חכנוי אלא מגבול השם
הדבק בו וזה יש לו מבא גדול בשמות התארים ושמות הדוכרים
והדורכים בדרכם בזה אף בשאינם נודדים אבל בשמות הפועלים
והפעולים כשהכנוי הדבק בהם מורה אתי אתך אתו אתך אתה אתנו
אתכם אתם אתה אתו אתנה או לי לך לו ליה לנו לכם להם לכן להן
אז על הרב השמוש נודד כי אז על הרב יורה את הפעול או הקונרת
אשר לו הקנין וזה נראה אף לפי דברי האזמרים שהוראת הכנויים
שלי שלך וכו' עם כל זה אפשר שאין שמושם בודד אלא נודד
והטעם כי בלם מורים קנינים בערך אל קונייהם ולכן לפי דעתי
האומר סתם שהרכבת הקנין לנודדים טועת טעות מבואר כי אף
שהקנין לפעמים תורה אתו מלה או שמוש מלה או ענין שתורה עליו
אות השמוש הנודד להיות מוגבל בדבר אחר וזלחו כמו אלוה עושי
שהוא כמאמר אלוה עושה אתי שהוא שמוש נודד וראי אפשר לומר
שהרכבת אלוה עושי הרכבת שמוש בודד וכי טעם זה ההפך הוא
מפני כי בשמוש עושה אתי נשלמה חכנת המאמר והיא שהאלוה
עושה אתי אבל עושי כחו כח תיכה אחת מגבלת האלוה כאלו כל זה

כנויי השמות

מונח ראשון כי באמר אלוה עושי עדין לא נשלמה הזכרה עד אמר
 בתוך זמירות בלילה שזה הנוסף שהוא הספור הוא המונח השני
 אשר בו מחזור הנחת התורה ואז תהיה ההרכבה נודדת בצד מה
 בחזרת התורה וכן באמר יצחק בן אברהם שהוראתו יצחק שהוא
 בן אברהם והוא תדין לכל שאר הסמוכים אף כי אין כאן נודד גמור
 וכל זה צריך עיון בהתחלות העיוניות למלאכה הזאת אבל
 מסקנת הענין לפי דעתי ששמוש כל התרכבות הנזכרות הוא נודד
 בצד מצוי הנודד ואינו בודד גמור כי אין שמוש בודד סוחט כי אם
 בתרכבת שם ישר עם שם ישר או עם פעל מורה פעולת הפועל
 זולת שיונה רבה פעול חוץ הפועל והפעל עצמו או תהיה התרכבת
 שם ישר עם מה שכחו כח שם ישר באמרנו יום מתר שכחה כח
 התרכבת שם ישר עם שם ישר וזה די בכנויים דרך כלל עד שנודד
 בארבעה מיני התרכבה הנשארים הבנויים ואחרי בן נבאר תשלום
 פרטי הכנויים ודרכי התרכבות המאמרים עם תלוקי השמושים :

ונפתח

תחלה בתרכבת הצרוף שהוא בלשון העברים
 בשני דרכים התרכבת מלה מצרפת או התרכבת
 אות שכחה כח מלה מצרפת משל המלה יוסף אשר הוא שליט משל
 האות יוסף השליט כי היא מחודעת אשר בתיבת השליט כחה כחשתי
 מלות אשר הוא והנה התרכבת יוסף עם הא שבראש השליט היא
 התרכבת שמוש בודד מפני שכחם כח מונח אחר וכן גם כן התרכבת
 יוסף אשר אבל יוסף השליט או יוסף אשר הוא שליט התרכבתו
 נודדת כי כחה כח סאמר מורכב מן שם מונח ראשון ולמאמר בלתי
 נשלם מחובר עם מאמר נשלם כי יוסף מונח ראשון ולאשר שהוא
 יצוני לומר יוסף אשר מאמר בלתי נשלם מחובר עם הוא שליט
 שהוא מאמר נשלם והנה אשר הוא שליט התרכבתו התרכבת שמוש
 נודד במקצת כי בו חזרת התורה וזה די בזה :

ולכן

נאמר שהנאות במאמר אשר התרכבתו התרכבת
 הצרוף שיהיו בו המונח הראשון והמצטרף
 מסבכים דומים במספר ובסוג כי נאמר לומר אברהם העברי ולא

ואות

הרכבת ושמולש

ואות לומר אברהם העברים שאינם דומים במספר זה לא אברהם
העבריה כי אינם דומים בסוג כי אברהם זכר והעבריה לשון נקבה
ולא יאותו וכן לא יאות לומר אברהם אשר הם או אשר היא אך
אותה לנו לומר אברהם אשר הוא זה היא הרכבת הצירוף הנאות
לפי דרכי לשון העברים :

ובהרכבת

השאלה יאות שתפסים תיבת השאלה עם
התשובה בסוג ומספר גם כן ובמין השם
רצוני לומר ביושר ובנטוה כמו בשאלת מיומי החולכים בספר ואלה
שמות סימן ושתשאלה בלשון זכר וברבוי הישר וכן באה שם
דהתשובה לזה בנערינו ובקנינו בלך בבנינו ובבנותינו בצאנינו
ובבקרינו בלך פי חג וי לנו רצוני לומר מיהחולכים אנתנו בלך בין
שנהיה נערים בין שנהיה זקנים ועם כל הטף והמקנה והטעם פי חג
וילנו ולכן חבים אנו לחוג לפניו בכל מה שחנן לנו וכן הרגם
אנקלוס ארי חגא קדם וי לנא :

וכן

גם בהרכבת החלוק צריך שתהיה שמוש המחלק
והנתחלק דומה במספר וסוג כמו בנין בלם ש
שהבנים רבים זכרים וכן מלת פלם מורה רבים זכרים גם כן :

אמנם

בהרכבת המלות עם המונחים השמוש יפרד על
מספר מיני המלות אשר קדם זכרם בשער ה
הקודם וזה פי בהרכבת המלות המורות הגבלת הוראת השמות
והפעלים כמו ראובן לכוז אם והחבר בו הכניו צריך שישפסם עם
המונח בסוג ומספר ואם אין המלה מתחברת עם הכניו אז לא
יצטרך זה כרי שתיהם המאמר באות :

ואם

ההרכבת היא במלות המורות צדדי כח הוראותיהם
אותן בשני צדדים או מתברות מונחאל מונח בתוקח
או על הסדר וזנה המתברות בתוקח הן המתברות מונחים
מתחלפים נפרדים בעצמם מתחברים בענין שלישי כמו שמעון זלוי
אזים הוה תברה שמעון זלוי שהם נפרדים בעצמם מתחברים בענין
האחתה או תהינה מתברות מונחים מתחלפים נפרדים בעצמם

הרכבה ושמוש

ובענין שלישי המיוחס להם מתחברים בחבור המאמר לבר כמו יעקב
 או עשו וישב אלהים כי מלת או מתפרט בחוקר יעקב ועשו ה
 המתחלפים נפרדים בעצמם ובענין ישיבת האלהים המיוחס להם
 מתחברים בחבור המאמר המתחלק לבר כי אם אין האחד יושב א
 אלהים חברו יושב אלהים :

ואמנם

המתפרט על הסדר הנה תהינה על הסדר שמלת
 הטעם ודבקה בקודם או בנמשך או בשניהם
 המשל בזה אם ראובן חי אם בן קצת אדם מרגיש שמלת אם ודבקה
 בראובן שהוא הקודם ומלת אם בן דבקה בקצת אדם שהוא הנמשך
 בחיוב המאמר וכן כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו
 אחריו וגו' כי דבקה בפעל ידעתיו שהוא הנמשך המתחייב מן
 הקודם הדבק במלת למען שהוא אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו
 ושמו דרך יי לעשות צדקה ומשפט :

ואולם

אם המלות הן מורות דרכי נטיות כמו ביצחק
 יקרא לך זרע שהבית מורה דבר מה נמצא
 ביצחק ומטה יצחק לחלק אחרו וכן מיצחק מן יצחק כלומר בחלק
 יצחק ונאות זה כשהבית או המס או מלת מן מטה שם יצחק מהוראת
 ענינו הישר אל נוטה כפי מה שאות בלשון לפי הענין המכוון כאלו
 נכוין זה ואמרנו יצחק יקרא או כל יצחק יקרא היה בלתי נאות ה
 המאמר אל הפונת המכוונת אף כי הוא נאות אלו כיון כל יצחק :

ואם

ההרכבה תהיה הרכבת מלות מורות חקויי הנפש
 או לא יאות המאמר אלא כשהגבלת המלה
 בחקויה נאותה אל המונח המוגבל בחקוי ההוא כמו רזוי כל צמח
 שמלת רזוי המורה קריאת אוי נאות אל הצמח הנאנח ובהפך האח
 ראתה עינינו מלת האת המורה על השמחה נאותה אל מישרו אה
 את אשר קנה לראות :

וכהרכבת

הענינים הנאמרים מהמונח הראשון הבחורת
 בהיות המוגבל מונח שני דינו עם מגבילו כדון
 המונח הראשון בהרכבתו עם מלות הטעם ואם אינו מונח שני
 אלא

בהרכבה ושמוש

אלא פעל אז המגביל בשני דרכים או מה שדרכו להמצא פעם ושר
דפעם נוטה בדיו השמות כמו שמע ישראל כי בהרכבה הזאת יתחיל
פעל השמיעה שהוא המוגבל ולכן לא יאות זה המין כי אם כששם
המגביל מיוחד הפעל המוגבל בו ואם המגביל את הפעל מה שאין
דרכו להמצא פעם ושר ופעם נוטה כהגבלת תכונת הענינים
שתודנה המלות המגבילות או צדרי הוראותיהן כמו ותבא בלש
שמות בלש לא דחשה לעולם ותורה צד תכונת פעל הביאה
ותגבילהו

אבל

הרכבת השמות עם הפעלים הבודדת היא ההרכבה
אשר לפעלים הבודדים בשמושיהם אשר לא יעבירו
התגבלה אל מגביל אחר מגביל כמו שבארנו למעלה דרך פל
ועוד נפרט זה לפנים בעזרת האל

אבל

שמוש ההרכבה הנודדת העובר ממוגבל ראשון אל
מגביל שני וגביל המגביל את המוגבל הראשון
יתחלק ראשונה אל שמוש הרכבת ענינים ושמוש הרכבת פעלים

והנה

השמוש הנודד להרכבת הענינים הוא כשענין אחד
מגביל ענין מונח ראשונה בדרך שיוכל להיות המגביל
דאוי ומוכן להיות גם הוא מוגבל ממגביל אחר כמו אלהי ישראל
יאמן נא דברך כי שם ישראל מגביל שם אלהי והוא ענין מוגבל
מפעל יאמן כי זה הפעל לא יגביל שם אלהי סתם אלא אתו המקושר
אלהי ישראל ולכן נקרא שמוש אלהי ישראל שמוש ענינים נודד
מה שיתחלק אל שמוש הרכבת מלות עם שמות ואל הרכבת אותיות
עם שמות ושמוש סמיכות ושמוש הרכבת כנוי פעלים עם אותיות
ושמוש הרכבת כנוי עם אותיות ובסמיכות ומעתה נבאר

כל המינים האלה בפרטיהם

ונפתח

תחלה בהתחלות השמוש הבודד והנודד ושנית
בשמוש המלות וכל האותיות המשתרות ואחר
לדך למיני ההרכבות הבודדות והנודדות כפי מה שיאמר להחזק
הלשון והנה בשמוש הבודד המונח הראשון הוא התחלת השמוש

בהרכבה ושמוש

השני נתלה בו וחוזר אליו כי באמר לוט הלך פעל התליכה נתלה
וחוזר אל לוט ולוט התחלתו וכאלו יורה שתחולך הוא מתחיל עם
לוט כיון שאין בפועל התליכה דבר יוצא ממנו ומלוט ולכן נקרא
פועל כוזר ועומד :

ואולם

בשמוש הנזכר המונח הראשון נתלה בשני היוצא
ממנו ואינו חוזר אליו כי יש בפועל דבר יוצא ממנו
וזמן הפועל כי באמר ראובן אכל את הלחם פעל האכילה יוצא
מראובן שהוא התחלתו ואינו חוזר אליו אבל יעבור אל הלחם שהוא
הנאכל פעול בפועל האכילה ולכן אינם מתיחדים כי גם מתפרדים
ונבדלים ועל כן יש לחלק צדדי השמות ביחס אל הרפכתם כפי צדי
ההתאחד והתפרד ובהיות נכלע הפרש מה בין המתאחדים כמו
שנמצא נראה בין המתפרדים :

לכן והנה

ראוי לחלק צדדי נטיות השמות בהרכבה לפי צדי
הפירור וחזרות :
הנפרד מחברו בהרכבה לעולם הוא דתחלת
חברו או גבול מגביל אחרו כמו שבארנו כבר
בגדר הרפכת המאמר ולכן בהיות חזרות התחלה או גבול חנה
יהיה התחלה לבד או גבול מגביל לבד או התחלה וגבול יחד ואם הוא
התחלה לבד או הוא שם ישר לעולם והטעם כי השם במה שהוא
שם הוא מה שממנו נאצל כל הנאמר ועל זה נאמר שהשם הישר הוא
חזרות שהוא התחלה במאמר במה שהוא חזרות ואם
יהיה חזרות גבול לבד חנה בלשון העברים מחזיק לעולם חברתו
חברת הישר כמו שזרה על עצם הענין שהונח להורות עליו אך עם
זה מעורר התחלת הפועל ומגביל אותו ולכן שמושו אחר הפועל לפי
שמושו בהגבלה ויחס לו ראשונה ושמושו במה שהוא דתחלה
ויחס לו בשניות כי הפונה הראשונה בו להעיר על הפועל וזה הוא

בקריאה

בְּקִרְיָאָה לְבָד כִּמּוּ בִישְׁעֵיהָ סִימֵן מִגּוּ וְלֹא אֶתִי קִרְיָאָה יַעֲקֹב פִּי יִנְעֹת בִּי
יִשְׂרָאֵל יָחַד כִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל הֵם הַתְּחִלּוֹת הַקִּרְיָאָה וְהַיְגִיעָה בְּאֵלֹהִים
וּמִגְבִּילִים אֶת הָעֵרַת הַנְּבִיא הַמַּעֲרֹר אֶת הָעַם שְׁוֹרָה הוּא הַמְכַוֵּן

הַרְאֵשׁוֹן :

תֵּבֵא הוּא בְּרֵאשׁ הַשֵּׁם לְהוֹרֹת עַל הַקִּרְיָאָה

ולפעמים

וְהוֹעֵרָה כִּמּוּ הַצְּבִי יִשְׂרָאֵל :

יְהִיָּה הַזּוּלָּת הוּא אֲשֶׁר מִסְּמֵנוּ יְהִיָּה זּוּלָּת כִּמּוּ מִן הַתְּחִלָּת
וְנִכּוּל מֵה שְׁמֵן הַזּוּלָּת כִּמּוּ מִי יֵצֵא הַדְּבָר כִּי יִי הוּא הַתְּחִלָּת

עוד

פֶּעַל הַיְצִיאָה וּבְאֵמֹר הַדְּבָר יֵצֵא מִי הַדְּבָר הוּא הַתְּחִלָּת הַיְצִיאָה וְיִי
הוּא הַנְּבִיל הַמְּגִבִיל הַזּוּלָּת שִׁיֵּצֵא וְנִעֲשֶׂה מִסְּמֵנוּ :

והיות

הַיְחָס מֵהַזּוּלָּת יֵאָמֵר בְּשָׁנִים עֶשֶׂר צְדִידִים

וְהֵם הַנְּקִרְאִים שְׁמוּשֵׁי הַמָּם אֶצֶל מְדַקְדְּקֵי

הַלְשׁוֹן הַעֲבָרִית :

ראשונה

מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא הַחֶמֶד כִּמּוּ מִחֶמֶד קוֹרְצֵתִי :

וְשֵׁנִית מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא פּוֹעַל כִּמּוּ מִי אֵשֶׁה מִסְּכָלָת

כִּי לֹד לְכַדוּ יֵאוֹת פּוֹעַל כְּזֹה כִּי הוּא לְכַדוּ יֵתֵן טַהוֹר מִסְּמָא :

וְשְׁלִישִׁית מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא רִבֵּק אֶל הַסְּכָתָה כִּמּוּ רִכְבֵּי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת

מִבְּלִי בְּאֵי מוֹעֵד : וְרִבְעִית מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא הָעֵרֶךְ כִּמּוּ שְׁהֵם

יִזְכּוּ מְרוֹקָרִים מִתְּנוּבוֹת שְׁנֵי כְּלוּמֵר מִהָעֵרֶךְ תְּנוּבוֹת שְׁנֵי :

וְחֲמִשִּׁית מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא מְקוֹם הַתְּחִלָּת הַתְּנוּעָה וְהַתְּעִתָּק כִּמּוּ מִשֵּׁם

נִסְעוּ הַגְּרָגְדָה : וְשֵׁשִׁית מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא הַתְּחִלָּת זְמַן כִּמּוּ

מַעֲזֵלִים נִסְכְּתֵי מִרְאֵשׁ מְקַרְמֵי אֶרֶץ : וְשִׁבְעִית עַל הַזּוּלָּת שֶׁהוּא

חֵלֶק כִּמּוּ וְאֵל מִי מְקוֹדָשִׁים תִּפְנָה : וְשְׁמִינִית מִן הַזּוּלָּת אֲשֶׁר

עָלוּ וַתְּרוֹן כִּמּוּ טוֹב סַחְרָה מִסַּחֵר כֶּסֶף וּמִחֶרֶץ תִּבּוֹאָתָה :

וְחֲשִׁיעִית מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא מְחֻזָּק כִּמּוּ מִמֶּךְ הַכֹּל זֶה הוּא הַקְּנִיז אֲשֶׁר

אָמַר הָאֵפוֹד לֹא תִקְנִיז שֶׁהוּא לְמִי שֶׁנִּתֵּן הַנְּקִנָּה שֶׁתּוֹרָה עָלוּ הַלְּמֵד

כִּמּוּ שֶׁהִכִּין הַחֹכֵם מִדְּבָרָיו וְהַשִּׁיג כְּנִגְדוּ מִבְּלִי הַשְּׁגָחָה :

וְעִשְׂרִית הוּא מִן הַזּוּלָּת שֶׁהוּא נִפְרָד מִהַפְּעַל אֲשֶׁר הַחֹכֵם קָרָא אֹתוֹ

בְּמְקוֹם מִן מוֹפְשֵׁט מִשְׁמוֹשׁ אַחֵר כִּמּוּ וְאֵל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִינָתִי :

בשמושי הלמד

ואחת עשרה הוא מן הזולת שהוא התמורה כמו מקול מחצעים שם
ישתים עשרה מן הזולת שהוא הער המיוחד
כמו שאנתי מנהמת לבי אלה הם שמושי המם שהוא שמוש הזורה

על הדרך השנית

דעוד

שלושית יהיה הזולת שלו רצוני לומר שהוא החלחל
שלה נקנה זולתה או שהוא גבול שנקנה לו הנתלה
בו מה שיעשה בשמוש אורת לומר בלשון העברים משל הראשון
לבנימין נתן משל השני עשה לד

השעה עשר צדדים כמספר שמושי הלמד :

הראשון

להורות על הקנין שמתווק ותופש הקונה כמו
לוי הארץ והשני על הקנין שקונה האדם
כמו יי אלהים נתן לוי לשון לימודים : והשלישי במקום בשביל
כמו בבראשית סימן כו ואשר דבר לוי שפירש רש"י לצרכי כמו עליו
וכן בסמן כ אמרי לוי אחי הוא שתרגם אונקלוס אמרי עליו וכן בסמן
כו וישאלו אנשי המקום לאשתו תרגם אונקלוס ושאלו אינשי אתרא
על עיסק איתתיה : ולכן אין לתמוה על מה שכתב רש"י כי כל לו
ולו זולתם הסמוכים אצל דבור מפורשים בלשון על ותרגום שלהן
עלי ערוהו ערוהו שאין נופל אצל דבור לשון לוי וזו זולתם אלא אלו
אליו אלהם ותרגומו עמי עמיה עמחון אבל אצל אמירה נופל לוי וזו
זולתם ער כאן לשונו כי הוא זל לא אמר שלא ימצא אצל אמירה לוי
שפירושו בשבילי אלא שאין לו אצל רבוה שפירושו אלי כמו שהוא
נמצא אצל אמירה ולכן אין צורך לדחוק החביב שכתב שלא אמר
זה רש"י אלא על הדבור הנכבואי לא על הדבור המוחש ואין נראין
דבריו שהרי אין הפרש בנוי הלשון בין הדבור הנכבואי והראוי לחוש
כל אדם : והדרך הרביעי ואמר על מה שאליו ושתנת
המשתנה כמו והיו רדם ביבשת והיה לכנים ופתחו תרבותם לאתים
ותניתותיהם למזמות אף כי החביב ספב החמר שממנו השני עם
מה שאליו ושתנתה ולא ראיתי הכרח לדבריו ואפשר שמזה המין
יהיה מה שכתוב במשלי סימן נכ פתח וגתלים ועצים לאיש ואיש

מדינים להרחיק רוב שפירושו שהפחם עשוי ומוכן לגתלים ועצים
לאש ואיש מדינים להרחיק רוב ואין זה שמוש החמר כמו שספר
החביב שהרי איש מדינים שבא לדומה אינו חמר להרחיק רוב וכן
נראה ממה שהרגם רבי יוסף טרסקל לגומרו וקיסו לנורא וגברא
ותירגא מתרחי כהותא וכן רש"י פירש פחם לגתלים ועצים
לאש ואיש מדינים עשוי להרחיק רוב ועוד ויכיה על זאת כי לא
תרגם ועצים ואע"פ שהיה תרגום עצים סתם אלא וקיסו שהיה
העצים הקטנים שמדליקין בהם את המזורה והחמשי
לצרוף כמו לשמרך מאשת רע משלו סימן ו דמתרגמינן דהנטרין
מן איתתא בישתא ולפי זה הו"א דבכ בצרופו אל הכרחוב בסוף
הפסוק הקודם שאמר ודרך חיים תוכחות מוסר לשמורך וגו'
דמתרגמינן ואורחא דחיי מסכנותא ומדותא דתנטרין וגו' וכן
הודיענו העניות והיסורין הם דרך חיים ששומרים מן האשה הרעה
כי אין הפצה בעוני ויסורין כי אם בעושה וגבורה חיל למלאכה
תאוה שהיא בעיה פרוצה אין לה חוסה והשני להורות
על התכלית כמו בבראשית סימן א והי מאורות בקיע השמים
להבדיל בין היום ובין הלילה והשביעי במקום על כמו
בשמואל סימן ה דגון נופל לפניו ומתרגמינן דגון רמי על אפוחי
וכן זכורין לחוף ימים ומתרגמינן זכורין על ספר ימא

והשמיני בא במקום סם חזמן או המקום כמו בבראשית סימן כא
ואולם לוי שם העיר לראשונה ומתרגמינן וברם לוי שמא דקרה
מלקרמין והמיון המקום יובא לבמה אשר בגבעון וירושלם כמו מן
הבמה והתשיעי בא תסורח בית כמו במזמור סח לרקמות
תובל ומתרגמינן בלבושיהון ציורין וקרכון קורבניהון והתשיעי
במקום את מזרח הפעול כמו בירמיה סימן ס ויקח רב
שבחים לירמיהו שהוא כמו את ירמיהו והאחד עשר להורות
על העתיד כמו בבראשית סימן ז כי לימים עוד שבעה ומתרגמינן
ארי לזמן יומין עוד שבעה והשנים עשר להורות על תכינת
תירב כמו לבטח תושבינו והשלושה עשר לחזור ענין כמו

וכעצם

בשמוש הבית

וכעצם השמים לטוהר שפירושו לענין הטהרה וכן כדבש למחוק
לענין המתקנות וְהָאֵר בָּעֵה עֶשֶׂר לְהוֹרוֹת עַל הַחֹמֶר כְּמוֹ כֵּל
הַכֵּלִים לְזוּחַב וּלְכֶסֶף וְהַחֲמֶשֶׁת עֶשֶׂר לְחֵלֶק הַחֵלֶק מִן הַכֵּל כְּמוֹ
וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לְעוֹף וּלְבַהֲמָה וְ
הַשֵּׁשֶׁת עֶשֶׂר בְּמִקּוֹם תְּסוּרָה כְּמוֹ וְתָתִי לָהֶם הַלְבָנָה לְאַבְן וְהַחֲמֶשֶׁת
הֵיחָד לָהֶם לְחֹמֶר שְׁפִירוֹשֵׁם תְּסוּרָת אֶבֶן וְתְּסוּרָת חֹמֶר וְ
הַשְּׁבַע עֶשֶׂר בְּמִקּוֹם עַד כְּמוֹ וַיֵּצֵר לְאַמְנוֹן לְהַחֲחִלוֹת כְּמוֹ עוֹ
הַחֲחִלוֹת וְהַשְּׁמֹנֶה עֶשֶׂר בֵּא לְשִׁבְעָה כְּמוֹ לְהוֹרָה וְלְהַעֲוִיָּה וְ
הַתְּשַׁע עֶשֶׂר בְּמִקּוֹם הָא הַחוֹדְעָה כְּמוֹ אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ נִשְׁעָן עַל יָדוֹ
שְׁפִירוֹשׁוֹ הַמֶּלֶךְ וְאַלֶּה הֵם שְׁמוֹשֵׁי הַחֹמֶר אֵף שְׁאִין כֵּלִים מוֹרִים קִנְיָן
אֵךְ יִמְנָם לְפִי שְׁבוּרָבִים וְיִרְוֹ קִנְיָן וְאֲשֶׁר לֹא יִרְוֹ קִנְיָן וְלֹא צֹד מִצְדוֹ
וְהַקִּנְיָן אֵינוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּם אֲלֵא בְּמִקּוֹמָם לְכֹן זְכַרְנוּ כֵּלִים כְּפֶתַח בְּזֵרָה
הַדְרָךְ הַשְּׁלִישִׁי בְּשִׁמוֹשֵׁי הַקִּנְיָן וְ

ובשמוש

הַרְבִּיעִי יִהְיֶה הַזּוֹלָת אֲשֶׁר בּוֹ הַזּוֹלָת רָל שֶׁהוּא
הַחֲחִלָּה שְׁבַת הַזּוֹלָת אוֹ שְׁחֵוֹה גְבוּל שְׁבַד
נִתְּלָה הַזּוֹלָת וְהַעֲבָרִים הַנִּיחֻו אוֹת הַבַּיִת לְזֶה הַשְּׁמוֹשׁ וְגַם זֶה יִפְרָר
לְעֵשֶׂרָה צְדוּדִים וְ

הראשון

לְהוֹרוֹת הַחֹמֶר כְּמוֹ לְעֵשׂוֹת בְּזוּחַב וּבְכֶסֶף
וּבְנַחֲשֵׁת וְזֶה דַּעַת בֶּן עֲזָרָה בְּאַמְרוֹ
בְּמִרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת בַּיִת בְּמִרְאוֹת בְּמִקּוֹם מִם רְצָה לִזְמַר בְּמִקּוֹם
וְהַחֹמֶר שְׁתוּרָה עָלָיו הָמָם בְּאַחַת מִחוֹרְאוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב לְמַעַל
הַשְּׁנַיִ לְהוֹרוֹת הַכֵּלִי כְּמוֹ הַלְלוּהוּ בְּתַקַּע שׁוֹפָר הַשְּׁלִישִׁי
לְהוֹרוֹת זְמַן כְּמוֹ בְּהַחֲלֵל עַל יוֹן גּוֹיִם וְהַרְבִּיעִי בְּמִקּוֹם עִם כְּמוֹ
בְּסֶפֶר בְּמִדְרַב סִינִי הִרְק אֵךְ בְּמִשָּׁה סִימָן יֵב דִּמְתַּרְגְּמִינֵן הַלְלוּ
בָּרִם עִם מִשָּׁה סִלִּיל וְהַחֲמֶשֶׁת לְהוֹרוֹת עַל מִקּוֹם הַעֲמִידָה כְּמוֹ
וַיִּסְפָּא הָיָה בְּמִצְרַיִם וְהַשְּׁשִׁי לְהוֹרוֹת אֲמָצַע הַתְּנוּעָה כְּמוֹ
אֲנָכִי בְּדָרְךְ נַחְנוּ יְיָ וְהַשְּׁבִיעִי לְהוֹרוֹת הַעֶרְךְ וְדָמֵי הַשְּׁוֹוִי כְּמוֹ
בְּכֶסֶף מֵלֵא יִתְנַנֵּה וְכֵן וְעַבְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַשָּׁה וְהַשְּׁמִינִי
לְחֵלֶק כְּמוֹ וְהַנּוֹרָרָה בְּבֶשֶׂר וּבְלֶחֶם וְ

התשיעי

בשמושי הבית

התשיעי במקום הא התורעה כמו בשמחת בקציר ביתו כשמחת
בקציר מורה הסמיכות ולכן לא היה להניח שמוש בית במיכה
הסמוכה כי אם על זה הצד כלומר כשמחת הקציר :

הצד

העשירי להורות הענין הקרוב הסמוך כמו ויכל
אלהים ביום השביעי שפירושו סמוך ליום
השביעי אליבא דרבי שמעון דאמר בשר ודם שאינו יודע עתיו
ורגעיו צריך להוסיף מחול על קדש הקבה שיודע עתיו ורגעיו נכנס
בו כחוט השערה ונראה כאלו בלח בו ביום זה לך עשרה צדי
שמוש בית :

אד

אמנם לפעמים תחטרנה הבית והלמד והן מוכנות
לפי הענין כמו אם בית אישה נדרה כלומר בבית
ויבאו ירושלם כלומר לירושלם ולפעמים תבא האחת במקום
הכרתה רצוני לומר היא במקום למד כי כל מלה שצריכה למד
בתחלה הטיל לה הוא בסופה כמו וילך חרנה שהוא כמו וילך לתרוץ

והדרך

החמשי הוא מה שאותו הוזלת או שהוא התחלה
שאותו הוא הוזלת או שהוא גבול שאל עצמות
אתו נתלה הוזלת והוא גבול הנודד באמת כי הוא הפועל המגביל
באמת פועל הפועל ועליו יעבור כמו ראובן למד את האוכלים לחם
הרי את הורה על פעולי הלימוד אשר עליהם יעבור פועל הלימוד
כי גם האוכלים יגבילים מלת את הלחם שהוא מגביל פועל האכילה
והנה שם האוכלים התחלה לזה הגבול וגבול מגביל פועל הלימוד
האלך חמשה דרכי השמוש בנשיות השמות אשר הארבעה
הראשונים הוא באותיות והאחרון במלת הטעם לבר :

וגם

לארבעה הראשונים יש מלות הטעם מיוחדות משמות
בהוראה לאותיות שזכרנו וזה כי במקום חמס תבא
מלה פשוטה שהוא מן ושתים מורכבות כמו שלי שלך שלי
שליך שלה שלנו שלכם שלכן שלהן שהן מורכבות מן השין שהוא
מקום אשר ומלת לוי ורך וכולי או כמו ממני ממך ממנו ממך ממנה
ממנו מהם מכן מהן ולפעמים בתוספת הא בסוף מהנה שהן
מורכבות

בשמושי הכף והשין

מורכבות ממלת מעם והיא סיבת השתי ממין ברבן ומאזותיות
הכננים שכתבנו בכנויי השמות ובמקום הלמד תבא לידך לו לנו
לכם להם ליד לה לכן להן גם מלת אל ומורכביה שהם אלי אליך
אליו אליו אליכם אליהם אליך אליה אליהן או עלי עליך עליו עליה
עליכם עליהם עליך עליה עליהן או מלת בעבור או בשביל
ומורכביותם ותמורת הבית במלות הטעם על הרב הן כי כך בו
בנו ככם בהם כך בה ככן בהן אף כי לפעמים אפשר שנאמר שתבא
תמורת על וכיוצא בה כפי מה שכתבנו בשמושיות

אלה

הם שמושי האזותיות אשר להם טבא בהרפכת המאמר
ואמנם האזותיות המשמשות לרבו ולזכר ולנקבות
ולמדבר בעדו ולנמצא ולנסתר ולערוך ולשמוש שם הפעל הגה
כבר התבארו במקצת בשערים הקודמים ואין תמורתן מלת
טעם זולת מה שכתבנו פה כי אם תמורת הכף לכו שבמקומה מלת
כמו ומלת כנון המשל בזה כי כמוך כפרעה כמו פרעה

אמנם

האזותיות המשרתות הנשארות ודיניתן כבר בארנו
מקצתם בשערים הקודמים זולת שמושי הכף והשין
וההא והאלף וחיוור ותמו והגון ותנו בפרטי דיניהם ואף שהרבה
מהם ראויים לנפרדים אחרנו לכתוב אתם ער כה כדי לחבר כל
כללי השמוש בשער אחד ולכן נגיה להן סימן ונפרש ארזן על פי
סימניהן והוא כשה איתנו ונתחיל אם כן מן הכף ונאמר

והנה

שמושי הכף בהיותה בראש לשני ענינים כי לפעמים
תבא לדמות דמיון גמור באמת ולפעמים תבא לדמות
בחסרון בלא צמצום וכיון משל הראשון ככל אשר אני מראה אהך
בזה משל השני בתצות הלילה כדברים האלה כמעט וגרים בה ויהי
כמחריש

והנה

לפעמים יהיה הדמיון מפאת אחד הדומים ואז תבא
הכף בראש אחד כנון אפרים ומנשה כך אובן
ושמעון יהיו לו ולפעמים יהיה הדמיון מפאת שני הדומים יחד ואז
תבא כף בראש כל הדומים כמו פעמי בעמך פסוסי כסוסך

ושמוש

לשון

ושמוש

השיון בהיותה בראש הוא אחר לכו שהוא שמוש
 הצרוף כי תבא במקום אשר כמו שכבר לו שני
 אלו ויעל הרב תהיה נקודה בסגול אך לפעמים תבא בפתח כמו
 שקמתי ובורה ואחת באה בקמץ שאתה מרבר עמי ואהרת בשווא
 שהם בהמה :

ואולם

הוא שמושית תשעה הראשון כי לפעמים תבא הא
 בראש התיבה כשהיא נקודה בפתח או בקמץ או
 בסגול להורעת הענין שתורה התיבה שנפרה עליה בראשה ותהיה
 הזראתה אשר הוא או אשר היא וכאן בהרפכה בדרך נוטריקון
 חסר אשר כי באמר רווח האדם העולה היא למעלה פירושו רווח מי
 שהוא אדם אשר הוא עולה למעלה ולזה נשתבש רבידור קמחי
 והחכיב עמו באמר כי ההין הללו כשהן על עבר תורנית אשר לכו
 כמו הנאה ליעקב מצרים פירושו אשר באה ליעקב ולפי דעתי
 פירושו האמתי אשר היא באה ואין בזה הפרש בין השמות והפעלים
 משל הנאה בפתח ואחרית דגש שהוא על הרב הצדיק אבר ואשר
 אין אחרית דגש כמו הברכה אחת ומשל הנאה בקמץ והיא
 כשמתא אחרית אחת מאותיות הרפיון כמו העולה היא תרך כך
 אך לפעמים גם כשאחרית אות גרזנית תבא בפתח כמו העבר
 העברי ועל המעט תבא בסגול כמו מי כהתחכם :

והשמוש

השני הוא שתבא ההא בראש התיבה להורות
 על הספק וזה יהיה דרך תוספת או דרך שאלה
 בין בראש השמות בין בראש הפעלים בין בראש מלות המעט משל
 השמות הבת תשעים משל הפעל המלוך המלוך משל המלה
 האם אין עזרתי כי ואם תבא אחרית אות גרזנית תנקד בפתח
 גדול וזה על הרב כמו האיש כמוני ואם אין אחרית אות גרזנית תבא
 בחטף פתח כמו השמע עם ולפעמים באות גרזנית תבא בסגול כמו
 האמור אך כשהספק במקום שאלה אם אחרית ההא תבא אות
 נקודה בשווא נע אף כשאינה גרזנית תבא ההא בפתח גדול כמו
 השמנה היא הבמתנים ולכן אמר בן עזרא שזה להא התוספת כי הוא

בשמושי האלה

לא הפרש בין הא התימת להא השאלה וכן גם כן כשתבא ההא
 על יוד נקודה בשוא תבא ההא בפתח גדול והיוד תשוב נחיה כמו
 הידעתם את לכן והשמוש השלישי הוא שמוש הקיום והוא
 בראש מלת לא כמו הלא או בראש תיבות אחרות כמו הנגלה נגליתי
 והרביעי הוא שמוש הקריאה כמו הדור אתם ראו והשמוש
 החמישי כשתבא בראש להורות על סצוי חלק השון אשר נגזרת
 ממנו התיבה הזויה או הדומה לה כמו המורה שבאה ההא להורות
 שזה השם נגזר או דומה אל הנגזר מן ההפעל וכן אש המסים ההא
 דומה למה שנגזר מן ההפעל ומן השמוש הזה הוא המורה על
 החבנין דצוני לומר ההפעל או ההפעל בראשם גם בצווי הנפעל
 כמו הנבא בן אדם ובמקורו כמו בהגלות וכבנין התפעל שפל אלה
 נוספי הוא בראשם כמו שכתבנו למעלה והשמוש השלישי שתבא
 להורות על סוג הנקבה בין בשמות כמו מנחה בין בפעלים נחה
 שקטה שככה ואז מלעיל והשמוש השביעי כשתבא בסוף
 במפיק להורות על כנוי הנקבה כמו והשקה והשמוש השמיני
 כשתבא בסוף במקום לומר בראש כמו וירך חרנה לחרן והשמוש
 השמושי התשיעי כשתבא בסוף לרבו צורות הפעלים כמו אשמע

אשמעה מה ידבר האלה

ושמושי

האלף הם בשני דרכים הדרך הראשון
 בא בראש פעלי העתיד להורות המדבר
 השני בא באמצע התיבה להות נמשך
 להכרת תנועת האות הקודמת וזאת סגולה מיוחדת לאלף שהיא
 נמשכת לכל הנקודות וזולת השורק גדול המשל בזה כי היא
 תמשך אל הפתח כמו ואוריד כאביר יושבים ואל סגול כמו פלא
 ואל קמץ כמו וקאם שאון ואל צרו כמו ראש ואל חירק כמו
 ראשון ועם הולם כמו ראש ועם קבוץ שפתים כמו מסעף פארה
 וכן יש לה סגולה בנח ובהסתר ובחסרון ובתוספת כי לפעמים אלף
 המדבר בעדו נחה כמו בג מלכים סימן יא ואענה את זרע דוד
 ופעמים נסתרת כמו אמר אלי אל העלני בחצי ימי שדינו אאמר

וכן באמצע התוכה כמו שריתוך לטוב שדינו שאריתוך וּלְפַעְמִים
חסרה בבנין הפעיל כמו שקר מזין וכרגיש מלפנו מברכות ארץ
וּלְפַעְמִים באה נוספת בראש השמות על האותיות השרשיות כמו
אזרוע אכן וכן באמצע הפעלים כמו והאזניתו נהרות :

ושמושי

הוור הם שכעה האחד לנסתר העמיד בין וחיו
בין רבים כמו יגיד יגור ועל המעט גם לנקבות

תרבות כמו וישרנה הפרור ולפי דעתי הוור מורה על הערתיו
והוספת הנזק הוא בסוף יורה על הנקבה וְהַשְׁנִי כִּי תִבֵּא

בסוף העבר להורות המדבר בערו כמו שמרתי וכן בשם הפעל כמו
טובתו או עם תוספת נזק קודמת אליה כמו לשרתני :

והשרשיו כי תבא בסוף הצווי להורות על הנקבה היחידה כמו עורי
לכשי וְהַרְבִּיעִי בְּסוֹף הַתִּיבָה בְּסִמְכוֹת לְהוֹרוֹת עַל רִבּוּי

הזכרים כמו דברי אגור וּלְפַעְמִים בְּלִי סְמִיכוֹת כְּמוֹ לְנִבְיֵי מִלְכִּים
וְהַחֲמִישִׁי כִּי לְפַעְמִים תִּבֵּא בְּסוֹף הַשְּׂמוֹת לְאוֹת הַיּוֹתֵם תְּאָרִים

בין שותיו שסות הפועלים כמו שכני או שמוח מתים כמו ראובני
ולפי דעתי לוח המין תפנס בשתיא נוספת בסוף הפעלים כמו אוחבתו

לדוש שחוא לאות תאר פעל אהבת הרישון וְהַשְׁשִׁי כִּשְׂתֵּבָא
בסוף מלות הטעם כי לפעמים תבא להורות צר ענין המלה כמו

זולתי כלב בלתי טהור כי הוור תורה צד ההפרדה והשליחה וּלְפַעְמִים
על המדבר בערו כמו אלהים זולתי ומשיע אין בלתי :

והשביעי כשתבא כפולה עם כף מפקת באמצע האתרוג להורות
לכח הנקבה והקודמת לפעמים להורות רבוי הענין כמו למנותיכי

וּלְפַעְמִים בְּרֵא רִבּוּי כְּמוֹ עַלְיָכִי וְסִגּוּלָתָהּ הוּא הַחֲסִדוֹן כִּי
נמצאה חסדה בכל צווינתי רפה יוד כמו שכ דע וכן לפי רוב

המדקדקים במלת וְחִמְרָת אֲשֶׁר בְּפִסּוּק עֵי וְחִמְרָת יַד שְׂדֵינוּ וְחִמְרָצ
וכן תרגם אנקלוס תוקפי ותושבתי וראתם היא היות הריש בקמץ

ואלו היתה תיבה סמוכה לחברתה היתה בפתח וכן בשמואל שהוא
א מלכים סימן כו כתוב נתגד יי היום ביד שתיוד בקמץ והוא לפי

דעת אלה חסר יוד שדינו בידי וכן תרגם שם ויגדן דמסרן יי וימא
דין

בשמושי חזיר

דין בדין אכל רשעי מיאן זה וסבר שמלת זמרת סמוכה לחיבת
השם ודחקו לזה נקוד עזי כי אלו היתה חזיר יוד תכנוי היתה
העין בשורק כי כל תיבה בת שתי אותיות הנקודה מלא פוסם פשהיא
מארכת באות שלישית ואין השנית בשווא בחטף רצונו לומר לפי
דעתי שאין מלא פוסם הקמץ מתחת חטיפת השווא הבא אחריו
הראשונה נקודה בשורק כמו עז עזי חק חקי והאמת כי בזה
מצאנו עזר לרשימן התרגום ירושלמי שמתרגם תוקפן ורוב תושבתן
דחיל כל עלמא וי אך אמנם נראה שהירושלמי חשש על קמץ
הרשי ולכן תרגם זמרת מוכרת ולא כן רשוי שכתב שהוא רבוק
לחיבת השם כמו לעזרת השם ויש לומר שרשוי לא חשש לקמץ
הרשי כי אין זה הכרח ברקדוק אף על פי שהוא סמוך וכן נראה גם
דעת רבי דוד קמחי בפירושו שמואל בפירוש ביד שכתב שם ויתכן
לפרש ביד סמוך ואף על פי שהוא קמוץ והנסמך חסר ופירושו ביד
אחר מאנשי והטעם לפי דעתי מפני שלפעמים לדעת כל
המרקקים בסמיכות בא קמץ תמורת פתח כמו שכתבנו בתמורת
הנקודות ולכן נראה רבוי רשוי מדבריהם שהוא זל יש לו להשיב על
טענתם ולהם אין דרך לתרץ ולהשיב לטענתו עליהם במלת עזי

ושמושי

התו באו לפעמים בראש התיבה ולפעמים
בסוף ולפעמים בראש ובסוף יחד בראש
לשלישה שמושים האחד בפעל העתיד להורות נכח חזקר ביחיד כמו
תדבר וברבים כמו תדברו והשני להורות הנקבה היחידה
לנכח תדברי ולנסתרת תדבר ולרבות לנכח ולנסתרות תדברנה
והשלישי בשמות להורות שהם נגזרים מפעלים כמו תקומה תרומה
תנופה תמונה ובסוף באה לשלישה שמושים הראשון
בעבר בלא תוספת אות אחרת לנכח חזקר בקמץ התו ולנכח הנקבה
בשווא התו כמו שמרת שמרת ובהוספת מס לנכח רבוי הזכרים כמו
דברתם ולנכח הנקבות בהוספת נון כמו פקדתן והשני בשמות
להורות רבוי הנקבות בתלים באות הקודמת אל התו כמו עומדות
חוצות שלמות והשלישי להורות על הנקבה או על סמיכותה

וחה בין

בשמושי הנזון

וזה בין למי שלא ושתנו בקמיכות כמו הולכת גברת בין למשתנים
כמו נחלת יי אלא שיש הפרש במשתנים בין רקסוך והמוכרת כי
נקודת האות הקודמת אל התו תבא על הרב בסוך בפתח כמו מכת
חרב ובמוכרת בקמץ כמו מכת בלתי סרה ובראש וסוף השמות
הנגזרים מפעלים כמו מפארה תלבושת הראשונה להורות גזרתם
ובסוף לאות הנקבה וסגולה התו הוא רהסרון כי לפעמים
כשתחבר תו השרש עם תו הנכח או המדבר בעדו מחסר תו
השרש ותבא תו האות ברגש כמו והמתה ושחתה ומתי ושחתה

ושמושי

הנזון גם כן יש מהם בראש התיבת ומהם בסופה
בראש לשני ענינים והאחד בפעלי הערזיד כמו
נעשה ונשמע והשני להוראת בנין נפעל כמו נכסף נכספת נשאל
נשאלת ובסוף לפעמים בלא תוספת אות אחרת ולפעמים בתוספת
בלא תוספת לדעת רב הקדמונים באה לשני ענינים האחד להורות
היחידה נקבה נמצאת בעתיד כמו תתחמקין מדבקין והשני
כשהיא נוספת ללא ענין סרה לרבו הנכח כמו תלכזן תשסרון
ובמקור כמו לחתן לאבדן ובעבר אקון ודעון ובשמות הרגורים
זכרון יתרון ובתארים קדסון סלחן ולפי דעתי בהמצאה בכל
שני אלה טעם אחד כי נכח הנקבה בעתיד תורהו התו הקודמת אף
בלא נזן כמו מעבורי אך אמנם הנזון הבאה בסוף היא להורות
קבע הפעל או הענין שתורה עליו אתה דהתיבה שבה הנזון כי נזן
מדבקין תורה קבע חזק מדבק ובאבדן קבע פעל האבידור
ותשסרון קבע השמירה וידעון קבע פעל הודיעה וזכרון קבע הזכר
נקדסון וסלחן קבע שלמות חזק תאר הקדימה והסליחה
ובבאה בתוספת באה בארבעה דרכים הראשון בתוספת הא
באחרונה לנקבה היחידה בכנוי במפויק ובברבור בלעדיו כמו
הרמסנה תרמסנה תשלחנה והשני בתוספת הא וו להורות על
כנוי הזכר יחיד נסתר כמו יסוכבנהו יצרנהו ארוסמנהו
והשלישי בתוספת וזו להורות כנוי המדבר בעדו כמו ישמרני
והרביעי בתוספת וו ובדגש לכנוי היחיד הנסתר כמו אראנו ואז עין

בשמושי הווי

הפעל כמגול ובל וזגש וצרי עין והפעל לכוני דרובים והמזכרים
בעתם כמו אלהים ויננו ויברכנו ויצא מזה הכלל מלת סמנו שהיא
שמה ברגש הנון וסגולת המס הסמוכה לה בין ליחוד הנקטר בין לרבו
המדברים בעתם

ושמושי

הווי הם השעיה הראשון הוא לקשור ולהפרי
בין השמות כמו זהב וכסף ונחשת וכין
הפעלים כמו ויאכל וישת ויקם וילך ויבן עשו זאת והבכרה ובין
המאמרים כמו ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והביאתי
אתכם וווי זה השמוש קראו המדקדקים וווי העטף והשתפול בין
השמות לפעמים תבא בין כל שם ושם ולפעמים אחר שנים או שלשת
או ארבעה שמות כמו ראובן שמעון לוי ויהודה שני ויהודה מחברת
כל השמות הקודמים האחד עם חברו וזה יקרה בג דרכים האחר בין
השנים כמו במשלים שזכרנו והשני בשחקודם קל והמאוחח חמור
כמו נושא עון ופשע שהמדרין קשים מן העונות שהם הורונות ומדה
זו קראו חכמים וז אף זו והשלישי בשחקודם חמור והמאוחח קל כמו
נושא עון ופשע וחטאיה כי החטאיה שהן השגות קלות מן
הפשעים שהם המדרים ומדה זו קראו רבותינו ז"ל זו ואין צורך לומר
זו הרי שלשה דרכים אלה הם לוו העטף לכהן ואינם מינים נבדלים
ממנה כמו שהשנו רבים מן המדקדקים והשמוש השני הוא
שמוש ההפוך וזה בשני דרכים כמו שכתבנו בשער החמשי או
להורות החברות הדרכת העבר עם העתיה כשהתחברה בעבר
כמו וראה הכהן שפירושו שתתעה ראית הכהן בעתיד כבר עוברת
מקורם ואז הפעל ההוא לעולם מלרע והווי על הרוב בשוא אלא עם
אותיות בוטף כי אז היא בשורק כמו ובנו בני נבר חוסותיך
ותצא מזה הכלל בשתפא יוד נקודה בשוא בע כמו ואתם כי יצא הווי
תנקר בחירק והיוד תשוב גחה ונאמר ויצאתם והנה אתן לך
פל לחפיר וו העטף חנופלת על העבר מן והפוכית כי כשהעבר
מלרע אף בלא וו אז ההפרש הוא לפי הענין כי אין ההפרש בין וו
פעל ועשה ובין וראה תכתיב ותיראשמה עטף והשגות הפוכית וכן

כשהעבר

בשמושהו

בשהעבר מלעול עם דיון ובלתו כמו שבתי זקנתי ושכתי אבל
בשהעבר מלעול והנו מחזירנו מלרע או לעולם היא הפוכית כמו
ושלחתי כי שלחתי מלעול וכן ושכתי בשלום שהעבר שכתי אף כי
לפי דעת רבים יצאו מזה הכלל רבים אשר הונו בם הפוכית ועדין הם
מלעיל כמו וזכחת פסח ואמרתי ללא עמי אתה ונתתי להאת
כרמית וזולתם ורפי דעמי הוראות העתיד המהופך שמים אחת
שהתיה בעתיד עשית הפעל ככה עזברתו כמו שאמרנו למעלה על
דראה ואו היא מלרע והשנית שהתירה בעתיד נמשכת עשית הפעל
עד שיצדק עליה העבר והעתיד כמו ואמרתי ללא עמי אתה
שיאריך השם ימי חבתו ואהבתו אתנו עד שלעתיד לבא יאמר לנו
עמי אתם אף בימים הבאים אחרי הגאולה שבהם יצדק בלשון עבר
אמרנו לנו אתם עמי ואני אליהם וכן מזה תקיש על השאר
והדרך השני הוא כשהפול על העתיד ותחזירנו לעבר כמו עון
וזמרת יה ויהי לי לישועה ואו על הרב כשהעתיד מלרע עם הונו היא
מלעול והוראותו על משך עשית הפעל ההוא בעבר עד שיתיה בעבר
עתיד במקצת וזהו שקראו הרומיים עבר בלתי גשלים ויהיה פירושו
הוא אלוה סעונו שלו חענו והזמרה והיה מסתור וסתמיר ושועתונו
אשר הוציאנו מצרים בעושר ונכסים ואחרי כן קרע לנו את היים
והעשירנו בכיות הים ביותר והיה מתמור עלינו ושועתו כאשר עשה
כבר במצרים ובאשר הונו עתיד לעשות אחר צאתנו ועל זה רמז
דשו אל בפירושו שכתב עזר ונקמתו של אליהינו היה לנו לישועה
ואל תתמה על לשון יהיה שלא נאמר היה שיש לנו מקראות מדברים
בלשון זה וזה דגמתו את קירות הבית סביב להיכל ולדבור ויעש
צלעות סביב וזהו לומר עשה צלעות סביב וכולו שפירושו
לפי דעתו שאף שעשה קירות הבית צלעות סביב להיכל שוב חזר
ועשאם צלעות סביב לדבור או בהפך עד שאחר שכבר עבר עשותו
צלעות היה עתיד לעשות צלעות וכן מזה תקיש על שאר המקראות
שתביא רשו ואנו די לנו בזה כי אין בנותינו פה פירוש ספרו בלא
לחכא דבאיה מרביו ומהו מבין כי לא תחתה פנתו שיתקרה לגמרי

הוא

בשמושי הו

ויהי כמו הוה כאשר תשב בן עזרא וסתר את דבריו מלשון ושמעאל
 עד שאמר כנגדו שזה אינו משפט לשונינו ולא לשון ושמעאל והוא
 לא ידע כי רשי גלה טבע לשון הקדש אשר בשם ישראל יכונה ולא
 היה כמהו אשר גרל בארחת ושמעאלים והלך אחריהם וכן
 מפורש לנו באר היטב שמוש הוה ההפוכות

והשמוש

השלישי הוא לפי דעת רבי יונה המרקק
 במקום למד כמו מן המלוא וביתה ותימה
 על דבריו אך לא השגיח כי תלמד אינה לשמוש הוה כי אם להוספת
 והוא בסוף כי כל תיבה שצריכה למד בתחילתה השיל לה הא בסופה
 כמו שאמרנו בשמוש הוה

והשמוש

הרביעי לפי דעת רבי יונה שתבא במקום
 שמוש אם או הא התימה כמו בר מלכים
 סימן ההלא ארחץ בהם ושהרתי שפירושו הנה אני רוחץ בס האטור
 ואין לומר שאין זה בלח הוה כמו שכתב החביב כנגד זה ושהתימה
 בא מלח תקוי הקורא לא מלח הוה שהרי בהיות מלח הלא מורה
 תקיום ולא תפול בקריאה תקוי תימה במקום קיום ולכן זרמה
 שכתב החביב ודברי רבי יונה נראין מדבריו

החמישי

הוא להורות שותפורת כמו עם כגון
 בנאלה שמות סימן א ויהי כל נפש
 ויצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים שפירושו בהכרח
 עם ויוסף כי רולי זה היה משמע הכתוב שיוצאי ירך יעקב שבעים
 ונוסף עליהם יוסף שהיה במצרים ואלו היה בן היו שבעים ושלושה
 עם יוסף ובניו שהיו במצרים ולכן יש לתמוה על החביב שדחה זה
 השמוש והבליעו עם שמוש העטף והיו לאחדים בעיניו

השמוש

הששי לשמש מקום אם שהיא מלח תנאי כמו
 במלואכי סימן א ויאמרם במה אהבתנו
 וסתרגמינן ואם תימרון במה רחמימתנא ותימה על בעל האפר
 שהקשה על זה השמוש כי לא היה ספק אצל השם ית הדבר והנה
 לפי זה לא יכול להפריש בין התנאי והספק וכברומה לי שהיה זה
 אצל האפור כשנגרד היוצאת מפי השליט שהוא בלח שכר
 ובקאותו

בשמוש הו

ובקיאותו במלאכת התענון לא הכדיל בין שמא ואם שזח ספק זה

תנאי וראי

השמוש

השביעי הוא החלוק ואז הו קושרת הרבוב ומחלקת הענינים ובה כח מלח או כמו ומקלל אביו ואמו שאין המוכן מקלל האב והאם יחד אבל האב לבר או האם לבר וכן בקשר עטף איש אמו ואביו תיראו כלומר מי שיש לכם אב תיראו את האב ואשר לכם אם תיראו האם שהו מושכת כל מקורם והתפרש בין העטף והחלוק שזח מחלק הענינים וזה מחבר אתם ולכן יתכן דרך שניהם

השמוש

חשמיני הוא שמוש הפך הענין כמו אבל כגון טוב ופיקרצון מיי ואיש מזימות ירשיע כלומר אבל איש מזימות ירשיע ולפי דעתי מזה המין ואמרתי אני בלבי טובה חכמה מגבורה וחכמה המסכן בזויה כלומר טובה חכמה לחכמים ולזרם מגבורת רבונטחים בחולם אבל בחכמה כשהיא צרידה יש בה חסרון בוי חכמת המסכן בזויה וכאלו אמר שישטרך האדם לקנות חכמה אך לחבר עם קנינה קנזו רבובים והכרתיים שלא יצטרך לכריות ויתכנה בעינייהם ואין צריך בשביל כך להוסיף על שמושי הו שמוש אף על פי כמו שסבר רבי יונה אכן זאנה בחשבו ששלמה רצה בזה להראות שלמות החכמה ושואן בה חסרון והאמת כנגדו פי שלמה כיון להראות חסרון בכל הדברים ושואן שלמות שאין חסרון עמו כי אם לראת זאת השם הגדול הגבור והנורא ברונך הוא ולכן אין להרבות בשביל זה שמושי הו

אך אמנם לפי דעתי יש להוסיף עוד לה שמוש תשיעי לא שערותו ראשונים והוא חזק חבור קשר הרבוב והענינים הנקשרים הפך שמוש החלוק שזכרנו כמו בניגאל סימן ה חת וקדש וצבא מרמס שפירושו שתכלות הרשעה והיא תתחוק לתור למרמס בחזקה הקרש וצבא השמים כאתר ולכן הושמה שם זו יתרה והוא לשון בני אדם כשהם מתכוונים לתור אחרות חבור הנקשרים

דבזה נשלם באור שמושי האותיות אשר וערכו פזו כי מקצתם נזרע
ממה שאמרנו כבר בשערים הקודמים וזבזה גם כן נשלם שמוש
הרכבת הסולות והאותיות עם הכנויים ונשארו לכאר שמוש הרכבת
הסמיכות שהם ארבעה להוראותיהם :

השמוש

הראשון הוא מקום למד כמו כן אברהם שהוא
כמו כן לאברהם : והשמוש השני במקום
כמו כן שרירי הרב שפירושו שרירים סחרב : והשלישי במקום
בית כמו הולכי סרברות כלומר הולכים במדרות : והרביעי הוא
מקום את כמו אזכרי לחם שמוכנו אזכרים את הלחם : ופרטי כח
ההוראות הללו ימצאם המבקש : שמושי הלמד והחס והחיות
ומלת את שכתבנו למעלה בזה השער : ואמנם השתנות הסמוכים
דרך ציורם כבר בארנו בשער השמות על כל צורה וצורה מהשמות
הנסמכים שכתבנו ולכן תפלא היה מותר לראוהו : ואם כן לא
נשארו לכאר כי אם בנויי הפעלים :

ונאמר

כי אף על פי שכנויי שמות הפעלים לפעמים
יורו הפועל ולפעמים יורו הפועל כמו שכתבנו
למעלה הפעלים עצמם לא יורו בכנויותם כי אם הפעולים לבר
ועם כל זה לפעמים יבאו בהרכבת הפעל עם מלת הוא כמו עשוהו
שנתוכהו אל עשו ואל הוא שפירושו עשו אותו : ולפעמים עם מלת
אני כמו יסמכנו שמורכב מן יסמוך ומן אני יסמכנו יסמוך אני או
אתנו : ולפעמים יבאו בתוספת אות לבר כמו שמרו פעלתו ולכן יש
לברר את כל אלה :

וכרי

לכאר דרכי ההרכבות האלה ויהיה הביאור עם הקצור
בבארם מכנין הקל כמו שעשינו בשמות הפעלים : וה
הפעלים והפעולים ועל המיונם ירכיב השומע בשאר הבנינים ככל
אשר יחפז :

ונתחיל

ראשונה מן העבר ונאמר כי פעל היחיד הנסתר
לזכר יכונה לזכר הנסתר בתוספת וו נמשכת
לחלם למד השרש והפא בשנא כמו ושמרו וכן ברגוש חלרו ובהפעל

בכנויי העבר

והשיגו ושנית בא בתוספת הא קודם הווי בשורק כמו קרהו ובדגוש
שמתוהו ובאלה עין השרש בקמץ ו וכוני נכח הזכר בא בתוספת
כף בקמץ ולמד השרש בשוא כמו אהבך ילדך ולפעמים תבא
הלמד בסגול כמו ילדך ושנית תבא הלמד בקמץ והכף בשוא
כמו ענך ובדגוש צנך ובשלמים פארך וזה בהפסק על הרב ולפעמים
תבא הלמד בקמץ אפילו בלא הפסק כמו קראך ו וכוני

היחיד מרבר בערו בא בתוספת נון בחירק מושך וזו והעין בקמץ
והלמד בפתח כמו אכלני הממנו ובהפעול בחירק העין כמו הצוני
וכנוי רבוי הזכרים הנסתרים בא בתוספת סם בסוף וילמד
השרש בקמץ כמו גאלם ואם היא אות גרונית תמיד תקמץ אל פתח
וזהויה התיבה מלעיל כמו בצעם ו וכוני רבוי נכח הזכרים בא

בתוספת כף סם בסוף והכף בסגול כמו פעלכם ו וכוני רבוי
המדבר בערו בא בתוספת נון שורק מושך וזו בסוף וזהו וילמד
בקמץ כמו ידענו ו וכוני הנקבה היחידה הנסתרת בא בתוספת
הא בקמץ בסוף ועל הרוב תהא במפיק כמו הכינה וגם תקרה ותהא
מלרע ולהפריש בין הכינוי והעבר שהוא מלעיל בלא מפיק תהא
שם נחה ויצא אחר מן הפולל שבא מלעיל ועברתו שמרה נחה :

ונכח היחידה הנקבה בא בתוספת כף שוא בסוף וזהו וילמד בערו
כמו שלחך ו נכח רבוי הנקבות הנסתרות לפי ההקשר בא
בתוספת כף סגול ונון באחרונה כמו פעלכן ולא נמצא במקרא כנוי
רבוי הנכח לא לזכר ולא לנקבה :

אבל

נכח בעבר נמצאו לו ששה פגוים כנוי הזכר יחיד
נסתר כמו יסדתו ותבא תו חלכת בחלם מושך וזו
ולפעמים יבא בתוספת רהא בשורק מושך וזו בסוף ותמו נשגרה
בקמץ כמו פעלתהו וכוני היחיד מרבר בערו בתוספת נון
בחירק מושך יוד באחרונה ותמו בפתח כמו זכרתני וכוני
הזכרים רפים נסתרים בא בתוספת סם בסוף וזהו בקמץ כמו
פעלתם קשרתם נתבתם ולפעמים באת המם בחלם מושך וזו
כמו גרשתמו וכוני המדברים בערם בתוספת נון שורק מושך

בכנוי העבר

וז כמו פעלתנו זנחחנו השקיתנו וכונו הנקבה נסתרת בסוף
 וא בסוף כמו עצמה וכונו נכת רבוי הנקבות הומו בקמץ
 והנזן נוספת באחרונה על משקל פעלתן הסדר בערו לא
 יכונה בו עם הסדר בערו לא ברבוי ולא נחיד לפי רכ המרקקים
 אבל לפי דעתי נמצא אחד לחיד ביהוקאל סימן עח לי ואורי
 ואני עשיתיני שענינו תיקון והגדרה וכן פ' ש' זל ואני עשיתיני
 בגבורתי וחכמתי הגדלתי את גבורתי וכמ' שלימי אף כי רב המרקקים
 פדשוהו כמו עשיתי לי ותרגום זנתן נראה שסובר כמותם שהרגם
 דילי מלכותי ואנא בבשתי וכונו הזכר יחיד נסתר לפעמים
 בא בתוספת וז לבר כמו וצרתיו אף עשיתי והמו בתרק ודפעמים
 בא בתוספת הא שורק מושך וז באחרונה כמו משיתוהו שאלתוהו
 וכונו הזכר יחיד נמצא בא בתוספת כף קמץ בסוף והמו
 בתרק מושך יור כמו ילדתיך אמצתיך וכונו הרבים הנסתרים
 בא בתוספת מס כמו לא מאסתים השכבתים וכונו הרבים
 הנמצאים הוא על משקל פעלתיכם בתוספת כף סגול ומס בסוף
 וכונו הנקבה נמצאת בא בתוספת כף שוא כמו משכתיך
 וכונו הנקבות נסתרות רבות בא בתוספת נון באחרונה כמו
 ידעתיך וכונו היחידה נסתרת בתוספת הא קמץ כמו הוצאתיה
 וכונו הנקבות רבות נמצאות בא על משקל פעלתיכן בתוספת
 כף סגול באחרונה

לרבו

הנסתר נמצא עשרה כנויים כנוי הזכר יחיד
 נסתר בא בתוספת הא בשורק מושך וז כמו
 אכלוהו וברגוש גדלוהו ובהפעיל הכירוהו וכונו הזכר
 יחיד נמצא בא בתוספת כף קמץ גמלוך אהבוך השאוך וכונו
 הזכר מדבר בערו יחיד בא בתוספת נון חירק מושך יור כמו ועמי
 שמתוני הרחיבני וכונו הרבים נסתרים בא בתוספת מס
 בסוף כמו בקקום שערום וכונו הנמצאים בא בתוספת כף
 סגול ומס באחרונה על משקל פעלתיכם וכונו הרבים מדברים
 בערום בא בתוספת נון בשורק מושך וז כמו דלקינו וכגורת פערונו

העבר בכנות

בא כמו שארוננו וכוני הנקבה יחידה נסתרת בא בתוספת
הא בקמץ כמו סקלוח וכוני הנמצאת בא בתוספת כף בשוא
בסוף כמו עזבון ובצרי העין שכחוד וכוני הרבות נסתרות
על משקל פעלות וכוני הנמצאות על משקל פעלות בתוספת
כף סגול ונון באחרונה כי לא נמצא במקרא כנוי לרבות הנמצא
לא לזכר ולא לנקבה:

לרבות

נכת הזכר נמצאו ששה כנויים כנוי הזכר יחיד
נסתר בתוספת הא בשורק מושך יוד על משקל
פעלותו וכוני המדבר בעדו בתוספת נון בחירק מושך יוד
כמו צמתוני וכוני הרבים נסתרים על משקל פעלותם בתוספת
מם בסוף וכוני רבוי המדבר בעדו בא בתוספת נון בשורק
מושך בסוף כמו העליתוני וכוני הנקבה יחידה נסתרת על
משקל פעלותה בתוספת הא קמץ בסוף וכוני הנסתרות על
משקל פעלותן בתוספת נון באחרונה ובכלם התו בשורק:

רבוי

המדבר בעדו ותחבר עם שמנה כנויים כנוי יחיד
הנסתר בא בתוספת הא שורק מושך וו בסוף
והעין פפתח כמו השכנחוני הרשנהוני וכוני הזכר יחיד נמצא
בא בתוספת כף בקמץ באחרונה כמו נגענוך וכוני רבוי
הזכרים הנסתרים על משקל פעלותם בתוספת מם בסוף
וכנוי רבוי הנמצאים בתוספת כף סגול ומם באחרונה כמו ברכנוכם
והוא מן הרגוש כמו שיעיר צרי הבית וכוני הנקבה יחידה
נסתרת בתוספת הא בקמץ בסוף על משקל פעלותה וכוני
הנקבה יחידה נמצאת בתוספת כף שוא בסוף על משקל פעלותה
וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות על משקל פעלותן וכוני רבוי
הנקבות הנמצאות בתוספת כף סגול ונון באחרונה על משקל
פעלותן ובכל אלה הפא בשוא אם אינה גרונית ואם היא
גרונית כחטף פתח:

הנקבה

יחידה נסתרת התחבר עם כל העשרה כנויים
כנוי הזכר יחיד נסתר בא בתוספת החא אל

בכנוי העבר

תו דגושה בשורק מושך וו כמו גנבתו ודגש התו בא להורות תסרוך
 תו אחרת שהיא תסורת הא או על תסרוך הא הכנוי כי הנראית היא
 כנוי הנקבה ויש מאלה שתהיינה בתוספת הא בשורק מושך וו
 בסוף כמו גמלתהו ובהפסק תבא הלמד בקמץ כמו סמכתהו
 ולפעמים תבא גם כן עם צרי עין השרש כמו אחבתהו וכנוי
 הזכר יחיד נמצא בא בתוספת כף קמץ בסוף כמו פקרתך תכלתך
 ידרכת שענינם חבלת עליך וילדה אתך וכנוי רבוי הנסתרים
 בתסורת והא אל תו נקודה פפתח פשתמיכרה מלעיל או בקמץ
 כשהיא מלרע כמו נצרתם וכנוי היחיד מדבר בעדו בא
 בתוספת נון חירק מושך יוד בסוף כמו סמכתני וכנוי רבוי
 המכבדים בעדם עם נון שורק מושך וו בסוף כמו החזיקתנו
 וכנוי הנקבה יחידה נסתרת בא בתו דגושה תסורת תו רפח הראיות
 לנקבה או הא הכנוי ובקמץ מושך הא בתו כמו צותה וכנוי
 נכח הנקבה יחידה כסגול התו ותוספת כף שוא בסוף כמו אהבתך
 וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות בתוספת כף סגול ונון באחרונה
 על משקל פעלתו וכנוי רבוי נכח הנקבות בתוספת תו סגול
 ונון באחרונה על משקל פעלתו

נכח

הנקבה היחידה בא עם ששה כנויים כנוי היחיד נסתרת
 בא בן בחירק מושך יוד כמו נתתיו ובתוספת הא
 בשורק מושך וו באחרונה כמו נתתיהו שענינו נתתי אתו
 וכנוי הנקבה יחידה נסתרת בתוספת הא בקמץ באחרונה על משקל
 פעלתיה וכנוי רבוי הנסתרים בא בתוספת מס באחרונה
 כמו מצאתים וכנוי יחיד מדבר בעדו בא בתוספת נון חירק
 מושך יוד באחרונה כמו וליתני הכרעתינו וכנוי רבוי
 המכבדים בעדם בא בתוספת נון שורק מושך וו באחרונה וזה יהיה
 לפעמים בקמץ התו כמו השבעתנו ולפעמים בצרי כמו הורדתנו
 וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות בתוספת נון באחרונה על משקל
 פעלתיו

נכח

נכת

רבווי הנקבה יתחבר עם ששה בננים וחס כמו פוכו
 ומשקליותם שוים פעלתוהו פעלתונו פעלתונו
 פעלתו פעתוהו ובוזו נשלמו הרבבות העבר עם בנווי חלקיו
 הצווי יש לו ששה בננים כי לא יפול בו בנוי הנכת לפי שאין צורך
 בו כי כבר הזרה על ענינו צווי הנפעל או ההר הפעל שהיה פעל
 הפועל מתוכו ונאמר השמר השמרו שהוראתם שמור עצמך שמרו
 עצמכם והשמר לך פירושו השתמר מהוכך לעצמך וכן תרגם
 אנקלוס ספר ואלה הרברים סימן ד רק השמר לך לחזר אסתמר לך
 בנוי הראשון הוא ליחוד זכר נסתר ובא בשני דרכים ראשונת
 בנוי חלם מושך וו בסוף כמו וקבנו שפירושו קוב אתו ועל הרוב בא
 בתוספת הא שורק מושך כמו שמרהו זכרהו וכונוי היחוד מדבר
 בעדו בא בתוספת נון חירק מושך יוד בסוף כמו זכרני ובכל האלה
 בא פה השרש בחטף קמץ אף לפעמים נמצא בקמץ רחב כמו
 שטרנו אל ו וכונוי רבוי נסתר בא בתוספת סם באחרונה כמו
 בנתכם ולפעמים חזיה המם חלם מושך וו באחרונה כמו שיתמו ו
 וכונוי רבוי המדברים בעדם בא בתוספת נון שורק מושך וו
 באחרונה כמו עזרנו ו וכונוי היחידה נסתרת בא בתוספת נון
 דגושה בקמץ מושך הא באחרונה כמו שמענה או בהא נקודה בקמץ
 כמו אחבה ולפעמים תבא למר השרש בקמץ והוא במפיק כמו גאלה
 וכונוי רבוי הנקבות הנסתרות בתוספת נון בסוף והתו בצרי על
 משקל פעלו ו

רבוי

הזכרים יתחבר עם ששה בננים בנוי הנסתר זכר בא
 בתוספת הא שורק מושך וו בסוף כמו תפשוהו ו
 וכונוי המדבר בעדו בא בנוי חירק מושך יוד כמו מלטוני שארנו
 האלף בקמץ וכונוי רבוי הזכרים הנסתרים בא בשורק מושך
 וו ברמז ובתוספת סם בסוף כמו תפשום וכונוי היחוד מדבר
 בעדו בא בנוי חירק מושך יוד מלטוני שארנו והאלף בקמץ
 וכונוי רבוי הזכרים נסתרים בא בשורק רלמז ומם באחרונה כמו
 תפשום ו וכונוי רבוי המדבר בעדו בא בנוי שורק כמו בסונו
 וכונוי

בכנוי הצור

וכנוי הנקבה ויחידה נסתרת בא בוא קמץ בסוף כמו קבריה
וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות בתוספת נון באחרונה על משקל

פעלון

והיחידה

נקבה חכונה בשלש כנויים כנוי היחיד
נסתר בתוספת הא שורק על משקל פעליהו
וכנוי המדבר בעדו בא בתוספת נון מושך יוד בסוף כמו
וכנוי רבוי הזכרים נסתרים בתוספת סם בסוף על
משקל פעלים וכנוי רבוי המדברים בעדם בתוספת נון שורק
מושך וו באחרונה כמו וראנו וכנוי הנקבה יחידה נסתרת
על משקל פעליה וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות על משקל

פעלון

רבוי

הנקבות לא יכונה במקרא אבל לפי שההקש יחייב
לו ששה כנויים לכן אין להרכיב אתם אלא בסודות
תשעם כמו אתך אתי אתם אתכם אתנו יהיה אתך אתן יתכן
ולפעמים אתהן אלה הם דרכי הרפעת הצווי עם הכנויים
הנאותים לו

העתיד

מדבר בעדו וכונה בשמנה כנויים כנוי
היחיד נסתר פעם בא בתוספת הא שורק בסוף
כמו אחלצוהו ופעם בנזן דגושה ושרנקה באחרונה כמו
אשאנו אעברנו אשתרנו והתו בחטף קמץ וכנוי נכח היחיד זכה
בא בכף קמץ כמו אמצאך וכנוי רבוי הזכרים נסתרים בא
לפעמים בתוספת סם לבר בסוף כמו אפגשם ופעם בתוספת הא
סגול ומם באחרונה כמו אפאיהם וכנוי נכח רבוי הזכרים
בא בתוספת בף סגול ומם כמו אאמצכם וכנוי הנקבה יחידה
נסתרת בא בתוספת נון דגושה בקמץ מושך היא מפיק בסוף כמו
אשקנה וכנוי נכח הנקבה יחידה בא בכף בשוא בסוף כמו
אלכישך וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות בתוספת נון על
משקל אפעלן וכנוי נכח רבוי הנקבות בא בתוספת בף סגול
ונזן באחרונה על משקל אפעלכן

היחיד

היחיד

זכר נסתר וכונה בכל העשרת כנויים • כנוי
היחיד נסתר בא בשלשה דרכים פעם בלמד
הפעל בחלם מושך וו בלבו כמו יתקפו ופעם בתוספת הוא שורק
מושך באחרונה והלמד בסגול כמו ישאחו ועין השרש או בקמץ
ולפעמים באה העין בשוא כמו ישמרהו • ופעם בא בתוספת נון
שורק מושך וו בסוף כמו ופירונו • ולפעמים באה העין בחטף קמץ
כמו יקבנו • ופעם בא בתוספת נון והא שורק מושך וו בסוף
שהוא מרוב מה שלשה הדרכים הנזכרים כמו יסובבנהו יבוננהו •
וכנוי נכה היחיד בא בתוספת כף קמץ ובזה לפעמים העין בחטף
קמץ כמו ישמרך • ולפעמים העין בשוא והלמד בסגול כמו ישמרך
ולפעמים העין בסגול כמו יברכך • ולפעמים העין בחטף קמץ והלמד
בסגול כמו ורדפק וזה יהיה בהפסק לבד ששכ בו השוא סגול •
וכנוי היחיד מרבר בעוד בא בתוספת נון חירק מושך יוד בסוף
והעין בזה פעם בשוא כמו ויבלני • ופעם בקמץ כמו יקראני ישקני
ופעם הלמד בפתח כמו יאחבני וישביעני וראני • וכנוי רבוי
הזכרים הנסתרים בא בשוא העין ותוספת מם באחרונה עם סגול
הלמד כמו ירפם ובקמץ העין כמו יתקעם גאלם • ולפעמים בקמץ
הלמד כמו ישימם • ולפעמים בקמץ העין והלמד יחד כמו ילבשם וזה
על המעט עד שהוא זר בעיני המדקדקים • ופעם באה יוד האיתן
בסגול ופא השרש בקמץ כמו יחלקם ונקמצה דהיית בשביל סגול
היוד שתיה משפט שתיהן בפתח • וכנוי היחיד נקבה נסתרת
על הרב בא בתוספת נון ברגש וקמץ מושך הא בסוף כמו יגאלנה
ולפעמים בא בקמץ למד השרש ובתוספת היא מפיק בסוף כמו
ימצאה ולפעמים בתוספת הא קמץ באחרונה כמו יגידה • וכנוי
רבוי המדברים בערם בתוספת נון רפה בשורק מושך וו בסוף
והלמד בצרי להפריש בין זה וכן כנוי הזכר יחיד נסתר שהיא בסגול
וחנון ברגש משל זה יחננו ויברכנו • וכנוי נכה רבוי הזכרים
בתוספת כף סגול ומם באחרונה על משקל יפעלכם • וכנוי
נכה הנקבה יחידה בא בצרי הלמד ותוספת כף שוא בסוף כמו

גאוף

בכניו העתיד

יא וְכִנּוּי רַבּוּי הַנְּקֻבּוֹת הַנְּסַמְרוֹת בְּתוֹסֶפֶת נוֹן בְּסוּף עַל
מִשְׁקַל יַפְעֵלָן וּלְפַעֲמִים נִמְצָא הַלְּמַד בְּפִרְחָח כְּמוֹ יִחִיתָן וְזֶה מִשְׁבַּח
בְּאַתְנַח אֶף כִּי מִשְׁפָּטוֹ הָיָה בְּקִמְצָן וְכִנּוּי נֹכַח רַבּוּי הַנְּקֻבּוֹת
בְּתוֹסֶפֶת כֶּף סְגוּל וְנוֹן בְּאַחֲרוֹנָה עַל מִשְׁקַל יַפְעֵלָן וְ

נכח

הַיְחִיד יְכוּנָה בְּשִׁבְעָה כְּנוּיִם כְּנוּי הַזְכָּר יְחִיד נְסַמְרָה
בְּתוֹסֶפֶת נוֹן רְגוּשָׁה בְּשׁוּרֵק מוֹשֵׁךְ וּו בְּסוּף כְּמוֹ
הַשְּׂפָכְנוּ וְכִנּוּי הַמְדַבֵּר בְּעֵדוֹ בֵּא בְּתוֹסֶפֶת נוֹן הִירֵק מוֹשֵׁךְ
יִחַד כְּמוֹ מוֹשִׁיבֵנו תְּשַׁאֲבֵנו וְכִנּוּי רַבּוּי הַזְכָּרִים נְסַמְרָה בֵּא
בְּתוֹסֶפֶת סֵם כְּמוֹ תַּצְפֵּנִם וְכִנּוּי רַבּוּי הַמְדַבְּרִים בְּעֵדִים בֵּא
בְּתוֹסֶפֶת נוֹן שׁוּרֵק רַפָּה מוֹשֵׁךְ וּו כְּמוֹ תַעֲזוּבְנוּ וְכִנּוּי הַנְּקֻבּוֹת
יְחִידָה נְסַמְרָת בֵּא בְּתוֹסֶפֶת נוֹן בְּקִמְצָן מוֹשֵׁךְ הֵא בְּאַחֲרוֹנָה כְּמוֹ
תְּשַׁמְטֵנָה בְּרָגֶשׁ חֲנוּן אִו בְּתוֹסֶפֶת הֵא נְקוּדָה קִמְצָן בְּאַחֲרוֹנָה כְּמוֹ
תַעֲזוּבָה וְכִנּוּי רַבּוּי הַנְּקֻבּוֹת נְסַמְרוֹת בֵּא בְּתוֹסֶפֶת נוֹן עַל מִשְׁקַל
הַפְעֵלָן וְ

רבו

הַמְדַבְּרִים בְּעֵדִים יְכוּנָה בְּשִׁבְעָה כְּנוּיִם כְּנוּי
הַזְכָּר יְחִיד נְסַמְרָה בֵּא בְּתוֹסֶפֶת הֵא שׁוּרֵק מוֹשֵׁךְ וּו
בְּסוּף כְּמוֹ נְהַמְדוּהוּ וּלְפַעֲמִים בְּתוֹסֶפֶת נוֹן וְהֵא בְּשׁוּרֵק מוֹשֵׁךְ גֵּם
שְׁנֵיהֶם כְּמוֹ נִתְקַנְוָהוּ וְכִנּוּי נֹכַח הַזְכָּר יְחִיד בְּקִמְצָן חֶפֶף הַנוֹסֵף
בְּאַחֲרוֹנָה וְהֵפֵא בְּקִמְצָן חֶפֶף כְּמוֹ נַעֲבֹד וְכִנּוּי רַבּוּי הַזְכָּרִים
נְסַמְרָה בְּתוֹסֶפֶת סֵם בְּסְגוּל הַלְּמַד הַפְעֵל כְּמוֹ נִבְלַעִם וְכִנּוּי
רַבּוּי נֹכַח הַזְכָּרִים עַל מִשְׁקַל נִפְעֵלְכֶם וְכִנּוּי הַנְּקֻבּוֹת יְחִידָה
בְּתוֹסֶפֶת כֶּף שְׁוֹא בְּסוּף עַל מִשְׁקַל נִפְעֵלְךְ וְכִנּוּי רַבּוּי הַנְּקֻבּוֹת
נְסַמְרוֹת עַל מִשְׁקַל נִפְעֵלְךְ בְּסְגוּל לְמַד הַפְעֵל וְכִנּוּי נֹכַח רַבּוּי
הַנְּקֻבּוֹת בְּתוֹסֶפֶת כֶּף סְגוּל וְנוֹן בְּאַחֲרוֹנָה עַל מִשְׁקַל נִפְעֵלְךְ וְ

רבו

הַזְכָּרִים נְסַמְרָה יְכוּנָה בְּעֵשְׂרֵה כְּנוּיִם כְּנוּי
הַזְכָּר יְחִיד נְסַמְרָה בֵּא בְּתוֹסֶפֶת הֵא בְּשׁוּרֵק בְּסוּף
כְּמוֹ וְשִׂאֲזוּהוּ וּלְפַעֲמִים בְּנוֹן הוֹלֵם מוֹשֵׁךְ וּו כְּמוֹ יִלְדוּנוּ וּלְפַעֲמִים
בְּנוֹן וְהֵא בְּשׁוּרֵק מוֹשֵׁךְ וּו כְּמוֹ יַעֲבֹדוּנָהוּ וְכִנּוּי נֹכַח הַזְכָּר
יְחִיד בֵּא בְּתוֹסֶפֶת כֶּף קִמְצָן בְּסוּף כְּמוֹ יַעֲזוּבֵךְ וּלְפַעֲמִים בֵּא בְּתוֹסֶפֶת

בכנוי העתיד

נון קודם הכף כמו ישפחונך וכן היה מדבר בערו בא
 בתוספת נון חירק מושך יוד באחרונה כמו ישפחונך ולפעמים
 בתוספת הנון הנוספת והראשונה בשוא כמו ישפחונך ולא ימצאוננו
 וכנוי רבוי הזכרים הנסתרים בא בתוספת מס כמו ישארום
 וכנוי נכח רבוי הזכרים בתוספת כף סגול וכן באחרונה על משקל
 ופעולכם וכנוי רבוי המדברים בעדם בא בתוספת נון שורק
 מושך וו בסוף כמו יסקלונו וכנוי הנקבה יחידה נסתרת בא
 בתוספת הא בקמץ בסוף כמו ישמטוה ולפעמים בתוספת נון קודם
 הוא כמו ימצאונת וכנוי נכח הנקבה יחידת בא בכף שוא
 באחרונה כמו יעזבוך ולפעמים בתוספת נון בסגול קודם הכף כמו
 ישרתונך וכנוי רבוי הנקבות הנסתרות על משקל ופעולן
 אלא שבאת מס המזרות הנון כמו וגרשום וכנוי נכח רבוי
 הנקבות בתוספת כף סגול ונון באחרונה על משקל ופעולכן

נכח

רבוי הזכרים יכונה בששה כנויים כנוי הזכר
 יחיד נסתר בא בתוספת דהא שורק מושך וו על
 משקל תפעלוהו וכנוי הנקבה יחידה נסתרת בתוספת הא
 קמץ על משקל תפעלוהו וכנוי רבוי הזכרים הנסתרים בתוספת
 מס על משקל תפעלום וכנוי יחיד מדבר בערו בא בתוספת
 נון חירק מושך יוד כמו תרדפוני תפרוני וכנוי רבוי המדבר
 בערו בתוספת נון שורק מושך וו על משקל תפעלונו וכנוי
 רבוי הנקבות הנסתרות בתוספת נון באחרונה על משקל תפעלון

הנקבה

נסתרת תכונה בתשעת כנויים כנוי
 הזכר יחיד נסתר בא בתוספת דהא שורק
 מושך וו בסוף כמו תתפשוהו וכנוי נכח הזכר יחיד בא בתוספת
 כף קמץ בסוף כמו תבדך וכנוי יחיד מדבר בערו בא בתוספת
 נון חירק מושך יוד כמו תשאנו וכנוי נכח רבוי הזכרים
 בתוספת כף סגול ומס בסוף על משקל תפעלכם וכנוי רבוי
 המדברים בעדם בתוספת נון רפה בשורק מושך וו בסוף על משקל
 תפעלנו וכנוי הנקבה יחידה נסתרת בא בתוספת נון קמץ

מושך

בכנוי העתיד

מושך הא באחרונה כמו תכעיסנה וכוני נכח הנקבה והיחידה
בתוספת כף שוא בסוף על משקל תפעלך וכוני רבוי הנקבות
הנסמרות בתוספת כף שוא על משקל תפעלן וכוני רבוי

נכח הנקבות בתוספת כף סגול ונון באחרונה על משקל תפעלכן ו
הנקבה על החקש יתחבר עם ששה כנויים שחתחבר
עמהם נכח הזכר כמו שכתבנו במקומו אבל לא בא

נכח

אחר מהם על מנהג רהלשון ולכן לא חששנו להזכיר מהם כי הם
משקל יחיים כפי פעל פעל והם תפעליהו תפעליני תפעליה
תפעלים תפעלין ו

רבוי הנקבות הנסמרות לא בא גם כן לפי מנהג לשון העברים
אבל כשידעו לנכות אתו יתברו אתו אל יחת ממלות
כנויי מלת אתו אמרו תפעלנה אתו אתך אתי אתם אתכם אתנו אתה
אתו אך אמנם כנוי נכח הנקבה היחידה בא עם פעל על משקל
רבוי נכח תזכרים כמו תזכורך וכן התבאר שמוש תרכבת
כנויי הפעלים בבנין פעל קל בהתחברות אותיות הכנוי ואמה מקיש
מזה בשאר הכנויים ו

הנה

נשאל לבאר בשמוש הכנויים משפטי שמוש תרכבת
שמות בסמיכות עם אותיות או בזולתם והנה
מצאנו כנוי הנקבה עם אורת וו נמשך בחלם בסמיכות כמו בספר
במדרש סיני סימן כג בנו צפור ובסימן כד בנו בעור דמתרגמינן
בר צפור בר בעור אף פי יש מדרש שאלו היו תשובים להיות אבות
אבותם רק פירושים לפי פשטם כאלו לא היה שם וו כאמרנו בן צפור
בן בעור וכן נמצא תרבה פיוצא כורה בלשון רזל בנו של פלוני
שהיה רילומר בן פלוני שעטנו בן לפלוני וזה די בהתרכבת הכנויים ו

שאמרנו נראה שאין תרכבת כנוי לפעלים הבוררים
אחרו שאין בהם שם הפעול וכן יתחייב

וממה

מזה שיוכז שרב שמוש כנויי הפעלים הוא שמוש נודד מורה גבול
שאל עצמותו נחלה הזולת כי הוא גבול נודד באמת שהוא הפעול
הסביל פעל הפועל ועליו יעבור ומעוט מן המעוט הוא שוורה

שמוש

בכנוי הכוודים והנודים

שמוש הקנונים כמו באיזכ סימן ג' ויאתיני דמתרגמינן ואתא לתמי
 ומכל אלה יראה בבירור שאין שמות הפעלים ולא שמות הפועלים
 ולא שמות הפעולים פעלים באמת אחרי שהכנונים המתחברים בהם
 לא יתחדו בזה כי כנוי שם הפעל על הרוב יורה על הפועל שהוא
 הזולת שהוא גבול שממנו הזולת ולפעמים יורה על הפעול שהוא
 גבול החתלות הזה שאמרנו ואמנם כנויי שמות הפועלים והפעולים
 יורו הקנין והתפילה והחזקה כמו כנויי שמות התארים שמשמש
 שמוש הקנונים שהוא גבול שלו גקנה הנתלה בו ודע זה וזכרהו
 כי אלו בני רבי יוסף קמחי והבאים אחריהם השגיחו על זה לא סרו
 סדרך הקדמונים אשר לא שמו חלקי בניי הפעלים כי אם העבר
 והצוי והעתיד ושמו המקור והבינוני והפעול בשער השמות
 ולכן בהסתכליני מה שאמרנו בכנונים נראים לנו דברי הקדמונים
 מדבריהם ועל הדבר הזה רדפנו ונסשכנו אחרי עקבות הראשונים
 שרעתם רחבה מדעתינו ולבם כפתחו של אדם גרוד וגורא מאד

והנה

אם בן הפעלים בלשון העברים שני מינים כי יש
 בודדים ויש נודים ולבודדים ששה דרכים
 כי יש מהם ששמושם למד ומתם שאין שמוש אחריהם כלל אלא
 שמוש בית ומתם ששמוש הבאים אחריהם הוא משמושי המם
 ויש ששמושם אותיות רבות מאלה ויש ששמושם מלות השעם ויש
 שאין להם שמוש כלל

ולנודים

גם בן ששה דרכים הראשון הוא
 שמוש התזרה והשני הוא שמוש
 אשר אל עצמותו נגבל הזולת והשלישי הוא שוהיו לבאים
 אחרי הפעל שני שמושים משמושי הדרך השני הרביעי שנוסף
 על זה השמוש השני יש להם שמוש מם והחמישי שנוסף להם
 שמוש למד והששי שנוסף להם שמוש בית ואנחנו נבאר
 כל אחד ואחד מאלה הדרכים ונזכר מקצת הפעלים הנבאיהם לכל
 דרך מהדרכים הנזכרים למען יוכל להתלמוד להתעסק בהם בעת
 הלמוד ויקל עליו המעשה

בבנינים הכלתי נאותים

וקודם

כל דבר יש לך לדעת כי יש מן הבנינים אשר
דרכיהם נאותים אל השמות הישרים הרבנים

ותש' לפעמים אינם מסכימים עמם
תנאותים הם אשר יסכימו עם שמותיהם בסוג
ומספר ואיש ורצוני בסוג הוזהר והנקבה

והנה

ובמספר היחיד והרבוץ ובאיש הנקטר ותנמצא ותמזכר בערו
המשל בזה ברא אלהים כי אלהים שם זכר נקטר ויחיד וכן ברא פעל
עבר לשון זכר נקטר ויחיד ומשל תכלתי מסכימים והם אשר
לא יסכימו באחד או ברבים מאלה האחד בורמית סימן ו היא העוה
הפקד בדה כי העיר שם נקבה והפקד לשון זכר ומשל תכלתי
מסכימים ברבים מהם באיכה סימן ג מפי עריון לא תצא הרעות
והסוכ כי תצא לשון נקבה ויחידה ורעות רבות וטוב לשון זכר ו

ולכן

נתחיל שגדבר בבאותים ונפתח בהם כי לעולם
יסכים בהרכבתם השם אשר עם הפעל בשלשה

אלה בסוג ובמספר ואיש ויאם לא תתירד ההרכבה נאותה כפי
דרכי הלשון ומעתה נבא לבאר דרכי שמוש הרכבת הבוררים
אשר יעדנו לבררם ונתחיל מן הדרך הראשון בס' ונלך על הסדר :

הדרך

הראשון לפעלים אשר התחלתם שם ישר או
הרבוץ מסנני נפרד ואו עם כנוי והפואים

אחריהם שמושם למד כמו אמה תהיה לי לבן ואני אחיה לך לאב
כי כל שמושיו בין שמוש המלה בין שמוש השם הבא אחר כישור
הקודם הוא שמוש למד באחת מהוראותיה כי לך כמו אליך ולמד לאב
ולמד לכן היא למד התמורה שענינו מקום אב וכן בסוג תיה גם היות
בהיות שם הפעל ושם הפועל הוזהר העבר הנה והצווי הוזהר והערעור
אחיה מורה מציאות הדבר והיותו בצביונו : ההכרה בעתה לשון
תמיתה ועעות פנים : זכו לשון טוהר : זמרו למין ממינו השיר : ועוק
ועק אועק ועק לשון תרמת קול : זרח זרח אורה לשון הגלות
האורה : חש אחיש חושש לשון מהירות והששה : אחטם לשון
הארבת אף : אחתח הכי לשון תקנה ותחלת : חכם חכם אחכם לשון

השגת

בשמוש הבודדים

חסנת החכמה • חלף וחלף ענינו ענין עבר • חם יחס ענין
 חסמות • חמלת חמלה חוסל חוסל חסול אחרון חסול לשון רחמים •
 חמק התחמקין לשון סבוב • חנך חנוך חנכו לשון הקטנות •
 חסוד חסד חסר אחר לשון גרעון וחסרון • חסות חוסה חסות
 חוס אחוס אהסה לשון הסתופף • חף חופף לשון הסתרה וכסוי •
 חפז לשון מהירות התנועה עם פחד • חרוץ יחרץ לשון חרוץ
 זכיות פלבים • הורישו תורש לשון שתיקה ועשות עצמו
 פורש לא ישמע • השות החשו אהשה פלם ענין שתיקה •
 יאבת לשון תאות • יאתח יאותי לשון הוגן הדבר והכזן ענינו •
 יבשת יבש יבשו יבשו לשון נוגב החרות • יגע יגע לשון עיפות •
 יחל יחל לשון תחלת ותקוח • יקשתי לשון מלכות • אישן
 לשון תנומה • כעוס כעס אכעוס לשון חרון • לענה אלעג לשון
 לצנות • מלל ומלל לשון דבור • לבשת סגשת נגש גשה גש יגש
 לשון קרובה • אביס הבט הביט לשון השקפה וראיה • נשק
 אשקה אנשק לשון נשיקה • ספור יספור ענין קינת
 והספור • אציק לשון צרה • קוח קוח אקוח יקו לשון תחלת •
 ירחב הרחיב לשון התרחבות • שות אשוח לשון ערך ודמיון
 חכמות •

יש

לשמור בקצת הפעלים הנזכרים ענינים מה שהם גרמת
 לשנות שמושם או הוראת השמוש בהם • כי לפעמים
 יהיה תלוף בחזרות הפעלים ולפעמים בתוראת השמושים
 וזה הוא ענין פולל כל מיני הפעלים בין הבודדים ובין הנוודים
 ולכן נזכר בכל טור וטור סטורי הפעלים דרכי חלופי מקצתם לפען
 התעוררו השומעים לחכחין בין המאמרים בשמושיהם וזה השם
 יניח לנו נברר זה בפרטי כל הפעלים בארובה בספר נמשך רוד
 בצחות הלשון על דרך שרשי האלפא ביתא אשר עם לבני לחבר
 אותו בביאור רחב דרכי שמוש הפעלים ולכן די לנו בזה במקצתם •
 לפעמים יורה מציאות הדבר בצביונו סתם ויהיה
 פעל בודד באמת ואין לו שמוש וזה שמוש השם

היה

בשמוש הכודרים

וישר שהוא החולת הפעל כמו אני אני הוא ויהי אור ויהי אור
 ולפעמים יורה קשר מציאות דבר בדבר על דרך היותו בעצמו ואז
 הוא גם כן בודד במקצת כי לא ימצא בו שמוש נוסף אלא שמוש ישר
 אחר וקדם אלא שמה שהוא לאחור נקרא שמוש החזרה כמו הוא
 היה גבור ציד כי גבור חזר דמיון ישר הוא ולפעמים יורה
 חזקת דבר לדבר ואז שמוש הוה שמוש למד מורה הפיטרה
 והתחזקות כמו ותהי אשה לבן אדניך צאן ובקר היה לי אני
 אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן וזה שמוש שתי למדין אשר
 וחזראת האחת החזקה וחזראת השנית הערך והתמורה

שפירושם מקום אב ומקום בן

שמוש למד אחריו פעל ומר לפעמים מורה על כמו אומר

לאלי בעודי במזמור קד שפירושו על אלי ולפעמים
 מורה קנין כמו במזמור קסט זמרו לאלינו בכבוד שפירושו זמרו
 אליו ולכן שינה עקילס תרגום השמוש כי הראשון תרגם אומר
 לאלי בראיתי והשני תרגם זמרו קדם אלהנה בכנורא ועשרה זה
 לשמור עצמו שלא יתקח הזמר רושם באלוה יתעלה

פעל

נגש לפעמים יורה קריכה ואז שמוש מלח אל עם
 בניו כמו ויגש אליו ולפעמים יורה הרוחה ואז
 הוא בודד באמת ושמוש למד המורה בעבור כמו בישעיה סימן טט
 גשה לי ואשבה ותרגומו רוח לי ואתוכי

הדרך

השני הוא דרך הפעלים אשר התחלתם שם
 ישר ושמושם אחריהם בית או מלה שכתה
 כת בית כמו ויאמינו ביו ובמשה עברו אמן האמן האמן אמן
 לשון אמינה ואמת אנפת התאנף לשון פעם בכבוד בוגר
 בער אבגוד לשון פשיעה ומרד בחר בחר בחר אבחר לשון
 ברירה בטוח בוטח בטח אבטח לשון בטחון והתקים
 בדבר גיל גלתי גרלו אגיל לשון סמחה וששון לדבקה דבק
 דבק ארבק לשון חבור הולק דלק לשון הבערת החל החל
 יחללו לשון לעג והעמוע חשק לשון תבה ותאבון תתחזו לשון

זווג טבע לשון שקועה כחש ותכחשו לשון הכחשה
לובש לבוש לבש לבש לשון ילבש מאם מאים מאם מאם לשון
העוב עמר עומר עמר עמור לעמור לשון קיסה והתוצבות
עלו אעלו אעלוהו לשון שמחה עובר עבר עבור אעבור אעברה
לשון העתק פושע פשע אפשע אפשעה לשון מרד טוש
טש טשו טישו אטיש לשון טמחה וגילה

פעל בטח

לפעמים ישמשו הבאים אחריו בבית
זה על הרוב כמו בטחו בוי ולפעמים
מלת אל כמו בטח אל ופעמים מלת על כמו הבוטחים על
הים וההפרש ביניהם כי בחיתו בשמוש אל או על פירושו
הבטחו על שיש להשען עליו וכן תרגם יונתן בירמיה סימן ז אל
הבטחו לכם אל דברי השקר לא תדורחצונו לכוז על פתגמי נביאי
שקרא וכשהוא אצל שמוש בית או וורה הבטחו על עמוד כמו
בירמיה סימן יב בארץ שלום אמה בוטח ותרגם יונתן ובארץ
שלמא את מתבטח וכפול

פעל דלק

כשהוא לשון הבערה שמושו בית כמו
ודלקו בהם ואכלום בעזביות וכשהוא
לשון דדיפה שמושו כנוי הפעול או מלת אחרי כמו על היהרים
דלקונו כי דלקת אחרי

פעל לבש

לפעמים שמושו בית כמו אשר לבש בו
המלך ולפעמים השם כמו והתה לבש
בגדי וכששמושו בית הוא סתבוד ואין לו פעול
כששמושו השם אז הוא נזרד ויש לו פעול והוא האדם כמו האיש
לבוש הכרים

פעל שש

לפעמים שמושו בית וורה השמחה ברבר
מפאת עצמו כמו שוש אטיש בוי
ולפעמים שמושו מלת על וורה השמחה להועיל לו או לענין רבק
עליו כמו כי ישוב לו לטוש עלוך לטוב כאשר שש על אבותיו

בכנויי הכבודים

הדרך

השלישי הוא לפעלים אשר החתלתם שם ישר
 ואחריתם שם נוטה או מלה שכתה כח שם
 נוטה בשמוש עם כמו נותרו ממסגרותיהם כי ויתרגו והוא רבוי
 והזכרים פעל בודד עבר שלא נשארו מפעלו דבר עובר מן הפעל
 ומפעלו ומסגרותיהם הוא שם נגזר מפעל סגור והוא שם מה שבז
 סוגרים שמו מסגרת שהמם נוספת לסימן השם והתיו סימן לנקבה
 ומסגרותיהם הוא רבוי מסגרות ולו שני סימני הרבוי היור והיו תיו
 והתא מס סימן כנוי הרבים והמם הראשונה היא לשמוש סבת
 האימה הפועלת לה והענינים האלה ראויים הם והרזומים להם
 לחקור אותם ולהשיג עליהם בכל טורי הפעלים

גר גור אגור יגור גר גור לשון יראה

יצא צא אצא יוצא יצא חרג לפי המשקל וחרגו

בד נודו אוד יוד הוד לשון תנועה

אנוד

נסע סעו אסע נוסע נסוע לשון תנועה

סר סור אסור אסורה סר לשון תנועת תרחקו

קצר אקצר קצור לשון המעטת האורך

מורה ארבעה ענינים לשון דירח

כמו וגר זיב עם ככש בישעיה

סימן יא ומתרגמינן ויידור דיבא עם אמרא ואז שמושו עם

ולפעמים לשון דירת עראי כמו בראשית סימן מז לגור בארץ באנו

ומתרגמינן לאיתותכא בארעא אתינא ואז שמושו בית ולפעמים

לשון קבוץ ואסיפה ואז הוא מתנודדים כמו בתכונק סימן א יגורו

בתרמו ומתרגמינן כניש ליה בתורמיה ורביעית לשון פחד ונחז

הוא מן הנודדים ושמושו עם כמו גורו לכם מפני הרב כי יגורתי

מפני האף אף כי נראה כי זה על האמת שרשו סנחי חפא יור

ושמושו גם כן לפעמים נודד כמו יגורתי כל עצבורי באיוב סימן ז

ומתרגמינן כנישית בלהוז צערי אף כי הקמחי בשרשיו פירש אותו

לשון מורא

הדרך

הדרך

הרביעי יש מהנודדים ששמוש הנבאים אחריהם
 רבים מאלה כמו ה'לך שיש לו כל השולשה
 שמושים הנזכרים כי ההולך נוסע מן המקום אשר היה בתחלת
 והולך אל המקום אשר הולך שם ובמקום הממוצע אשר בו תהוה
 כף רגלו אף כי לא נמצא לפי דעתי במקרא שמוש בסם נמצאו
 השנים הנשארים כמו באורה צדקה אהלך ויצא יעקב מבאר שבע
 וילך ורנה כמו לחרז

הלך לך ילך הולך הלך לשון תנועת תחי בעל
 רגלים ממקום למקום
 לשון תנועה מלמעלה
 למטה
 עלה עולה עלה ענינו התנועה מלמטה
 למעלה

הדרך

החמשי הוא דרך הפעלים אשר הם בודדים ולא
 נמצא להם שמוש אחת מן האותיות הנזכרות
 כי אם שמוש מלה ממלות הטעם כמו בכה כי נמצא ויבך אותו אביו
 אותו אין פירושו אלא עליו כי לא היה דבר פעול בפעל הדרך והבן
 היה אשר עליו בכה אביו

גבר יגבר גובר לשון התעצמות
 גהר יגהר גהר לשון פשוט על פניו
 גדר לא נמצא בראש העמוד יגור יגורנו לשון חבור וקבוץ
 דלג ידלג ידלג ענינו ידוע
 דבר ידבר ידבר רובר דבר לשון קשות
 זר זרה זורד ואין עור ענינו העושה רעה בודון ודעת
 חפף לא נמצא ממנו כי אם שם הפועל חופף לשון מכסה מסתיר
 עתר אין ממנו כי אם עתר ויעתר והערתמי ענינו רציו ותפלה

הדרך

הששי הוא לבודדים אשר אין אחריהם נטיית אות
 ולא נטיית מלה כמו הבקר אור פירושו האור
 אור אורי מאורנת תפעל חסר וענינו ידוע

בכנויי תבואה

בושׁ יבושׁ בושׁ בושׁ עניין בושׁת וכלמה
 באשׁ יבאשׁ פועל ופעל הסרים לשון סרחון
 בשׁל אין עוד זולתו עניינו עניין השבחה
 בלה בלו בלותי עניינו ענין זקנה ויגון
 גבה יגבה לשון התרוממות
 גדל גדל יגדל עניינו ידוע
 דמס דום דומו ידם דום עניינו קרוב לשתיקה
 דמע תרמע רמוע עניינו הזרחה דמעה
 הלם הלמו יהלמון הולם לשון השתכרות
 תמה יחמו הומה לשון נאקה
 זע יזע זועה עניין התנועות
 חלה חולי יחול חולי לשון הערה
 חשׁ חושׁת יחושׁ תחשׁ עניינו לשון מהירות
 חטא יחטא חוטא חטוא לשון חפרון
 חו חיה יחיה חיה עניינו ידוע
 חלל אין עוד מלבדו עניינו עניין מיתה משונה
 חלה יחלה חולה לשון חולי
 חרב חרבי חרבו יחרב והוא לשון יבשׁ
 טוב טובו אין עוד עניינו היות טוב
 סהר יסהר לסהר עניינו ידוע
 סך ימוך לשון דלות
 מת ימות למית הפועל חסר עניינו ידוע
 נבל יבול נובל תבול לשון יבשׁ והרדה
 עבה עבית לשון עובי ואין עוד
 צבה צבחה צבות לשון גפח
 צדק יצדק לשון צדק
 צלה יצלה יצח לשון הצלחה
 רגש רגשו עניינו לשון המיה
 רעש ירעש ירעשו עניינו ידוע

בכנויי הנורדים

שָׁאג יִשָּׂאג שׁאג שִׁאג לִשׁוֹן הַמִּיּוֹה וְנִתְיַנַּח קוֹל
שֶׁבֶת תְּשַׁבֵּת תְּשַׁבּוֹת תְּשַׁבּוֹת לִשׁוֹן שְׁבִיתָה

פעל גכה

כְּשֶׁהוּא מוֹרָה הַחֲרוֹמָמוֹת בְּעֵצֵם הַגְּבוּחַ
אוֹ הוּא בּוֹרֵד בְּמוֹחֲרִס כְּמוֹ לֹא גָכַה לְבִי
וְאִם יוֹרָה הַחֲרוֹמָמוֹת בְּפַעּוֹלוֹת אוֹ בְּמַצַּב אוֹ יֵשׁ לוֹ שְׁמוֹשׁ בּוֹרֵד
מִיּוֹחֵר כִּי כְּשׁוֹרָה הַחֲרוֹמָמוֹת בְּפַעּוֹלוֹת אוֹ יֵשׁ לוֹ שְׁמוֹשׁ בֵּית
כְּמוֹ וַיִּגְבַּהּ וַיִּצְבְּאוֹת בְּמִשְׁפָּט וְכִשְׁיֹרָה הַחֲרוֹמָמוֹת בְּמַצַּב יֵשׁ לוֹ
שְׁמוֹשׁ מִס כְּמוֹ כְּגִבוּהַ שְׁמַיִם מֵאַרְץ ו

פעל גדל

לְפַעֲמִים יוֹרָה גוֹדֵל הַעֵצִים וְאִין לוֹ שְׁמוֹשׁ
כִּלְל כְּמוֹ גוֹדֵל וַיִּמְהוֹדֵל סֵאד וְלְפַעֲמִים
יוֹרָה הַגּוֹדֵל בְּעֶרְךְ אֵל הַפַּעּוֹלוֹת וְהַמַּעֲלָה וְהַמְשַׁלָּה כְּמוֹ רַק הַכְּסֵא
אֲגוֹדֵל מִמֶּךְ שְׁפִירוֹשׁוֹ שְׁאֵנִי אֶהְיֶה גוֹדֵל מִמֶּךְ בְּשִׁיחָה כְּסֵא דֵל תֵּאָר
מִמְשַׁלְתִּי גוֹדֵל מִתֵּאָר מִמְשַׁלְתֶּךָ וְכִן פֶּתַח שֵׁם רִשִׁי בְּכַרְאִשִׁית סִימָן
מֵא רַק הַכְּסֵא שִׁיחֵהוּ קוֹרִין לִי מֶרְךְ כְּסֵא לִשׁוֹן שֵׁם הַמְּלוּכָה כְּמוֹ
וַיִּגְדֵל כְּסֵאֵהוּ מִכְּסֵאֶךָ וְלִזָּה נוֹטִים דְּבָרֵי אוֹנְקָלוֹס שֶׁתְּרַגְּם לְחֹזֵר
כּוֹרְסֵי סְלֻכוֹתָהּ הַרְיִן אֶתָּה וְקִיר מִנְךָ ו

אחרי

הַכִּיאוֹר הַמְּסַפִּיק לְדַרְכֵי הַבּוֹדִידִים לְמַחְתָּלִים לְדַבֵּר
וְהַיּוֹדִית נִסְרַר דְּרָכֵי הַנּוֹדִידִים כְּפִי מַה שִׁיַּעֲדוּנוֹ עַל
הַסְרָר וְהַנִּחַ הַדְרָךְ הַרְאִשׁוֹן אֲשֶׁר קָרְאוּהוּ דְרָךְ הַחֲזוֹרָה הוּא
כְּשִׁיחֵהוּ נִמְשָׁכִים זֶה אַחַר זֶה בְּמֵאֵמֶר אֶתְּךָ מְחוֹבְרִים שְׁנֵי מֵאֵמֵרִים
אֲשֶׁר מְגִבִּיל הַסְפּוֹר בְּרִאשׁוֹן שֶׁהוּא הַפַּעּוֹל הוּא הַתְּחִלָּת הַסְפּוֹר
הַשְּׁנִי שִׁיחֵהוּ שֵׁם פּוֹעֵל כְּמוֹ וְהַקִּימוֹתִי לְדוֹר צִמַח צְרִיק וּמֶלֶךְ מֶלֶךְ
וְהַשְּׁכִיל וְעֵשָׂה מִשְׁפֵּט וְצִדְקָה בְּאַרְץ כִּי צִמַח צְרִיק מְגִבִּיל סְפּוֹר
וְהַתְּקַמָּה שֶׁהוּא שֵׁם הַפַּעּוֹל אֲשֶׁר הוֹקֵם וְהוּא עֲצָמוֹ הַתְּחִלָּת הַמְּלוּכָה
וְהַשְּׁכִלָּה וְעֵשׂוֹת מִשְׁפֵּט וְצִדְקָה שֶׁהוּא הַסְפּוֹר הַשְּׁנִי וְאִין צְרִיךְ
לְהַרְצוֹת פְּעִלִים בָּהּ כִּי כָּל פְּעִלֵי הַנּוֹדִידִים אֶפְשֶׁר שִׁשְׁמָשׁוּ עַל זֶה
וְהַדְרָךְ כְּפִי מַה שִׁיזְרָמָן ו

הדרך

הַשְּׁנִי הוּא הַדְרָךְ הַפַּעֲלִים אֲשֶׁר שְׁמוֹשׁ תְּבֵאִים
אַחֲרֵיהֶם הוּא אֲשֶׁר אֵל עֲצָמוֹתוֹ נִגְבַּל הַזּוֹלָת

בכנוי הנורדים

ירש רש אירש יורש לרשת לשון ירושה
 כונן אכונן כונן לשון תקון
 לקח קח אקח חקק לקוח לקוח לשון קיחה
 פלק אמרוק מולק ענינו פירוק
 מצא מצא אמצא מוצא מוצאת לשון מצאה
 נהג נהג אנהג נהג לשון הולכה
 נהל אנהל לשון הולכה
 סעד סעד סערה אסעד לשון חזק האכילה
 עבר עבור אעבור עובר לשון עבודה
 צפה אצפה צופה צפוי צפה לשון ראייה
 קרע קרע אקרע קורע קריע לשון קריעה
 ראה ראה אראה רואה ראה לשון ראייה
 שחט שחוט אשחוט שוחט שחוט לשון שחיטה
 תלה תלה אתלה תולה תלוי תלואים לשון תליה

הדרך

השלישי הוא דרך הפעלים שיש רבאים אחריהם
 שני שמושים אשר אל עצמות כל אחד משניהם
 נגבל חזולת כמו צדק לבשתי וילבשני וזה יקרה בפעלים אשר
 הוראתם הוראת קבץ לקונה בנקנה ולנקנה בקונה אשר כל אחד
 משניהם קנוי לחבירו כמו המלבוש והלובש שהלובש קונה לעצמו
 המלבוש אשר יקיפנו והמלבוש קונה לו הלובש אשר ילבשהו
 ולכן אפשר לומר על הלבוש והלבוש כי שניהם מגבילים בפעל
 המלבושת איש את אחיו ולכן לא יקרה באלה פועל באמת ולא
 פועל באמת כי לא יתחדש בזה הפעל כי אם תיחס אשר עליו יזרה
 הפעל בעצמו ולפי דעתי לא תמצא בלשוננו מעטים בדרך הזה כמו
 לבש ותגר לבדו כמו ותגרת אותם אבנט עפה עיטה משח

הדרך

הרביעי הוא דרך הפעלים הנורדים אשר נוסף
 בהם מלכד שמוש הדרך השני שמוש מס כמו
 ותרכי תאכל כטר מרם חלל ושכירה כי התרם הוא התחלת פעל
 האכילה

כפנוי הנודדים

האכילה והבשר הוא אשר אל עצמותה נגבל הזולת בזה הפעל ומס
מדם היא מס הסכה וכן פרשו מדברי רז"ל באלה הדברים סימן לה
מדם חלל ושכיח זאת תחיה להם מעון רם חלל ישראל ושכיח ששכר
מהם

אכל אכול אכל אכול לשון אכילה וכליה

גרע גרע אנרע גרוע לשון חסרון

גרש גרש אנרש גרש לשון גרושין ושלוח

חלץ חולץ חלוצ ענינו לשון הסרה

חשך חשוך אהשוך חושך לשון מניעה

מנע מנע אמנע מונע לשון מניעה

נחם נחם אנחם לשון תנחומין ונחמה

פרק פרק פורק לשון פריקה

הדרך

החמשי הוא דרך הפעלים שנוסף בהם שמוש להם
כמו בזהו לחם בני ישראל

בזז בזז בזוזים לשון בזה ושכיח ושלל

דבר דבר דובר אדבר דבור דבר עלי קשות

דלה דלה דלה לשון העלאת המים

זרח זרח זורה לשון האיר

ילד ילד ילוד לשון הולדה

נתן נתן נתן נתון לשון נתינה

הדרן

הששי הוא דרך הפעלים שנוסף בהם שמוש
בית כמו שדות בכסף יקנו שהבית היא בית

ערך שווי הדבר הנקנה

חק חק חוק חוקי לשון פתיחה

צר צר לא נמצא בו אם תעתי יצר לשון צרות

טבל אטכול טובל טכול לטבול לשון רחיצה

טמן טמן אטמן טמן לטמן לשון הסתרה

מעל אמעל מועל לשון מעילה

מכר מכר אמכר מכר לשון מכירה

בכנני הנודדים

נקב אקוב נזקב נקוב לשון נקיבה
פרה פרה אפרה פורה פרוי פרות לשון נאולה
קנה קנה אקנה קונה קנה לשון קנין
רגם ארגם לשון רגימה והשליכת אבנים
שר אין עזר מלכוד לשון טיחה

אלה

הם דרכי הפעלים בשמושיהם בבנין הקל כי הוא
הפשוט מכל הבנינים ומרם תכין דרכי כל
הפעלים כי היוצאים לשני שמושו אשר אל עצמותו נגבל הזולת כסו
השליך על יי והבך שאף על פי שהוא מן ההפעיל אינו יוצא כי אם
לשני והיוצאים לשלישי כרוב בעלי בנין ההפעיל שמושם שני
שמושים אשר אל עצמות כל אחד משניהם נגבל הזולת כסו הראה
אותי אלהים גם את ורעך ואשר נוספו בהם שמושים על אלה יבאו
בדרך נוספי השמושים ההם אם באתו או רבים מהם גם יש להך
לדעת כי על הכללים הנזכרים יש להוסיף ולשמור שלשה כללים
האחד כי כל הפעלים אשר בבנין הקל הם נודדים והגבול אשר
שמושו בקל הוא אשר אל עצמותו ראשונה נגבל הזולת כנפעל
וכפועל ובהתפעל ובהתפעל ובנפועל יחיה הוא הזולת
אשר הוא התחלת הספור שהוא הישר ואשר אל עצמותו שנית נגבל
הזולת בקל בבנינים הנזכרים יבוא בנטיית למר או מלת אל או זולת

הכלל

זה כמו משח אותי שמן נמשחתני אני בשמן
השני כי לפעמים ימצא הקל נודד וההפעל יהיה
בווד שרא יורה העשות הפועל מלבד שירה על
תנאי אשר הפועל ואז לא יסכימו שני אלה בשני ענינים שזכרנו
בתחלת שמוש הפעלים רל בסוג ובמספר וכן מצינו בירמיה
סימן ו היא העיר הפקר בלה והרי הפקר נסתר יחיד זכר והרעיר
בלה לשון נקבה וכן גם בן מקצת פעלים רבים בלתי שומרי סוגם
בשאר הבנינים כמו בקל באיכה סימן ג מפי עליון לא תצא הרעות
והטוב כי תצא לשון נקבה יחידה והרעות לשון רבים והטוב לשון
זכר וכל אלו בשניהן על דרך הכלל הוה שמושם שמוש בווד כי
הפועל

במבטא וטעמים

הפועל מבדיל השם ולא יעבור שמושו כמלשפט הבודדים
השלישי כי אף שהנחנו הששה ודכים הנזכרים
לנודדים עם כל זה ירכי ברהם עוד שמושים
נוספים אחרים מלכר הנזכרים והם שמושי מלות הטעם איש איש
לפי משפט הוראת הפעל כמו גול אל"י דרך שפירושו גלגל את
דרך אל"י להיות כל מעשיך לשמו ברוך הוא לעד אמן ו
ובזה נשלם השער הזה שער השמושי וההרכבה בכל פרטי
ודרכי כאשר ויעדנו לעשות ברוך אשר עזרנו עד תנה והוא
יעזרנו עד עולמי עד אמן ו

הכלל

השער השמיני

האחרון והוא שער המבטא
והטעמים אחרי הודיע
צירוף האותיות והנקודות לחבר מהם המיבות שהם חלקי הדבור
ודרך שמושי בורכבה כרי לחבר בהן המאמרים כפי הדרך הנאות
אל לשון העברים ולכתוב אותם במכתב בדרך מתוקן ולא ישנו את
התפקידים נשארו עלינו שני דברים האחד מיותר אל המבטא הוא
סוצא המיבות מלעיל רל במשך המברה וההעמדה בה ומרע והוא
מרוץ המברה ודרך אותה לסוף המיבה או דבקוה המיבה הבאה
אחריה אשר כנו זה במקף ולכן נתיחד שני אלה חכנויים היחודים
בשתי מלות אלו מלעיל פירושו מלמעלה ומרע פירושו מלמטה
ואמנם נדבר השני והוא המשותף למבטא ולמכתב הוא שקרוח
לחלקי המאמר כמה שהוא סורה העניינים רל בערך אל הכנת
העניין שיורה המאמר והוא העמידה והמרוץ והרמת קול והכניעת
וסבבת והרדפת הלשון כפי מה שיאות להכין מה שבלכ המדבר בין
במבטא בין במכתב והראשון יתברר במקום הנחת הטעם הנאות
אל המיבה והשני יתברר במין הטעם הנכתב במיבה והוא

ומעתה

נבאר תחלק הראשון והוא מקום הנחת הטעם
מלעיל או מרע כי שם יתחייב להעמיד המבטא
במקום אשר בו יתחייב להעמיד הטעם במיבה ונאמר תחלה כי
אלה

במלעיל ומלרע

אלה הדרכים יש לנו ספאת האותיות וספאת הפעלים וספאת השמות וספאת הנקודות ונתחיל ממשפטי האותיות ונאמר שהם על ארבעה דרכים המין הראשון הוא במשפטי ההאכיו כל חיבה שסופה הא אם היא מפיק לסימן הנקבדה טעמה מלרע כגון ראה ויספרה ואם אינה מפיק אלא נחה והחיבה היא שם או גם כן הטעם מלרע כגון שמחה ואורה ואם החיבה פעל ובסוף החיבה שתי נקודות רצופות שאין ביניהן שוא טעמה מלעיל כגון חכריתיה והמעיטה אם אינה מפיק אבל בהיותה מפיק הטעם מלרע כמו והקריבה זה הכלל כל הפעולה הטעם בלמך השרש אם לא תקדם אליה וזו הפוכית כי אז היתה על הרוב מלעיל והן מלרע שמים כגון והברולה הפרכת והביאה אותם זה הכלל אם לא על דרך זר כל פועלה הופעלה הפעולה פעלה ופעלה פעלה נפעלה כמו הופשה הופקדה וטהרה חפצה נחנה גרפשה אבל שם הנפעל לנקבה חבא מפעל עומד הוא מלרע כמו נאמנה נשגבה נשפחה ואם השמות באים מפעל יוצא הוא מלעיל כמו נשברה והסימן בצאתם יעלו ובעמדם ירדו ושמות המספרים שסופם הא כלם מלרע כגון משעה גם עשרה ושבה מלרע וסרה ב מלעיל כמו שזכרו במסרה וכל הנשארים בהפך וכן פעלי הזכרים הנוספו הא בסוף כלם מלעיל כמו אקומה והטעם כי אפשר אף ברא הא והטעם כגון הקודם וכן השמות גם כן כמו בערה קפרה בא לזכה אתלמה נתלה וכן המלות מלבר מעטים כמו למה כי כשתחם ברגש הוא מלעיל ורפא מלרע ולכן כל אפעלה אפעולה אעלה אפורה אעלה אמילה אפעלה אפעולה אעלה נפעלה פועלה הם מלעיל כגון אצעקה אשמורה אשבה אכואה אתנה אשירה אומרת ארעה נשמעה אוכלה וכן בצווי שאלה שמעה רדה וצאה סורה

הדרה

השני כל חיבה שסופה הא נקודה בקמץ סימן לנקבה וסיוך לה מלפניה תנועה ואין ביניהן שוא והיא מלעיל כגון ירה וכן כל חיבה שסופה נון בקמץ שהוא מושך הא

בין

כמלעיל ומלרע

בין שתתיה נראית בין נסתרת היא מלעיל כמו ותמראנה ותשקין ו
השלישי כל תיבה שהא בסופה תמורת למד

הדרן

בתחלתה היא מלעיל כמו תרנה יפה שאם
לא כן היו מלרע כמו שמה ומזה שמה ושעוררה ו
הרביעי כל תיבה שסופה תו הא נוספת בסוף
בקמץ והתו מושך הא היא מלעיל כמו עזרת
ושועתה וכן בשמות הכשרים שבאח בהן אלף תמורת הא כמו
התרשתא אריותא ו

הדרן

משפטיה על חמשה דרכים הראשון כל תיבת
שסופה מפיק וו היא מלרע כמו ידיו קראהו

הוא

השני כל תיבה שסופה וו נמשכת בחולם אם היא כנוי לחיד נסתר
היא מלרע ואם היא כנוי לרבים טעמה מלעיל משל הראשון

אחותו משל השני ואחויסו השלישי כל תיבה שסופה ויו
בשורק ולפניה תנועה אחרת אם לא תפול ביניהם שוא ואינה מנחי
הלמד הא היא מלעיל כמו ישמרו ואם בניהן שוא היא מלרע כמו
ישמרו אבל נחיו הלמד הא אם לא תבאנה בתמורת יהא כבוד רב

מלרע כמו ישליו נטיו וכן השנים הם מלרע כמו רבו ודו תרו
הרביעי כל תיבה שסופה ויו נמשכת לשורק הא קודמת אליה והיא
כנוי לנסתר יחיד היא מלעיל כגון אתלצהו ארוסמנהו ולכן וינחו

היא מלרע כי הוא רבוי הנסתרים מנחי הלמד הא ונהירו וסוכלחנו
גם כן מלרע כי וינחו נוספות בשמות רברים בלשון ארמי
החמשי כל תיבה שסופה ויו נמשכת לשורק הא קודמת שהיא סימן
רבוי המרברים בערם היא מלעיל כמו עשנו שמענו ו

חיד הם על ששה דרכים הראשון כל תיבת
שסופה מפיק יוד נמשכת לצריאו קמץ היא

משפטי

מלרע כמו עיני מצדיקי תחנוני עיני תחנוני הוקומי
ותורותיו השני כל תיבה שסופה יוד נמשכת לחירק שהיא
סימן כנוי למדבר בערו היא מלרע כמו ידי לשוני קנאתי

השלישי כל תיבה שסופה יוד נמשכת לחירק היא סימן פעל הנקבר

אם

במלעיל ומלרע

אם קודם לאותה תנועה היא תנועה אחרת וזוהי שוא היא מלעיל
 כמו חציבי הקשוי מלכר הכאות מנחי הלמד הוא שהן מלרע כמו
 צפי התעני בל' חרביעי כל תיבה שסופה אות היתם או
 התאר היא מלרע כמו הראובני המגביהי הרביעי וכן עני שני
 שחידודן נוספות ו החמשי כל תיבה שסופה יוד נמשכת
 לחירק נון מורה למידר בעוד היא מלעיל כמו שמרני תברכני
 תששי כל תיבה שסופה יוד נמשכת לחירק ולפניו אין כי אם תנועת
 שוא או חטף כשתחזור השוא או החטף צרי או סגול או הזלם בהפסק
 בחיותה בשוא היא מלרע ובחיותה בצרי או בסגול היא מלעיל
 פרו פרו חצי חצי וחי יהי עני עוני חלי חלי ואם לא
 במצאת התנועה הראשונה בשוא או היא מלרע לעולם כמו לוי עלי
 קני חצי

משפטי

חכף הם על שלשה דרכים הראשון כל תיבה
 שסופה כף בשוא לסימן כנוי נכת דנקברה בכל
 הפעלים ובשם יחיד היא מלרע כמו ירך אישך יאחוזך תוכיחוך לכנוי
 נכת הזכר כמו מתנתך אותך השני כל תיבה שסופה כף
 בקמץ ובסמוך קודמת אליה שוא היא מלרע כמו שפחתך ותנך
 השלישי כל תיבה שסופה כף בשוא סימן כנוי נכת הנקבה ברבוי
 השם וקודמות אליה רצופות פתח ראשונה וחירק שנית והיא השוא
 שלישית או שחכף בקמץ לסימן כנוי נכת דהזכר ובסמוך לפניה
 תנועת נקודה שהיא לאחר מהמלכים אף שהיה ביניהן שוא היא
 מלעיל דמיון הראשון עינך דמיון השני עיניך ולרחק

משפטי

התם כל תיבה שסופה מס לסימן כנוי הרבים היא
 מלרע כמו מלכיהם או ליכם ידם מחשבותם זולת
 עשר שסופן תם והן מלעיל והן גנבתם מצאתם העלתם אתותם
 שרפתם ובקשתם והרגתם נצרתם ואבלתם תית השדות
 עצים ואכלתם

השני

כל תיבה שסופה מס ולפניה קמץ ויוד חירק רצופות
 הוא מלעיל כגון מצרים אפרים עינים ריתים

במלעיל ומלרע

וזמיתן אבל פתוים פתאים צבאים צבאים טפויים הן מלרע ו
משפטה אתר והוא שכל תיבה שסופה נין נוספת מורח
על כנוי רבוי הנקבה שאין תחתיה נקודה היא מלרע

נק

במו השמעון משפטן זולת שמעון שהיא מלעיל כסבת העין המרחבת
התיו הם על שלשה דרכים הראשון הוא כל
תיבה שסופה תיו לסימן רבוי הנקבה היא מלרע

משפטי

כמו בנות טובות וכן אם היא לסימן פעלי הנקבה או סמיכות
הנקבה משל הראשון וקראת משל השני טובת השני כל תיבת
שסופה תיו ולפניה סמוכה לה אות נקודה בסגול ולפני הסמוכה
זה היא אות נקודה בסגול או בחולם היא מלעיל משל הראשון ולשבת
מערכת משל השני סולת כפורת השלישי כל תיבה שסופה תו
וקודמת לה חית או עין עם קרימת שמי נקודות פתח היא מלעיל
כמו נחת שומעת זולת שתי אלה אחת ופתח כשחוא שם שררת
ששתיהן מלרע

כל

תיבה שסופה עין או חית או הא וקודמת להן פתח אשר
אין עליה אות כתיבה היא מלרע כמו שומע משמע
בנסוע רכוע שולח מצמיח כח ינות מגבוה להתחממה
גבות וכן נשלמו משפטי מבטא מלעיל ומלרע מפאת האותיות

אמנם

משפטיהם מפאת הפעלים הם תשעה
הראשון כל פעל עבר שסופו תיו קמץ לסימן
הנכח או תיו חידק מושך יוד לסימן המדבר
בערו הם מלעיל כמו אכל אכלתי ואכלתי אבל אם קרמה
ויו הפוכים שאין פירוש לערוד היא מלרע כמו ושמת ודרשת
ונערתי וחוצאות סז הכלל הזה הן שלשה מינין הראשון כשפעל
הנכח סמוך לסוף ועירא או מלעיל ביאז עם הו והפוכית הוא מלעיל
כמו ואכלת שם וכתת פסח השני כשהיא בהפסק כמו ולשבעת
השלישי כחיות הפעל מנחי הלמד אלה כמו וקראת ויצאת
אבל ההפעל בפעל יצא שומר הכלל כי ויצאת ויצאתי כשענינם
לעתיד הם מלרע וכן גם בן פעמים רבות יקרה לנחי הלמד כמו

וענית

111 112

במלעיל ומלרע

זענית ועשית וכן רבים שהן לעתיד ומלעיל ושאר היוצאים מן הכלל רובם באו במסרה :

השני

כל נסתר וחייר עבר כגון פעל ובאחרים הדומים אל אפעל נפעל מפעל אפעל תפעל נפעל מפעל אפעל הפעול אפעיל יפעיל תפעיל נפעיל להפעיל מפעיל התפעל אתפעל תתפעל תתפעל מתפעל להתפעל כשטרשם מן השלמים ונס ברוב החסרים העבר וחייר נסתר לא יצא מן הכלל הזה שהווא מלרע אבל בחסרים ובנחים יש דרכים שונים בנשואים כאשר יתבאר בדרכים הנאים בנחים והחסרים היוצאים מן הכלל :

הראשון

הוא בנחי הפא אלף כי כל ויאכל והאכל מלעיל ובחפסק מלרע מלכד ויאכל תנוכות והוא מלרע בלי החפסק וכל ויאמר ותאמר מלעיל ויאמר ותאמר מלרע ושאר פעליהם מלרע כמשפטם אם לא תפול וו פתח בראשם :

והשני בנחי הפא יוד כשתבוא וו נוספת בראש פעלי יוד איתן בפתח בין כבנין הקל בין בהפעול הם מלעיל כמו וירע וישב וירד וילך ויזרע וישב וירד וילך ושאר הפעלים מלרע כשאינן בראשם ויו בפתח ויוצא מזה ויצא ותצא ויוצא ותוצא שהם מלרע בסבת היותם מפעלי האלף גם וישן וישב ויירא ויירש ויוכל ויוצק כל אילו מלרע בשלמים גם וילך וירד בשעין השרש בפתח הם מלרע וכשהוא בסגול מלעיל כמו וילך וילך וירד השלישי בנחי העין הנקראים שניים כשהיו בפתח בראשה ויוד האיתן בקמץ היא מלעיל כי הטעם תחת היוד ופא השרש בקמץ ויש קוראים אותה בקמץ חטף ואמרים כי נפל ממנו השוא להחתי שלות המנקדים להקל מעליהם והעד כי בהפסק ישוב הקמץ חולם כמו קמץ כל כשבא בהפסק ישוב הקמץ חולם ואני אומר כמדומה לי כי קמץ כל הוא קמץ מלא פום וכן קמץ פא שרש השניים ולכן בהפסק שניתם ישובו חולם כי מעט מזער הוא ההפרש בין הקמץ מלא פום והחולם כמו שבארנו בשער הנקודות וכן בהפעיל יוד הנאייתן מלעיל כמו ויקם וישב אך ויבא ויקא הם מלרע מחמת האלף תרביעו בנחי

לעיל

במלעיל ומלרע

הלמד הוא כשתחסר הלמד ונוספה הווי בפתח או פעלי יוד איתן הקל
 וההפעיל הם מלעיל משל הקל ויפז וירב ומשל ההפעיל ויפז וירב
 וכן פעלי התו והנון מהקל וההפעיל משפטיים הם בצאתם ובכזואם
 בכלל במשפטי חידוד שכתבנו כי כמו שאמרנו ויאמר וישב בן נאמר
 ונאמר וישב ותאמר ותשב וכן תקיש על השאר

המשפט

השלישי הוא כל תפעל יפעל יפעל תפעל הפעל הפעל
 מלרע כמו ישמח תשמע יכרך תפקד הפקד זולת
 נחי הלמד הוא שהם מלעיל בחסרון והוא כמו יכל יגל יעל הרב
 השלישי כל ואפעל ואפעל מלרע כמו ואשכב ואשכב זולת בנחי
 הלמד הוא בחסרונה מלעיל כמו ואעל ואפן הרביעי כל ופעל
 מלרע זולת ויכרך ויגרש וישרת שהן מלעיל אבל ואכרך ואגרש
 יגרש ויכרך לברך אכרך מברך משרח כלם מלרע במשפט השני
 החמשי מיני ויפעל ויפעל שהם שונים ובא על משקל נחי הלמד
 הם חסרוי ההא או על משקל השניים הם מלעיל כמו ויקץ ויקץ ויסב
 וישב ששרשם יקץ קנה סבכ שב הששי כל אפעל יפעל תפעל
 גפעל הפעל להפעל מלרע זולת השמר שהוא מלעיל בכל המקרא
 לבר אחד השמר והשקט שהוא מלרע השביעי ויפעל מלרע
 זולת וינחם ויאסף ויאמר וינגף וילחם ותפעם זולת מעטים מאלה
 שהוציאה אותם המסרת השמיני כל חסרי נון משפטים כדון
 השלמים התשיעי כל השניים הכפולים הם מלרע כמו ירומם
 יקומם ותכונן ותכונן לרומם עד כה הגיעו משפטי הפעלים

ואולם

משפטי היות התיבה מלעיל או מלרע הם ששת
 הרבים הראשון הוא כל שם משקל בפקל פעל
 הוא מלרע אם האות האמצעית אינה מאותיות אההע שאם היא
 מהם השם מלעיל משל הראשון חכם משל השני טעם מלבר
 השמות שפא תשרש שלהם אחת מאותיות קרוי ראם וקו שאף
 שהעין גרונית הם מלרע כמו קדל רעב נהר רחב יחז מור זרה
 קאת נחש כשהוא שם רמש אבל כשהוא שם קסם או שם איש הוא
 מלעיל וכל אותם שהם מלרע הם בקמץ בלם וישתנה בם בסמיכות

במלעיל ומלרע

קמץ הפא אל שוא וקמץ העין אל פתח ואשר חם מלעיל הם בפתח
 בהם ולא ישמנו בסמכות ויצאו מזה הכלל אברהם שהריש וההא
 בקמץ וההא גרונות ואפילו הכי הוא מלרע וכן שמות הפועלים
 והמתפעלים ודומיהם לנקבה היחודה שסופם תו הם מלעיל אף על
 פי שהאות האמצעית היא גרונית כמו שומעת ארבעה מתלקחת
 צלחת וכשימצא רגמתן לשון עכר גם כן הוא מלעיל כמו שמעת
 ידעת לקחת טבעת אבל אחר אחר אחר הם בפתח פלם ומלרע
 וכן פתח כשהוא לשון שררה אבל כשהוא לשון מלונות הוא
 מלעיל השני כל שם בעל שתי תנועות סגול או צרי הוא
 מלעיל כגון שקל אבל כשתהיה האחת בצרי והשנית בסגול הוא
 מלעיל כמו טבת תבץ תבל כשהוא מורת ארץ אבל כשהוא מורת
 נבלה כל בסגול ומלעיל וכן הגה בהא בסוף והוא באלף שניהם
 מלרע בסבת נח ההא והאלף וכן רעה וכן דרש שמאל מלעיל
 וחרש ימין מלרע וסימנך כל מוסרע וכן בדרך מורה אחר
 מהפרכים מלעיל וברך שהוא לשון ברכה הוא מלרע והוא פעל
 לא שם כראשון וכן חרף כשהוא שם הוא מלעיל וכשהוא פעל הוא
 מלרע כמו ושרת וכן כל השמות ששתי תנועותיהם הראשונות
 על משקל שבע הם מלעיל חוץ צלע וצלע הצלע פשרהם מוכרעים
 ששם מלרע וכשהם דבקים הם מלעיל אבל ידע וידע ותתע אף
 בהיותם מוכרתים הם מלעיל מחמת היות הפוכית בפתח כמו שכתבנו
 למעלה בפעלים ולא בעבור העין שבסופם כמו שכרב בעל עין
 הקורא כי זה אינו טעם שגם צלע בעל העין אבל תתע חרע ידע
 נדע הם מלרע בהיותם פעלי תו תאיתו ויצא מהם אל תתע בנתיבותיה
 שהוא מלעיל במשלי סימן ו השלישי כל שם פועל מלרע
 כמו אוכל ושמות המקרים הדומים להם הם מלרע כמו אוכל
 אבל שמות הרכבים מלרע כמו עורב אורב וכשהוא שם מקרה
 הוא מלעיל כמשפטו כמו אכלני הורב ויצא מן הכלל הזה נוספו המם
 בראשם כמו מופת מוקש ודומיהם ששם מלרע ורביעי
 כל שם שהוא בפלס פועל שסופו או אמצעיתו אות גרונית הוא מלעיל

במלעיל ומלרע

כמו זוהר מזהר גובה ויצאו מזה רוקע רוגע פוסע שהם מלרע
 ואשר אין בהם אות גרונות הם מלרע כמו שופך גורל וקצת שמורת
 סופם אות גרונות והם מלרע כמו תוחח תולע קובע כובע
 החמשי כל שם בעל שמי הנעות אתרונות אשר הראשונה נקודת
 סגול והוא מלעיל אם ישמנה בהפסק היסגול אל קמץ לא ישמנה
 העלוי כגון פסח פסח משמרת משמרת אבל כשימצא פעל על
 משקל הבאים בהפסק הוא מלרע כגון פסח זרע שמע
 החמשי כל שם שהוא על משקל פעל אם הוא שם דבר בהפוך
 בהפסק הוא מלעיל ואם הוא שם התואר הוא מלרע משל
 הראשון שמן רשן משל השני שמן רשן אבל אם אינו בהפוך
 שהוא מוכות הוא מלרע וכשהוא בסמוך הוא מלעיל משל
 הראשון ירך ערל כבד משל השני ירך יעקב ערל לב כבד עון
 אבל שמות הענינים מנחי העין והשמות החמיס' להם הם מלעיל כמו
 עול און דרוש אבל בסמיכות העין ונמשך לחולם הפא כגון מורת
 מוח עול עולתה אבל עול יוצא מן הכלל הזה כי הוא מלעיל
 זבן מטיש היון יוצא מן הכלל הזה כי הוא מלעיל
 הששי כל שם בפלס וית או מים הוא מלעיל כמו בית צוד שמים ידים
 כמו שהתבאר בערך מס

הנה

כבר בארנו דרכי ידיעת מבטא התיבות מלעיל פלם
 וקצת דרכי ידיעת מבטא התיבות מלרע ושאר
 התיבות אשר לא נכללו בדרכים הללו כלן מלרע אך
 אמנם יש לך לדעת כי פעמים רבות הסמיכות ישנה מקום הטעם ער
 שהתיבה אשר משפטה לחיות מלרע וישמה מלעיל וזה על שלשה
 דרכים האחר כשהיא סמוכה לתיבה הבאה אחריה אשר טעמה באות
 הראשונה אשר בה פי אז טעם התיבה אשר משפטה מלרע ירחיק
 עצמו מן הטעם הבא אחריו וידגל אחורנית אם ימצא מקום לאחריו
 כמו והיה הוא מלרע והיה קדש הוא מלעיל כי מחסת טעם הקדש
 דגל אחורנית טעם יוד והיה אל ההא הראשונה השני כשהיה
 שוא באות הראשונה מן התיבה השנית והטעם באות הבאה אחרי

במלעיל ומלרע

הטוא כי אז גם כן ידלג אחרנית טעם התיבת הראשונה כמו עושה
 פרו כי טעם השין תור אל העיון ודפעימים ומצא תדלוג הנזכר עד
 האות השלישית כמו נערמו מים נעמדה יתרו השלישי
 בשתיבתה מלעיל לא יתרחק נגונה ממקומו אלא בשלשה מקומות
 והם בוקע מים כל בוצע בצע מונע בר יקבוהו לאום וברכה לראש
 משכירו ועוד תזכור כי דפעימים בתיבות אשר משפטן
 מלרע ויסוג אחר טעמן טמו הסופרים בה שני טעמים והאחד על
 המקום שהיה ראוי הטעם והאחר הוא הטעם הנמצא בדלוג כמו
 וזצא פרח ויצא ציון עד כה בארנו ודכו משפטו המלעיל ומלרע
 ומלכד אלו נמצאו העמדות לתיבות אשר מקצתן הימקדקים
 קראום מתוגות וקצתם העמדות ואנו קוראים אזרחם געורת כי
 הם יגעה הקורא

הנעיא

היא התחלת חיון ערך מבטא התיבת אשר בה וישלם
 באות אשר פה הטעם ואחריו כן יסוב חיון ערכה
 וישלם במקום ועם המלה הראוי אליה ולזה אקראנו טעם הנזכר
 בסבוב כי הוא תזור מאות הנעיא ומשלים חיון ערכו במקום הטעם
 כגון האשה אשר נתת עמרי כי הנעיא תחת הא האשה וטעמה תחת
 השין וזה קרה לשתי סבות שלא יתערכו נגוני התנועות קצתם
 לקצת ולחלק בין שתי תיבות המורות עניינים שונים והם דומים
 במוצאיהם כמו שנחקור עוד בעזרת האל יתברך אמן

הנעיות

הן פשוטות עומדות ומתן תמוכות לאתר
 ומורכבות והנה משפטי הנעיות הפשוטות
 העומדות הן אחר עשר דרכים

הראשון

כל תיבה אשר בה תפריד בין אות מונחת ואת
 הטעם אות אחרת ואין אחריה שונה ולא דגש
 בחיות תנועת אחר מה מלכים היא נעיא וכן בשתיבת המונחת
 היא בקמץ כמו האדם כי אם הדלת רייתה אות הטעם הנה תהא
 מועמרת במוצאה השני כל ופעלת ופעלתי בבוא הטעם בתו
 הפא מועמרת כמו ואכלת ושבעתי כי תנון אני השלישי כל

בגועיא

תיבה אשר האות הראשונה בקמץ והיא מלרע או היא נסתר העבר
 האות הראשונה הנקודה בקמץ היא מועמדת כמו וקקום ואלך
 כחשאת באשם הערות במחוי בר: הרביעי כל שם שתנועת
 טעמו שלישית לאות נקודה בפרת או בצרי או סגול או חולם או
 שורק או חירק ובין הנקודות שוא אות הפתח מועמדת כמו ועמדו
 תאספני ועשו הערים מולדתי תרומתי חליפתי וכל שם איש
 מפיך אלף ויצא מזה הכלל כמו וארזניה וארזנים החמשי
 כל הא התנועה הנוספת בראש השם או הפעל או הסלה היא בגועיא
 כמו האלך האתם החיהו הששי כל הא תידועה הנראת או אות
 המבלועות אותה בתנועתן הקודמת אות חית אז היא מועמדת כמו
 החתיו השביעי בשאר השמות שתחתן אות גרזנית חוץ הא
 וחית יש מחלוקת כי יש קוראים האות הפתוחה או הקמוצה הקודמת
 אליהם בגועיא ויש שאינם קוראים כן ולי נראו דברי המעמידן
 אותה כי האותיות הגרזניות לקלוחתן תנועה חזקה בינוניות בין
 החטופות והנעות תנועה חזקה ולכן כמעט יש להן משפט התמוכות
 כמו לארזני ויאספו והרגו ועמדו השמיני כל תיבה אשר בה
 ארבע נקודות והטעם באחרונה והשנים הבינוניות קלות תרנג
 הגועיא מן האחרונה אל הראשונה כמו הראשונה העשותו
 ותשועי כל תיבה אשר משפט הגועיא להיות באות השלישית מהטעם
 ולא יכלה מחמת חדגש ושוא הנה תבוא הגועיא ברביעית הקודמת
 אליה שאין סמוכה לה שוא ודגש אחריה כמו מחרצנים העמוני
 ואכבר וכן יש חמשות כמו מהתחונות העשירי יש מעמידן
 וקריאה בחמש תיבות בראשם שטימנס לכאיש בהיזרהם בקמץ
 וקודמות ודגש כמו לפה בתים אנא יפה שמה ואנחנו לא ראינו מן
 המרקוקים בלשונם שיעמדו בגועיא כי אם ליש בלבר ובא הן מלרע
 בתחתן בנות שתי אותיות כמו בתים אנא אבל המשרחות הדבוקות
 בתן הן מועמדות כמו הבתים וכן גם כן בהיותן שלישיות כמו
 במיכם בתיהן אבל בתינו גם היא קלה הבית וגועיא בתיו כמשפט
 רבוי וסודת האחד עשר כל תיבה שמשפטה מלרע אם טעמה

מקף וסמוך להתיבה שאין בראשה שום ולא רגש התיבה תחוא
הראשונה תעמוד מלעיל בגעיתה כמו הערים האלה כי משפט הערים
להיות מלרע ופה מלעיל בהיות טעם מקף בה סמוך למלת האלה
שאין בראשה לא שוא ולא רגש כי אם פתח תחא שהיא רפה
אלה הם משפטי הגעיות אשר יערכנו לפרטם :

ואולם

משפטי התמוכות ומחוברות לאחת שני מינים קלות
וכבדות והקלות הם על שני דרכים הראשון כל
תיבה שהיא שלישית לטעם אם יקדם לטעם בסמוך שוא הגנה הנעיא
תהיה בתנועה השנית ולא בשלישית אלא הטעם כמו העומדים פי
הטעם הוא ברלית ואף כי תנועת תחא שלישית לתנועת הדלית הנעיא
היא נרחית לחולם העין שהיא שנית :

הדרך השני

אין געיא קודמת לשוא נרחית לעולם
אכל תמצאנה שתי תמוכות רצופות
תמוכה אחר תמוכה גם תמוכה אחר פשוטה או פשוטות גם פשוטה
אחר תמוכה וגם תמצאנה שתי פשוטות זו אחר זו משל הראשון
ואברכם ואגר שנו משל השני לישועתך וארעה משל השליש
מושבותיכם לאבותיכם תושבותיכם רחמינות משל הרביעי
בשכועותיכם והאשתאולי שהראשונה שלישית לשנית והשנית
שלישית אל הטעם ושב זה למשפט רביעי שזכרנו לפשוטות :

ועוד

יש להניח בגעיות כלל גדול כי לחז מדרגות ביניהן
ביחס אל האותיות אשר תפולנה בהן ובערך אל
סמיכותן כמקף ובמוכרת כי כל געיא שתפול באותיות היסודיות
הנקראות מלכים ושרשיות אצל המדקדקים היא גדולה ומשוכרת
יותר מן הנופלות במשררות והנקראות שמושויות כי געית ריש
רחמינות גדולה מגעית למר לאבותיכם וגעית התיבה הקודמת אל
המקף גדולה מן המוכרות וגעית האות הראשונה הנופלת בתיבה
הבאה אחרי המוקפת היא גדולה ומשוכרת מכל הגעיות כמו יי אלהיק
הוא העובר לפניך וזה תשלום הגעיות הקלות פשוטות ותמוכות :

התנועות

התנועות

אשר געיתו כבדה הן על אחר משלשה דרכים
או שאחרות שוא בדגש או שני שואים
דעופים או תנועה גדולה ובתנועה השלישית אליה כגון טעם
התיבה או געית התנועה הוא הראשונה כבדה ולפיכך בכל פתח וו
בתיבות שהן על משקל ויפעלו ויפעלו וסורכבירים כמו
ויפעלים ויפעלהו ויפעלני ויפעלהו ויפעלו ויפעלו
ויפעלו ויפעלו ויפעלהו ויפעלהו ויפעלו ויפעלו ויפעלו
כלמד השורש הגעוי בו הקודמת בראשם כמו ויפקדם ויפגשנהו
וישטמוהו וירדפום ויפגשום ויזכרה ויחשבה וישלחם ויעבדונה
ויאשרנה ותעמודנה ותעשי ותעטו וכל דרומות להן הן בגעיות
כבדה וכן כל הא הידיעה הקודמת לשמות אשר בהם התנאי הזה
היא נקראת בגעיות כמו הנערה במעלות למעלות פורכים המשפחים
הפרמלי מרעך משאכם ממרבתך אבל יצאו מזה הכלל השמות
אשר האות הראשונה שבהם בחולם כי אז הגעיות הדרה אל החולם
ולא תעמוד בהא הקודמת כמו הכתנים לכהנים השואבים השוערים
השואבות ודמיהם וכן פורעך ולרעך אך כשיבואו בראשם
תשאר הגעיות בזין שלא כמשפט וסימניך יראה דרע וארוד ימים
וכן וו יהיו כשהוא בטעם פשוט או במקף היא נקראת בגעיות שלא
כמשפט כי אין באן שלש תנועות וזה שיעור שיעור
וכן גם כן קשהאות הנעה בראשונה מהשלש תנועות נקודה
בסגול הוא בגעיות כמשפט זה הכלל אף כי מעטות הן
כמו אשתחזה אתנפלה אקחך משלחך ודמיהם וכן גם כן
בתנועה בחורק וכן כל התיבות הנאות על משקל מתפעלים
התפעלו ותפעלו ותפעלו ותפעלו ותפעלו ותפעלו ותפעלו
מתפעלות ותתפעלו כלם האות הראשונה הקודמת אל הדגש או
השוא בגעיות בהתנגנם כמו התנשא ותתכמה תתרו ושמאו וכן כל
התיבות הרומות להן בתנאי הקודם אות הנקודה בחורק וקודמת
נקראת בגעיות כמו וישלחך כמרגלים מקבצאל מסחרת וישלחך

247

וכן

נמצאו אשר הן שלישיות לאות נקראת בנעיא קלה אף
 שאינה שלישית כי אם רביעית או חמישית בתנועות
 התיבה בגון מס ממועצותיהם מסחשבותיהם שחירק הממין שלישי
 לחולם למד השורש ולכן נקראות הממין בנעיא וכן כל מס מקרא
 קודש בנעיא כשקדש בפשט וכן כשתפול וו בשורק בראש
 התיבות המנוחות על פי התנאי הנזכר היא נקראת בנעיא כבדה
 כמו וליעקב ובשועו ולמוערו גם יש געיות כבדות בן שרוקת
 בראשי תיבות נוספות התנועות בנפול פס טעמים מן המלכים
 הגבוהים כמו שבוא אחר זה כמו ולישמעאל ובמועריכם ותכסנו
 ובשליחה ובחקבץ ובתנשאם ומריא וצאן ובתחננים וסתר כוש
 זהו כולל הגעיות ומשפטיהן :

ודע

כי לא תשתכנה לעולם לא מחמת משרת ולא מחמת דבר
 אחר כמו שלפעמים תשתכנה הגעיות הקלות ועוד
 ברכים פורלים :

הראשון

כל שם או פעל שתחלתו מס נוספת נקודה
 בשוא והמם רפה ולפניה אחת סאותיות
 בהכל ואות בהכל נקראת בנעיא כבדה כמו הסרבר המקטרים
 למנשו במסלה למנצח המם רפה והאות מקורמת בנעיא כבדה
 וכן המעט למעט אבל בשתים ברגש אז אין שם געיא כמו המזוזת
 המנורה המקומות ורומיהם השני כל תיבה שבתלתה הא
 המימה והאות השנית היא שרשית האות השנית רפה ותהא נקראת
 בנעיא כמו הכרכה הדרכי השלישי כל תיבה שבה תנועת
 ואחריה שוא וסמוך אחרי השוא אות נעה ורפה הנה בתנועה
 הראשונה בנעיא כמו תרשא ערוך תרבות חסרי ארבל ברכו
 ולכן אף כי בכל ערכות העין בנעיא כשתתחבר בראשו רגש או
 מסור געית העין ותחזור תחת המם כמו מערבות שהעין תסופרה
 ומשפטה כמשפט השוא וכן סולו לרוכב בערבות ביה שמו
 ופה נשלמו משפטי כל הגעיות בין הגורמות מלעיל ומלרע בין
 תגורמות געיא קלה בין כבדה :

אחר

אשר בארנו משפטי העמדות הקולות במבטא
ומרוצתם נשאר עלינו לבאר דבוקים באלו הם
בתיבה אחת אף כי והיו בתיבות שונות ועל זאת הונח במקף הצל
העברים שהוא קו מתפר שתי תיבות רצופות אשה אל אחותה מרת
שיקרה בסבת הנקורות והטעמים או בסבת השאלות או בסבת
השמות

ונתחיל

בנקודת הפתח ונאמר כל תיבה שסוף הניעותותיה
פתח והיא קמץ או צרי או סגול או חטף קמץ או
חולם או שורק או חירק והיא מלרע וסמוכה סמיכות קנין ותוקה או
פעל עם פעולו או הפעלות עם סתפעלו או פעל עם שמושו לתיבח
שיש בה טעם בראשה או התיבות ההן דבוקות במקף והראשונה
היא שקראוהו המדקדקים מוקפת כמו כפר להם ממכר בית ושפר
רוח ים סוף מירב סין מדבר שור מגלת ספרה ונפעלים למדועת
יתומים ובהפעלות יוקם קין יולד בן נתן לה ותבער במס דענא
שאלך ומשל הקמץ מצא חן בא שמה ונשא במס ולדבקה בו שבת
פח ומשל הסגול דבר לי התן לי וישבתם בבת השמה חמרה
זה שמי ומשל הצרי שמושו יור כמו אנשי שים אנשי קדש כלי
בסף ובצרי מושך הא כמו ופה האר קנה בשם קנה נא עשה לי
אבל קנה לך עשה לך גטה לך ורומיהם רובם בלא מקף ומשל
החטף קמץ כמו נתן זרע וישמר אלה פסל לך ומשל החולם
כשהאות האחרונה שבסוף התיבה מוקפת אינה שרשית כמו לעשות
לו לבנות לי בית לשמי ומשל עוד לחולם שמושך וו התנאי
שזכרנו אף בדבוק התנאי כמו חיתו ארץ ושמו שוע זרעו בו בבגד
בה בפגעו בו ועוד בחולם מושך ארף כמו לקרא לו למצוא חן
ומשל השורק המושך וו כמו ורחצו מים ויתגדלו התגמלו זאת
ומשל החירק פרי בטן ויתגדלו לבית יבא לא חופרי עוזי ויש
כל אלה הם משפטי ההקפות כשהתיבות שומרות כל הטעמים
בשכניהם אבל בגתנאים ובשל המקף ראשונה בחסרון השכנים
הראויים אז ובשל דין דרכי המקף אשר בתכנו כי אם בא זקף קטון

בתיבה השנייה ולא קדם פשט לתיבה הראשונה הנה לא תהיה
מוקפת אבל יהיה טעמה אחד מהטעמים המרביצים דרבור הקודמים
אל תוקף קטון וכך גם בשתייה בשנית טרחא שלא קדמו תביר וכן
תקיש על האחרות ושנית יבטל המקף בשלא יפול טעם מפסיק
בתיבה השנייה עם השלישית כמו תנו נא אותה תנה לנו אחות
ושלישית בשבוא נעית התיבה הראויה למקף רחוקה ואין אחרית
תנועה גדולה מגעית השנייה אליה או יבטל המקף גם כן כמו יאכל
בו עושה פלא אבל אם תהיה אחרית התנועה גדולה לא יבטל
המקף כמו יעמר חי ותעמוד שם אלה הם המבטלות דת ההקפה
בכ"ל לים שזכרנו:

ואולם

המקף הבא מחמת חמלות הוא על שני דרכים
הראשון כי מלות על עד אך גם רק אל את אל
עם כל אם אין בס טעמים מלבים כי אם משרתים הן מוקפוזר על
הרוב אף כי לפעמים מפאת המסורת או מרוצת הרבור או מפאת
טעם שלישות התנועות שזכרנו לעיל או להיות קשה על תלשון
לחקף אף במשרתים בטל מהם המקף כמו אם את הרבר הוה
השני מלת או כי מילא זה כשיוסמכו לתיבה שמעמכה בראשה
תוקפנה על הרוב כמו או נפש מיוזת וגם באלה יבטל המקף
לפעמים מפאת מרוצת הרבור או לשלישות התנועות גם כל אלה
שסופם אחת מאותיות יהוא בבאם לפני רביעי יבטל חק המקף מהן
אבל כשיוסמכו אל פשטא אף שהוא טעם מפסיק הן מוקפות משל
הראשון כישם או איש ומשל השני כיש איש כיוא

אבל

המקף הבא מפאת השמות הוא בא בשלשה דרכים
הדרך הראשון בשתייה שתי תיבות סמוכות אפילו אם
יהיה טעם התיבה השנייה בתנועה השנית לא בראשונה התיבה
הראשונה מוקפת על הרוב כמו לחק עולם בתום לבבי
הדרך השני מלת יד ביד כף בכף בת בכת כן נאם יי שר צבא
נהר פרת וזמיהם בשתן סמוכות לתיבה אחרת אף כי הטעם
בתנועה השנית מהשניה הן במקף אך אכנס לפעמים יבטל המקף

במקף

אם במלח ביד בכף בשיפול בהן טעם מהמלכים לפי שאינן סמוכות
משל הכלל ביד עבריו ביד וסוף ביד יי בכף מדין בת פרעה
לכת פרעה בבת יעקב ויצחק על מלת בת אמלו קורם תובה
משולשת כמו בת עמיניריב בן אברהם גאמ"ו שר צבאו נהר
פרת נהר כפר ומשל הביטול ביד רמה ביד חזקה כי אז אינן
סמוכות כי מלות רמה וחזקה הם תארים לכו ועל זה באו במקס
כל תנועותיהן: חדרך השלישי כל תראני חיי במקף זולת
בהיות במלח חי טעם מלך הדרך הרביעי והוא משותף לשמות
ולפעלים בכל מקום שתפלגו שלש מיכות לעבודת מלך והטעם
שהוא מלך נזפל בשלישית אם השנית סמוכה אל השלישית
הראשונה בטעם משרח והשנית במקף לשתי סבות האחת כי
השנית הסמוכה באמת והאחרת כי היא היותר קרובה אל המלך
זכר שבן בהיות השנית מלרע וטעם השלישית בראשה המשל שם
אשת אכרם ושם אשת נחור אכרם ישב בארץ כנען והנה כסף
איש יקרוב זכר שלמים ומשל השנית שהיא מלרע כמו בין רועי
מקנה אכרם הדרך החמישי בשתייה הראשונה סמוכה
לשנית לא השנית לשלישית אז נפל מחלוקת בין הקוראים כי יש
מקיפים הראשונה ויש מקיפים השנית כמו זקני דהעיה היתה יש
מקיפין זקני ויש מקיפין העיר וכן חז העם הזה הדרך
הששי הוא כי לפעמים מקיפים התיבה הקודמת לתיבה אשר טעמה
תלשא או פזר כמו במדבר סיני אלה הם דרכי התקפים

ובזה נשלמו דרכי ההעמדה והמרוצה

במקטא הלשון העבריו

הוא שם מעורב ויש בו שתי חלקים
הראשון הוא המקטא והוא שם
השני הוא הלשון העבריו והוא שם
המקטא הוא שם מעורב ויש בו שתי חלקים
הראשון הוא המקטא והוא שם
השני הוא הלשון העבריו והוא שם
המקטא הוא שם מעורב ויש בו שתי חלקים
הראשון הוא המקטא והוא שם
השני הוא הלשון העבריו והוא שם

בטעמי המקרא לי הצעיר קלונמוס בן לאונו אבן
החכם השלם רבי רוד נע לבית קלונמוס לתשום
ספר מקנה אבנם למחר אברהם וכלמש נע אשר נפטר ולא
זכה להשלים הספר ו

הכונה

בזה השער לדבר בטעמי המקרא ועניניהם
הפרטיים פירא מצאנו במי שקדמנו מן
הבא בדינו שדבר מהם בפרטות כמספיק רק זער שם זער שם
וכל זה אנחנו עושים לחועלת דקוראים פי הטעמים הנה הם
הכרתיים להבנת הכתובים לקוראים כאלו היו מדברים בפנים
וזה כי הכונה בלשון להכניס מה שיש בנפש המדבר לנפש השומע
וזאת הכוונה לא תגמר בשלמות כי אם פנים בפנים וכשאין
המדבר בפני השומע ויודיע המכוון בלבו בכתב הנה הטעמים
המוטמים בכתב יעזרו להבין המכוון כי הם מורים מקום הרחוקות
הדבור והמשכתו והפסקתו ויתר הדברים המצטרפים לו ולכן אמר
החכם אבן עזרא כל פירוש שאינו על דרך הטעמים לא תאבד לו
והא חטמע אליו כי בעל הטעמים ידע הפירוש יורה ממנו ורשו זה
בפירוש הארבע ועשרים בכמה מקומות אמר טעם המקרא וכתב
בהיותו רחוק בפירושו ולכן ראוי לנו לדבר בטעמים מטעם
ועזרתם ונגינתם וסדרם בכתוב וכתם ומאתו יתברך נשאל העזר
ונאמר אצל טעם ומספרם בירוב המרקקים הקדומים שמו מספרם
שלשה ועשרים ששה עשרה מהם מלכים ושבעה מהם משרתים
ונקראו מלכים כי לשרתם מתקנים המאמר ומסדרים כל פסוקי
המקרא להבנה טובה בנגינה נכונה ונקראו משרתים אשר ילכו
לפני המלכים לשרתם ואמנם המלכים הם אלו זקא
סגולה פור גדול קרני פרה תלשא אזלא רביע
טיני גרשין פסקי זקף גדול פשט זקף קטון
סדחא אתנתחא תביר שלשלת ואמנם המשרתים
הם אלו שופר אשר שופר מהופך ירחבן זמו תרסא
קלמא ורגא מאריך מלכו העמדות הקולות במבטא
אשר

בטעמים

אשר תורה עליוהם הגעיא ומלכו דבוקס פאלו הם בתוכה אחת אשר
 תורה עליו המקף אשר לא נדבר מיהם פה כי נתייחד בספר תורה
 לכל אחד מהם שער ו והנה אף על פי שרוב המדקדקים מנו אלו
 השלשה וטעמים טעמים בין מלכים ומשרתים מכל מקום ימצאו
 בכתובים טעמים אחרים והם על פיהם נקוצים פחות ממשרתים
 והם יתיב שופר מכרבל שופר עליו ותרון חוטרין
 ורגמיה וסחפא ומאילא וסוף פסוק אשר נדבר סכל
 אחד ואחר סחם בעזרת האל ואף שהקדמונים הרגילו בקצתם
 שמות נרדפים מכל מקום שמתי שמותם כפי המורגל אצלנו במחז
 איטאליאה והנרדפים אצלם הם טרחא וטפחא שהם דבר אחד
 ותלשא ותלשא גזולה דבר אחד ותקסא ותלשא קטנה דבר
 אחד וגרלין וטרסלים דבר אחד ושופר ישר ומונה דבר
 אחד ודרגא וגלגל דבר אחד ומארוך ומירכא דבר אחד
 ותרון חוטרין ושני מאריכין דבר אחד ומקמא ואשל דבר אחד
 וסוף פסוק וסליק דבר אחד ויתבי ושופר מוקדם דבר אחד
 ופזר גזול וקרני פרה דבר אחד על פי הקדמונים ומה שאנו
 קוראים פזר גזול הם היו קוראים פזר קסון וסמין ומקף דבר
 אחד ומגולה ושרי דבר אחד

ונתחיל

ראשונה מתורקא ונאמר כי שם ורקא הוא כלי
 זיין שהיו נוהגים הקדמונים שהיה חבל עם
 סבובי ברזל בראשו והיו בבית יד זורקים אותו ומכים ולכן צורת
 הטעם הזה פדמות חבל ויצא למעלה מסוף התיבת והולך לצד ימין
 סוף תחלתה וכל עוד שהוא הולך הוא יותר גבוה ובסוף יש עגול
 בלתי שלם וחצי עגול בתוכו ושמו וצורתו דומים לבגינתו כי הנגינת
 שלו מחלת בקול נמוך והולכת ומתפשטת ומתעללת למעלה ובסוף
 עושה פדמות סבובים בלתי שלמים כמבואר למשכילים

סגולה

נקראת כן יעז כי היא בטעמים פדמות סגולה מלכים
 וצורתה תעור על זה כי היא בעלת שלש נקודות
 פדמות הסגולה הנעשית משלשה אכנים טובות ומקומה למעלה

בטעמים

בסוף התיבה ונגינתה היא בהפסק כאלו האדם ימצא סגולה ואכן
יקרה ויבית בה ויפסק מכל עסקיו ויחנה שמה ולכן הקדמונים
קוראים לזה הטעם שרי שהוא תרגום חונה והוא הפך הסגול שהוא
נקודה מהנקודות כי בסגול הנקודה שבין השתי נקודות למטה ובזו
למעלה ואולי שהוא כן להפרישה מן הסגול שיוכל להיות כטור
העליון בתיבה שהיא על התיבה שבה הטעם הזה ויש אנשים שרצו
ששם הסגולה בטעמים נגזר מן הסגול בנקודות כי נעשרה כסוהו
בעל שלש נקודות אלא שזה מהופך וזה ישר ונוכל לומר גם כן
שנקראת כן כי היא פרטרה שלשה גרעיני ענבים פי הבשילו
אשכולותיה ענבים תרגום ירושלמי בשילו אחכלהא סגוליא :

פזר גדול

נקרא כן כי הוא מפזר הקול וצורתו קו
ישר על התיבה ואחר כך יוצא ממחציתו
לצד ימין קו חותך נוטה לצד מעלה ונגינתו היא הרמת קול ואחר
ההרמה החיא יצא קול אחר מן הצד כאלו חותך הקול הראשון
וחוזר לצד מעלה בקצת כאלו מפזר אותו עד ששמו וצורתו ונגינתו
דומים זה לזה :

קרני פרה

נקרא כן כי צורתו כקרני פרה והוא כי
יצאו מן התיבה למעלה שני קווים מוית
אחד זה לימין וזה לשמאל ובראש שני הקווים עגול לכל אחד מהם
ונגינתו קרובה וכמעט נגינת הפזר גדול רק עם חזק גדול מהפזר
והתחלפות מה ורעד כאלו הקול יראה שמים עם סבוב בסופם עד
שהשם והצורה והנגינה דומים :

תלשא

נקרא כן כאלו חולש הקול מעומק וצורתו
תעיד עליו כי הוא קו מתחיל מתחת התיבה
ועולה למעלה עם נטייה מה לימין ובראשו עגול ונגינתו תעיד גם
כן כי מתחלת בקול נמוך ואחר מתחזקת ומארכת ובאחרונה עושה
סבוב מה :

אזלא

נקרא כן כי הוא חוזר ומתקיים במקום גבוה וצורתו
תעיד עליו כי הוא קו יוצא למעלה מן התיבה מעד

בטעמים

שטמאל לצד ימין כאלו חולך ושב לאחור לעמוד בו ונגינתו תורה זה
כי היא נמשכת לנגינת הקרמא שהולכת לפניו וזאת תוך לאחור
ותפסיק ותעמוד במקום גבוה ו

רביע

נקרא כן יען הוא רוכב ורובע על התיבה כי הוא
נקודה מושמת עליה באמצע האות להפריש בינה
ובין החולם שהוא בין שתי אותיות ונגינתה כנגינת האזלא ויותר
ממנה כי היא נעשית עם חוזק מה באחרונה ולכן נהגו הסנקרים
לעשות הנקודה הזאת גסה יותר משאר הנקודות חסומות למעלה
כמו החולם וסימן השבולת וחולם ויש אנשים שאמרו שהוא נגזר
מארבע והענין בלתי מסכים לדבורם זה ו

שני גרישין

נקרא כן כי הוא מגיש ודוחק הקול
וצורתו תעיד על זה כי היא שני קנים
נכוחים זה בצד זה למעלה חולכים מטמאל לימין באלו היא אזלא
בפולה ונגינתה כנגינת האזלא עם הכפל מה אך פחות מן הרביע
כי הרביע רובע ועולה על פלם כנגינתו וצורתו ו

והגריש

הוא קו אחד מקוי השני גרישין ונגינתו כנגינתו
אך לא עם כל כך חוזק כי כנגינתו הננועה אחת
ובהם שתיים וצורתו כצורת האזלא ויתחלפו בענין נה כי באשר
המשרת יהיה באות הראשון מהתיבה הקודמת הנה המשרת יהיה
שופר ישר והטעם הנמשך יקרא גריש או שני גרישין אם יהיו שני
קנים ואם לא יהיה המשרת באות הראשון הנה הטעם הנמשך יהיה
אזלא כמו ויקח תלת ומה שאמרנו בשתי תיבות יוכן בתיבה אחת
בעינה כאשר יהיו בה המשרת והטעם כיראוי להביט באות המשרת
כמו ונתת ועל פיו יהיה גריש או אזלא ו

פסק

נקרא כן כי הוא מפסיק בין תיבה לתיבה וצורתו
שהיא מקל עומד בין תיבה לתיבה יעיד עליו ואין לו
נגינה רק נגינת הפסק ו

וקף גדול

נקרא כן כי הוא מגביה הקול למעלה ביותר
ואחר עושה שני דלוגים חדים וצורתו
מעירה

בשעמים

מעירה עליו כי הוא קו ישר עם שתי נקודות זו על גב זו פרסות שוא
בצדו לצד ימין מה שהקטון הוא שתי נקודות לבר כמו שנאמר אחר
בן ונגינתו בתולה מאריך בחגבהת הקול ואחר עושה שני דלגים
ועומר מה שבקטון עושה שני דלגים לבר ועומר עד שהצרת
והנגינה מעידים על שמו :

פשט

נקרא בן כי הוא פושט ומסטיך ומטה התיבה עם
קיום מה עד הגיעה לזקף קטון שהוא ההפסק
וצורתו מעירה עליו כי היא קו יוצא למעלה מימין לטמאל סוף הזקף
קטון שורה נטייה אליו עם העמדה מה וצורתו בצורת הקרמא
ויתחלפו כי הקרמא לעולם ישם בתחלת התיבה באות הראוי לו
הטעם אך הפשט אם הגזר הנמשך לא יקבל הטעם ואז ירשמו
בתיבה שני קיום והם שני פשטין כמו שמי השמים ונגינתו קול מה
מבלי סבוב כאלו הוא נח ומסתין חבירו שהוא הזקף קטון ונגינת
השני פשטין נגינת הפשט רק עם חזק יותר להיות התנועה כפולה
ותפזר צורתו מצורת השני גרישין כי השני גרישין בם שני קיום
קרובים זה לזה מטמאל לימין והשני פשטין הקיום בם הם רחוקים
זה מזה והולכים מימין לטמאל :

זקף קטון

נקרא בן כי הוא מגביה הקול אך לא ביותר
בזקף גדול וצורתו גם בן מעירה כי היא
שתי נקודות זו על גב זו פרסות שוא מבלי קו ונגינתו הנגבהת הקול
אך לא הרבה עם שני הפסקים :

טרחא

נקרא בן כי הוא טורח ולאה בדרך ולכן צורתו קו
תחת התיבה באדכסונות מתחיל מהתיבה מטמאל
לימין כאלו הוא נסוג לאחור כלאה ונגינתו מעירה על זה כי היא
קול נמוך ומפסיק כאלו שכ לאחור והיותו תחת התיבה ולא למעלה
כאחרים שזכרנו יורה על שהנגינה רפה ונכנעת מבלי תרמה קול :

אתנחתא

נקרא בן כי הוא מנוחה עם אנתה פרסות
האדם שטרחה ואחר ישב ונאנה וצורתו
מעירה כי היא למטה מן התיבה תתיבת קו סבובי מימין ותתיבת קו

בטעמים

סבובי משמאל ולמעלה לצד שמאל פרמיות קוז במקום חבוים
זכאלו היא קערה כפוייה על פיה ולכן קוראין אותו סתפא האמת
שייחוד זה השם לאשר בראש הפסוק כמו שנאמר וזוה פרמיות
עשיית אנה מהאיש שטרה ויושב ונגינתו דומה לזה כי היא הפסק
גדול מן הפסק הזקף קטון ובחפסק תהוא יש אנה מה וגם עם
קול נמוך ונכנע מה שירה עליו חיותו תחת התיבה כמו הטרחא

תביר

נקרא בן כי הוא שבירה למה שקום אליו מקול
האזלא והגרשין והרביע שמרפם להקדים
אליו וגם תודגא שהוא מדרגות הסולם ועזרתו מעידה עליו כי
הוא תחת התיבה תתיכת עגול עם נקודה מול מעלה נוגעת באמצע
כאלו שובר אותה ונגינתו כנגינת קול שכור עם סבוב מה בלתי
שלם כאלו נכנס דבר באמצע כמבואר למטה

שלטלת

נקרא בן כי הוא נעשה כשלטלת וכמסור מצד
אחר ועזרתו שהיא בן מעידה עליו ויותר
ויותר נגינתו שהיא הפסקים רבים עם הרמת הקול ולכן היא למעלה
מן התיבה מבין יתר הטעמים ורי בזה לששה עשר טעמי המלכים

ואמנם

בדברנו מתמשרתים נאמר כי השופר ישר נקרא
בן כי הוא נעשה פרמיות שופר כפוף מתחיל מימין
לשמאל ועזרתו מעידה על זה ונגינתו גם בן כי היא סמטכת
המאמר ומתחלה בקול נמוך ואחר התפשט בקול והוא כאלו הולכת
מימין לשמאל ולכן קראוהו שופר הולך

שופר

מהופך נקרא בן כי הוא נעשה פרמיות שופר
גם בן אלא שהוא הפוך כי הוא הולך
משמאל לימין כמו שהישר הולך מימין לשמאל וקראוהו קצת
אנשים שופר עומד כאלו הוא שכ לאחור ועומד בקצת ונגינתו
נגינת הישר על פי ההמון וראוי להיות עם עמידה מה יותר מהישר
על דרך האמת והנה קצת אנשים שמו שני מינים אחרים משופר
ותם שופר מכרבל ושופר עליו והשופר מכרבל הוא תמונה אשר
יתה באות הראשון מהתיבה הקודמת לזקף קטון כמו רגע אדבר

בירמיה

בירמיה סימן זח' וקצת אנשים אמרו שלא יהיה מכרבל אם לא יהיו שני מונחים וקוף קטון בשלשה תבות וקצתם אמרו שהראשון מכרבל והשני עליו לפני קוף קטון כמו אשר יצא מסעוד בראשית סימן טו' ואז יצדק הכלל שהמונח אחר האות הראשון יקרא עליו באשר יושם לפני זקרא או אתנח אבל אם לפני יתר המילים יקרא ישר ואם יבואו שני עלויים הנה הראשון יקרא מכרבל בין שיונח באות הראשון בין בשני ויקרא המשרת השני שופר עליו ויבדברנו במקף קטון נדבר מהם וצורת המכרבל והעלוי צורת השופר ישר סמש הפך המהופך רצוני מימין לשמאל ואולי נקרא מכרבל כי הוא כפברה מחבב וחוליה ברעה מה עם המשכתו ועלוי נקרא כן כי הוא המשרת המעולה רואה פני המלך על זולתו ונגינתם נגינת תישר ותמהופך להמשיך הדברים וביחוד להיותם נכנסים לפני הזקף קטון מקום הפשט ולפעמים לפני האתנח ו

ירח

בן יוסף נקרא בן כי הוא חצי עגול כדמות ירח בלתי שלמה ונגינתו כנגינת השופר ישר לשרת הקרני פרה כמו שנאמר אחר בן

תרמא

נקרא בן כי הוא כדמות תרים ומגן וצנה להחיותו בסוך עם התיבה הבאה לאחריה בקריאה בין קדמא ואזלא בין שני גרושין בין פשט או תביר וצורתו מעור עליו כי היא קו משוך עם עגול בראשו מסוף התיבה מימין לשמאל לא למעלה בסוף לטרק נסוי למטה מול אותיות התיבה הנמשכת ולהיותו בצורת התלשא נגינתו כנגינת התלשא אך אמנם יבדל ממנו במקום כי מקום התלשא תחלת התיבה ומקום תרמא סוף התיבה והוא משרת כי יסמך עם תיבה הבאה לאחוריו בקריאה מה שהתלשא לא יסמך עמה כלל בקריאה וכוונת ביחוד יבדלו מלבד מקום הטעם ומפני זה נתקדשו שני טעמים אלו להיות שנים אף שנגינתם אחת וצורתם אחת ו

קדמא

נקרא בן כי הוא קודם לאזלא ואליו יבוא וצורתו מעידה כי היא קו משוך

BTAM

בטעמים

למעלה מימין לשמאל כדמות הדרך לאזלא אשר הוא משמאל לימין
 כמו שזכרנו ונגינתו גם כן מעידה כי אינה כי אם תנועה אחת
 הולכת לקראת זולתה ואינה עומדת בעצמה וקצת אנשים קראוהו
 אשל להיותו כאילן נטוע ו

דרגא

נקרא כן כי הוא כמדרגות סולם וצורתו מעידה כי
 הוא מצוייר מדרגת אחר מדרגת ונגינתו מעידה
 כי היא נרעדת פדמות סולם רעוע ללכת אל הרזביר ואינו והכנה
 קיימת כמו תקרמא אל האזלא והשפרות אל יתר הטעמים וזה ידוע ו

מאריך

נקרא כן כי הוא הולך באורך המאמר עד בואו אל
 ההפסק וצורתו מעידה כי היא קו למטה מימין
 לשמאל פאלו הולך באורך במהלכו ונגינתו נגינה מארכת עם קול
 נמוך אך היא קלה ותנועה אחת לבר וכוונת וברל מן השפרות
 וירח כן יזמו וזה יספיק כפי יכולתינו בבואור הששה עשרת
 מלכים ושבעה משרתים בשמים וצוהרים ונגינתם כי הם דברים
 זרים לא שערום ראשונים ו

ואולם

הטעמים האחרים והם בקוצים לאלו נרבר מהם
 בקצת ונאמר כי היתוב הוא טעם תחת התיבה
 צורתו כצורת השופר מהופך לא פחות ולא יתר ויתחלפו לבר
 במקום כי השופר מהופך עומד אחר התנועות ובין הנקורות לצד
 שמאל והיתוב עומד בתחלת התיבה וכמעט יוצא ממנה ולכן
 קראוהו קצת אנשים שופר מוקדם כי הוא מוקדם לפני הנקודה
 ואם יקרה שיהיה בתיבה אשר באות הראשון ממנה ראוי שיהיה
 הטעם אך לתיבת ההיא תהיה מחוברת תיבה אחרת לפנייה במקף
 הנה היתוב לא יהיה במקומו כראוי כי המקף יעשה שתייהן התיבה
 אחת רק יהיה שופר מהופך ונקרא כן כי הוא עומד ויושב ובכלל יש
 לו הפסק מה ורינו דין הפשט בצד מה כמו שנאמר ויש אומרים כי
 יתיב לשון השבה ואינו כן שמצינו שבלשון ושיבה דהיוד בה עקר
 בתרגום כמו וישב ועקב תרגמו ויתוב אבל בלשון השבה אין שייך
 בה יוד לעיקר שתרי ושכ אל המתנה מתרגמין ותכ למשרתא ו

ונגינתו

וגנינתו כנגינת השופרות רק עם הנפקק מה וימנה עם הטעמים
חמפסיקים כמו שנבאר אחר כן :

תרין

חוטרין נקרא כן כי צורתם שתי מקלוח למטה מן
התיבה זה בצד זה מימין לשמאל ונגינתן קרובה
לנגינת התביר אך לא עם כל כך חוזק ורעדה ושכיחה ויבדלו גם כן
מן התביר כי נגינתם סמוכה לגמשקת אחריה כמו למה מעשרה כרת
לעבדיך והתביר אינו סמוך :

לגרמיה

נקרא כן כי הוא כדמות עצם שבור וצורתו
מעידה על זה כי הוא פסק ממש ונקרא
לגרמיה כאשר הפסק הוא בין שני שופרי ישרים ואחר הישר השני
רביע כמו שנבאר אחר כן ונגינתו נגינת הפסק אם תקרא נגינה כי
היא הפסק מה ואין לו קול מיוחד וכאלו נשבר העצם להורותו בין
שני שופרות :

סחפא

הוא אתנה שבראש פסוק ונקרא כן כי הוא
כדמות קערה שהופכה וכפוייה על פניהו

מאיילא

צורתו קו משוך מתחת התיבה קרוב לתולמה
משמאל לימין בצורת תשרח ונקרא מאיילא
בלשון ארמי ולא ידעתי למה ו

סוף

פסוק נקרא כן כי הוא סוף הענין ותכליתו וצורתו
מעידה כי היא קו מונח בתחת התיבה קרוב לסופה
כדמות קו זקוף באלו הוא הפסק וסלוק לגמרי והטעם הזה אין לו
נגינה זולת נגינה פוסקת לגמרי :

ואחר

אשר דברנו בשמות הטעמים וצורתם ונגינתם נאמר
כי הטעמים בכלל מהם מפסיקים ומתחם אינם מפסיקים
ורצוני בברתי מפסיקים שימשכו המלה אשר סופה ביהוה ואשר
אצלה ולכן נקראו משרתים והיא בעצמה החלוקה הראשונה
שעשינו ממלכים ומשרתים כי המלכים מפסיקים והמשרתים בלתי
מפסיקים ונספר אותם פה פעם אחרת מפאת ההפסק ונאמר כי
המפסיקים זקא סגולה פזר גדול קרני פרה תלשא אזלא שגני

בטעמים

גרישין רביע פֿשט פֿסק זקף קטון זקף גדול טרחת אַתְנַחְתּא תביר
וּשְׁלֵשֶׁת וְעוֹד יתוב וסוף פֿסוק ואף שאינם מלכים וּבְשֵׁלֶשֶׁת
הַסְּפָרִים שֶׁהֵם תָּלִים וּמִשְׁלֵי וְאִיּוֹב וְסִימָנָם אָמֵת הַטְּרַחַת אֲשֶׁר בְּרֹאשׁ
הַתִּיבָה מִפּֿסִיק וְאֲשֶׁר הִיא כְּאַמְצַע הַתִּיבָה אֵינָה מִפּֿסִיק וְהֵם מְשׁוּנִים
בְּטַעְמֵיהֶם לִפְיֵי שְׁבָתָם פֿסִיקִים קְצֵרִים וְיִתְחִין חוּטְרִין אֵף עַל פְּנֵי שֶׁחֵן
בִּנְגִינַת הַתִּבְיָה אֵינֶם מִפּֿסִיקִים כִּי הֵם סְמוּכִים כְּמוֹ שֶׁאַמְרָנוּ וְכֵן
הַתְּרַסָּא אֵף עַל פְּנֵי שְׁהוּא כְּנִגְינַת הַתְּרִשָּׂא אֵינֹו מִפּֿסִיק לִפְּנֵי שְׁהוּא
סְמוּךְ וְנִקְשֶׁר וּמִחֲנֻגְלָה בְּנַעֲיֵמָתוֹ עִם וְתִיבָה אֲשֶׁר אַחֲרָיו וְאוּלַם
יְתֵר הַטַּעְמִים אֵינֶם מִפּֿסִיקִים רַק הֵם מִמְּשִׁיכִים הַרְבּוּר וְ

האמנם

המפסיקים אינם מפסיקים בשוה כי הפסק
פחות מפסיק מן הזקף קטון כמו שנבאר
זביתור מהזקף גדול שהוא רב ההפסק ויהיזקף קטון פחות מפסיק
מן האתנחתא והאתנחתא פחות מפסיק מן הסוף פסוק עד שקצת
אנשים היו קוראים האתנחתא מנוחה אמצעית בין הזקף קטון
והסוף פסיקי ויתגולה קרובה לאתנחתא כמו שנבאר ואף שיתחלפו
בענין ההפסק והזראתו כי הפסק הסגולה הוא בשמחה כמו צאטרל
רב והפסק האתנחתא עם אנהו וכן האחרים השלשלת הוא היותר
מפסיק שבתוכם ואחריו הזקא ואחריו פוד גדול וקרני פרה שהם
מנגינה אחת בקרוב ואחריו התרשא ואחריו רביע ואזלא ושע
גרישין שהם כמעט דומים בנגינה כמו שזכרנו ואחריהם תביר
וטרחת ופישט ויתוב ואלו הענינים מובנים אצל המורגל כנגינתם
והבלתי מפסיקים גם כן יש ביניהם מדרגות ואף שיעלמו כי המאריך
הוא היותר בלתי מפסיק היינו היותר ממשיך שבכלם ואחריו בסדרנה
שופר ישר ואחריו שופר מהופך ואחריו קרסא ואחריו ירח בן זמן
ואחריו דרגא ואחריו התרסא עד שבנגינתו התרסא יראה כמעט
מפסיק ואיננו כי לקחו אותו הסדקקים בעד בלתי מפסיק להורות
סמוך והקוצים הולכים אהרי עקבות המלכים והמשרתים כי הם
בטעמים כעם דל באנשים ו

בטעמים כעם דל באנשים ו